GILBERTI FOLIOT
EPISCOPI LONDINENSIS,

EXPOSITIO
IN
Canticum Canticorum,
UNA CUM COMPENDIO
Alcuini.

Nunc primùm è Bibliotheca
Regia in lucem prodiit,

Opera & Studio
PATRICII JUNII
Bibliothecarii Regii.

Βασιλεῖ τ' ἀγαθῷ, ἀγαθὸν τε δοτῆρι.

LONDINI
Ex Typographio Regio.
MDCXXXVIII.

Weigel's auction . Nov. 14-16, 1911 list # 371

REVERENDISSIMO AMPLISSIMOQUE PRÆSULI DOMINO GULIELMO JUXONO Episcopo Londinensi, & summo Angliæ Thesaurario,

PATRICIUS JUNIUS. S.

OBlivionem sæpenumero, *Amplissime & Reverendissime Præsul*, celebriori famæ occasionem dedisse, multaque cecidisse, ut ornatiora postea resurgerent, non tantùm parietinæ desertæ, ac neglecta diu rudera, quæ vetustate depositâ, novam faciem & augustiorem formam induunt: sed ingenii etiam monumenta, quæ indies castigantur, emendatiora eduntur, & studiosorum sedulâ diligentiâ primùm è situ & pulvere, in lucem ac diem protrahuntur, fidem faciunt, & abunde testantur.

Interea eſt pium hoc & elegans deceſſoris tui ſcriptũ, quod hactenus fortè in oblivione ſepultum jacuit, ut erudito hoc ſeculo majore cum ſplendore è tenebris emergeret, lucemque, quam intra tuos parietes primùm hauſerat, celeberrimi nominis tui auſpiciis denuo aſpiceret. Infirmitates ejus ſeniles, vel ſeculi potiùs in quo vixit, quæ in dictione aut materia rariores occurrunt, ſi pro eximia pietate ſua, *Ampliſſima Dominatio V^a*, lacinia tantùm veſtis ſuæ operire, ipſumq; unà cum Acolutho ſuo (ſolum enim ſine comite in publicum prodire, neque honeſtum erat, neque conditio tanti viri patiebatur) patrocinio ſuo dignari, nòſtramque hanc opellam in utroque evulgando, benignè interpretari velit; gradum faciet ad majora, quæ nomini tuo poſtea dicari poſſunt, meque *Amplitudini T^e* addictiſſimum, arctiore in poſterum obſervantiæ nexu devinciet. Dab. prid. Non. Novembris. Anno MDCXXXVIII.

Cent. 3. §. 7.

Gilbertus Foliot Leyceſtrenſis cœnobii Canonicorum Regularium Abbas fuit, & non Gloceſtrenſis, ut aliqui commentantur: atq; Epiſcopus, primùm Herefordenſis, poſtea Londinenſis. Vir iſte grandævus, & impensè doctus, cujus religionis & literaturæ varia monumenta; inter quæ ſunt ejus

Pro cauſa Henrici ſecundi Regis, cui fuit impensè charus } Lib. 1. *Veſtram Paternitatem meminiſſe.*

Super executione mandati. } Lib. 1. *Mandatum veſtrum, Pater in Chriſto.*

In Canticum Canticorum. } Lib. 6. *Quæ eſt iſta tam inclyta?*

Opus Epiſtolarum. Lib. 1. *A te longè poſiti, tuas non.*

Invectivæ in Th. Becketum Archiepiſc. } Lib. 1.

De ſuperba elatione ejuſdem. } Lib. 1.

Vixit in Epiſcopatu 23. annis, menſibus 10. diebus 17. obiitq; demum anno Virginei partûs 1187.

Plura qui velit de Gilberti *hujus vita, moribus & eruditione cognoſcere, commentarium* Godwini *de Præſulibus Angliæ conſulere poteſt.*

DOMINO ET AMICO

ſuo chariſsimo, ROBERTO Dei gratiâ, Herefordenſi Epiſcopo, frater GILLEBERTUS Lundonienſis Eccleſiæ miniſter humilis, in his exerceri quæ Dei ſunt, & in eiſdem fine beatiſſimo conſummari.

NE tuæ, Domine, *juſsionis vana mihi aut vilis videretur auctoritas, tibi illico direxi librum quem poſtulâſti: librum ſiquidem, quem in Canticum Canticorum, juvante Domino, nuper edidi, quem nulli hominum, ante te, *ſcribendum, inſpiciendúmve commiſi. Non enim hic ad laudem, præconiive gratiâ, à me conſcriptus eſt, ſed ut, quæ, Domino docente, didici ea, tenerem memoriter: & hæc non, ſecundùm Iudæos, aſpernanda viliter, ſed intimo ſenſu legenda humiliter; & eodem quo dicta ſunt ſpiritu intelligenda, demonſtrarem. Qui cùm à te fuerit, attentione plurimâ ab initio ad finem uſque perlectus, multâ eum animi alacritate ſuſcepiſti, & me meum in hoc ſtudium applicâſſe, laude, ut audio, plurimâ commendâſti: cui, ut nihil ad perfectionem deeſſet, Prologum à me aptari poſtulâſti, ut ſic operis completio digna foret, cui gratiarum redderetur*

*f. deſcribendum.

deretur exhibitio; ſcriptum quippe eſt, Fortis eſt ut mors dilectio. *Nam ut mortale nihil eſt, quod nexum queat* Cap. 8. 6.
mortis elidere; ſic poſsibile nihil eſt, quod non poſsit in-
ſtantia dilectionis obtinere. Hæc exinanivit Dominum,
humanis illum nexibus alligavit; hæc, poſt crucem & ſe-
pulchrum, ad ſedes illum perduxit infimas, ut eos hinc eri-
peret, qui venturum hunc crediderant, & diligenter expe-
ctabant: hæc, quos iræ filios, dictante juſtitiâ, perfecerat,
in libertatem gratiæ, miſericordiâ judicium temperante,
reformat. Meum mutat iſta conſilium, ut operi apponam
prologum, quod ſine prologo explanandum ſuſcepi. Au-
thor enim operis extitit Salomon, qui ſcriptores eſt imita-
tus antiquos, qui non prologum præmittendo lectores ſuos
attentos faciunt; ſed ipſis rem, de qua acturi ſunt, de-
monſtrando, eorum excitant attentionem, & eorum ſtu-
dia, ad agnitionem eorum quæ ſunt dicta, convertunt.
Unde illud Moyſis, In principio creavit Deus cœlum Gen. 1. 1.
& terram: terra autem erat informis, &c. *Et illud Exo-*
di, Hæc ſunt nomina filiorum Iſrael, qui ingreſſi ſunt Exod. 1. 1.
in Ægyptum cum Iacob. *Sic totum percurrens Pen-*
tateuchum, Iudicum & Regum, libróſque alios ſine
prologo ſcriptos invenies; quibus ſi prologi adjecti ſunt,
illos longo pòſt tempore, poſt adventum Salvatoris, adjectos
eſſe cognoveris. Hos imitans Salomon, ab ipſa ſtatim re de
qua eſt acturus incipit, ſciens remipſam de qua agitur, uti-
litatem manifeſtam habere in ſe, qua alliciat, vel ratio-
nem evidentem, qua concupita deſpiciat, vel inſpectiones
Theologicas, quibus hæc à mente rejiciat, & ſoli illi qui ho-
rum conditor & creator eſt, adhæreat. Tres itaque libros
effecit, quos non prologis exornat aut dilatat, Parabo-
larum *unum,* Eccleſiaſten *alterum,* Siraſirim *hunc ter-*
tium. Allicit in Parabolis *ad hæc poſsidenda, per quæ præ-*

ſens

ſens vita munitur, ut neceſsitati propriæ ſuccurratur, in quibus opus eſt, proximo ſubveniatur, & indigenti, prout neceſsitas expetit, tribuatur. In Eccleſiaſte *verò monet, ne his animus implicetur, ne amor his, quæ tranſitoria ſunt, inclinetur: ſed hæc tanquam vana dijudicet, & quæ*
* f. diſcernat. *ſunt altiora his * decernat & appetat. Unde* Siraſirim *(quod* Canticum Canticorum *appellatur) conſequenter apponens, in quo cuncta prætervolans, divinæ majeſtati aſsiſtit, hunc, ut ſponſum, amplectens, huic totum quod amoris eſſe poteſt, ex affectu repræſentans. Animam igitur, vel Eccleſiam, amoris igne ſuccenſam, non hæc viſibilia quærentem, ſed ad inviſibilia toto cordis affectu, totâ mentis intentione ſuſpirantem, ſic inducit, quaſi quærentem Deum, nondum tamen apprehendentem, & ut apprehenſum teneat, hæc dicentem.*

Cap. I.

1 *Oſculetur me oſculo oris ſui.*

QUæ eſt iſta tam inclyta, formæ tam elegantis & gratiæ ? ut ſummi Regis oſculum audacter appetens, dicat, *Oſculetur me oſculo oris ſui ?* Nunquid in ſomnis agit hæc anima, fingens ſibi quod vult, raptans ſeſe in ſpem quandam ſine re, inanes formans intus apud ſe viſiones, & jam nunc ſperans apprehendere, quod nec laborioſis queat conatibus adipiſci ? Quò enim aſcendit hic ſpiritus, auri in tantum immemor, & oblitus argenti, lapidem pretioſum non reputans, cuncta quæ mundus poſſidet, ſuíſque poſſidenda communicat, in tantum reſpuens, ut hæc manu perfectionis ſanctæ repellens, dicat, Seorſum vos, abſtractus à vobis amor meus in ſuperna trajectus eſt, ſolum illum appetens, qui verè ſolus eſt, cunctíſque ſuæ cauſam pariter & effectum præſtat eſſentiæ, in quem ſuſpirans, ſanctíque impatiens deſiderii, ſecum agit hæc anima, & loquitur dicens, *Oſculetur me oſculo oris ſui* : non enim vana loquitur anima ſic inſpirata, ſed ſumma. Jam diu rivos ſapien-

tiæ Salomonis ebibit, ipsúmque in *Ecclesiaste* disputantem audivit: olim quidem delicata, & tenera, cum nondum à formis exterioribus ad interiora pervenerat, cum nondum à creatura ad Creatorem afcenderat, mundo totis hærebat amplexibus, rebus ipsis visibilibus se totis affectibus alligabat: scholam verò doctrinæ spiritualis ingressa, non plebeium magistrum quempiam, sed summum illum in sapientia Salomonem audire meruit, Ecclesiæ sanctæ lectionem quandam introductoriam instituentem, qua electam quamque animam à mundo avocet; avocatámque & abstractam, illi qui mundo superior est, insolubili charitatis nexu consocie. Videns enim in spiritu summus ille Salomon omnem fere animam in terra quasi fodientem, secularibus se negotiis implicantem, amorémque suum non jam erigentem sursum, sed inferiùs inclinantem; ut erigeret incurvatam & miseram, de summo contemplationis suæ ad ima conversationis humanæ descendit, errantem revocans, præceptis illam salutaribus instruens & reformãs, & sic demum per quosdam velut ascensionis gradus, ad sanctæ contemplationis & amoris summa perducens. Inprimis igitur ætati teneræ promittit magna, dicens,

Prov. 1. 1, &c. *Parabolæ Salomonis ad sciendam sapientiam & disciplinam, & ad intelligenda verba prudentiæ, & suscipiendam eruditionem doctrinæ.* Blanda suggerit, annectens, *Audiens sapiens sapientior erit, & intelligens gubernacula possidebit.* Sic ipsi non statim mundi, & eorum quæ in mundo sunt contemptum prædicat, non arctioris vitæ arduæ

Cor. 1. 15. 46. & excelsa commemorat; *Prius autem quod animale est, deinde quod spirituale.* Unde magister optimus, ne statim gravia suadendo, animam quam erudiendam susceperat, in ipsis obtundat initiis, ipsam ad suæ velut annos infantiæ transigendos, mundo & his quæ mundi sunt, uti liberè

liberè, & in iis jucundari permittit: legem tamen sibi statuens, ne peccando diffluat, nec in usum malitiæ convertat & libidinis, quod magno dono magni percepit authoris. Proponit igitur attentè jam audienti, Parabolas; & ipsam, quot Parabolis instruit, tot ad bene & honestè vivendum legibus informat & adstringit: quas nimirum Parabolas, si mentis oculo prudens lector attentiùs introspexerit, in ipsis ad conversationem honestam, mundi hujus possessoribus, vitâque communi degentibus, assignatam plenissimè vitæ formam intelliget. Nam quia *sine fide placere Deo est impossibile*, in ipso statim tractatûs exordio, fides, & cultus summæ divinitatis inculcatur, cùm dicitur, *Audi, fili mi, disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ*. Patris enim summi disciplina, quam ab ipso plenissimè didicit Ecclesia, hæc est, *Credere quoniam est, & quòd diligentibus se remunerator sit*, & quòd in fine temporum filium suum in carnem miserit, & per ipsum promissa implevérit. Lex verò matris Ecclesiæ, prima naturalis illa est, Dei digito in hominum cordibus exarata; secunda in tabulis conscripta lapideis; tertia, lex Evangelii in Spiritu Sancto & gratiâ ministrata. Legem itaque matris nostræ non dimittere, hoc est, ab unitate Ecclesiæ, & summæ divinitatis cultu, quem intus gratiâ inspirante suscepit, non recedere. Cætera verò mandata Decalogi, toto Parabolarum volumine, distinctis radiant locis; quibus, aliisque præceptis quampluribus, quasi sanctum quoddam seculare proponitur, & secularium vita apto quodam rationis moderamine instituitur; quatenus sic utatur mundo, ut non declinet à Deo; sic permissa & submissa sibi possideat, ut à prohibitis indesinenter abstineat. In prima institutione, cùm humanis satisfactum sit desideriis, & homini permissum

Heb. 11. 6.

Prov. 1. 8.

Heb. 11. 6.

sit temporalibus uti sobriè, juxta quod ad primum
Gen. 1. 28. hominem divinâ voce dictum est, *Crescite & multiplicamini, & replete terram, & subjicite eam, & dominamini piscibus maris, & volatilibus cœli, & universis quæ moventur super terram*; secundæ jam institutioni locus est, ut de his quæ diu possedit homo, jam nunc audiat quid arbitrandum sit; an ipsis amore sit inhærendum, an sit ab his amor ad quiddam altiùs & longè meliùs erigendus: unde singula quæ sub Sole sunt, veritatis stylo percur-
Eccles. 1. 2. rens Salomon, volumine secundo ait, *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*; quam nimirum vanitatem rebus quibúsque transitoriis inesse potenter ostendens, quòd nequaquam vanis involvendus est animus, aut vanis amor implicandus, animam quam erudiendam susceperat, à vanitate sequestratam, seorsum applicat veritati,
Cap. 11. 10. dum in ipsius operis fine subjungit, *Adolescentia & voluptas vana sunt*. Et paulò pòst,
Cap. 12. 1. *Memento Domini Creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis, & anni de quibus dicas, non mihi placent*. Et
Ibid. vers. 13. paulò pàst, in ipso sermonis exitu, *Deum time, & mandata ejus observa: hoc est omnis homo*. Qua verborum
// compendiosâ clausulâ, quid aliud mentibus hominum,
// nisi summæ ipsius divinitatis timorem, & debiti reve-
// rentiam cultûs insinuat. Hæc enim via est, hic est ac-
// cessus ad vitam, si timore sancto comprehensus animus
// declinet semper illicita, & intus amoris igne accensa
// mens, indesinenter accingatur ad bona: homo nam-
// que medius in creaturæ rationalis ordine positus est, ha-
// bens Angelum bonum supra se, malum inferiùs, post
// hujus elapsum vitæ ad alterutrius æqualem, juxta vitæ
// merita, perducendus. Hìc itaque, sicut inter hos medius
// est, sic habet aliquid cum utroque commune, amorem,
// scilicet, cum ipso qui sursum est, timorem cum ipso

qui

qui est infrà : timent enim mali angeli & contremiscunt, boni verò perfectè diligunt : & sicut ad amorem malus angelus non assurgit, sic ad timorem angeli boni non descendunt ; juxta illud, *Perfecta charitas foràs mittit timorem.* 1. Joh. 1. 4. 18. Cùm itaque bonum angelum solus amor totum rapiat in se, malum verò solus timor deorsum premat ; non est, præter hominem, in totius ordine creaturæ, in quo timor dilectioni concurrat, in quo sibi duo hæc conjuncta conveniant. Homini itaq; dicitur, *Deum time, & mandata ejus observa : hoc est omnis homo :* ac si dicatur, Omne hoc, id est, totum hoc, *timere*, scilicet, & amando *mandata servare*, competit homini ; ut timendo declinet iram, amando pertingat ad gratiam. Vel si dicatur, *Hoc est omnis homo*, id est, per timorem & amorem fit perfectus homo. Vel, *Hoc est omnis homo*, id est, Ad hoc creatus est omnis homo, ab eodem intellectu non discrepat, cùm creationis ejus hic modus & causa sit, ut iram sic evitet, & gratiam promereatur. Hæc igitur anima, salutis monita non jam derivata procul, sed de ipso fonte, summo, videlicet, Salomone percipiens, jam edocta in *Proverbiis*, mundana quonam modo possideat ; in *Ecclesiaste* verò, qua ratione jam possessa mente deserat & contemnat ; jam nunc in *Canticis* audit, quomodo à visibilibus ad invisibilia transeat, & authori omnium totâ virtute mentis, & plenitudine affectionis inhæreat. Sic à morali disciplina, qua possessa sanctè communicat, per rationalem, qua mundana rectè dijudicat, sanctam illam & summam ingressa theoriam, jam quæ retro sunt oblita penitus, montem illum sanctum verticémque mentis suæ conscendens, per medium nebulæ & caliginis, sanctum illum Moysem ad contemplationis alta prosequitur, ubi secreto manens habitaculo, Exod 19. 20. & 20. 21.

non alta tectorum laquearia, non ignava opum pondera, non fucata obſequentium latera, non agrorum in immenſum continuata jugera, ſed ut omnibus affluat abundanter, ſolum illum expetit qui eſt omnia, qui lux eſt & quies animarum, bonorum fons, & origo virtutum, quem apprehendere ſummum eſt, & quo perfrui jucundiſſimum: cujus intus impulſa deſiderio, quod ſentit exprimit, nec ultrà ſe ampliùs intra filentii clauſtra cohibens, vel amantis more, ſibi, vel cognatæ ſibi cuiquam Virtuti cœleſti loquitur, dicens, *Oſculetur me oſculo oris ſui.* Errat quidem amor ſæpius in judicio, & dum ſuo pronus fertur deſiderio, quò ſe cunque verterit, ſibi videtur id contemplari quod appetit, & alium quemlibet id in ſe experiri quod ſentit: unde quaſi conſtet aliis, quis ipſum amor trahat & in ſe velut abſorbeat, cum quod intus agit foris exprimit, neminem deſignat ex nomine, ſed diſcretâ quadam indiſcretione ſic ait, *Oſculetur me oſculo oris ſui.* Quod quidem perfectæ mentis arcanum eſt, & animæ jam defæcatæ cum cœleſti Sponſo ſoliloquium. Agè enim, mentis aciem deflecte paululùm, & pauliſper à ſummis ad inferiora deſcende; attende animam adhuc infidelitate conſtrictam, quæ fidei nondum radios illuminata perceperit, Eccleſiæ nondum limina contigerit, Sponſum prorſus neſciret; nunquid huic Canticum judicabis rectè competere? ut ad Sponſum animarum ſanctarum loquatur, dicens, *Oſculetur me oſculo oris ſui?* Nunquid non eſſet indecens hæc in ejus ore Parabola? Quòd ſi animam attenderis illuminatam quidem fide, ſed operibus mortuam, oppreſſam graviter peccatis & obrutam, longam ſibi reſtem peccati facientem, nec ad bonum illo pœnitentiæ remedio recurrentem; nunquid huic rectè poterit aptari Canticum,

ticum, ut ore deformis, & horrenda facie, & toto fœda corpore, dicat tamen ad Patrem omnium, *Osculetur me osculo oris sui.* Munita verò fide, & sacramentis imbuta anima, nunc ad virtutis bonum se lege mentis erigens, nunc in peccati lapsu legem quæ in membris repugnat, excipiens; huic subjecta vicissitudini lugens, & lugendo vociferans, *O quis me liberabit à corpore mortis hujus!* Rom. 7. 24. Nunquid aptè cantabit Canticum, ut lacrymis obducta mœstitiæ, singultus pœnitentiæ trahens, dicat, *Osculetur me osculo oris sui.* Quod si progressus paululùm, animam superiore quodam gradu consideres, æquali se quadam mediocritate moderantem, ut nec jam peccata quibus damnatio debetur admittat, nec ad virtutis adhuc alta conscendat, habitantem quodammodo cum Lot in Segor, montana nondum attingentem: hæc utique quò nondum virtutis summa contingit, eo plùs exterioribus delectata, in osculi cœlestis appetitum minùs fortiter inardescit; ut nec ipsi rectè competat quod dictum est, *Osculetur me osculo oris sui.* Secretum jam nunc animæ spiritualis ingredere, attende animam jam stabilitam gratiâ, quam spiritus in montana protraxerit, quæ jam in excelsis habitare decreverit, quæ peccatum, mundo jam devicto, calcaverit, quæ post Dominum cum Petro currens jam dixerit, *Ecce, nos reliquimus omnia, & secuti sumus te;* Matth. 19. 27. hæc licèt ab infidelitatis tenebris, à regno peccati & mortis, ab impulsu tentationis, à torpore mentis longè sit; non tamen præsumit ut audeat, ubi summi Regis osculum, quod nondum fortè gustavit, expectat, dicens, *Osculetur me osculo oris sui:* sed vel pedum Sanctorum osculo, cum Maria, contenta residet, vel juxta Joannem, *cum amicis Sponsi stat, & gaudio gaudet ad vocem ejus,* quam suavitate plenissimam jam intus au- Joh. 3. 29.

dire meruit, & in ipsa * specie quadam & futurorum promissione delectari pariter & quiescere. Hinc sex- // tum perfectionis gradum, si jam potes, ascende, quo // contemplationis alta amor jam sacratus ingreditur; ubi // in monte sibi transfiguratur Dominus, & ab humanis // absconsus oculis sanctissimus ille Moyses, cœlestium // jam conscius secretorum, in ipso divinitatis suavissimè // requiescit arcano : hic Regem quem diligit in corde // suo contemplans anima beatissima, & in Deum, quan- // tùm in hac vita fas est, extensa, dulcedine visionis // æternæ reficitur, & contemplationis reflectens ocu- // lum ad universa quæ creata sunt, dum non tam ipsa, // quàm in ipsis summi miratur opificis sapientiam, in- // dicibilémque potentiam, dedignans totum quod crea- // tum est, in ipsam tota colligit, ipsi nexu charitatis & // luce contemplationis adstringitur ; & dum ejus de- // cori, totum quod in creatura decorum est, non in mi- // nimo comparabile conspicit, ad ignem illum invisi- // bilem ignescit & inardescit, & suavi divinitatis aculeo // inflictum menti charitatis vulnus experiens, & beati- // tudinis futuræ, & sacratissimæ coniunctionis ejus quæ // creati spiritûs ad increatum nexu charitatis insolubili // sine fine futura est, quasdam sibi prælibari velut arrhas // expostulans, interno ; solúmque sanctis ac supernis po- // testatibus audibili sono mentis exclamans, ait, *Oscule- // tur me osculo oris sui.* Amor namque in Deum accensus, charitas est ; & ejus qui diligitur, intentâ mente spe- // culatio, contemplatio est : quæ ita sese comitantur, ut // amorem contemplatio suscitet, & contemplationem // semper amor in anteriora promoveat ; ut quò contem- // platio supernæ lucis radio penetrat, amorem illuc post // se trahit ; ut sic proficienti animæ sit Dominus & il- // luminatio per contemplationem, & salus vera per cha-

* f. spe

ritatem.

ritatem; sicut dictum est, *Dominus illuminatio mea, & salus mea; quem timebo?* Aversa igitur à mundo anima, & ad Christum totâ mente conversa, oblita quæ retro sunt, & in anteriora se potenter extendens, mundum subtus se jam deorsum longè conspiciens, in æternitatem totam se rapiens, summa & æterna Domini Jesu contemplando conspiciens, & instanter amando desiderans, quia tota succumbit amori, & spirituali languet desiderio; plenos tamen nondum sponsi præsumens amplexus, ut suo vel in aliquo satisfiat amori, petit osculum, & vel sibi, vel ad familiarem fortassis angelum mente loquens, spiritualibus spiritualia communicans, amorem aperit suum, & amans ab amore sic exorditur, dicens, *Osculetur me osculo oris sui.* Quæ quia in præfaciunculæ modum dicta sunt, cætera sequenti tomo explicabimus, aspirante Domino, qui vivit, & regnat per omnia secula seculorum. Amen. Psal. 26. 1. Phil. 3. 13.

Osculetur me osculo oris sui.

LAbore jugi, virtutis exercitatione continuâ, fidelis hæc anima eousq; perducta est, ut summi Regis aspiret ad osculum, dicens, *Osculetur me osculo oris sui.* Inde est, quod nequaquam stylo prolabente currimus, sed velut in summis hærentes stamus, sanctæ istius animæ occulta simul & perfecta intentè rimari cupientes, & imitari. Qua in re, illud primùm occurrit, quòd ipsa sibi cum Apostolo confidentissimè gloriari videtur, ut dicat, *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ.* Nam quæ summæ divinitatis expetit osculum, novit proculdubio mundum se habere cor, munda se novit habere labia, honestam faciem, & tanti Regis osculo non indignam: ut videatur 2 Cor. 2. 1. 12.

sibi rectè competere quod dictum est, *Despondi enim vos uni viro, virginem castam exhibere casto :* item alibi, *Vt exhiberet sibi Ecclesiam gloriosam, non habentem maculam, neque rugam :* non habet enim hæc ex immunditia *maculam* ; non ex duplicitate *rugam* ; non pravam ex odio proximi conscientiam ; non prodeunt ex corde ejus homicidia, non adulteria, non cætera quæ opprimere conscientiam, & hominem solent inquinare : omni namque custodiâ servat ipsa cor suum, attentè per Salomonem audiens, *quoniam ex ipso vita procedit.* Stat ad januas cordis hujus timor Dei providus & solicitus, ne vitiis undequaque pateat ad ipsius secreta progressus : stant ad propugnacula cordis hujus severa virtutum agmina, quæ non ut dudum, adversùs peccata jam dimicant ; sed de Domino Jesu, jam jam de iis habitâ victoriâ, gloriantur : quorum jamdiu pugnam quanto acerbiorem expertæ sunt, tanto jucundiori gloriâ jam triumphant. Stat desuper succincta castitas, quæ se carnis immunditiam abstinentiæ saxo contrivisse gratulatur. Stat vultu placido, castitati comes humilitas, nil altum sapiens ; sed elationem mentis alta semper appetentem, Domini virtute reprimens, & fœdam capitis ipsius insaniam, ad petram, qui Christus est, fortiter & prudenter effringens. Sic infidelitatem fides, spes desperatam miseriam, invidiam charitas, simplicitas dolum, malitiam innocentia, falsitatem veritas, & singulæ quæque virtutes opposita sibi vitia, velut menstruosa cadavera, ad veritatis saxum jam fortiter allisa, despiciunt. Videas hìc antiquam illam carnis concupiscentiam, ad extinctæ suæ sobolis funera lamentantem ; oblectamenta varia, & totum quod exquisitissimâ tentationis arte potest confici, calice Babylonis aureo circumferentem, hoc

Cor.2.11.2.

Eph.5.27.

Pro.4.23.

viribus,

viribus, hoc arte totâ machinantem, ſi quatenus iufrigidata calefieri, & extincta valeant ad antiquum vitæ ſpiritum ſuſcitari. Illudit ejaculanti ſacer ille virtutum chorus, ſciens manu Domini percuſſos Ægyptios ad vitam ultrà non revocandos : unde ſpiritualiter exultans, pſalmum ſumit & tympanum, carmen illud Moyſis plenâ Domino jucunditate decantans, *Cantemus Domino ; glorioſè enim magnificatus eſt : equum & aſcenſorem dejecit in mare.* Aſcenſor malus, malignus quiſque ſpiritus eſt ; equi mali, vitia peſſima ; quibus inſidentes Angeli mali, quo ferantur impetu manifeſtum eſt, cùm miſerè tentatas animas in profundum inferi pertrahunt, & tormentis æternalibus, divinâ id agente juſtitiâ, ſubjiciunt. Hos extinctos ſibi gloriatur hæc anima ; & in virtutum medio reſidens, iis ſe jam totam credit, harum prorſus ſe committit obſequiis ; huic & humillimè virtus omnis obſequitur, præſtans unaquæque quod ſuum eſt. Quis jam percurrat ſtylo, quis proſequatur eloquio, perfectæ huic animæ quid decoris eximii virtus vnaquæque conferat, quid admirandæ gratiæ virtus unaquæque ſubminiſtret ? Quis ipſius decorem ad plenum exprimat ? quam & continentia caſtam, & ſimplicem innocentia, lenem manſuetudo, miſericordia piam, providam circumſpectio, temperantia ſobriam, diſcretam prudentia, fortem reddit patientia, & per ſacros juſtitiæ tramites, cum multa dirigit reverentia charitas jam perfecta ? Ab ipſo namque ſacri timoris initio, ſtatim greſſus in humilitate defigens, hinc impudicitiæ caſtra pertranſiens, ſicque per virtutes reliquas, ut à Spiritu Dei in mente diſponuntur, aſcendens in vanitates & inſanias falſas non ultrà reſpiciens, ſeperiori jam quodam loco totam ſe credit amori, & ipſius excel-

Exod. 15. 1.

lentissimæ committit plenitudini. Hìc seorsum habi-
// tans, non potest non meditari quod diligit ; nequit
// non contemplari, quod appetit : desuper immissâ siti,
// in fontem illum vivum inardescit, & dulci pane quo-
// tidie lachrymarum reficitur ; dum sua in longum pro-
// trahi desideria dolet, & lachrymis suffusa conqueritur.
Phil.1.21,23. // Hìc illud secum frequenter repetit & revolvit, *Mihi*
// *vivere Christus est, & mori lucrum : Dissolvi cupio, & esse*
Psal.119.5. // *cum Christo.* Et illud, *Heu mihi quod incolatus meus prolon-*
// *gatus est.* Sentire quidem cogitur, & in se experiri com-
pellitur, quid sibi desit à summo, ab æternitate quàm
// procul sit. Absolutus à carne spiritus vidit manifestè
// quem diligit, fruitur bono quod appetit, sui dilatione
// desiderii non torquetur, prorsus dolore non tangitur ;
// amor ibi totus in luce est, totus in gaudio conquiescit :
// amoris verò in præsenti vita fatigatio pulchre descri-
Pro.14.13. bitur, cum dicitur, *Risus dolore miscebitur, & novissima gaudii luctus occupat.* In hac quidem vita, fidelis animæ risus hic est, quòd conscientiâ mundâ, corde perfecto, amoris integritate plenissimâ, se novit in alta prosequi Dominum Jesum, & suæ mentis oculum in ejus humana simul & divina porrigere : hic verò risus adhuc dolori commistus est, & hoc gaudium luctus occupat ; cùm, quem corde sequitur, se nondum apprehendere novit ; & quod plùs omnibus appetit, id sibi differri considerat. Hinc amantis animæ dolor, hinc lachrymæ, quibus se per noctes lavat, & suæ stratum mentis irrigat ; ut jam mundata mundetur ampliùs, & quæ pulchra fuerat, longè pulchrior enitescat. His confisa virtutibus anima, hujus sibi decoris conscia, post expugnata jamdiu vitia, post adepta virtutum munera, post diu protracta desideria, amore languens, contemplando se sursum erigens, cœlum mente pertransiens,

transiens in doloris solatium, in quoddam jucunditatis optatæ prælibamentum, petit osculum, & exorditur hoc modo Canticum, quod dicitur Canticorum, *Osculetur me osculo oris sui.* Videas indignantem fortassis Angelum, & dicentem, Quid actum est? quæ rerum tanta ista est & tam nova mutatio? quid summis ima permista sunt? nunquid cœlum sursum est frustra porrectum? homini frustra sedes in infimo constituta? nunquid cœlum penetrat mens humana? nec cœli plagas solùm, sed & cœlorum intima, suis jam nequaquam finibus contenta, percurrit? Quod si sibi quoquo modo permissum est, quid hoc est, ut in istud extollat se mens humana fastigium, & potentiæ creatricis, verbo cuncta operantis sapientiæ, nulli subjectæ necessitudini benignitatis, summæ, scilicet, & inaccessæ divinitatis expetat osculum, dicens, *Osculetur me osculo oris sui?* Nunquid Angelus, aut Archangelus, aut de Virtutum numero, de Cherubin, vel Seraphin quicunque spiritus, sic vnquam secum tacitè vel mente locutus est, ut ejus, cui trementes assistimus, cujus à tot seculis obediendo legationibus deservimus, osculum vel peteret unquam, vel speraret? Incarnato quidem Verbo, & in terris humana sua percurrente Domino Jesu, magnum * diximus, & in oculis nostris hoc mirabile reputavimus, ad pedes ejus admitti mulierculam, quæ ipsis infigeret osculum, quos tamen & capillis antè terserat, & suarum abluerat undâ lachrymarum. Transfigurante se in monte Domino, & divina sua, quæ & semper habuerat, humanis oculis revelante, nunquid amans ille Petrus, aut Joannes charissimus, ipsius osculum majestatis expetere præsumpserunt, qui vocem à magnificâ delapsam gloriâ non ferentes, in terram proni corruerunt. Hinc quoque

* f. *duximus*,

Luc. 7. 38.

Matth. 17. 2.

2. Cor. 12. 4. raptus Apoſtolus, cui credita ſunt arcana cœli, & ſancta illa ſilentii verba revelata, nunquid inter nos alta ſapiens in cœlum ſic poſuit os ſuum, ut ſeipſum non metiens, humana ſua non conſiderans, ſummæ divinitatis aſpiraret ad oſculum? Aſcendens quoque in
Exod. 19. montem Moyſes, intra nubem latitans, ad tubæ ſonitum contremiſcens, nunquid hujus oſculi ſe præſentat deliciis, qui carnalem tantùm illam & citò abolendam legem, non jam cordibus hominum, ſed lapideis tantùm ſupplicat tabulis exarari? Cùm, juxta Ve-
Matth. 11. 11. ritatem, *Nemo inter natos mulierum Ioanne Baptiſtâ major ſit*;
Ibid. & cùm, juxta eandem, *Qui in regno cœlorum minor eſt, ipſo longè ſit major*; humanæ ſatis eſſe poterat animæ, angelus ipſam oſculo ſi vel minimus excepiſſet. Hujus fortaſſe zelum, non ex ira vel malitia prodeuntem, virtus aliqua ſuperna temperat, ſeverè judicanti reſpondens, Non indignandum fore mortalibus, ſi laqueos optent mortis evadere, & libertatem gloriæ filiorum Dei, toto ſtudeant conamine mentis apprehendere. Mortalium namque valde miſera conditio eſt; in mundi medio conſtituti, infernum ſubtus, cœlum ſurſum contemplantur; & homini deſcendere non ſolùm leve eſt, verùm & non cadere difficillimum: ad hoc ſuo pondere caro prona eſt, tentationes urgent, maligni ſpiritus peccatorum funibus pertrahunt, ſaluti ſemper humanæ, ſicut & noſtræ jamdiu gloriæ, invidentes. Ut verò deſcenſus facilis, ſic eſt aſcenſus ad ſuperna difficilis: in hoc hominum vita eſt, in hoc pugna animarum, in hoc fervent ſtudia ſanctè in mundo converſantium, ut peccatorum laqueos evadentes, in noſtram ſe transferant libertatem, & ſe nobis vitæ puritate conforment, ſummæque divinitatis amore conſocient. De lacu namque miſeriæ, & de luto fæcis

egreſſæ,

egreſſæ, vana mundi deſerentes, immo mente calcantes animæ, quàm piè ſuſcipiendæ ſunt, quantâ à nobis charitate fovendæ, ne unquam degenerando reſpiciant; ſed amorem ſuum in Patrem Luminum indeſinenter accendant, quouſque beatis dona repromiſſa percipiant? In ſanctis itaque conſtituta deſideriis anima, terrena reſpuens, cœleſtia nondum apprehendens, in amoris ſui quoddam velut incentivum, ſuorum permittatur ſchematibus uti verborum; præſertim cùm oſculum, aut amplexus, aut cubile, aut aliquid tale nominans, nil carnale cogitet, nil præſumat indignum, nil meditetur omnino niſi quod ſanctum eſt: (Nam totum quod in oſculo miſera peccat, & carnalis affectio, ab ejus mente tam longè eſt, quàm ipſa procul à vitio, virtute purificata, ſeceſſit.) Eſt enim & ſanctum oſculum, ſicut meminit Apoſtolus, dicens, *Salutate invicem in oſculo ſancto.* Et, juxta Veritatem, occurrens Pater revertenti filio, *Miſericordiâ motus, & accurrens cecidit ſuper collum ejus & oſculatus eſt eum.* His itaque, quæ zelus moverat in Supernis, agente modeſtiâ, conſopitis, in tractatum ſequentem, quæ inſpirante Domino, ſunt dicenda, differemus.

Rom. 16. 16.

Luc. 15. 20.

Oſculetur me oſculo oris ſui.

UT tomo ſuperiore jam dictum eſt, eſt quoddam fœdæ voluptatis oſculum, cujus vel reminiſci dedignatur animus in ſuperna jam levatus: Sed eſt oſculum ſanctum, cujus meminit apoſtolus dicens, *Salutate invicem in oſculo ſancto*, & veritas in evangelio, *miſericordiâ motus Pater cecidit ſuper collum filii ſui, & oſculatus eſt eum.*

Oſculum

Oſculum itaque, quoddam reconciliationis eſt, quoddam congratulationis eſt, quoddam jucunditatis, & permiſſæ cujuſdam & ſanctificatæ voluptatis. Reconciliationis eſt oſculum, cùm antè diſcordes animi in pacem & amicitiæ gratiam aliquo mediante revocantur, & confœderationis & conjunctionis animorum, quæ fit intrinſecùs, ſignum eſt oſculum quod extrinſecùs exhibetur. Oſculum verò congratulationis, eſt, cum abſentes jamdiu propinquos, & amicos à peregrinatione vel aliunde reverſos, ad nos congratulando ſuſcipimus, & interioris gaudii noſtri certitudinem, ipſo quod foris damus oſculo demonſtramus. Sponſi verò ad ſponſam ſanctificatæ cujuſdam voluptatis eſt oſculum. Eſt itaque triplex oſculum, in quod ſuſpirat eccleſia, & quod ſibi dari fidelis anima quæque deſiderat : optat enim eccleſia ſancta reconciliationem, optat congratulationem, optat & ſanctam illam, quæ eſt ſine fine futura, jucunditatem. Nondum enim incarnato Verbo, non erat eccleſiæ pax ad Deum, quæ poſt hujus elapſum vitæ, tota trahebatur in infernum. Homo namque ſe totum, in ſtirpe, ſcilicet, & propagine, obnoxium æternæ morti conſtituit, cum authori ſuo, à quo tot & tanta recenter acceperat, illi (inquam) non volenti ſolùm, & jubenti, ſed & minas intentanti, in re minima obedire contempſit. Nam etſi amoris experimentum magnum non ſit, ſi in modico quis obediat ; magnum tamen irreverentis animi ſignum eſt, ſummíque contemptûs indicium, ſiquis in re modica obedire contemnat : nam juxta Veritatem, *Qui modico fidelis non eſt, quomodo erit fidelis in magno ?* Quo itaque minus fuit in quo obedire contempſit homo, eo peccatum majus eſt quod incurrit, & ſupplicium majus eſt quod meruit. Nam qui

Luc. 16. 10.

qui in Judicem offendit æternum, proculdubio quod meruit æternum fuit; nam ſine fine pœnam irrogat poteſtas illa judiciaria, quæ fine caret: & ut homo de manu Domini bonum ſine fine perciperet, ſi in veritate ſtetiſſet; ſic & malum ſine fine meruit, cùm à veritate receſſit. Nam ut bonus angelus, primùm lux, & poſtea firmamentum fuit, cùm ipſi, qui ad Aquilonem ſedem cupiebat ponere; non conſenſit: ſic & homo, ſi tentationi reſtitiſſet, hoc ipſo contra tentationem & peccatum confirmari meruiſſet, ut deinceps nec peccare, nec tentari potuiſſet; ſed ſtatuto ſibi dierum numero hic innocenter exacto, guſtato ligno vitæ, ad æqualitatem angelorum, ipſo qui creaverat & in hoc potenter operante, perveniſſet. Sicut igitur æternum foret obedientiæ præmium: ſic æquâ lance juſtitiæ, ſupplicium inobedientiæ debebatur æternum; cui poſt peccatum homo totus obnoxius, ruebat totus in infernum. Hinc enim propheta ait, *Miſericordia & veritas obviaverunt ſibi*, quod idem eſt, acſi dicatur, miſericordia & juſtitia ſibi contra ſe venire cœperunt; nam qui ſibi ſunt obvii, ex adverſo veniunt, & velut in oppoſita tendunt; ſic miſericordia & veritas, ſtatim poſt peccatum, tendere in diverſa cœperunt; ad pœnas hominem veritas exigebat, de cujus reparatione miſericordia melius aliquid diſponebat. Et fuit hæc mirabilis obviatio, juſtitiâ hominem ad inferna trahente, illâ hominem ad amiſſa reducere cupiente. Sed invaleſcente juſtitiâ, in pœnas homo datus eſt, miſerias, & ærumnas, & mortem guſtans in ſeculo, corruptionem in ſepulchro, & poſt omnia, tenebras in inferno. Cúmque magnâ jam parte ſatisfactum eſſet juſtitiæ, punitâ jamdiu culpâ, poſt annorum multa curricula, pulſanti ſemper & inſtanti, Iſai. 14. 13. Pſal. 84. 11.

plurimùm miſericordiæ tandem locus datus eſt in excelſis, in ipſius ſanctæ & ſummæ Trinitatis abditis & occultis ; ubi tam mirabiliter, quàm piè diſpoſitum eſt, ut in quo creaverat univerſa Pater, in ipſo perdita reſtauraret. Hoc conſilium illud antequam eſt, de quo propheta ait, *Conſilium tuum, Domine, antiquum verum*
Col. 1. 26. *fiat*. Hoc eſt quod *à ſeculis abſconditum*, vocat Paulus, *ſacramentum*. Obedivit itaque Patri Filius, tam quidem mirabiliùs, támque ſacratiùs, quàm non ſeniori junior, non majori minor, ſed omnipotenti, magno, magnus, immenſus, omnipotens, æqualis in omnibus,
Pſal. 39. 9. obedivit ; ſicut in propheta dictum eſt, *In capite libri ſcriptum eſt de me, ut facerem voluntatem tuam*. Magnus quippe liber eſt ſcientiæ & ſapientiæ Dei, in quo cùm ſemper legeris, nullus ejus unquam finis occurrit : interiores ejus paginas ſolus ejus ſcriptor inſpexit. In hoc & homines, & angeli ſine fine proficiunt ; & theſaurus ille Dei, quotcunque ſemper haurientibus, nunquam exhauriri poterit : à fine uſque ad finem ejus ſapientia ſola & ſumma pertingit. In hoc omnes ſcribuntur homines, & dies formantur, meritaque ſingulorum comprehenſa ſunt, & unicuique beatitudo debita expreſſa continetur. In hujus libri capite quaſi parte præcipuâ, ſcriptum eſt Incarnationis hoc ſacramentum, eo quòd in cunctis quæ mirabiliter operatus eſt Deus, creando ſingula, creata conſervando, & quæ conſervat lege mirabili diſponendo, nil adeo ſtupendum eſt aut mirabile, quàm quòd ſeipſum exinanivit Deus, temporalitatem æternus ſubiit, immortalis morte abſorptus eſt, & in omnibus immutabili permanente lege naturæ, natura tantùm divina in exinanitione ſua, ad miſericordiæ jubentis imperium, affecta
Pſal. 110. 2. videtur injuriâ. Sed *opera Domini magna ſunt, exquiſita*

in

in omnes voluntates ejus, & ipsius vera sunt judicia, in semetipsis justificata. Ascendens itaque crucem Deus, & ad clavos manus innocentes expandens, ut locum mortis consecravit ad vitam, sic qui tenebantur in morte revocavit ad vitam. Ejus enim de cruce stillante sanguine petræ fissæ sunt, ut corporalis pateret aditus, quo precium illud sacratissimum, angelicis exceptum manibus, perferretur ad inferos; ut ligni vitæ fructu communicato, in libertatem vitæ recurrerent, qui sub hujus gratiæ fide simul & expectatione tenebantur in inferno. Quid ergo est, in quo jam justitia conqueratur? In Paradiso lignum positum est, *bonum ad vescendum, pulchrum oculis, aspectúque delectabile*; *& tulit mulier de fructu illius, & comedit*; *dedítque viro suo, qui comedit*: & inobedientiâ sic consummatâ, ad mortem via parata est: in Ecclesia quoque lignum crucis erectum est, cujus & aspectus horribilis fuit, & gustus amarissimus; fructus ejus erat temporalis illa mors, qua plectebantur rei, qui ob reatus varios addicebantur cruci: ad lignum hoc extendit manus æterna illa sapientia, & gustavit fructum hunc, non hoc suggerente serpente, aut muliere suadente. Olim quidem serpens hoc fecerat, ut mulier concupiscendo quod non debuit, uelut caro, delectaretur; vir in hoc ipsum, quasi sensus rationalis, acquiesceret, sicque viam sibi paraverat, qua * immortalium corda illaberetur, & ad se traheret universa: sed evacuatur ad crucem totum quod ejus est; Serpens Christo nil suggerit; non delectatur hìc caro; sensus ipse rationalis in spiritu carnem trahit post se, ad sustinenda dura crucis, & mortis amara degustanda. Virtus igitur in cruce residet; & ipsam eo ascendente qui Dei virtus est & sapientia, in ipsa & virtus & sapientia collocatur. Hæc

Psal. 18. 10.

Gen. 3. 6.

* f. in mortalium

viam virtutis aperit ; quæ licèt arcta ſit, tamen ducit ad vitam. Lignum itaque Paradiſi fructum protulit, quo poſſet & ſuggeſtio ſuſcipi, & concupiſcentia à quibuſdam quaſi blanditiis excitari : crux in Eccleſiæ jam ſinu poſita, fructum utique repræſentat, quem ſi mente guſtaveris, nec intus hoſte ſuggerente, nec carne tibi blandiente, ſuccumbis ; verùm hoſtis primâ ſuâ congreſſione vincitur, & ad ſerviendum ſpiritui caro ſtatim revocatur, & in conſummatæ virtutis amorem totus homo reducitur. Hic itaque locus eſt, in quo juſtitiam miſericordia, quæ vera pax eſt, oſculatur ; hìc namque ſimul utrique ſatisfactum eſt, cùm & homo, miſericordiâ ſic agente, redimitur, & juſtitiæ longè plus quàm debebatur exſolvitur ; & juxta apoſtolum, *Quod adverſùm nos ſcriptum erat chirographum cruci Chriſti potenter affigitur, & deletur.* Chirographum namque ſic conſcribitur, ut poſtquam inciſum & per partes diviſum eſt, in utraque ipſius parte plena rei geſtæ memoria teneatur. Hæc noſtra eſt cum hoſte maligno conditio : nam cum delinquimus, culpa penes nos eſt, ipſo ſtylo perverſi operis graviter exarata, quæ & hoſtis antiqui memoriâ ſtatim excipitur, & firmè retinetur impreſſa ; ut ſi non ſit qui redimat, nec qui ſalvum faciat, præſto ſit ei ſemper quod objiciat : quod quidem Chirographum, Chriſti morte deletum eſt ; per quam & nobis culpa remittitur, & ipſius in nos accuſatio jam non timetur. Sed quid iſtud eſt, cùm ad pœnam homo teneretur æternam, filius verò Dei mortem tantùm temporalem horis quadraginta pertulerit ? quomodo juſtitiæ divinæ, æternas ab homine pœnas exigenti, in ipſius morte ſatisfactum eſt ? Sed proculdubio ſatisfactum. Appendantur enim in ſtatera mors ipſa filii

Col. 2. 14.

Dei,

Dei, si placet, etiam momentanea, & omnium hominum quantumcunq; debita mors æterna; cui dubium est, quin præponderet ipsa mors unigeniti, licèt temporalis, morti, licèt æternæ, quorumcunque mortalium? Meritò quippe majus est, & naturâ mirabilius, Deum mori, nulli peccato vel morti obnoxium, quàm mori multitudinem quantumcunque mortalium & peccatorum. Inde namque beatus Job, *Vtinam appenderentur peccata mea quibus iram merui, & calamitas quam patior, in statera.* Job quod est, *dolens*, designare Dominum Jesum, nulli jam dubium est: hic causam nostram ad Patrem agens, velut in cruce positus, ait, *Vtinam appenderentur peccata mea*; nostra quidem peccata, quibus iram meruimus, in unitate & sacramento corporis & capitis, sua nominans, atque dicens, Utinam attendas, Pater, peccata, quibus iram meruit homo, & calamitatem, id est, pœnam quam in cruce patior ego, ad obedientiam tuam factus homo. Nam si utraque consideras (ut verè consideras) pœna mea, quasi arena maris, gravior apparebit, id est, pœna mea cum obedientia, longè peccatis hominum præponderabit; & tibi, in expiationem culpæ ejus, & præstationem pœnæ ab ipso debitæ, satis erit. Ecclesia itaque sancta, spiritu quo illustrabatur intelligens reconciliationem hanc, per manum mediatoris Domini Jesu dandam esse, inter soliloquia quibus ipsam fovebat spiritus, & accendebat amorem sanctum, intra moras jamdiu continuatæ spei, istud amoris Canticum in electorum cordibus crebris iterabat suspiriis, ut diceret, *Osculetur me osculo oris sui.* In osculante verò patrem, à quo filius in hanc gratiam mittebatur, intelligens; ore verò ipso, quod ad osculum de more porrigitur, Filium qui mittebatur, qui os patris est & Job. 6. 2.

sapientia, designans ; ipso verò osculo, quod osculantium est grata suavitas, Spiritum Sanctum, qui est amborum amor, exprimens ; sanctæ summæque Trinitatis fidem, futuram quoque Verbi incarnationem, & per incarnati Verbi Sacramenta, plenam hominis cum Deo reconciliationem, tam verissimè, quàm devotissimè profitebatur. Nam quid hac supplicatione sancta devotius ? Quid oratione purius esse potest ? In ipsis statim docetur initiis, qualiter orandum sit, quatenus Altissimo supplicandum: nam *sine fide Deo placere impossibile est* ; & quæ sine fide est oratio, exaudire non potest. Unde Jacobus ait, *Postulet autem unusquisque in fide, nihil hæsitans :* orationi namque ad penetrale majestatis excelsæ primùm fides pandit introitum. Unde quæ exaudiri desiderat, à fidei Sacramentis exorditur, ut dicat, *Osculetur me osculo oris sui* ; acsi dicat, Quòd exaudiri desidero, in hac fide ad postulandum assisto ; in ipsa deitatis substantia confiteor unitatem, in ipsa personarum confiteor & adoro Trinitatem. Unitatis est confessio, quod dictum est, *Osculetur* ; Trinitatis verò quod & Osculans, & Os, & Osculum nominatur. Osculans, ipse Pater est : quod ad osculandum porrigitur os ipsum, Filius est : & quod osculantis ore perficitur Osculum, Spiritus Sanctus est. Quæ quidem veritas, Trinitatis substantiam ipsam nec dissipat, nec distrahit Unitatis. Ipse quidem Osculans, nec Os suum est quo osculatur, nec ipsum Osculum quod Ore suo ministratur. Sic & Os ipsum, nec est ipse Osculans, nec ipsum Osculum quod datur. Ipsum quoque Osculum, nec est ipse Osculans, nec Os ipsum à quo est. Absit tamen ut cùm Osculum dari ab aliquo conspicimus, tres ideò substantias intelligamus : una enim substantia osculantis est ; & tam Os ipsum, quàm Osculum

Heb. 11. 6.

Jac. 1. 6.

Oſculum, non in alia quidem, ſed in ipſa ſolummodo Oſculantis ſubſtantia eſt. Sic Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, cùm tres veriſſimè ſint Perſonæ, quarum nulla eſt altera, veritas iſta Trinitatis, nihil adimit unitati, aut ſimplicitati ſubſtantiæ Dei; ſicut nec ipſa ſimplicitas addit quicquam, vel minuit Perſonarum Trinitati. Quod verò non ſatis eſt in Deo divina credere, niſi & ipſius humilia veriſſimè credantur, exquiſitiſſimo verbo utitur, dicens, *Oſculum*; per hoc & incarnandum Verbum, & quæ futura erat reconciliationis humanæ pleniſſimè deſignans ſacramentum. Quæ cùm ſic dicta ſint, in tractatum ſequentem, juvante Domino, & ſpiritum innovemus, & ſtylum.

Oſculetur me oſculo oris ſui.

ATtendimus non unumquempiam juſtum ab Adamo uſque ad Chriſtum; ſed omnes in orbe terrarum longè latéque, in quos ſe gratia Spiritûs Sancti diffuderat, intellexiſſe, de ſemine Adam unum quandoq; naſciturum, qui de admiſſo unius pro omnibus ſatisfaceret, & in ſeipſo triumphatâ morte, in omnibus membris ſuis ipſam quandoque deſtrueret, & regno tradito Patri, homines Angelis adæquaret. Hæc itaque fides, & in ſpiritu revelatio, Sanctorum inflammabat deſideria, & in futura mentes ſecula protrahebat, ut & hujus vitæ moram longam reputarent, qua tanta differebatur expectatio; brevémque quaſi priuſquam corporalibus hoc intuerentur oculis, finiendam. Hos igitur omnes, quos una regebat fides, & provocabat ſpes, totam ſcilicet, piè credentium multitudinem,

multitudinem, Salomon (in quo ſedem ſibi ſapientia conſtituerat) ipſâ qua illuſtrabatur luce conſiderans, ipſam, velut Sponſam, in promiſſi ſibi jamdiu Sponſi deſideria poſitam, ſui verba deſiderii depromentem inducit hoc modo, *Oſculetur me oſculo oris ſui.* Trinâ verò repetitione, qua dicitur, *Oſculetur me oſculo oris ſui*, triplex oſculum notat, quod ſe optare demonſtrat: primùm reconciliationis, ut dictum eſt: alterum, congratulationis: tertium, illud æternæ jucunditatis. Reconciliationem verò optabat Eccleſia, quæ ſe totam in Adam peccâſſe cognoverat: & hoc, quia non per alium quàm per Unigenitum Patris ipſum, videlicet, Sponſum ſuum, poſſe fieri cognoſcebat. Optat ut ipſam oſculetur Pater, quod eſt, ut ipſi remittat iram oſculo oris, id eſt, incarnatione Unigeniti ſui, qui & os & Verbum eſt Patris. Unde & expreſsè dictum eſt, oſculans Pater; ſed oſculo Filii; quia cùm ſalvet Pater non ſuâ quidem, ſed ipſâ Filii ſui ſalvat incarnatione, quos ſalvat. Quam tamen incarnationem, quia verè operatus eſt & Pater (cùm inſeparabilis ſit totius operatio Trinitatis) ideò rectè, cùm oſculum oris ſit, *oſculari* inde dicitur Pater, id eſt, ipſam carnis aſſumptionem quam non habet in ſe, hanc tamen in Filio operari. His itaque de reconciliationis oſculo dictis, ad inveſtigandum id quod congratulationis oſculum dicitur, juvante Domino, accedamus. Hoc enim & uſus habet, & ſcriptura ſæpe commemorat. Ait enim Iſaac filio ſuo, *Accede ad me, & da mihi oſculum, fili mi; & acceſſit, & oſculatus eſt eum.* Legitur etiam de Jacob, quia cum vidiſſet Leam, & cognoviſſet eam conſobrinam ſuam eſſe, *amovit lapidem quo puteus claudebatur, & adaquato grege oſculatus eſt eam, & elevatâ voce flevit.* Laban etiam, *cùm audiſſet veniſſe Iacob, cucurrit*

Gen 27.26, 27.

Gen.29.10, 11.

Ibid.13.

currit obviam ei, complexúsque, & in oscula ruens, duxit in domum suam. Reverso etiam Jacob de Mesopotamia Syriæ, post longam illam peregrinationem legitur, quia *currens Esau obviam fratri suo, amplexatus est eum,* Gen.33.4. *stringénsque collum ejus, & osculans, flevit.* Joseph quoque, *cùm amplexatus recidisset in collum Benjamin fratris* Gen.45.14, *sui, flevit, & osculatus est omnes fratres suos, & ploravit* 15. *super singulos.* Prodigum quoque filium, *cum adhuc* Luc.15.20. *longè esset, vidit pater ipsius, & misericordiâ motus est, & accurrens cecidit super collum ejus, & osculatus est eum.* Quibus nimirum omnibus congratulationis intelligitur osculum, quo suorum parentes & propinqui congratulabantur successibus, & intrinsecùs applaudebant; gaudium quod fovebant intrinsecùs, foris osculo demonstrantes. Hoc verò congratulationis osculum dari sibi sperat & expectat Ecclesia: quod erit die illâ novissimâ, cùm vitæ merita collocabuntur, & reddet unicuique Dominus Jesus, prout gessit in vita, sive bona, sive mala. Ove namque perditâ boni pastoris humeris tunc ad caulas reportatâ, convocabuntur amici ejus & vicini, sancti nimirum angeli, qui voluntatem ejus apud se continuâ stabilitate custodiunt, & ob hoc amici sunt; quíque ipsius visione assiduè perfruuntur, & ob hoc, vicini rectè nominantur; quibus dicet, *Con-* Luc.15.6. *gratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat;* quod & de drachma perdita pari modo dicturus est. vers.9. Hæc erit congratulatio summa, cùm pastori bono, non solùm cœlestis illa beatorum spirituum applaudet Ecclesia, sed & quæ humeris humanitatis ejus reportata erit, de sua restauratione gratulanti sponso, gratulanti etiam Virtutum supernarum multitudini, congratulabitur. Implebitur ipsâ die, quod in historia continetur, manifestans enim se fratribus suis Joseph, *præce-*

Gen. 45. 1. &c. *pit ut egrederentur cuncti foras, & nullus interesset alienus agnitioni mutuæ. Elevavitque vocem cum fletu, & dixit fratribus suis, Ego sum Ioseph; & osculatus est eos.* Alieni erunt ipsâ die quibus dicturus est Dominus. Matth 25. 41. *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis ejus.* Quibus eâ die separatis, manifestabit se Dominus Jesus fratribus suis, dicens, *Ego sum Ioseph*; acsi patenter dicat, Ad memoriam revocetis quomodo venditus, & in mortis carcere positus, inde resurgendo prodierim; & jam manifestè cernite quòd & sceptra regni habeam, & judiciariæ potestatis culmen in omnem creaturam a Patre sic donatus obtineam. Hic Sponsæ Sponsus, & Sponso Sponsa congratulabitur; & indivisibilis animorum conjunctio perpetuâ confœderatione solidabitur. Sponso sponsa congratulabitur, quòd post infirma carnis, post carcerem, post flagella, post alapas, post sputa, post clavos, post mortem, post sepulchrum, post lapidem magnum admotum, in tantum sublimatus sit, ut in carne assumpta judicet omnem carnem, & omne genu cœlestium, terrestrium, & infernorum sibi flectat ad gloriam: ad Sponsam verò congratulatio Sponsi erit, quòd in incertum non cucurrerit, in vanũ nequaquam pugnaverit; quòd triumphatâ morte, sub pedibus suis conculcato Sathan, Ecclesiã sibi, quanto laboriosiùs, tanto & gloriosiùs, acquisierit; & acquisitam indicibili jam gloriâ muneraverit, cujus quidem bonus illâ die & universis applaudet, & singulis. Quid enim est illa Domini gratiarum actio, quâ dicturus est illâ die, Matth. 25. 35. *Esurivi, & dedistis mihi manducare*, & cætera in hunc modum, nisi quædam Judicis ipsius, & Sponsi ad illa interna bona Sponsæ suæ congratulatio? Sex quippe commatibus distincta est, ipsa numeri perfectio totam bonorum

rum omnium designans plenitudinem; qua in præsenti vita Domino complacet quæque fidelis anima; qua etiam Sponso suo tota se conformat Ecclesia. Misericordia quippe sunt opera, ut pascatur pauper, & potetur, & vestiatur nudus, & hospes tecto suscipiatur, infirmus visitetur, & clausus. Sed nunquid in iis solùm beneplacitum est Deo? Nunquid non sibi virtus complacet unaquæque? Quid enim sancta illa virginitas? quid castitas honoranda? quid Sanctorum parsimonia? quid silentium? quid prædicatio sancta? quid justitia, fortitudo, temperantia, ac prudentia? quid virtutes innumeræ, quarum in Scripturis sanctis laus est, quibus in acquirendis sibi continuus & assiduus Sanctorum labor insudat! Quòd si in iis Domino beneplacitum, quid est quod in judicio, cum bonis Ecclesiæ congratulabitur, hæc sola commemorabit Dominus quæ corporaliter exhibita? Bona quidem sunt, sed non sola. Constat itaque, jam dictâ verborum clausulâ omnes animæ dotes, Ecclesiæ bona generaliter omnia comprehendi. Esurit enim Dominus, & sitit: quod tamen dicendo, nulli sanctam Divinitatem subjicimus passioni; ipsius enim Divinitatis summæ vita impassibilis est; quantúmque vita temporalis passioni subjecta est est obnoxia, tantum vita illa æterna & increata ab omni prorsus est passione procul & extranea. Ex more tamen Scripturarum esurire dicitur, & sitire; nec uno tantùm modo, sed pluribus. Esurit enim Dominus in membris suis, esurit in se. In membris esurit, cùm quis suorum coporalis aut spiritualis victûs necessitate adducitur: cui nimirum passioni caritas diversis operibus misericordiæ subvenit, attenuatum cibo potúque reficiens, spiritualia desiderantem spiritualibus instruens & ædificans:

nam ut fami sitíque corporali subvenire pium est ; ita & spiritualis victûs egestati subvenire piissimum : nam ut veritatis judicio præcellit anima corpori ; sic longè melius, longè sanctius est, ipsi quàm corpori subvenire. Utrumque tamen bonum, utrumque Domino in gratiarum etiam actionem beneplacitum. Similis est & circa nuditatem inspectio. Alget corpore Dominus, alget & spiritu : corpore, cùm frigoris inclementia nullo vestis operimento repellitur ; spiritu, cùm quis interiùs nullo virtutis indumento vestitur. Hoc frigus ab Aquilone est, quo corda multorum non infrigidantur solùm, sed indurantur ; de quo propheta,

Job. 37. 9. & Eccle. 43. 22.

Psal. 147. 17. *Ante faciem frigoris ejus quis sustinebit ?* Hanc Christi nuditatem in ejus membris operit, qui destitutum virtute virtutum exemplis informat & instruit. Cui congratulans Dominus in fine dicturus est, *Nudus fui, & operuistis me.* Quonam verò modo peregrinus & hospes in membris suis sit Dominus, palam est ; in se verò peregrinus & hospes est apud eos, qui nondum fidem quæ in ipsum est, susceperunt : qualibus & ipse

Matth. 8. 30. ait, *Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos : filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet* ; quia tenebrosa peccantium corda immundi spiritus & fraudulenti possidentes inhabitant ; *Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet.* Caput enim Ecclesiæ est Christus ; & caput Christi, Deus ; & apud hos reclinat caput Filius hominis, qui ipsum æqualem Patri, coæternum, & consubstantialem confitentur : quibus Filius ipse, nec recens Deus est, nec alienus : (ipsis quippe recens est, qui ipsum aliquando incepisse, & non ab æterno à Patre genitum esse, protestantur : ipsis verò alienus, qui ipsum non idem in substantia esse cum Patre affirmare conantur.) Apud hos

hospes

hoſpes eſt & peregrinus ; quibus omnibus per prophetam dicitur, *Muta fiant labia doloſa, quæ loquuntur adverſus juſtum iniquitatem, in ſuperbia, & in abuſione.* Pſal.30.19. Apud hos hoſpes eſt & peregrinus, pulſans per prophetas, per apoſtolos, per Scripturas omnes, ut ipſi aperiant ; quibus Dominus illâ die dicturus eſt, *Hoſpes fui, & non collegiſtis me,* Matth.25.43. quia fidem quæ in me eſt, quam prædico, in quam miſſus ſum, non admiſiſtis. Unde datur intelligi, qui ſint, qui ſuſcipiant hoſpitio ſalvatorem ; hi, nimirum, qui dogma ſanæ fidei condignâ veneratione ſuſcipiunt, hæreſin penitus exſecrantes, & ut columbæ ſimplices, munda tantùm grana fidei colligentes ; quibus quippe non ſatis eſt per fidem tantùm ſalvatorem tecto ſuſcipere, niſi & hunc ſuſcipiant omnimodâ caritate & virtute. Ipſe namque ait, *Ecce, ego ſto ad oſtium pulſans ; ſiquis audierit vocem meam, & aperuerit januam, introibo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum.* Apoc.3.20. Intrat ad nos Dominus, cùm ipſi cordis januam ad credendum aperimus : communi cœnâ reficimur, cùm deſuper amore concepto, ad opus omne bonum, dono gratiæ ſpiritualis * extendimur. Infirmos verò viſitare, tam fraterna caritas, quàm divina monet auctoritas. Nam quid humanitati plus congruit, quàm ut homo homini, frater fratri, validus imbecilli, tum verbi ſolatio, tum ſubſidio operis, affectione piâ, plenâque mentis compaſſione ſubveniat ? Quod non ſolùm corporaliter * infirmanti, ſed ægrotanti ſpiritualiter exhibendum eſt. Languor enim ſpiritûs in multis adeò * convaleſcit, ut am in iis nec confeſſionis ſit vox, nec ſenſus pœnitentis. De iis ait apoſtolus, *Quis infirmatur, & ego non infirmor ? Quis ſcandalizatur, & ego non uror ?* Cor.2.11.29. Hi crebrò viſitandi ſunt, & vitæ verbo commonendi

* f. accendimur.

* f. infirmato,

* f. invaleſcit,

monendi, quousque septies oscitando, os suum in confessionem dono septiformis Spiritûs aperiant, & ipsis vitæ doctoribus, non tantùm intus incalescendo, sed & exterioris hominis sui plenâ dispositione, conformentur. Hinc enim est, quòd cùm Elias suscitavit mortuum, expandit se super illum : & Elisæus dum mortuum suscitavit, *Os suum ori ejus, & oculos oculis, & manus manibus applicat.* Ut, sicut ait apostolus, membra sui corporis omnia quæ antè *vasa iniquitatis ad iniquitatem fuerant*, hi qui suscitantur à morte, doctores sanctos imitando, virtuti jam servire compellant. De iis ipsa Veritas ait, *Non est opus sanis medicus, sed malè habentibus.* Horum quidem levioribus morbis, alii gravioribus & diutinis fatigantur. Hi itaque quos peccati vetustas opprimit, quasi quidam animarum carcer includit ; quorum assumens in se personam propheta, ait, *Educ de carcere animam meam* ; & illud, *Infixus sum in limo profundi* ; & item, *Funes peccatorum circumplexi sunt me* : quos in lenitatis spiritu visitare, verbo vitæ compungere, & abstractos à vitiis virtuti restituere, misericordia longè major est, quàm clausos corpore, vinculis piè relaxatis, educere. Cùm sint itaque mandata duo, unum ad dilectionem Dei, alterum ad dilectionem proximi pertinens, ex quibus tota lex pendet & prophetæ, vitæque constat humanæ perfectio ; superiùs jam dicta clausula totum in se complectitur, quo mandatum utrumque completur. Per hæc enim quæ Divinitatis intuitu proximis exhibentur, intelligenda sunt omnia, per quæ ipsorum cuicunque necessitati subvenimus, spirituali, sive corporali : in passionibus enim, fame, siti, nuditate, penuriâ tecti, morbo, vinculis, nihil acerbius est : unde per hæc, quæ fratrem quemlibet angunt vehementiùs

Reg. 3. 17. 21.
Reg. 4. 4. 34.
Matth. 9. 12.
Psal. 141. 8.
Psal. 68. 13.
Psal. 118. 61.

& affligunt, intelligenda prorſus ſunt omnia, quibus agente miſericordiâ, divinitatis intuitu, qualibet id exigenti neceſſitate corporali ſeu ſpirituali, ſubvenimus. In membris enim ſuis, duobus modis, ut dictum eſt, eſurit, & ſitit, & alget Dominus, nunc remedium corporale, nunc ſpirituale deſiderans; uno verò modo in ſe: non enim à nobis hoc ſolùm exigit, ut fratribus neceſſaria impendamus; vult ut noſtra fides & caritas in ipſum principaliter intendatur, & in proximum ab ipſo ſecundariò derivetur. Quæ itaque ſpectant ad proximum, hæc in membris ſuis eſurit, ſitit Dominus, & expoſtulat: quæ verò non ad proximum ſunt, ſed ob Chriſti reverentiam obſervantur, hæc ea ſunt quæ Dominus in ſeipſo eſurire dicitur, & ſitire, quod ipſi hoc idem eſt, quod & velle. *Veniens autem Dominus ad ficulneam, eſurivit*; & pendens in cruce, dixit, *Sitio*. Quid eſurivit, aut ſitiit? noſtram proculdubio ſalutem, noſtram fidem, & quæ in ipſum eſt, caritatem, longanimitatem, & continentiam, & virtutes alias, quæ licèt non intendant in proximum obſervantur ob Deum: virtutes enim quæ in proximum ſunt, tàm in ſe, quàm in membris ſuis eſurit; has verò quæ ad ſe, in ſeipſo. Conſtat itaque jam dictâ verborum clauſulâ omnes animæ dotes, Eccleſiæ bona generaliter omnia, comprehendi. Et hoc congratulationis eſt oſculum in quod ſuſpirat Eccleſia, quod in Spiritu poſtulat omnis anima, dicens, *Oſculetur me oſculo oris ſui*. Sic ad Patrem loquens, os ejus, juxta hunc ſenſum. Filium nominans & tam ipſius Patris quàm Filii oſculum, Spiritum Sanctum intelligens. Ait enim, *Oſculetur me* Pater, id eſt, me dignam oſculo, ipſe qui creavit, efficiat; & hoc, *oſculo oris ſui*, id eſt, per Spiritum Sanctum Filii

Matth. 21. 18.

Joan. 19. 28.

Filii sui, qui os ejus est. Ipse enim Spiritus osculum est quod dat Pater, osculum quod dat Filius; quia vapor est, & procedens ab utroque suavitas: qui sicut ab utroque procedit, sic & Pater ipsum & Filius in beatorum corda diffundit. De ipso enim ait Dominus, Joan.15.26. *Mittam vobis Spiritum*: & alibi, Joan.14.26. *Spiritum quem mittit Pater in nomine meo.* Petit ergo à Patre, per Filium sibi Spiritum dari; ut de ipso gratiarum dona percipiens, in novum quendam decorem transeat, ut in illa die, à Patre per Filium vocem congratulationis audiat, & osculum congratulationis accipiat. Vox enim congratulationis est, qua Dominus illâ die dicturus est, Matth.25.21. *Euge serve bone*; & illa ad Virtutes cœlestes, Luc.15.6. *Congratulamini mihi de ove perdita. Congratulamini de drachma inventa*; acsi dicat, Quis sit, vel quantus Ecclesiæ decor, attendite; quot gratiarum donis, quantâ virtutum gloriâ fulgeat, intelligite; quòd pro tali ac pro tanta laboraverim, unà mecum congaudete. Quæ (quæso) futura est ad vocem hanc toti Ecclesiæ pax? quæ animarum sanctarum futura est in mente tranquillitas? cùm ad hanc Sponsi congratulationem, de sua jam gloria secura, non erit ampliùs quod timeat, quod de cætero perhorrescat. Et hæc quidem pax est ista securitas in quam suspirat Ecclesia; ut die illâ, qua tremebunt angeli, pertimescent Archangeli, Sponsum sibi placatum habeat, & per ejus Spiritum sanctificata, in virtutum sibi decore complaceat; & per osculum Filii, qui Spiritus Sanctus est, à Sponso pacem, congratulationem, & dona repromissa percipiat: cujusnos participes efficiat Dominus Jesus, qui est in secula. Amen.

Osculetur

Oſculetur me oſculo oris ſui.

REconciliationis igitur & congratulationis oſculo demonſtrato, ſupereſt ut voluptatis oſculum, juvante Domino, proſequamur. Quod ne delicatis auribus moleſtum fortè ſit, ſi in tractandis ſpiritualibus corporalis cujuſdam voluptatis reminiſcimur, illud præ oculis habeant, quod epithalamium Sponſi & Sponſæ eſt quod agitur, nuptiale carmen eſt quod tractatur: nec mirum ſi in nuptiis, in rerum Sacramento ſpiritualium, iſtius oſculi fiat mentio; cùm ipſa Sponſi & Sponſæ carnalis etiam commiſtio, in Scripturis Sanctis non modicum in ſpiritualibus explicet Sacramentum. Carnalis enim iſta commiſtio, conjunctionis ejus quæ eſt in Domino Jeſu, carnis, ſcilicet, & verbi, Sacramentum eſt: Sic & oſculum iſtud Sponſi & Sponſæ, jucunditatis ejus quæ poſt tremendum illud judicium, & Sponſi cœleſtis ad bona Sponſæ congratulationem, in æternum futura eſt, manifeſta quædam demonſtratio eſt. Voluptas enim, quædam fœda eſt, quædam verò ſanctiſſima: & illa quidem ſancta eſt, cujus meminit Propheta, dicens, *Inebriabuntur ab ubertate domûs tuæ; & torrente voluptatis tuæ potabis eos:* quæ quidem voluptas *torrens* dicitur, non quòd citò tranſeat, ſed quòd abundanter infundat. De hac enim & *Iſaias*, *Non vidit oculus præter te, Deus, quæ præparâſti diligentibus te.* Juxta quod *Paulus* ait, *Nec oculus vidit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe.* Unde & convenienter Propheta ait, *Inebriabuntur ab ubertate domûs tuæ:* Ebrietas enim ſtatum

Pſal. 35 9.

Iſ. 54. 4.

Cor. 1. 2. 9.

mentis immutat, & à se quodammodo alienat; sic in illa gloria mutatio mentis erit non modica. Trahit nos in hac vita quædam carnis ad parentes, & propinquos, notos, & benevolos, affectio; in illa vita totum hoc absorbebitur; in Deum totus amor extendetur, in illum mens tota se colliget; patrem nesciet, ignorabit & matrem; erga neminem affectione tangetur, nisi quem Christo conformem noverit, quem corpori ejus compaginatum & unitum adverterit: *Tradet enim Dominus Iesus regnum Deo & Patri*, & ipse erit *omnia in omnibus*. In hac quidem vita, carnis quadam propagatione per patrem matremque traducimur; Sícque plures adinvicem quadam inter nos consanguinitate & affectione conjungimur: in regeneratione verò, nihil carni debetur, aut sanguini. Quis enim te de pulvere pater eriget? Quæ te mater ad vitam de morte perducet? Ad suum reducetur rerum ordo principium. Primus homo de terra creatus est, & mulier de osse ejus formata; sanguiníque profluvio quodam ab iis propagati sunt universi. Prima igitur hominibus creatio, de terra; secunda, de viro; tertia, de viro & fœmina; quarto, in Domino Jesu, non de viro, sed de fœmina: in regeneratione verò, sola illa futura est quæ in *Adam* præcessit. Nihil in illa jam erit, quod aut fœminæ debeamus, aut viro. Qui de terra formavit *Adam*, illâ die de pulvere eriget universos; ut * creationi jam totum debeamus, nihil carni. Et sicut *Adam* soli fuit Domino, totius affectionis & amoris, & in omni bono tàm corporali quàm spirituali, debitor & obnoxius; sic omnino die illâ, nulla nisi Domino quicquam debeamus. Ipse nobis pater, & mater, & frater, & soror futurus est, & in veritate resuscitatæ carnis vigor spiritûs omnia possidebit; * ubique secundùm carnem jam

Cor. 1. 15. 24, 28.

*f. creatori

*f. ibique

pater

pater non erit, aut mater, nec alii omnino secundùm carnem propinquitatis gradus esse poterunt. His omnibus felici jam commercio commutatis, ut horum loco quæ in carne habuimus, jam & secundùm carnem patrem Deum habeamus; ut ipse nobis sufficiens voluptas sit, & *omnia in omnibus*. Nam si mentis oculum ad spiritualia deflectas, idem abundantiùs invenias. Hic enim auro delectatur homo, delecturat argento, & lapide pretioso, affectione pignorum, abundantiâ frugum & fructuum, subjectione volucrum, jumentorum, & piscium, & quod sibi latè patet & subjacet orbis terrarum: hæc magna voluptas est; sed imperfectis sensibus, & parum adhuc illuminatis. Fulgor auri perstringit oculum; sed nondum illuminatum. Homini glorificato si aurum porrigas, non ipsum afficis, aut delectas. Glorificatus oculus intuetur interiùs intuendo creaturam, ipsum qui creaturæ præest, conspicit & contemplatur. Intuenti mihi, corpus quod est foris opponitur, & quod est intus, absconditur: non hæc hominis glorificati visio est: ipsi, creatorem non abscondit creatura, sed aperit per corpus animam; in hac mentem, in mente memoriam, intellectum, & rationem, virtutes etiam omnes, quas intus mater gratia format, intuetur: nec tantùm effectum operis conspicit, sed & manum illam mirabiliter formantem omnia, contuetur. Supernam illam sapientiam, mirabiliter in corporibus, longè in spiritibus mirabiliùs operantem aspicit; & cùm miretur opus, longè plùs miratur opificem, potenter omnia continentem. Summum illum & supereſſentialem Spiritum infusum omni creaturæ, immensum miratur, & simplicem; quibusdam esse præstantem, non vitam; aliis vitam, sed insensibilem; aliis sensibilem, sed rationis expertem; aliis rationem, sed

admistione corporis impeditam; aliis substantiam nullâ commistione corporis involutam. In quibus omnibus venustatem venerabilem, & decorem indicibilem considerans, artem tamen ipsam plùs in ipso miratur artifice, quàm totum hoc quod attendit in ordine creaturæ: in quem mentis infigens oculum, velut in profundum maris, avolat; tanta in ipsa divinitate contemplans, qnanta nec lingua dicere, nec in præsenti potest mens etiam sancta concipere. Movetur cœlum, suo feruntur astra circuitu, Planetæ suis moventur in circulis, deputatorum sibi movetur aër flatu spirituum, mare terram circumstringens reddit immobilem: in iis animalia formis variis & figuris obambulant, metallorum fulgent species, arridet fluctuum grata suavitas; & innumerabilium rerum color, odor, atque sapor, sensus mortalium multâ suâ varietate perstringunt, & est in iis omnibus ordo pulcherrimus, meritò ipsius sapientiæ sic disponentis universa, laudabilis. Glorificatus verò spiritus formas omnes in materia, decorem totum creaturæ mente percurrens, sanctum illud ingreditur summæ divinitatis arcanum; ubi rerum omnium causas, omnem denique creaturam, sicut in mente est, & semper vivit, longè pleniùs inspicit, quàm eam, dum sub tempore laberetur, aspiceret. Thesauros itaque sapientiæ & scientiæ ingrediens, totum quod ornare & beatificare mentem potest, invenit affluenter; ut nil ei jam desit in ulla gratia, sed confidenter jam
Cor. 2. 12. 9. dicat Domino Jesu, *Sufficit mihi gratia tua.* Nam intra divinitatis undâ collectus homo, à magnifica illa gloria mortali ejus absorpto, pace, & tranquillitate, omniumq; desiderabilium affluit abundantiâ. Sic cuiq; electorum infundente se supereſſentiali Spiritu illo & increato, ut in omnibus, ipse sit omnia, eo quòd omnium

nium appetibilium, & singulis, & universis, ipse in se, & ex se, sit indeficiens sufficientia. Hæc sanctorum spes est, hæc expectatio, hic ille finis, in quem, cùm anima quæq; pervenerit, suum se beatissimè cursum jam consummâsse lætabitur. Hoc voluptatis est osculum, quod de loco voluptatis quem plantaverat Dominus à principio, dari sibi sancta Ecclesia, dari sibi fidelis anima quæque desiderat, dicens, *Osculetur me osculo oris sui*. Modo itaq; mirabili, statim in operis ipso principio meminit finis, dicens, *Osculetur me:* ut illum, ad quem flagrat desiderio, qui rerum omnium initium & finis est, sibi quoque initium esse testetur & finem; ad quem nos perducat Dominus Jesus, cui cum Patre & Spiritu sancto, sit gloria, honor, & imperium in secula seculorum. Amen.

Osculetur me osculo oris sui.

HEc sunt verba Sponsæ, quibus Sponsum superiùs allocuta est: verba quæ sequuntur Sponsi sunt, quæ statim ad illa continuat, dicens;

Quia meliora sunt ubera tua vino. 2. Fragrantia unguentis optimis.

QUæ qualiter iis quæ sunt dicta cohæreant, videamus. Petentem quidem osculum, & in hoc zelo spiritús æstuantem, statim Sponsus advertit: & quia spes quæ differtur affligit animam, ne affligat eandem, & spem ejus in longum protrahendo differat, sic

desideranti respondet; fiet quod postulas, *Quia meliora sunt ubera tua vino*. Quod tale est, acsi dicat Sponsus intra se; Tu quidem dilecta mea, tu Sponsa mea, tu mihi cœlesti connubio sociata, non inutiliter, nec ut sterilis, sed utpote quæ filios parere, & hos, ut ad perfectum deducantur, enutrire apta es, ex hoc quòd habes ubera rore cœlesti fœcundata. Hæc ita junguntur, ne lectio Spiritûs Sancti minùs sibi cohærens, & quasi dissuta videatur. A modo quid significent quæ dicta sunt, videamus. Imprimis tamen quærendum est, cur ab uberibus laus Sponsæ incipiat? Cur cæterorum, quæ laude digna prominent, laudem Sponsus ipse reticeat? Nam cur crinibus ornata facies, cur genæ, cur labia,
Vers. 14. cur oculi, quos columbinos consequenter nominat, non laudantur? & imprimis tota laus Sponsæ circa ubera continetur? Quod ideo quidem est, quòd cùm in Sponsa, ut dictum est, multa Sponso complaceant; quo magis oblectetur nihil est, quàm ut ipsa mater fiat, populos enutriat, & rore cœlesti fœcundata, uberibus Spiritu Sancto plenis, filiis innumeris documenta sancta, tanquam lactis alimenta, ministret. Hoc igitur est, in quo Sponsa magis complacet, in quo Sponso magis cordi est, unde magis laudatur, & ab ipso quasi præconiis extollitur. Num ad ubera divertamus, & quæ sint Ecclesiæ ubera, attendamus? Ubera igitur ab ubertate sunt dicta, eo quòd in hæc magna quædam copia lactis influit, quam sugimus, quaque alimur, quaque dum annos infantiæ transigimus, sustentamur. Hæc sicut pectori infixa sunt, sic menti Ecclesiæ, quæ Sponsa est, duo sunt Testamenta proposita, ut in iis die meditetur ac nocte, & in iis abundantiam lactis colligat, qua innumeros populos alat, enutriat, & ad perfectum usq; perducat. Lac enim quoddam dulce,

quoddam

quoddam acidum est; utrumq; tamen bonum extat, & sapidum. Quid dulcius est, quàm Deum unum credere, ipsumq; toto corde, totâ animâ, totâ mente diligere, proximum non lædere, ab homicidio, adulterio, & furto, & falso testimonio, & ab iis omnibus quæ Lege prohibentur, abstinere? voluntariè verò & malitio sè peccantibus, lac acidum Lex ipsa proponit, hoc annectens, *Reddat quis animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, livorem pro livore.* Ex. 21. 23, 24, 25. Quod quidem lac patienti videtur acidum, sed Regi bono, & secundùm timorem Dei constituto Principi, lac placidum est, & gustu suavissimum; quia, *pestilente flagellato, stultus sapientior erit.* Prov. 19. 25. Et hæc est voluntas Domini, ut unus in populo multos cohibeat, & malitiosè peccantes sic puniat, ut Ecclesia Dei multâ pace congaudeat, & aliquem filiorum suorum, ob gustum lactis acidum, contristari abhorreat. Lactis verò hujus de quo agitur, substantia est, quæ resolvitur in butyrum, & in coagulum, in caseum, & serum: hæc virtutum gradus enunciant, quibus à minimo ad perfectum ascendendum est. Serum enim, quod serò de lacte colligitur, ipse est timor Domini, de quo dictum est, *Initium sapientiæ timor Domini.* Psa. 110. 10. Ab hoc in pœnitentiam cordis, & confessionem oris, & satisfactionem operis, ascenditur: ut sic per orationum suffragia, per jejunia multa, par eleemosynas latè distributas, & cuncta quibus peccata purgantur, in casei firmitatem, quasi virtutum quandam consolidationem, veniatur: & sic facto ad omnes quodam pacis coagulo, ad lata regna charitatis, quæ butyro designatur, fiat ascensio. Novi quoque Testamenti pagina dulcedine lactis hujus abundanter exuberat, quæ catarrhactas cœli nobis apertas insinuat:

nuat; & quod in deliciis Dei dulcius habebatur, emissum nobis in salutem cœlitus esse, demonstrat. Hæc Verbum carnem factum, quod est, Deum factum homine, homini in se homine misericorditer subveniisse, declarat, quæ dicta ejus & facta, quæ Christus in vita hac mirabiliter gessit, exprimens; regnum quoque ejus, & vitam, quæ fine caritura est, bonis omnibus repromittens. Omnem hominē venientem in hunc mundum hujus dulcedine lactis exhilarat. Cæteris tamen lac acidum propinat, dicens, *Væ vobis Scribæ & Pharisæi, quia clauditis regnum cœlorum ante homines.* Quo in loco, *Væ*, septies interminans, lac illud innuit, quod verè in dentium stuporem acidum, in fine reprobis omnibus daturus est, dicens, *Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & angelis ejus.* His itaque de Sponsæ uberibus, in modum præfatiunculæ, prælibatis, & illud adjiciendum est, quod sicut humano corpori sic infixa sunt ubera, ut unum partem dexteram, alterum lævam obtineat; sic omnis Scriptura divinitus inspirata, sic quidem monitis & verbis distincta est, ut quædam lævæ Ecclesiæ, quædam ejus dextræ deputatæ sint. Habet enim Ecclesia lævam, habet & dextram. Læva ejus hæc vita est, ejus dextra vita quæ futura est, quæ & æterna est. Omnes itaque Scripturæ, quas vel primum, vel Testamentum novum continet, quæ sic editæ sunt ut vitam hanc præsentem instituant, docentes, qualiter hoc mundo, & iis quæ mundi sunt, homo uti debeat, ut vitam hanc absq; Dei offensa transcurrat, vitia declinando quæ prohibet, virtutes assequendo quas jubet; hæ omnes Ecclesiæ uberi sinistro deputatæ sunt. Uberi verò dextro illæ assignatæ sunt, quæ mundum, & ea quæ mundi sunt, spernere ejus delicias abhorrere, Deum solum diligere, hunc appetere, hinc

Matth. 23. 13.

Matth. 25. 41.

hinc dissolvi, & esse cum Christo, persuadent. Vnde illud, *Ecce electi Dei, carnem domant, spiritum roborant, dæmonibus imperant, miraculis coruscant, cœlestem patriam moribus & vitâ prædicant, & ad eam pertingere etiam per tormenta festinant; occidi possunt, flecti nequeunt:* & quæ hujusmodi sunt, uberi dextro rectè competunt. His igitur uberibus ditata Sponsa alit populos, & primis enutritos virtutibus ad summa & perfecta perducit; & ei rectè Sponsus applaudit, dicens, *Meliora sunt ubera tua vino.* Vinum verò, cui comparata Sponsæ ubera, meliora dicuntur, quid significat, nisi scientias innumeras, quibus se humanus implicat animus, & involvit? adeò ut quæ Dei sunt negligat, & ea quæ Dei sunt, hæc inquirere & investigare contemnat. Has quis enumeret? has quis sub numero comprehendat? Artes quidem septem sunt, quæ ideo *liberales* dictæ sunt, quòd iis homines liberi sua studia impendebant; discentes primò quæ sunt elementa loquendi, & hæc suis tam characteribus, quàm nominibus exprimentes; iis sibi junctis aptantes syllabas, & ex syllabis dictiones, & ex dictionibus orationes, formantes: hanc suus labor implicat, in infinitum extendens animum, & nisi primo salutetur in limine, suis malè cruciatibus torquens. Logica verò suis relinquatur sudoribus; quæ quo proficit ampliùs apud se, eò sibi dantes operam, plùs à Deo avertit. Oratorum verò labor ornatus, tam falsitati deservit, quàm iis quæ vera sunt; egregiè dictum reputant, sive verum sit, sive falsum, quod ornatè pronunciatur, & (ut secundùm hos loquar) appositè. Hæc quo falsitati præstat obsequium, ab eo longè est qui simplex est veritas, sanctam præbens Evangelii & sine fuco scientiam. Quid Arithmeticæ numeros, Musicæ consonantias aut dissonantias,

Eccleſ. 1. 17. Eccleſ. 7 30. Geometriæ figuras enumerem? in quibus *labor eſt, & afflictio ſpiritûs:* dicente ſapientiâ, *Deus creavit hominem rectum, & ipſe infinitis miſcuit ſe quæſtionibus.* Porrò Aſtronomia, cœlum coluris dividens & parallelis, planetis nomina dans & ſtellis, motuſq; ſingulorum aſſignans, in eis qui ſibi dati ſunt circulis, nunc eorundem ſtationes; nunc progreſſiones, nunc retrogradationes denotans, omnium deniq; adæquationes in anno uno philoſophico, qui non minùs quàm quindecim millia annorum continet, ſuis regulis emetitur. Hæc Solis, in centum octoginta duobus circulis, aliorúmque planetarum circulis ſibi deputatis, elevationes, depreſſiones, mediaſque ſtationes attendens, inundationes, exæſtuationes, abundantiam, egeſtatémque, temporáque media diſtinguit, & quæ Deus ante ſecula certo ordine ventura diſpoſuit, quodammodo præſagire præſumit: hæc multo vino mentes inebriat, & cum Dei opera ſtudiosè conſiderat, à Deo deviat, & humilitatem ejus aut certè prorſus ignorat, aut minùs amat. Sunt & Artes quæ *mechanicæ* dicuntur, ex mundi ſapientibus uſibus quidem neceſſariæ, ſed non adeo dignæ reputantur; ut agricultura, architectura, lanificium, & textura, ſutoria quoque, & cuſoria, & fuſoria, aliæque innumeræ, quas neceſſitas, aut jucunditas, aut certè voluptas adinvenit. Hoc vinum eſt quo potatur, aut certè inebriatur mundus; ut dum quærit, quod neceſſitas, aut quod jucunditas, aut quod voluptas, aut quod curioſitas ſuggerit, omittat ea quæ Dei ſunt: & an incarnatus Deus, an paſſus, an reſurrexit, & aſcendit, & mortalibus æterna promiſerit, aut prorſus ignorat, aut fortè nota deſpiciat. Sed Sponſæ quid de iis Sponſus ait? *Meliora ſunt ubera tua vino;* proteſtans longè fore melius lacte Eccleſiæ ſimpliciter enutriri,

enutriri, quàm iis quæ dicta sunt, superbè & inutiliter inebriari. Hinc Isaias ait, *Quare appenditis argentum vestrum non in panibus, & laborem vestrum non in saturitate?* Argentum enim non in panibus expendere, est eloquentiam & laborem in iis consumere, quæ Dei notitiam & visionem non dant: de qua ait David, *Satiabor cùm apparuerit gloria tua.* Cur verò meliora reputari debent, causam annectit, dicens, Quia sunt *fragrantia unguentis optimis.* Vnguenta medicorum arte bene confecta, bene fragrare non dubium est. Horum quædam pungitiva, quædam mitigativa, quædam conservativa sunt. Quædam enim pungunt, ut sanent; quædam mitigant ea quæ dolent; quædam conservant, ut à putredine intacta permaneant. Hic spiritualium virtutum effectus est. Pœnitentia namque dolet, admisisse quempiam id quod luget: post ejulatum, & confessionem, & satisfactionis opera, spes jam mitigat id quod dolebat: hinc charitas in vitam æternam, ea quæ sunt solidata, conservat. *Vbera* ergo Ecclesiæ, *meliora sunt*, id est, simplices illæ doctrinæ quæ ab uberibus eliciuntur Ecclesiæ, potentiores, & ad animæ salutem efficaciores sunt *vino*, id est, figmentis omnibus & inventionibus, quæ secularis adinvenit sapientia, ut iis, sequentes se, & sibi dantes operam, potet & inebrietet: ideoque *fragrantia sunt unguentis optimis*, id est, eo modo fragrantia, quo fragrant unguenta quæ sunt optima. Isa. 55. 2. Psal. 16. 15.

Oleum effusum nomen tuum.

HÆc Sponsæ ad Sponsum est amicabilis & honesta responsio. Gratificavit eam suo nuper Spōsus elogio,

gio, dicens, *Meliora ſunt uberatua vino; fragrantia unguentis optimis.* Quæ & illi velut gratias agens, hoc ei reſpondit elogio, dicens, *Oleum effuſum nomen tuum*; acſi dicat, ſi mea laudanda ſunt ubera, hoc tuo acceſſit præconio: quod enim meis profertur uberibus, hoc de tuo eſt, cujus nomen oleum effuſum eſt. Qua nimirum reſponſione inſinuat, fidem quæ in nomine Chriſti eſt, omnem fidem tranſcendere: & ſicut oleum, quibuſcunque miſceatur liquoribus, omnes procul dubio tranſcendit & ſupernatat; ſic fidem quæ Chriſti nomine ſignata & fundata, & apoſtolorum documentis eſt denunciata, omnibus quæ adversùs hanc inventionibus jam dictæ ſunt, vel fortè poterunt inveniri, ſupereſſe & prævalere: unde & dicitur, *Nomen tuum eſt ut oleum*, id eſt, fides quæ in nomine tuo eſt, ſic eſt ut oleum. Quod ut magis exprimat, adjicitur, *Effuſum.* Hoc enim oleum toto quidem tempore, quo verbum caro factum non eſt, non effuſum extitit; quo, prævalente peccato, miſericordiâ non obtinente, omne hominum genus inferi tenebris addictum eſt, & ſub maligni dominatione detentum: at poſtquam ſatisfactum eſt iræ, venitque tempus plenitudinis & gratiæ, oliva illa fructifera, Deus, ſcilicet, Pater, à quo omnis boni origo eſt, columbam tanquam olivæ ramum ferentem emiſit, filiumque ſuum per hunc incarnari conſtituit; & oleum de ramo hoc expreſſum, tum latè per mundum effudit, quàm latiſſimè incarnatio hæc toti mundo multis variiſque modis innotuit. Hoc innumeris unctione ſuâ profuit; *Virtus enim de illo exibat, & omnes ſanabat.* Hoc innumeros illuminando à cœcitatis tenebris ad fidem convertit. Hoc cœcis viſum, ſurdis auditum, mutis eloquium reddidit, febrem fugavit, & paralytica membra reſtituit, & mortuos, vitalem

Luc. 6. 19.

talem illis reſtituendo ſpiritum, ſuſcitavit. Hoc ſuis greſſibus maris undas ſolidavit. Hoc panes duodecim ad novem millia hominum ſatianda ampliavit. Quid iis enarrandis immorer? Joannem audiamus dicentem, *Sunt & multa alia quæ fecit Jeſus; quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere eos, qui ſcribendi ſunt, libros*, id eſt, fidem adhibere eorum multitudini, quæ in libris ſunt committenda, ſignorum. Hujus enim effuſio olei mundum illuminat, Eccleſiæ faciem exhilarat, cibos aptat & præparat; ut ſine hujus admiſtione, ſuo vix cibo ſpiritus ſatiari prævaleat. Nam ut Paulus ait, *Sine fide placere Deo impoſſibile eſt.* Si enim ſine charitate cuncta quæ mundi ſunt offeram, me etiam ipſum ita ut ardeam, nihil ſum. Si enim ſine charitate id offerens, nihil ſum; ergo ſine fide id faciens, nihil eſſe prorſus invenior. In Marco, duo minuta vidua offerens, plus aliis qui magna offerebant dicitur obtuliſſe; hìc per duo minuta, charitatem Dei, & proximi intelligens, in quibus offerens Eccleſia, plus illis offert, qui ſine iis ſua dantes, multa offerunt & diſperdunt. Fides ergo Chriſti, ſine qua nec charitas, nec bonum quodlibet haberi poteſt, illa eſt quæ cibos animæ condit, aptat, & præparat, ut in fide oblata placeant; & quantumcunque minima, magna tamen ſunt, & à Deo magnum quidem regnum, ſcilicet, cœlorum obtinentia. Rectè ergo dictum eſt, *nomen* Chriſti, id eſt, fidem ejus, in qua nos ſalvari oportet, *oleum effuſum* eſſe, id eſt, mundo communicatum, & virtutibus approbatum; propter quod ſequitur;

Joan. 21. 25.

Heb 11. 6. Cor. 1. 13.

Mar. 12. 44.

Ideo adoleſcentulæ dilexerunt te.

HInc enim amor adoleſcentularum excitatus eſt, hinc dilectionis origo extitit. Viderunt enim ſigna, viderunt & mirabilia quæ ei obſequebantur ad nutum; viderunt hominem in infirmitate poſitum, cuncta quæ ſunt hominis, præter peccatum & ignorantiam, continentem, & ea quæ ſuper hominem ſunt, facientem; motique ſunt, ut hunc ſuper hominem crederent, quem quadraginta dierum & noctium jejunia ſuſtinentem, aquam deinceps in vinum tranſmutantem, deinde in monte transfigurantem ſe, facieque in modum Solis reſplendente, in veſtimentis etiam candorem nivis exhibentem, cum mortuis colloquia habentem, Patremque de nube teſtantem, *Hic eſt filius meus dilectus, qui mihi per omnia complacet; hunc audite*; Sicque noviſſimè manifeſtâ ſuſceptâ morte immortalitate de ipſa triumphantem, ſicque ad cœlos unde venerat redeuntem; quid niſi Deum credere, venerari, & adorare, & ſuper omnia diligere, potuerunt? Hunc itaque *dilexerunt adoleſcentulæ*, id eſt, animæ nuper ad fidem converſæ: qualem animam fuiſſe Petri in primis æſtimo, cùm dixit, *Exi à me, quia homo peccator ſum, Domine.* Piſcatus fuerat totâ nocte Petrus, & nihil prorſus apprehenderat; in ejus verbo laxavit rete, & multitudinem copioſam apprehendit. Adoleſcentulus extiterat Petrus, & libenter Dominum audiebat; ſed hoc facto firmatus, in adoleſcentem excrevit; poſt in juvenem firmiſſimum, & ſic in virum perfectum evaſit. De Paulo etiam perſecutore quid referam? qui nunc perſecutor, nunc adoleſcentulus effectus eſt, illuſtrante cum Domino, & dicente, *Saule, Saule, quid me perſequeris?*

Luc 9.35.

Luc 5.8.

Act 9 4 5.

Ego

Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. Ad hanc statim vocem verè conversus est, dicens, *Domine quid me vis facere?* Vers. 6. Sic factus adolescentulus, audivit ab Anania verba quibus excrevit, quibus vir magnus effectus est, & totius Ecclesiæ murus, atque defensor, & propagator. Sic infinitus credentium numerus, primùm accedentes, & ab ipso vitæ verbum audientes, in modico primùm allecti, deinde verbo plùs illecti, ex quo signa & mirabilia intellexerunt, quibus nec resistere, nec contradicere poterunt, id verbo, id opere protestati sunt, nomen hoc solùm adorandum esse, & præ cunctis quæ sub cœlo sunt, diligendum: unde subditur, *Oleum effusum nomen tuum; ideo adolescentulæ dilexerunt te.* Sequitur;

3 *Trahe me post te.*

ATtendens itaque Sponsa adolescentularum gloriam, in qua per dilectionem susceptæ sunt; secundùm quam, quæ fuerant adolescentulæ, jam reginæ censentur; & has considerans in hanc gloriam sublimari non potuisse, nisi traherentur à Patre, expandit sinum, dilatat orationem, orans pro se, ut ipsa in membris suis minimis pertrahatur ad Patrem; optans ut Eph. 4. 13. secum omnes occurramus in virum perfectum, & mensuram ætatis plenitudinis Christi; unde & subdit quod sequitur, *Trahe me post te.* Sciendum est enim omnes quotquot currimus, in duas partes trahi, unam quæ dextra dicitur, alteram quæ sinistra. In sinistram trahitur, qui malis semper operibus implicatus, in iis vitam consumit. In dextram verò trahitur, cui bonus præest angelus, ostendens ei bona quæ faciat, & his consum-

consummandis semper intendat: unde ad Deum loquens, ait, *Post te*, id est, in iis qui tibi placita sunt, in quibus te præducem habeam, in iis me detine, nec aberrare me, vel aliàs deflectere me permittas: sic enim
Joan 6.44. scriptum est, *Nemo venit ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Vt ergo accedamus ad Deum, Patre trahente opus est, ut nos ipse præveniat, * sic ducem præbeat, & cùm duxerit, ipse suscipiat. Item quoque scriptum legimus,
Joan.12.32. *Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.* Christus quidem à terra exaltatus est, cùm in crucem est à terra levatus: item exaltatus est, cùm terram deserens, in cœlo est ad dextram Patris collocatus: qua sui consideratione, vel in cruce positi, vel ad dextram Patris elevati, electa quæque trahit ad se, dum & se vitiis crucifigunt, & terrena non curantes, ad sedentem desuper in alta suspendunt. Alta namque petit, qui trahitur, & levare se super se totus intendit, virtutum montem coram se conspicit, & dum ejus ardua apprehendere nititur, in imo se quandóque conspicit, & miratur. Clamat itaque dicens, *Trahe me post te*, quia de valle hac non ascendo, nisi per te. Quòd si porrectam tibi manum Dei senseris, & extractum de valle miseriarum, & de luto fæcis agnoveris, manum apprehende, tene, deosculare, & dic,
Gen 32.26. *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi:* Illi gratias habe, qui verè deducet te, ut curras in odore unguentorum suorum: quod per simile dictum agnoveris. Currunt enim canes sagacitate narium, ut feras comprehendant, quæ dum fugiunt, odore sui densitatem aëris inficiunt, sicque viam sequentibus, qua comprehendantur, ostendunt. Relatio quidem ista, dæmonum figura est: fugiunt enim qui tentantur, & sunt maligni spiritus, aut mali homines, qui sequuntur, ut fugientes ad

* f. *se*

mala

mala pertrahant, & occidant, & de eorum mortibus glorientur, & ſe ſatient. Sic in mundo perficitur odibilis iſta venatio, in qua auctor malitiæ ſpiritus cornu ſuggerit, voce monet, & ad ſuggerendum quod vult, homines malos ſpirituſque perverſos admittit, & innumeros, tentationi non reſiſtentes, occidit. Dei verò Spiritus longè in contrarium operatur: hic dat velle bonum, dat effectu peragere quod bonum eſt; dat in iis oblectari quæ ſurſum ſunt, & eorum quæ ſurſum ſunt inceſſabiliter odore reſpergi. Divini Spiritûs unctio quidem mirabilis, qui eam, quam perungit, pellem, habilem reddit & conſutilem, & ad ſummi regis ornamentum præſtat aptabilem. Hujus unguenti odore perfunditur, qui aſſiduè in lege Domini meditatur, aptans ſeſe, ut quibuſcunque reſiſtat noxiis, nullis ſe addicat peccatis, ſanctorum ſe moribus applicet, hos imitando ſe ſanctificet, & odore perfuſus unguentorum ſpiritualium, in his ſemper gaudeat, ſecurus oblectetur & quieſcat. Obſecrat igitur in hunc modum, *Trahe me poſt te*, id eſt, Tu, ad quem non venitur niſi per te, mihi funem tui amoris innecte, quo pertrahar ad te, * quo aliàs divertere non ſinat me. Ait enim Salomon, quia *funiculus triplex non facilè rumpitur*; quem ſi membris meis maligni manu innecti permiſeris, ut cor meum cogitando mala pertrahat ad ſe, linguam meam hæc loquendo totam inflammet ex ſe, & corpus meum hæc agendo inclinet totum & divertat ad ſe; quid mihi, niſi ut dicam illud apoſtoli? *Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Tu mihi, Domine, reſpondeas, *Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum.* Hæc me tua, Domine, gratia liberet, quia fortis es & potens: in hoc prælio, tu funem ejus de manu potenti fortior eripias; tu hunc abrumpas; tu

* *qui aliò*

Eccleſ. 4. 12.

Rom. 7. 24.

Verſ. 25.

funiculum tuum triplicem totum membris meis annectas; ut te intus corde ſapiam, te & tuâ linguâ denunciem, & ſolùm ea quæ tibi placita ſunt, opere devotus adimpleam. Tu volentem me ſequi te, à maligno potenter eripias, poſt te ambulare facias, ut cum ambulavero poſt te, non in incertum currere incipiam, ſed coronam quam promiſiſti diligentibus te, per te huc tractus, apprehendam. Hoc quidem eſt quod ſequitur;

Curremus in odore unguentorum tuorum.

ID eſt, erepti à maligno per te, ad bonum incitati à te, ad ſummum perducti trahente te, *curremus*, id eſt, totâ vitâ noſtrâ proficiemus; *in odore unguentorum tuorum*, id eſt, odoramento virtutum ſpiritualium, quibus tuos tangis, & ungis. Optans itaque bonis * dona, eoſque ad meliora pertrahi deſiderans, ait, *Trahe me poſt te*; ut me volentem, & currentem, & toto corde deſiderantem te, in hoc adjuves, ut beato tandem fine apprehendam te, & curſu bono conſummato, ſecurè jam requieſcam, & delecter in te. Quia verò quidam nec currunt, nec apprehendere poſt te curſum volunt, hos tua dignetur viſitatio, ut lumen eis veritatis aperias, & illuminatos ad te trahas, & dato eis fune charitatis, ad te perducas. Hos, magnus ille Paulus ſignificat, qui ante vocationem ſuam totus poſt Sathan currebat; ſed poſtea, percuſſus à Domino, proſtratus, & illuminatus eſt, & prædicator mirabilis effectus, fune hoc triplici alligatus, poſt Deum currens, gladio conſummatus eſt. Sive itaque volentem, & potentem currere, trahas poſt te ut plùs currat, & eò perveniat, quò

* f. *bona*,

quò pervenire non poterat, niſi per te; ſive nolentem, & impotentem currere, convertas, ſicque datâ gratiâ illumines, ut & ipſe apprehendat te. In odore bono *unguentorum tuorum*, id eſt, virtutum ſpirantium ex te, curremus, tibi referentes gratiam qui apprehendiſti nos, & laudes referentes in gloria, ad quam nos tuo munere perduxiſti. Sequitur,

Introduxit me Rex in cellaria ſua: exultabimus, & lætabimur in te.

EST edita ſuperiùs oratio, qua dictum eſt, *Trahe me poſt te; curremus in odore unguentorum tuorum.* Quæ ne videatur inutilis, & ſine fructu prolata, conſequenter adjungitur, *Introduxit me Rex in cellaria ſua.* Ecce enim jam tracta eſt, tracta quidem, & in ipſa Regis cellaria introducta. Quis verò digniùs Rex appellatur, quàm qui omnium habens jura regnorum, ea quibus vult, & quando vult, & quamdiu vult, diſtribuit; & in iis mores hominum conſiderans, eos aut coronat pro meritis aut attendens inſolentiam affligit dignè pro commiſſis. Hic verè Deus eſt, qui uno cuncta regit imperio, qui ea quæ ſurſum ſunt, & quæ deorſum continet, ſuum dans ſingulis eſſe creaturis, ut ſint, & bene ſint, & ipſe ſuper omnia dominans Deus. Hic eſt, quẽ deſiderans hæc Sponſa, id eſt, anima, vel Eccleſia, tota peccatis purgata, ejus jamdiu flagitavit oſculum, ipſum quærens apprehendere, cujus jam ſentit in ſe deſiderium. Quod nimirum, quia ſummæ beatitudini prope eſt, differtur adhuc, nec datur oſculum, donec anima, vel Eccleſia, ex creaturis intelligat, an elegerit dignum. Inde eſt, quòd aut per angelum, aut per virtutem

metem aliquam, Sponſa hæc in cellaria Regis introducitur, ut ejus aut noſcat opes, & ex opibus quis ſit, qualiſque, quantuſque ſit is quem deſiderat, recognoſcat. Quod advertens Sponſa hæc, & agens gratias, ait, *introduxit me Rex in cellaria ſua: exultabimus, & lætabimur in te.* Ecce quòd in cellariis eſt, in cellariis exultat: & ſunt quidem cellaria divini palatii pars aliqua, opes in ſe Regis continens, & ſecreta. Regis verò palatium illud eſt, cujus meminit propheta, dicens, *O Iſrael, quàm magna eſt domus Dei & ingens? locus poſſeſſionis ejus magnus, & non habet conſummationem excelſus, & immenſus.* Hinc ejus attendamus palatium, quòd utique tantum eſt, quantum creatura protenditur. Ejus longum, latum, & altum, omnis emetitur creaturæ dimenſionem. Quòd ſi mente procedas ulteriùs, audi Scripturam; ait enim, *Non habet conſummationem, excelſus, & immenſus*: in omni quippe creatura Deus eſt. Sed nunquid cum creatura conſummatus eſt Deus, ut ubi finem ſuſcipit creatura, ibi finem ſortiatur & Deus? Abſit hoc, & ab humana procul intelligentia repellatur. Deus enim ſicut immenſus eſt, ſic infinitus eſt, & æternus: quòd ſi infinitus eſt, non eſt utique quod finem habeat; ſed ubi terminum creaturæ conſtituit, ibi in ſimplicitate & puritate ſua ſe ſuſcipit: juxta quod in Evangelio teſtatur veritas, dicens, *Clarifica me pater apud temetipſum, claritate quam habui antequam mundus fieret.* Erat quippe tunc Pater in Filio & Spiritu ſancto, erat Filius in Patre & Spiritu ſancto, erat & Spiritus Sanctus in Patre & Filio, beatam complens Trinitatem, & unam ſanctificans in ſubſtantia unitatem. Hoc itaque Regis palatium eſt; & ſunt eius cellaria, manſiones quædam cœleſtes, quarum meminit Dominus, dicens, *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt.* Quæ quidem

Bar. 3. 24, 25.

Joan. 17. 5.

Joan. 14. 2.

quidem manſiones, cœleſtium virtutum habitationes diverſæ ſunt, & diverſæ gloriæ, quibus ſecreto modo ſuo quem novit Dominus, eaſdem diſponit & ordinat, ut in iis locum gloriæ & habitationis ſuæ ſanctæ conſtituat. Hæc quis diſcernit & ſeparat? horum concubernia quis dividit & dijudicat? Alta quidem eſt, & intellectu noſtro incognita, incomprehenſibilis illa omnium virtutum & angelorum inhabitatio, qui nobis inviſibiles, ſtantes & ſtabiles in tentatione reperti ſunt; & corruentibus iis qui mente contra Dominum elati ceciderunt, merito ſuæ conſtantiæ ſtabiliti, & Deo perpetuâ charitate conjuncti ſunt. Quorum ut nobis nota ſunt nomina, ſic ſunt virtutes incognitæ, cœlum & terram continentes, cuncta quæ fiunt in iis diſponentes, vitam juſtorum moderantes, & quæ debentur malis ſupplicia non ignorantes: quorum numerum ſcit ſolus conditor Deus, qui hos creavit ab initio, & eorum perenni fruitur & jucundatur obſequio: horum naturam ſcit trinitas ſancta, ſcit numerum in trinitate perſona ſecunda, Dominus noſter Jeſus Chriſtus, qui cum ad paſſionem duceretur, ait, *Converte gladium tuum in locum ſuum. An putas quia non poſſum rogare Patrem meũ, & exhibebit mihi plus quàm duodecim legiones angelorũ.* Quæ duodecim legiones ſeptuaginta novẽ millia, & nongenti, & nonaginta duo, id eſt, octoginta millia, octo minùs inveniuntur. Aliorum verò nobis incognitus eſt numerus, qui inæſtimabiles Deo laudes reſonant, & iis occupati laudibus non fatigantur, aut deficiunt, ſed harum frequentatione laudum potiùs delectari, magis eſt, ut vel in ejus quam cernunt majeſtatis amore & agnitione ſemper proficiant, vel ad perfectum adducti, in eo quod jam diu adepti ſunt, ſine fine ſtabiles perſeverent. Hæ itaque manſiones cellaria ſunt, Mat. 26. 52, 53.

in quibus introductam se dicit hæc Sponsa, ostendens se per angelum, aut per virtutem aliquam, harum informari exemplis; ut Deum contemplando, ipsum totâ virtute diligat, & ejus laudem sine intermissione foveat, & non in temporalium & transeuntium affluentiâ delectari se, sed horum potiùs continuâ frequentatione ostendat, dicens, *Introduxit me rex in cellaria* „*sua: exultabimus, & lætabimur in te. Exultare* enim, „mente gaudere est, & lætari, gaudium quod interius „est, signo quod fit extrinsecus, demonstrare. Vt itaq; „gaudium quod concepisse se nunciat, Deo totum at„tribuat, adjungit, *In te*: vana est enim simul exultatio, „& vana lætitia, nisi quæ fundatur in Domino: unde
Psal. 31. 11. „Psalmista ait, *Lætamini, justi, in Domino, & gloriamini* „*omnes recti corde.* Itemque Psalmum inchoat, dicens,
Psal. 32. 1. „*Exultate, justi, in Domino; rectos decet collaudatio.* Ecce quæ lætitia & exultatio, quam laus utique prosequitur & gloriatio, tota quidem ex Deo est, cum Deus toto corde, totâ animâ, totâ mente colligitur, cum cor tuum ad amandum proximum, sicut & ad teipsum, aperitur: & horum omnium remuneratio non in hac vita quæritur, sed in futura patientissimè expectatur: unde & subditur;

Memores uberum tuorum super vinum.

HIc verò attendendum est, quod hæc exultatio & lætitia, tota ex memoria procedit uberum, quæ Sponsa, Sponsi ipsius ubera esse confitetur: quod, qua ratione verum sit, considerandum est. Sponsus enim

enim, primâ ſui reſponſione Sponſæ reſpondit ſuperiùs, Non eſt tua repellenda oratio, quia *meliora ſunt ubera tua vino*: unde cùm hìc, Sponſus Sponſæ dicat eſſe ubera, & in ſequenti, Sponſa Sponſi ubera eſſe profiteatur, illis aut eadem ubera eſſe neceſſe eſt, aut equidem aſſignare diverſa: ſed ne moram impedimenta faciant, ubera eadem Sponſi fore teſtamur, & Sponſæ. Hæc enim ubera, divina fore teſtamur eloquia; quæ quidem Dei ſunt, ab ipſo divinitus inſpirata: ſunt & Eccleſiæ, ipſi ad enutriendos & erudiendos populos, ex Dei gratia conceſſa. Ait igitur hæc Sponſa, *Exultabimus, & lætabimur in te*; *memores uberum tuorum*, id eſt, divinorum eloquiorum, quæ à te inſpirata ſunt, & à te mihi dante conceſſa. *Super vinum*, id eſt, ſuper intelligentiam omnium eloquiorum, quæ, ut vinum avertit animos, ſic animam auertunt à te, & manibus detinent occupatam. Sequitur;

Recti diligunt te.

QVæ nimirum adjectio, ſupradictorum eſt commendatio. Nullus enim diligit, niſi qui rectus eſt, nec quis rectus eſſe poteſt, & non diligere. Rectus enim eſt, qui caput ad hoc erigit ad quod creatus eſt, illuc toto corpore extenditur, unde ſibi eſſe, vivere, ſapere, & intelligere, conceſſũ eſt. Vnde hoc cuiquam, niſi à Deo eſt? Ait enim Pſalmus, *Scitote quoniam Dominus ipſe eſt Deus*; *ipſe fecit nos, & non ipſi nos.* Pſal. 99. 3. Qui ergo ſe ad Deum erigit, rectus eſt, quia illuc proculdubio tendit, unde ſibi iſta adeſſe recognoſcat: qui verò deorſum flectitur, qui ad mundum inclinatur, caput deorſum figens, pedes ſurſum erigens, monſtro aſſimilatur, & curvus eſt; de

Psal. 37. 7. de quo propheta ait, *Miser factus sum, & curvatus sum usque finem*, ejus proculdubio plangens miseriam, qui sic à bono discedens, terminat in morte vitam. Nolens verò in hunc modum nos incurvari Dominus, mulierem in Evangelio decem & octo annis inclinatam, nec valentem sursum respicere, sanatam erexit, de infirma sanam, de curva rectam faciens; seipsum esse ostendens, cujus dilectio sanat, & erigit, rectos facit, & suscipit. Sequitur;

4. *Nigra sum, sed formosa, filiæ Jerusalem.*

SPonsum suum hactenus Sponsa alloquuta est, quæ est vel Ecclesia Dei, vel anima quæque perfecta, jam mundum nauseans, & Deum puro corde contemplans: hæc autem expetens osculum, ait, *Osculetur me osculo oris sui.* Quod quia nondum datur, sed in tempus illud defertur, quo post resurrectionem omnium, animæ corporibus ipsis coadunatæ, in quibus gratum Deo famulatum exhibuerunt, perenni jucundabuntur æternitate, & simul immortalitate donabuntur. Sed ei à Sponso responsum est; Quod petis osculum, nunc quidem non do, sed cum jam Deus erit omnia in omnibus, & fratrum vestrorum impletus erit numerus, tunc me donaturum promitto: ad quem fratrum implendum numerum, te quidem aptam confidero; & hoc ideo, quia *meliora sunt ubera tua vino.* Qua exhilarata responsione, iterum ipsum alloquitur, dicens, *Oleum effusum nomen tuum*: & item illud, *Trahe me post te*, ut tuorum uberum adjuta virtute, cum ea multitudine quæ decerat te, tandem perveniam

veniam ad te. Jam verò edocta quid agendum sit, & quod ejus uberibus populos enutriri oporteat, ut cum iis in salutem ampliata concurrat, præ oculis illud habens, *Melior est obedientia quàm victima, & auscultare magis quàm offerre adipem arietum*; obedit, & humiliata se conuertit ad populos, dicens, *Nigra sum, filiæ Ierusalem.* Jerusalem verò, civitatem quis esse nesciat, quam præ omnibus elegit Dominus ut in ea doceret, & in ea verba vitæ ederet, in ea & ejus finibus miracula operaretur, quibus mundus obstupesceret, & mirabiliter per Angelum inchoata in Nazareth, postmodum edita in Bethlehem, & in ea ad ultimum passione suâ, & resurrectionis gloriâ, ascensione quoque, & Sancti Spiritûs missione, compleret. Hanc verò alloquens, dicit, *Nigra sum & formosa, filiæ Ierusalem.* Ejus verò dicit filias, omnes prædicatione Domini Jesu ad ipsum conversas animas; quæ vel ipsum corporaliter, vel ejus prædicationem antea per prophetas & justos alios, vel postmodum per apostolos, & eos qui fidem iis habuerunt, audire meruerunt: has filias nominat, quasi supplices, quasi parentes, nihil contra Patris gerentes imperium, fidem, ut sibi credita est, observantes, & in hac observanda usque ad vitæ terminum, spretâ morte qualibet, constantissimè perseverantes. Quia verò, ut ait Salomon, *Iustus prior est accusator sui*, de se sumens exordium, ait, *Nigra sum.* Quod quidem testimonium, de se despicabile, plùs attenditur, quàm commendatione dignissimum. Quis enim Sponsæ decor est, si nigra, si fusca, si in visu horrenda Sponso appareat? si quæ fugit amor, hæc præsentet amplexibus; & quæ sequitur, quæ jucundè suscipit, his planè carens inveniatur. Attendendum itaque nigredinem hanc plus habere

Reg. 1. 15. 22.

formæ in ſe, plus decoris, plus honoris, & honeſtatis, omni eo quod vilus allicit, quod mortalium affectus in ſe rapit & diſtrahit : inde enim ſubditur, *Nigra ſum, ſed formoſa.* Hanc nigredinem, ſpirituales operantur affectus. Sanctus enim Spiritus hanc inducit nigredinem : ipſe Dei amorem infundit cordibus, contemptũ dat ſeculi, caduca dat ſpernere, amare quæ æterna ſunt : ad hæc affectus excitat, iis acquirendis laborat, in iis orat, in iis jejunat, in iis corpus aſſiduè macerat, mundumque ſibi, & ſe mundo contemptibilem parat. Hanc ſibi nigredinem Dominus noſter Jeſus Chriſtus aſſuturam declarat, dicens, Quia *oportet me ire Ieroſolymam, & multa pati à ſenioribus, & Scribis, & principibus Sacerdotum, & occîdi.* Quam quidem ejus nigredinem Evangeliorum textus denunciat, exſequens ea quæ ſuſtinuit, quæ pro homine redimendo pati voluit ; quamque noviſſimè mirabiliter reſurgendo, & ſic in cœlos aſcendendo, Spiritumque Sanctum mittendo, in miram decoris formam tranſmutavit. Apprehendit & hæc nigredo Petrum ejus apoſtolum, cum Herodes illum quatuor tradens quaternionibus militum, captum detinuit, & vinctum duabus catenis in carcere fortiter alligavit ; qui cum in mane producendus eſſet ad gladium, ipsâ nocte edoctus per angelum, omnes pertranſivit cuſtodias, portam quoque ferream, quæ ultro ſibi aperta eſt, Angelo ducente, evadens, *Ad ſe reverſus, dixit ; Nunc ſcio verè quia emiſit Dominus angelum ſuum, & eripuit me,* &c. Paulus quoque ſe hæc participare aſſerens, ait, *In laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis ſuper modum, in mortibus frequenter.* Hanc itaque nigredinem, in Chriſto qui caput eſt totius Eccleſiæ, & in membris ejus præcipuis, Petro & Paulo idcirco aſſignavimus

Matth. 16. 21.

Act. 12. 11.

Cor. 2. 11. 23.

signavimus, ut hinc constet, quia omnes qui piè volunt in Christo vivere, necesse est ut persecutionem corporalem, qualem isti, vel qualem omnes per mundum latè martyres invincibiliter pro Christo passi sunt, sustineant; aut certè spiritualem, qualem plangit apostolus, dicens, *Infelix ego homo! Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Rom.7.24. Omnes enim nigredo *involvit, vel qualis ex persecutione corporis est, vel qualis ex impetu animi reluctantis. Ait ergo Sponsa hæc filiabus Jerusalem, quas eruendas suscepit; filiæ Jerusalem, attendite quia *nigra sum*, ad omne quidem periculum, ad omne genus mortis suscipiendum prompta, ad omnem tentationem subeundam parata; ita ut *neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Potestates*, Rom.8.38, 39. nec cætera quæ sequuntur, quæ apostolus connumerat, *eam separare queant à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu.* Tu quoque quæ filia Jerusalem dici desideras, me spectando, exemplum me tibi proponendo, sta, accedens ad servitutem Dei, ne facilè movearis; quia ex hac nigredine indicibilis tibi forma decoris adveniet: sic enim scriptum est, *Nigra sum, sed formosa.* Quæ quidem forma hinc primò est, quòd ad imaginem & similitudinem Dei homo creatus est; *ad imaginem*, ex ratione; *ad similitudinem*, ex virtutis imitatione: Nam si rationem quis habeat, & virtutem imitari desistat, imago quidem est; sed in qua placere possit, deest similitudo: de qualibus scriptum est, *Videns autem Deus, quòd multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis esset intenta ad malum omni tempore; pœnituit eum*, & delevit, non agnoscens imaginem deformatam, & non admissâ similitudine in decorem. Gen.6.5,6. In tanta verò multitudine hominum quæ aquis deleta est, quot erant fa-

*f. obvoluit, ut infra.

cies, quæ ſecundùm hominem dicebantur pulcherrimæ, ex aptâ Dei compoſitione ? quot cæſaries altæ ? quàm profunda pectora ? quàm operationi patentes ſcapulæ ? quot corpora ad uſus bonos, ſi voluiſſent, compoſita ? quot tibiæ ? quot manus ? quot brachia ? in quibus ſi nil quæreretur, niſi quod extrà pulchrum eſt, non utique involverentur aquis, aut raperentur ad infima. Sed ii omnes obvoluti peccati nigredine, in domum nigram, infernum, ſcilicet, nigredinis hujuſmodi principi deputatam, demerſi ſunt, inibi experientes, quæ ſit differentia inter denigratos peccato, & inter hos qui pro Chriſto, paſſionibus, & his quæ paſſionibus comitantur, adſtricti ſunt. Hi ſtrident in tenebris ; aliorum gloria in luce eſt : unde & hìc dictum eſt, *Nigra ſum, ſed formoſa.* Eccleſia enim Dei nigra eſt, vel paſſione corporis, vel maceratione carnis, & ſpiritûs attritione, quia Chriſtum ſequitur, quouſque pertingat ad ipſum. Sequitur ;

Sicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis.

DVobus præmiſſis, duo quoque ſunt ſubjecta. Etenamque quod dictum eſt, *Nigra ſum*, ſubjungitur id quod dictum eſt, *ſicut tabernacula Cedar* : ei verò quod poſitum eſt, *ſed formoſa*, ſupponitur id quod dictum eſt, *ſicut pelles Salomonis.* Quæ ſic poſita ſic intelligamus. Cedar namque filius fuiſſe Iſmael in-
Gen. 25. 13. telligitur ; qui poſtquam adolevit, inter fratres ſuos habitare dedignatus, ſibi ſolitudinem inhabitandam elegit, erigens ſibi tabernacula, quæ aëris omnem incle-

inclementiam ſuſciperent, & nullam vel æſtûs vel frigoris enormitatem devitarent. In iis Cancrum æſtuantem ſuſtinebat, in iis rigentem frigore Capricornum non metuebat, in iis occurſantium ſibi quorumlibet impetus ſuſtinebat, & militantium arma confringens, eis & virtute corporis, & tabernaculorum ſoliditate reſiſtebat. Ait igitur Eccleſia, vel anima quæque perfecta, ſe nigram eſſe ſicut tabernacula Cedar, quia, ſicut hæc nullis poterant occurſionibus repugnari; ſic & hæ, ab amore Dei, & cultu juſtitiæ illius, nullis poterant minis, nullis poterant adverſantium terroribus, aut flagellis averti: juxta illud beati Pauli, *Scio quòd nulla omnino creatura ſeparabit me à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu.* Rom. 8. 39. Sequitur quod jam dictum eſt, *ſicut pelles Salomonis.* Quæ quidem pellis, non ovium, non caprarum, non aliquorum omnino animalium intelligenda eſt; ſed ipſa pellis Salomonis; de qua & alibi dictum eſt, *Pelle & carnibus veſtiſti me, oſſibus & nervis compegiſti me.* Job 10. 11. Hæc itaque pellis eſt faciem ejus contegens, & cervicem, collum ejus muniens, pectus & brachia, vitalia quoq; operiens, & reliqua corporis, quantum eſt, intra ſe claudens atque concludens. Salomonem verò, quis neſciat Regem extitiſſe ditiſſimum, cui dedit Dominus cor ſapiens & intelligens, in tantum, ut nullus ante eum, ſibi ſimilis extiterit, quique regna omnia à flumine terræ Philiſtim, uſque terminum Ægypti obtinuerit, offerentia ſibi munera, & ſibi cunctis diebus vitæ ſuæ ſervientia. Huic quid deeſſe potuit, quod ſibi in victu & veſtitûs ornatu non obedierit? Summus enim decor, & ſumma formoſitas huic affuit; quem, nullo carere quo vita hominum adornari queat, quiſquis bene ſanus intelligit. Huic ergo pelli, Eccleſia

sancta, vel anima quæque perfecta, rectè se comparat, dicens, *Formosus sum sicut pellis Salomonis*; quia sicut in iis rebus humanis, nihil hac pelle pulchrius, nihil dignius intelligitur; sic in iis quæ ad Deum sunt, nihil sanctâ Ecclesiâ, nihil animâ perfectâ ornatius, aut accuratius invenitur. Quòd si quis altiùs speculationem erigat, potest per hunc Salomonem, magnus ille Salomon intelligi, Dominus noster Jesus Christus, qui in suo sanguine pacavit universa, qui fecit utraque unum, cœlestia & terrestria confœderans, ut in cœlis sit Deo gloria, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Hujus pelli se conformat Ecclesia, & quæque fidelis anima, sperans certâ spe, ut cum eo sit in beata immortalitate, immortalis futura, & æternâ beatitudine in incorruptione donanda. Vnde & sequitur;

---

5 *Nolite me considerare, quòd fusca sim, quia decoloravit me Sol.*

ACsi dicat, Nigra quidem sum, innumeris decolorata passionibus, horribilibus affecta tormentis: sed vos quæ filiæ vultis esse Jerusalem, nolite hoc attendere, nolite passiones meas ante oculos ponere, & has tanquam intolerabiles reputare. Quid Romæ in Petro per crucem passa sum, quid per Paulum in gladio, quid per Joannem in dolio, quid per Andream in Achaia, quid per singulos apostolos in mundi locis diversis, denique per Stephanum, per Jacobum in Judæa, quid per Polycarpum, quid per Dionysium, quid per Laurentium, quid per Vincentium, quid per Thebæam Legionem, quid per omnes mundum

latè

latè martyres, ſuſtinuerim, quomodo in iis decolorata ſum, ne attendatis; ſed propter quid iſta perpeſſa ſum; quem fructum per iſtam conſequar; quàm beatâ donari me gloriâ certiſſimâ ſpe teneam. Hinc attendite, hinc conſiderate, quod hanc decolorationē ipſe Sol juſtitiæ fecit in me. Hæc pro eo paſſa ſum, qui Sol eſt juſtitiæ, qui reformabit corpus noſtrum configuratum corpori claritatis ſuæ, ut cum eo perenni vivam gloriâ, & beatitudine perfruar ſempiternâ. Sequitur;

Filii matris meæ pugnaverunt adversùm me, poſuerunt me cuſtodem in vineis.

NIgram ſe fuiſſe dicit Eccleſia, unde verò nigredo hæc primò contigerit, conſequenter oſtendit, dicens; *Filii matris meæ pugnaverunt adversùm me.* Hos matris ſuæ filios dicit, ex Abraham, & Iſaac, & Iacob ſtirpe progenitos, qui cùm omnes filii hominum toto orbe terrarum, in lævam partem declinarent, ut adorarent idola, & iis ſacrificarent, id facere renuerunt, ſed potiùs in fide unius Dei, qui cuncta creaverat, per quem cuncta conſiſtunt, ſtabiles, immobiliter permanſerunt. Hos in hoc, matris ſuæ, id eſt, divinæ gratiæ, filios fuiſſe proteſtatur; quos, mundo perperam declinante, ab eius revocavit erroribus, & hac in fide ſtabiles ſibi, tanquam filios, conſervavit: quibus cum tempus gratiæ per prophetas multipliciter revelatum fuiſſet, & poſtmodum inter eos, nato de cœlis Domino, evidenter ſignis & virtutibus apparuiſſet, hunc tamen ſuſcipere, huic credere, ejus prædicationi, innumeris licèt virtutibus declaratæ, fidem adhibere renuerunt:

runt: sed in lege per Moysem datâ stabiles esse decernentes, hunc post signa, & virtutes, & miracula, per manus discipuli sui traditum, apud judicem innocentem accusare, sibique datum accipere, & omnia innocenter sustinentem cruci affigere voluerunt. Hanc vitam resignantes, dati sunt in sensum reprobum, & eam recipientes potestatem acceperunt, ut sint filii Dei; Ose 1. 10. & Rom. 9. 25, 26 juxta quod in propheta dictum est, *Vocabo non plebem meam, plebem meam, & non dilectam meam, dilectam; & non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam. Et erit in hoc loco, ubi dictum est eis, non plebs mea vos, ibi vocabuntur filii Dei vivi.* Hos verò dudum matris gratiæ filios, dum adhuc status ille maneret, dum in suspenso forent adhuc prophetiæ, cum nondum signa, nondum virtutes declaratæ; nunc verò nequaquam filios, sed hostes acerbissimos, & homicidas impuros se dicit impugnâsse Sponsa hæc; ut capite confracto, confringerentur & membra; & Christo sublato, ut sperabant, de medio ejus ad purum Ecclesia tolleretur. Hoc in Actibus Apostolorum planè ostenditur, ubi Act. 5. 17, 18. *Exurgens Princeps Sacerdotum, & omnes qui cum illo erant (quæ est hæresis Saducæorum) repleti sunt zelo, & injecerunt manus in Apostolos, & posuerunt eos in custodia publica*; & his per Angelum potenter ereptis, cœcis postmodum denunciaverunt, ne omnino loquerentur in nomine Domini Iesu. Hi verò, divinæ gratiæ dudum filii, nunc ab offerente se gratia plenè reprobi pugnam fecerunt adversùm me. Sed novi populi fidem suscipientes, verbumque Dei, Deum verum, & hominem factum confitentes, huic se corde subdentes, me, quæ à primo Abel extiti, quæ cum Henoch Deum habere promerui, quæque omnes justos quibus hæc gratia revelata est, in me suscepi, me sibi custodem in vineis

posuerunt,

posuerunt, quas orbe toto longè latéque constituerunt. Hos nimirum vineas dicit Ecclesia sanctas, quas in suo sanguine, qui fidem Christi susceperant, plantaverunt, & in ejus gloriam consecraverunt. His præposita Sponsa hæc, dicit, se custodem positam fuisse in vineis: quibus, etsi custodiam quantam potuerit adhibuerit, se eas tamen non custodiisse confitetur. Quod ad opinionem hominum dictum intelligimus: nam qui gladio consummati sunt, qui igne consumpti sunt, qui quæ potuit excogitare mundus, suppliciis absumpti sunt, quis hos dignè custoditos intelliget? Secundùm opinionem hanc, dicit hæc Sponsa,

---

Vineam meam non custodivi.

HOc est, à suscipiendis pro Christo tormentis, non prohibui: quos tamen in vitam æternam, ubi non sunt pericula, sed solùm æterna gaudia, jam præmisi. Huic consequenter annexum est;

---

6 Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.

HÆc enim Sponsa Sponso suo confessa est, quòd licèt posita custos in vineis, eas vel eam propter unam fidei charitatisque dilectionem, *non custodivit*, id est, à fervore subeundæ passionis non compescuit; sed eas exhortando & animando, ad promissa sibi cœlorum gaudia certissimâ spe transmisit. Hinc quo

certior efficiatur, & de ſpe illa nemo ſibi dubius habeatur, emittit orationem dicens, *Indica mihi ubi paſcas, ubi cubes*; præmiſſo tamen hoc, *Quem diligit anima mea.* Solet enim mos eſſe ſupplicantibus, ut cum dari ſibi vel fieri quicquam ſupplicaverint, prætendant aliquid, ſive porrigant, unde faciem ejus cui ſupplicatur, ſibi pacatam fore intelligant: unde, quia in donis cœleſtibus nihil charitate eminentius, nil quod dari poſſit dilectione charius invenitur, ſuam quæ poſtulat prætendit dilectionem, dicens, *Indica mihi, quem diligit anima mea*; ut quod poſtulat, poſtulanti ſimul, & diligenti non negetur. Quid enim Deo charius? quid animæ noſtræ dilectione acceptabilius invenitur? Percurras omnia quæ in mundo ſunt, nil huic comparabile, nil, Deo tam acceptabile quod offeratur, tibi occurret. Mundum enim, & omnia quæ mundi ſunt; creavit Deus; ſed qua de cauſa? ut eſſet quidem habitatio hominis: hominem verò hìc qua de cauſa conſtituit? ut ei pareret, & ei ex dilectione animæ obediret. Finis igitur & cauſa creationis rerum hic eſt, ut Deum totâ animâ diligamus, illi in omnibus placeamus, ei indiviſibiliter adhæreamus: juxta quod dictum eſt, *Qui*
Cor. 1. 6. 17. *conjungitur Domino, unus Spiritus eſt.* Hæc igitur Sponſa conjuncta Deo, habens omnes, quæ ſunt & quæ futuræ ſunt, animas conjunctas Deo, illâ, quam dictat nobis Paulus Apoſtolus, unitate, quid rogare Sponſum poteſt, quod deneget? ſuper quo poteſt interpellare, quod non exaudiat? Ait ergo, *Tu quem diligit anima mea, indica mihi ubi paſcas.* Quod breve verbum, quàm latè poſſit extendi intelligimus, ſi Dominum omnium quæ longè latéque paſcuntur, paſtorem rectè cogno-
Joan. 10. 11. ſcimus. Ipſe enim ait, *Ego ſum Paſtor bonus*; *Paſtor*, inquam, *bonus*, per quem nec ales eſurit, per quem nec

omnia

omnia quæ cibo ſuſtentantur alieno eſuriunt. Sed quid ad nos de eorum paſtu inquirere, qui cùm ipſo donante paſcantur, nec agunt donanti gratias, nec, ut has referre noverint, donantis gratias percepêrunt? Homines itaq; ſunt quos paſcit Deus; quibus ſubdit omnia quæ in mundo ſunt, oves & boves, univerſa etiam pecora campi, volucres cœli, & piſces maris. Quorum, quidam hæc dona Dei dignâ gratiarum actione percipiunt; alii verò non attendentes quæ ſint, aut unde ſint, aut qua de cauſa data ſint, hæc omnia fortuitâ velut occupatione comprehendunt; nec quis auctor eorum, aut quis dator, ullâ ratione cognoſcunt. Hos igitur omnes cùm paſcat Deus, penes eum eſt, quos aut dignè pro ſuâ gratiarum actione remuneret, aut indignos à ſua menſa æternâ damnatione rejiciat. Sed quid ad nos iſta tractare, cum hæc corporalia ſint, & hæc Sponſa Dei ſpiritualis? plus intendat inquirere, dicens, *Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi paſcas.* Spirituale igitur pabulum quærendum eſt, quo Sponſum paſcere dignum ſit, & quo paſti, ſpirituales efficiantur. Panis enim quidam corporalis eſt, quo corpus alitur; & eſt panis quo Spiritus enutritur. Panis quo corpus alitur, aratro procuratur & ſarculo: panis quo ſpiritus enutritur, deſurſum miniſtratur è cœlo. Eſt enim panis vitæ, Scriptura ſancta, à Patre luminum divinitus inſpirata; & eſt panis vitæ, virtus unaquæq; perfecta: eſt panis vitæ, corpus Chriſti, nobis in ſacramentum & ſanctificationem conceſſus. Hi panes ſunt, quorum meminit propheta, dicens filiabus Sponſæ, *Viduam ejus benedicens benedicam, pauperes ejus ſaturabo panibus.* Sion enim, *ſpecula*, Eccleſia ſancta eſt, de ſublimi virtutum ſpeculâ contemplans aſſiduè Dominum Ieſum, & ejus pavidè & ſolicitè præſtolans Pſal. 131. 15.

adventum. Hujus pars quædam, jam cum Domino glorificata gaudet in cœlis; quædam adhuc exilium ſuſtinens, à Domino peregrinatur in terra: juxta partem hanc, vidua eſt, quaſi à viro ſuo, Domino, ſcilicet, Ieſu ſeparata, qui in regionem longinquam abiit, quando cum aſſumpti corporis veritate cœlos penetravit, & in die plenæ lunæ, id eſt, glorificationis futuræ, reverſurus. Hanc viduam Dominus benedicens benedicit, modo, ſcilicet, duplici *benedictione; dans ei gratiam in via ne deficiat; dans tandem gloriam in patria, ut à laboribus requieſcat. Pauperes verò ipſius panibus reficit, qui pauperes ſpiritu ſunt; qui licèt, in peregrinationis ſuæ ſolatium, temporalia quædam poſſideant, ad hæc tamen animum non inclinant, ſed ad datorem omnium amorem ſurſum erigunt, & affectum. Hos panibus jam dictis reficit, pane ſcilicet, ſcripturarum, pane virtutum, pane ſacramentorum, pane, ſcilicet, candidiſſimo, qui eſt panis angelorum; de quo dictum eſt, *Panem angelorum manducavit homo.* Hi panes ſunt, quorum ſermo meminit Evangelicus, dicens, *Quis veſtrum habebit amicum, & ibit ad illum mediâ nocte, dicens, Amice, commoda mihi tres panes; quoniam amicus meus venit ad me, & non habeo quod ponam ante illum.* Bene amicum ſuſcipit, qui ipſum hoc pane triplici reficere & honorare intendit. Panis itaque ſcripturarum in iis panibus primus eſt, eo quòd in ſpirituali profectu primum eſt, nôſſe in quem credas, & quem diligas; ſecundum, illi conformari quem amas; tertium, in hoc ipſo confirmari, ne reſpicias, ne recedas. Per ſcripturas itaque cognoſcimus, per virtutem conformamur, confirmamur verò per ſacramentum. Pane ſcripturarum illuminamur ad fidem, ut poſtmodum confirmemur ad virtutem; unde

*f. &

Pſal. 77. 25.

Luc. 11. 4, 5.

unde ſcriptum eſt, *Declaratio ſermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis.* Eſt enim verbum quod auditur prolatum, & eſt verbum quod permanet natum: ex declaratione verò verbi quod auditur prolatum, concipitur intellectus & cognitio verbi quod ſemper permanet natum; hic eſt Chriſtus Jeſus Dominus noſter; cujus fides certe concipitur, cum verbum Dei, ſcriptura ſancta, ſobriè & fideliter aperitur & exponitur. Scriptum quippe eſt, quòd *cognoverunt eum in fractione panis.* Evangelica patet hiſtoria: Dominus cum diſcipulis gradiebatur, nec quidem cognoſcebatur, qui hoſpitio ab eis ſuſceptus eſt, & tandem in fractione panis eſt cognitus. O beata fractio qua Chriſtus cognoſcitur! qua Chriſtus in ſuorum corde concipitur! Panis itaque ſcripturarum primus eſt; quod etiam revelat Dominus, dum faciens miracula, quinque millia hominum, quinque panibus; quatuor verò millia, ſeptem panibus reficere dignatus eſt. Scriptum namque eſt, *Cum, acceptis quinque panibus, aſpiciens in cœlum, benedixit, & fregit, & dedit diſcipulis ſuis panes, diſcipuli autem turbis.* O admiranda benedictio! quæ panes dum frangit, non minuit; auget cum diſtribuit; multiplicat cum in multorum refectione conſumit; quod pani corporeo innaturale eſt, hoc redigit in naturam. Pentateuchum tradidit apoſtolis, præcipiens ut frangant, & omnibus diſtribuant, ut omnes ſaturentur ex iis, & expoſitorum maneant multæ reliquiæ: ſic & Heptateuchum benedicens, frangi præcepit populis, & ex hoc ſportas expoſitorum quamplures impleri. Huic enim pani natura eſt, ut cum frangitur, & diſtribuitur, & in multorum correctione communicatur, augeatur ſemper; & unde videtur minui, inde potiùs dilatatione & incrementa ſuſci-

Pſal. 118. 130

Luc. 24. 35.

Matth. 14. 19.

piat. Pentateuchum verò, id est, quinque libros Mosis, & Heptateuchum, quæ sunt quatuor Evangelia, apostolorum epistolæ, & Actus eorum, quos scribit Lucas, * *Paulus etiam apostolus.* Hæc suis exhibet Dominus, ut sint hæc quasi semina, & multa ex his fruges oriatur, quibus tota cohærens Deo multitudo pascatur, & plenè reficiatur. Virtutum verò panis est, cum ex audito verbo virtutem mente concipimus, & in ea firmi & stabiles permanemus; cum vitiorum dedecus propulsantes, hæc mortificamus opere, declinamus sermone, cogitatu formidamus attingere. Sic fit virtuti locus in mente, ut quod ambitio latè complectitur, id pro Christo contemnatur, quod incontinentia suggerit, * *in castitate perimat*; quod extollitur per superbiam, id humilitate frangatur, & omne latè vitium potenti charitatis imperio procul pellatur. Hujus meminit Psalmista dicens, *Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte.* Nam cùm amorem Dei diceret præferendum sæculo, respondebatur ei, ut hoc manifestò panderetur miraculo; dicebant enim, *Ubi est Deus tuus?* Qua auditâ cordis duritiâ, ad lacrymas propheta convertitur, pro iis orans ut emolliantur, ut tandem convertantur; has quidem lacrymas pro panibus habens, & sibi refectionem existimans. Meminit ejusdem dicens, *Percussus sum ut fœnum, & aruit cor meum; quia oblitus sum comedere panem meum.* Nam nisi panis hic virtutum assiduè comedatur, ut eo quis roboretur, falce peccati percutitur, & ejus viror decidit, & illico flos ejus emarcescit. Idem namque propheta replicat dicens, *Totâ die exprobrabant mihi inimici mei*; & quare? *Quia cinerem tanquam panem manducabam*, id est, peccato, quasi virtute oblectabar. Hi panes sunt, quos in alveolo intriverat Habacuc, ut eos deferret messoribus,

* *Joannis etiam Apocalypsis.*

* f. *id castitate perimatur*;

Psal. 41. 4.

Ibid.

Psal. 101. 5.

Ver. 9. 10.

Dan. 14. 32.

bus, quem in capillo ſuo tulit Angelus Domini, & in impetu ſpiritûs ſui poſuit eum in Babylone, ut eos deferret Danieli. Hos enim panes virtutum in cordis ſui alveo contriverat ille Daniel; & ibidem, quæ, & qualia, & quanta poſſet virtus experiebatur. Panis hic ille eſt, qui Eliæ fugienti à facie Jeſabel, ad caput eſt poſitus, in quo ſibi dictum eſt, *Surge, comede; grandis enim reſtat via. Surrexit ergo, & comedit, ambulavitque in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, uſque ad montem Dei, Horeb.* Hic itaque panis ille eſt, quem flagitamus quotidie, dicentes, *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*; quia abſque hoc pane virtutis & gratiæ, ad panem ſacramenti quemlibet accedere injuſtum eſt, aut pervenire. Hic verò tertius ille ſacramenti panis, quem de ſe, modo mirabili Dominus efficit, quem Eccleſiæ ſuæ in vitam communicandum concedit, cui cum quis credendo pariter & edendo non communicaverit, haud dubium, quòd vitam æternam habiturus minimè ſit. Hæc itaque de paſtu Sponſi dicta ſufficiant; quem ſi ſic intelligimus, ut vel paſtum præbeat, vel paſtum ipſe ſuſcipiat, nihil refert; cum iis panes hos prædicando diſtribuit, vel panes eoſdem credendo & amando ſuſcipiunt; ipſe unus & idem ſit, qui paſcatur & paſcit, & in iis, velut in membris ſuis fidelibus, delectetur & quieſcat. Vnde enim ſubditur, *Ubi paſcas, & ubi cubes*, eo quòd in his cubile ſuæ quietis habeat, quos aut iis paſcit panibus, aut qui eiſdem panibus, doctore fideli verbum miniſtrante, reficiuntur. Hoc enim adjungitur, *In meridie.* Meridies etenim, dies medius dicitur, quo ſol lucet ferventiùs, & dies ſolito ſerenior illuceſcit. Suus itaque unicuiq; meridies eſt, cum oblitus temporalium, ſpiritualia jam mente percurrit; & corporalium immemor, ea quæ

Reg. 3. 19. 7, 8

Luc. 11. 3.

ſunt

* f. mentis

sunt spiritûs, * mente oculis anteponit. Hinc Stoicorum, Epicuræorum, Peripateticorum dogmata, hinc multa studiosorum figmenta prodierunt, qui summum bonum viâ sibi nondum propalatâ, alius sic, alius verò sic statuentes, Christum ducem non habentes, in sua quique meridie erraverunt. At verò Abrahæ in convalle Mamre sedenti, in ostio tabernaculi sui, in fervore

Gen. 18. 1.

diei, ut scriptum est, apparuit Dominus; eique unitatem substantiæ, in qua verè est, & trinitatem in personis evidenter ostendens, hunc veræ fidei professorem demonstravit. De quo in Evangelio Dominus, *Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum: vidit & gavisus est.*

Joan. 8. 56.

Tunc enim diem trinitatis ejus manifestè conspexit, cum ipsum in trinitate personam tertiam, & Deum unum in ipsa trinitate intellexit. Sic enim scriptum est, quod *apparuit Dominus sedenti in tabernaculo*, in quo unitas substantiæ demonstratur: cumque aperuissent oculos, *apparuerunt tres viri*; ecce mysterium Trinitatis. Quibus cum postea dictum sit, *Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum*; ecce mysterium Vnitatis. *Sed afferam pauxillum aqua, & lavate pedes vestros: ponamque buccellam panis, & confortate cor vestrum: postea transibitis: idcirco enim declinâstis ad servum vestrum. Qui dixerunt, fac ut loquutus es*; ecce mysterium Trinitatis. Et post hæc, omnia sub mysterio Trinitatis comprehenduntur, usque ad illud, *Revertens veniam ad te tempore isto, vitâ comite.* Hæc nobilis illa meridies est, in qua cubat Dominus, in qua requievit: sicut & illa Moysi, qua in agni sanguine populum Dei de Ægypto educendum intelligit: sicut & hæc noviſſimè, qua se Dominus præfigurans apostolis, faciem suam in modum Solis, & vestimenta in candore nivis ostendit; etiam vox de cœlo sonuit,

Gen. 18. 1.

Ver. 2.

Ver. 3, &c.

Ver. 10.

Exod. 12.

Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Matth. 17. 5. De hac ait hæc Sponſa, *Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi cubes in meridie*, id eſt, quæ ſit illa meridies, *Vbi cubes*, id eſt, ubi quieſcas, & locum tibi quietis & pauſationis intimæ præparas; *Ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum.* Vagari dicitur, qui non uno mentis ſuæ ſenſu tenetur, nunc unum approbans, nunc aliud de eadem re ſentiens, nec certum ſibi quid ſtatuens ut in eo maneat, & ſibi credulitatis ſuæ fundamenta conſtituat. Quod ne ſibi contingat, exigit hæc à Sponſo certiorari, quænam ſibi meditatio placeat, quæ de ſe ſentire, vel aliis prædicare debeat, ut in iis perſeverans, poſt greges ſodalium ſuorum non diſcurrat, nec eorum numerum augeat, qui ſe Domini ſodales bona de eo quædam ſentiendo conſtruunt, alia verò peſſimè mentiendo contradicunt. Sequitur;

7 *Si ignoras te, O pulcherrima inter mulieres, egredere.*

EDocta Spiritu ſapientiæ Sponſa hæc oravit ad Dominum, ut ſuo hanc doceret Spiritu, ubi paſceret, ubi ſibi cubile in meridie eligeret. Poſtmodum verò pauliſper elata ſpiritu, ſubjungit quod dictum eſt, *Ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum.* Vnde minas videtur intendere, quod niſi fiat quod poſtulat, ipſa ſe alienorum gregi immiſceat. Quod attendens Dominus ipſi elatæ paululùm ſimul & pauliſper iratus * effertur, juxta quod dictum eſt, *Cum Sancto Sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris; & cum electo electus eris, & cum perverſo perverteris.* Dominus enim, ut Sancto ſanctus, innocens innocenti, electo electus; ſic juſtiſ- * f. *fertur*, Pſal. 17. 26, 27.

simè perverso perversus invenitur. Vnde dicenti, *Ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.* Respondet Dominus, *Si ignoras te, O pulchra inter mulieres, egredere.* Attendendum verò est, quod dicitur, *O pulchra inter mulieres!* Hanc enim in Sponsam elegit sibi Dominus, ut cum ipso sit, cum ipso maneat, cum ipso sibi comitatum bonæ fidei gerat, nec ab eo unquam cujusquam perversione discedat: pulchra igitur est, quæ sic elata est, sic dilecta, ut aliis in muliebri statu permanentibus, ipsa in Reginæ thronum electa sit, & super omnes principatum habens, constituta. Sunt autem & hæ mulieres, inter quas hæc electa est (quarum hæc comparatione decora, immo admiranda videtur) omnes Ethnicorum animæ, Publicanorum, Iudæorum, non sequentium legem, & Christum non confitentium, Christianorum etiam, qui verbis confitentur, nôsse se Deum, factis autem negant. Vt hoc ergo sibi in memoriam reducatur, dicitur, *O pulchra inter mulieres, si ignoras te.* Grande quidem periculum est animæ perfectæ, vel Sponsæ electæ, ignorare se: hoc quidem ignorare, quòd à summo Patre omnium Deo, ex nihilo creata sit, & tamen ad ejus imaginem & similitudinem formata. *Imago* quidem est (ut suprà diximus) ex ratione, sciens quid justum sit, quid injustum sit, quid agendum sit, quid declinandum, quod sibi fieri non vult, hoc proximo denegandum, & multa hujusmodi: quæ omnia observans anima, ejus à quo creata est plenè exprimit & observat imaginem. *Similitudo* verò est, cùm fide susceptâ procedit ulteriùs, eligens sibi virtutes, quas diligat, quas foveat, quibus ei à quo creata est, jure complaceat, & omnia hæc mente & actione collecta, charitate consummata, donet & offerat. Est præterea quod ad imaginem & similitudinem

Dei

Dei creata dicitur, quia ſic quidem creata eſt ut nunquam eſſe deſinat; ſed in perpetuam æternitatem manens conſiſtat, perpetuò retinens bonum quod de manu Domini virtute promeruit, aut certè malum, ſi merita illud exegerint. Eſt & aliud in quo ſe ignorare non decet Sponſam, ſed ejus perpetuam juſtum eſt retinere notitiam, quòd is qui ante ſecula Deus ſemper, & non homo, ob hanc redimendam & reducendam, & in Sponſæ dignitatem ſibi coaptandam, pro ea factus eſt homo, mortalis de immortali, paſſibilis de impaſſibili, corruptibilis de incorruptibili, & ea quæ longa Evangeliorum explicat ſeries paſſus omnia ſuſtinuit, ut hanc ad Patrem reduceret, & in gloria ſecum glorificaret. Hanc quis enarret gloriam? quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quam præparavit Deus diligentibus ſe. Hæc ſi ignorat anima aut Sponſa dilecta, quid reſtat niſi ut dicatur ſibi, *Egredere*, quaſi à meo recede collegio, *Et abi poſt veſtigia gregum*, paſſus illorum quos greges tibi nominas, id eſt, dicta eorum & ſententias prædica, & undiquaque annuncia: & paſce hœdos tuos. Ecce quis ſibi fructus eveniet, ſi de bonorum collegio egreſſa fuerit, ſi malè gradientes audierit, ſi, quod ipſi prædicant & docent, annunciaverit. Quis fructus hic? quia paſcet *hœdos ſuos*, id eſt, motus carnales, laſcivos & fœtidos; hos paſcet, laxando fræna luxuriæ, & vitiis omnibus, ut in eos creſcant hœdos, quos in ſiniſtra poſitos die ultima Dominus in ſupplicium eſt miſſurus æternum. Sequitur; Matth. 25. 41.

Juxta tabernacula paſtorum.

PAſtorum quidam boni ſunt, qui oves ſuas ad vitam eruciunt, &, ſi neceſſitas exigat, pro iis mori non deſiſtunt: horum exemplar optimum Jeſus Chriſtus Dominus noſter. Sunt & alii, qui commiſſos ſibi greges in mortem pravè docendo pertrahunt: & in hoc ſibi tabernacula, velut auditoria quædam in quibus ſolenniter poſſint audiri, defigunt. Commotus itaque Sponſus, dat Sponſæ elatæ conſilium; ut, ſi boni pertæſa conſilii, tentat effugere, juxta horum tabernacula tentet ſibi tentorium figere, & docere, ut quos par reatus ligat in culpa, par quoque torqueat cruciatus in pœna. Sequitur;

8. *Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilavi te, amica mea.*

QVod amantis eſt agit hic Sponſus. Quam ſibi in Sponſam elegerat, hanc commendavit verbis, delinivit obſequiis, ampliavit promiſſis. Quæ promiſſa ſuſcipiens, dum prono fertur deſiderio, pauliſper exceſſit in verbo, dicens, *Ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum.* Verbum quidem, quod nec cogitare debuerat, & ſi cogitatione præſumptum fuerat, dicendo tamen aperiri fas non erat. Ad verbum hoc pauliſper commotus Sponſus, unde gratiæ referri debuerant, inde ſibi minas intendi dedignans, moderatè reſponderit, verbum iræ dicens, *Si ignoras te, O pulchra, egredere*, & abi, horum veſtigia proſequens quos tu tibi

tibi paſtores nominas; cum quibus quia mihi nulla communio eſt, à meo tibi recedendum erit collegio. Sponſa verò, verbum ſuum graviter à Sponſo ſuſcipi intelligens, ingemiſcit, & condolet; & quia verbo offenderat, verbo vel quicquam efferre contremiſcit. Quod ubi Sponſo, vel interveniente Angelo, vel eo quo ſcit omnia modo, innotuit, virum oblitus Sponſum induit, dolenti condoluit, pœnitenti illico commiſſa remiſit, memor ejus quod dictum eſt, *Confitebor adversùm me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.* Pſal. 31. 5. Igitur abſterſis odiis, irâ ſummotâ, ut ea quæ nunc dicta ſunt amoveantur à memoria, & in ſtatum priſtinum revocetur hæc Sponſa, illam verbo amicabili convenit, verbo quod nondum audire promeruit, dicens, *Amica mea*; ſic innuens, ſibi jam in te gratum eſſe totum quod erat à gratia imminutum. Ait ergo, *Amica mea, aſſimilavi te equitatui meo.* Hic verò quis equitatus Sponſi intelligitur, niſi qui pro Sponſo fortiter ubique pugnant, & victorias ejus, cœlo, & aëre, terrâ, mariſque dilatant? Hæc Angelorum illa multitudo eſt, quæ primò cum agerentur prælia, cum dixit ſuperba cohors, *Ponam ſedem meam ad Aquilonem, & ero ſimilis Altiſſimo*, Iſa. 14. 14. ſuo concorditer adhæſit Principi; illi qui ſe creaverat dans honorem & gloriam, exturbatori reſiſtens, ad omnem ejus confuſionem & ignominiam. Hunc itaque de cœlo dejectum, ab ea quam dudum ſperare poterat gloriâ, irrevocabiliter alienum in infernum dejicit, loca ei horroris & vaſtæ ſolitudinis inhabitanda committit, ut nulla eis pateat egreſſi, niſi quam divina dat diſpenſatio; ut hinc egreſſio, aut electos probent, aut ad damnationem præſcitos aptâ ſibi tentatione præcipitent. Hinc Dominus Ieſus, & præcipua ejus membra, Petrus, &

Paulus, & apostoli omnes, cunctaque per mundum missa ipso instigante, & in malorum cordibus immittente, cruci, & gladio, aliisque passionibus innumeris addicti sunt, ut horum tentationibus probarentur, & nec ipsâ morte devicti, in æterna gloria susciperentur.

Joan. 13. 2. Ait enim Joannes, *Cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas Simonis Iscariot:* & Dominus in Job,

Job 2. 6. *Ecce in manu tua est, verumtamen animam illius serva.* Ecce, quòd in capite sibi potestas data est, & in membris ejus optimis. Nam quæ sibi in Job potestas data est, eadem sibi in Petro, & in Paulo, aliisque per mundum electis omnibus, concessa potestas est; ut eos aut morte tentaret, aut carne deprimeret, animas tamen eorum illæsas ipse custodiret. Sic in iis victoriam obtinens equitatus Dei, eandem & in homines exercuit, eorum fraude contaminatos primò aquis submergens

* f. addictas diluvii, postquam civitates peccato * *additas* sulphure perdens & igni; postmodum verò in filios Abrahæ, sævientem Pharaonem plagis durissimis exercens Dominus, cùm necdum resipisceret, in illum, mare cum curribus & equitibus ingressũ, ut ambulantes per siccũ in medio maris filios Israëlis apprehenderit, immisso equitatu cœlesti, vindictam Domino exercuit, & tam Regem ipsum quam Principes, currus, & aurigas, & equites, aquis ad locum pristinum ipsorum ministerio reductis, absorbuit; sicque suum populum gloriosâ victoriâ liberavit. Hoc itaque est quod Sponsus ait, *Amica mea, assimilavi te equitatui meo, in curribus Pharaonis*, id est, dum Angelicus comitatus in subvertendis curribus Pharaonis occuparetur; te illi meo comitatui similem constitui, sic agens pro te, sic pugnans pro te, sic eruens te, tanquam equitatui meo participem semper habere volens te. Iuxta quod Judæis à Domino

dictum

dictum est, *Erratis, nescientes scripturas, neque virtutem Dei. In resurrectione enim, neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli Dei in cœlo.* Quantum verò est, assimilari iis, quorum ea virtus est, ea potestas, quæ demonstrata est in Lachish, in exercitu Sennacherib, quo minas intendente in Ieruſalem factum est, ut eâ nocte veniret Angelus Domini, & percuteret de castris Assyriorum centum octoginta quinque millia virorum, ad liberandam Ieruſalem. Quòd si uno percutiente Angelo, tot hominum millia prostrata sint, quid fieret si totus in terram Dei equitatus insurgeret? nec unum quidem ex reprobis superesse contingeret. Ait enim Dominus, cum eum apprehenderet prophana gens, & Petrus ad hunc defendendum gladio servum Principis percuteret, *Mitte gladium in vaginam. An putas, quòd non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi, plus quàm duodecim legiones angelorum?* Qui quidem numerus octoginta millia continet, octo minus: etiam in defensionem Elisei multa quidem millia missa sunt, quæ, orante Eliseo ut aperiret Dominus oculos pueri, ipsi puero sunt demonstrata: sic enim dictum est, *Ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum, in circuitu Elisei.* Hic itaque equitatus est Dei, in quibus pugnat, quibus sua exercet * *mysteria*, quibus Sponsam, quam ex hominibus elegit, assimilat, eamque sibi in decore, potestate conformat, & virtute. Ait itaque, *Amicam mea, assimilavi te*, id est, in prædestinatione mea, jam similem te feci, *equitatui* meo, id est, Angelis meis, quos ad exercendas ultiones meas ad bella mea, ad ea quæ hominibus valde videntur gravia, transmitto, ut in curribus Pharaonis nuper ostensum est. Sequitur;

Matth. 22. 29, 30.

Reg. 4. 19. 35.

Matt. 26. 52, 53.

Reg. 4. 6. 17.

* *ministeria*,

9 *Pulchræ ſunt genæ tuæ, ſicut turturis: collum tuum ſicut monilia.*

AIt Sponſus ad Sponſam, ut eam deliniat, ipſamq; ſibi in omnibus pacatam reddat, nec ad hœdos ſuos paſcendos aliquatenus reſilire permittat, *Aſſimilavi te, amica mea, equitatui meo*, id eſt, collegio meo ſimilem te in omnibus in prædeſtinatione conſtitui. Quia verò quod prædeſtinatum eſt, id actu impleri neceſſe eſt; ut cœleſti digna efficiaris collegio, oportet ut qui in tuo corpore locum genarum obtinent, ſic quaſi genæ turturis ſint, & hujus in ſe volucris quaſi ſimilitudinem repræſentent. Hujus enim volucris hæc natura eſt: uni pari jungitur, quo intercepto alteri non ſociatur: ſedet in ramis arborum jam emortuis, foliis fructuque carentibus: ibi gemit, & gemitum pro cantu emittit. Quos itaque in corpore ſuo velut genas habere hæc Sponſa intelligitur, hos genis turturis ſimiles habere præcipitur. Sunt enim genæ quæ cibum maſticant, mandunt, & minuunt, & aptum ut in corpus trajiciatur, efficiunt. Hi, ſancti ſcriptores ſunt, qui Dei verbo edocti, ſcripturas ſanctas mente concipiunt, ſeſéque iiſdem reficiunt, eáſque in uſus Eccleſiæ ſanctæ communicando, ipſam nuptiis habilem, Deoque charam, & æterno dignam connubio reddunt. Hi ſe pari junctos intelligunt Ieſu Chriſto Domino noſtro, *qui cum in formâ Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe æqualem Deo: ſed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.* Huic tanquam pari ſe jungunt, huic adhærent, hunc diligunt; & cum in cœlum jam ab eis

Phil. 2. 6, 7.

ſublatus

sublatus sit, *Nullum aliud nomen sub cælo esse, in quo salvos fieri oporteat homines*, asseverant & adstruunt. Hi in ramis considentes emortuis, quia quos mundo mortuos, viventes autem Deo considerant, in iis oblectantur & quiescunt, quos nec mundanæ sapientiæ folia vestiunt, nec mundani fructus oblectant, qui citò marcescunt & pereunt. Hi verò gemitum pro cantu emittunt, gementes se eo carere quod appetunt, & Dominum Iesum non apprehendere quem concupiscunt. De iis in unum collectis dictum est, *Beatus cujus in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte. Et erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. Et folium ejus non defluet, & omnia quæcunque faciet, prosperabuntur.* Hæc divinæ legis scriptoribus assignantur; sicut ejus doctoribus & prædicatoribus hæc quæ sequentia sunt, attribuuntur. Act. 4. 12. Psal. 1. 1, 2, 3

Collum tuum sicut monilia.

COllum enim à colligando dicitur, eo quòd capiti corpus colliget, & hæc duo in unum convertat. Quo nomine prædicatores & doctores sancti aptè cognominantur, qui ea quæ à Spiritu Sancto data sunt suscipientes, ipso donante exponentes, ea toti proponunt Ecclesiæ, ipsamque suo faciunt capiti cohærere; quos nimirum esse oportet ut monilia pectori quidem affixa, bonumque his quibus annexa sunt, commonentia. Monile enim affixum pectori, sic ait, sic loquitur; Quam custodiendam suscepi, casta sis, pudica sis, totius honestatis amatrix sis; nesciat te manus adultera, nec quicquam contingat te, quo fides Sponso tuo

debita lædatur, aut amor in aliquo minuatur. Quæ nimirum vox prædicatori & doctori bene convenit, ut castus & honestus sit, & tanquam monile rotundum, rotunditate suâ perfectus undiq; sit, & circumspectus. Hæc conservet in se, hæc observanda doceat undiquaque. Vnde monile illud aureum bene resonat, dicens, Præcinguntur lumbi fidelium, dum concupiscentia mala comprimitur, dum iniqua cogitatio cohibetur, dum libidini resistit animus, dum lasciviæ denegatur effectus, dum calcatur luxuria, dum avaritia contemnitur & rapina, dum proximi læsio devitatur, dum superbia vincitur, dum invidia superatur. Quæ quidem monilia, ut aptè à collo dependeant, & firmè pectori affixa permaneant, ait Sponsus;

10 *Murenulas aureas faciemus tibi.*

MVrena, piscis est, suâ proceritate decorus, colorisque varietate conspersus. Vnde dicuntur murenulæ, catenæ ex auro fabrefactæ, quæ collo circundatæ protenduntur in longum, & annexæ monili hoc immobiliter fasciæ pectorali restringunt. Has itaque se proponit Ecclesiæ Sponsæ suæ facturum; quia sicut eorum sensus qui legem dant, vel qui principia dant literarum, ex quibus Testamentum aut vetus aut novum consurgit, ex divina sunt sapientia; sic & eorum, qui earundem sunt expositores Scripturarum, sensus, ingenia, & inventio tota, ex ipso sunt: & quibus ipsi Ecclesiam dilatant, aut magnificant, aut corroborant, divini muneris exuberatione procedunt. Quas dicit Sponsus, quia eas facturus est ipse sententias, sed *vermiculatas argento*; id est, divino decoratas eloquio.

eloquio. Vnde innuit, ſe non tantùm ſenſum quem proferunt expoſitores illis dare, ſed & eloquii fragrantiam, unde placent, unde * auditorum conviventia ſuſcipiuntur miniſtrare. Ait itaque, *Murenulas aureas faciemus tibi*, id eſt, divinas ſententias tibi conferemus *vermiculatas*, id eſt, more vermium decoratas, & *argento*, id eſt, divino eloquio, quod præ omnibus metallis dulcius tinnit, exornatas. Notanda verò eſt ipſa dicendi mutatio, quòd cùm hucuſque Sponſus ſingulari ſit uſus eloquio, nunc eidem Sponſæ verba faciens plurali numero dicit, *Murenulas aureas faciemus* tibi; ſic Trinitatis monſtrans arcanum, quæ totum legem utramque ſtatuit, & utriuſque expoſitoribus gratiam qua id facerent, & complacerent, adminiſtravit. Vnde ſibi ſperanda eſt ſummæ jam ſalutis redintegratio, quam, ne unquam hædis ſuis paſcendis intendat, ſuperiùs & *amicam* nominat, & hic ſua dona promittens, ſummæ ſibi & adorandæ Trinitatis myſterium jam revelat.

* f. *auditoribus convenientia ſuſpiciuntur miniſtrare.*

II *Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum.*

AVditis autem Sponſa iis quæ à Sponſo ſibi propoſita ſunt, ſcilicet, quòd equitatui cœleſti aſſimilata ſit; & quòd ii qui in ejus corpore inſtar genarum obtinent, turturis ſimilitudinem habere debeant; qui verò inſtar colli, monilibus aſſimilentur; audito nihilominus promiſſo, quòd ſibi ſummæ Trinitatis manu factæ murenulæ dandæ ſint; os ſuum aperit, & attrahit Sponſa ſpiritum, nil tamen habens quod offerat,

ferat, nil quod dignè retribuat, nisi solam eam charitatem, qua & ab initio ante Christi incarnationem donata est, & eam qua post ejus adventum & in cœlis ascensionem ad ipsum dono mirabili pertractata est. Hanc sperans pretiosam, hanc indignam repulsâ reputans, hujus meminit, & illam secũ permansuram æternâ stabilitate promittit dicens, *Cum esset Rex in accubitu suo.* Accubitum verò regis nominat, propositum illud mentis divinæ, quo Pater Filium suum in terras mittere, carnem ex alma virgine Maria sumere, natumque ex ea mundum docere, sanctamque non ferentes doctrinam ipsum cruci affigere, & mori, & post mortem propriâ virtute resurgere, & pòst in cœlum potenter ascendere, operante hæc mirabiliter charitate, Filioque in hoc obediente, Spirituque Sancto in hoc consentiente, dispositum. Quod etsi æternâ lege dispositum est, moram tamen habuit, & ab Eva usque in Adam, & ob Adæ offensam, usque ad hanc temporis plenitudinem est dilatum. Jam verò per Christum, gratia & veritas donata est; & quod fuerat à Patre dispositum, gratiâ est operante completum. Ait itaque, *Cum esset in accubitu suo*, id est, dum ille, quem regem super omnia judicio, Filius, scilicet, qui cum Patre, & Spiritu Sancto regit universa; dum ille *esset in suo accubitu*, id est, in hoc mentis proposito sine labore conquiesceret, *Nardus mea dedit odorem suum.* Nardus arbor est humilis & odorifera, per quam hos Sponsa designat, quibus ante sui adventum, mysterii & Sacramenti quod operaturus erat, contulit Deus ipse notitiam; qui hunc venturum prædicabant & diligebant, & in hoc, ut ipsum videbant Spiritu, sic corporali aspectu videre digni fierent, intimo mentis desiderio æstuabant. Hic æstus charitas, & odor pii desiderii, quo se in ipsum mutuò

Joan. 1. 17.

mutuò accendebant Patres ſancti. Odor ille eſt, quem nardum, dum rex in accubitu ſuo eſſet, dediſſe Sponſa proteſtatur. Hic odor à Patre in mundum, & in mortalium corda primò progreſſus eſt, qui indignatus ſerpenti quòd mulierem deceperit, ait; *Quia feciſti hæc maledictus es inter omnia animantia & beſtias terræ. Super pectus tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ.* Quod ut dictũ eſt, ſic eſt in eo divinâ completum ſentẽtiâ. Nam quæ ſupra pectus graditur, à terra nunquam elevatur: quod de ipſo verum eſt, quia eorum corda quos inhabitat, dum in eis dominatur, nunquã à terrenis voluptatibus & cogitationibus elevari, nunquam in lucem virtutum quæ de cœlo eſt, exſurgere, ſuâ voluntate permittit; ſed eam cunctis diebus *comede*, id eſt, terrenis voluptatibus oblectari, in iis dormire & quieſcere, tam falſa perſuaſione, quàm falſus eſt ipſe, compellit. Sed tandem de cœlo reſpexit miſericordia; ait enim Deus, *Inimicitias ponam inter te & mulierem, & ſemen tuum & ſemen illius*; acſi diceret, Hæc tibi credendo elapſa eſt, ego unam creabo mulierem, quæ omne caput tuum conteret, quæ initia omnium ſuggeſtionum tuarum quas miſeris infigis mortalibus, objectu virtutis atteret, nec ad effectum quem ſuades attingere ullâ ratione permittet. Hæc illa beata Maria extitit, quæ ab utero ſanctificata eſt, quæ ita ſtatim à Spiritu Sancto eſt vallata, ut nullus eam tentandi, vel ſiniſtrum quidlibet ſuggerendi, ſerpenti locus extiterit: ſi totum quod movere mortalium corda conſuevit, huic oblatũ, huic præſentatum, ſtatim virtutis calcaneo contritum extiterit. Vnde inter ipſam & ſerpentem poſitæ ſunt inimicitiæ & firmatæ, ut quod uni placet, alteri diſpliceat, quod pars una ſuadet, altera prorſus abhorreat, nec uno queant articulo voluntates

Gen. 3. 14.

Ibid. v. 15.

prorſus contrariæ convenire. Hæc cœli gloriam poſſidet, omneſque qui ſuæ ſe devotioni committunt ſecum perenniter habere gaudet; & hìc morantes, & ad illam cor habentes, ſuis tuetur precibus, nec ejus * *ſint* ſuggeſtionibus aut deflecti, aut certè omnino ſubmitti. Serpens verò latebras inferni circuit, ibi ſuis loca diſponit; hìc, his qui à fide exorbitant, qui ea quæ mille modis ſuggerit actu implere non formidant, pœnas parat inæſtimabiles, & luctus exitiales. Hæ ergo ſunt inimicitiæ inter mulierem hanc & ſerpentem poſitæ, quæ etiam ſunt inter ſemen mulieris, & ſemen ſerpentis firmiter obfirmatæ. Nam ſemen mulieris hujus, ipſe Jeſus Chriſtus eſt; ſemen ſerpentis, omnes qui non ſunt Chriſti. Hujus primum ſemen Abel extitit, qui filio Virginis teſtimonium, fide, ſacrificio, mortéque firmavit. Ejus ſemen Henoch, qui eidem filio teſtimonium fide verâ & aſcenſione perhibuit. Semen ejus Noë, qui inſtar ejuſdem filii Eccleſiam in diluvio aquarum multarum in ligno ſalvavit. Semen ejus Sem & Japhet, qui verenda patris non viderunt, ſed ea, averſis vultibus, ſuas velando facies operuerunt. Hic enim Dei Patris, inſtar Noë, obdormiſſe dicitur, cum conſenſit ut ejus filius caperetur, & cruci turpiter affixus, in opprobrium oſtenderetur; quem vidit & irriſit Cham, maledictus populus Judæorum: at verò duo fratres, averſis vultibus, hæc non viderunt, nec irriſerunt; duo, ſcilicet, populi, unus ſolis ex Judæis pœnitentibus & converſis, alter ex Gentibus. Hi, quæ in cruce geſta ſunt venerantes, nil turpe reputant, ſed ſcripturarum pallio operientes, omnia venerantur eadem & adorant. Huic verò ſemini Abraham condignè adſcribitur, cui, in fervore diei ſedenti in oſtio tabernaculi, Dominus apparuiſſe legitur, & inſigne ſummæ

* f. *finit*

Trini-

Trinitatis simul & Vnitatis mysterium aperuisse: cui postmodum in filio suo Isaac, Dominicæ passionis mysterium revelatum est, cum ligato ad passionem Isaac, gladius patris, prohibente angelo, ab ejus cervice reducitur, & aries hærens cornibus immolatur. In quo verè pro facto voluntas habenda est, quam solùm angelus impedivit, in quam pater, vibrato jam gladio, collo filius extenso consensit. Quibus patriarchis duobus, tertius ille Jacob dignè connumeratur, quem dormientem in petra, quæ est Christus, scalamque in cœlum erectam intuentem, qua ad visitandos electos quidam descendebant angeli, alii jam electos & bene jam diu promeritos, ad superna provehebant; quemque longo squalore laboris attritum, duas Laban filias, id est, duas Ecclesias, unam actioni, alteram contemplationi deditas, promeruisse, & nolente patre Laban cum iis ad propria remeâsse cognoscimus, & in extremis agentem prophetico quidem spiritu, in Juda filio suo de Christo vera prophetantem, hæc dixisse non ambigimus, *Iuda, te laudabunt fratres tui.* In quo, cùm multa de passione ejus & resurrectione prædixerit, hoc quoque annectit, *Non auferetur sceptrum de Iuda, & Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio Gentium.* Quod quidem de Christo verum est; nam à primo eorum Rege David, Reges consequenter habuerunt de Tribu Judæ, vel certè Duces, donec Christum apprehendentes, dicerent, *Non habemus regem nisi Cæsarem. Si dimittis hunc, non es amicus Cæsaris:* adjicientes quoque dixerunt, *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros.* Quo quidem sanguine consequenter oppressi sunt; & veniente Romano exercitu, sic ferro, fame, pestéque deleti sunt, ut infinita populi ejus millia morerentur; & reliquiæ omnes exilio traditæ,

Gen 49 8.
Ibid. v. 10.
Joh. 19. 15.
Ibid. v. 12.
Matth. 27. 25.

ditæ, & ſub regibus diverſis diſperſæ, ducibus alienis ſerviant, vitamque, quæ jubentur exhibendo, cuſtodiant. Hoc ex Chriſti morte conſecuti ſunt, de quo dicitur, *& ipſe erit expectatio Gentium: qui ſtolam ſuam*, veſtem, ſcilicet, interiorem, *lavabit vino*, albo, ſcilicet, puro, & defæcato, clariſſimo, id eſt, interiori quadam & ſpirituali purificabit intelligentiâ: *& pallium ſuum*, veſtem ſcilicet exteriorem, hanc mundabit, *Sanguine uvæ*, id eſt, paſſionis Chriſti. Chriſto enim interiùs ſervientes, arcana ejus mente diſcutientes, & ſingula quæ de ejus Trinitate & Vnitate, de ejus divinitate & aſſumptâ humanitate, de ſacramentis etiam Eccleſiæ ſingulis dicuntur, arctiùs perſcrutantes, neceſſe eſt ut altiori quadam & ſupereminenti intelligentiâ præmineant. Cæteris verò ſatis eſt, ſi mortem ejus & ſanguinem, liberationemque ſuam confiteantur & credant; de quibus id præmiſſum eſt, *Ligans ad vineam pallium ſuum, & ad vitem, O fili mi, aſinam ſuam.* Chriſtus enim vitis eſt, ad quem aſina alligata eſt, id eſt, cujus prædicatione, primitiva Iudæorum Eccleſia, quæ legem utramque ſtatuit, converſa eſt. *Ad vineam* verò ſuam, id eſt, apoſtolos, Iudæorum Eccleſia, & Gentium eſt alligata, cum eorum verbis & monitis acquieſcens, Chriſtum Dei virtutem & ſapientiam, infirma noſtra ſuſtinentem, mortem cui erat obnoxia morte ſuâ redimentem, credidit & adoravit. Ad hoc verò ſemen Moyſem pertinuiſſe quis ambigat? qui primus ſcripſit, *Inimicitias ponam inter te & mulierem, & ſemen tuum & ſemen illius.* David quoque, & Iob, Iſaiam, & prophetas omnes quis referat? quorum omnia de adventu Chriſti teſtimonia, ſiquis ſcribere intenderit, magni ſibi curam faciendi voluminis adhibebit. Hi quidem omnes ſemen beatæ virginis eſſe memorantur;

Gen. 49. 11.

Ibid.

quos

quos illa genuit verbo teſtificantes, corde deſiderantes, odoremque bonum, & ejus deſiderium ſibi invicem & aliis intentè miniſtrantes. Et hæc quidem ſunt, quæ Dilecto ſuo ſancta hæc Sponſa commemorat, ſanctos hos patres, Chriſtum priuſquam in carnem venerit, credidiſſe, prænunciâſſe, & expectatione mirabili deſideràſſe: nunc procedens ulteriùs oſtendit (poſtquam in noſtra jam venit, & in carne noſtra expleto * *myſterio* ob quod venerat, aſcendit in cœlos) qualiter illic cum proſequatur Eccleſia, cui ſe connumerat, dicens.

* f. *miniſterio*

---

12 *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.*

HOc enim tale eſt ac ſi dicat, Dilectus meus à me corpore elongatus eſt, ſed à me ſpiritu non receſſit: moram enim mecum facturus eſt, ſed quam moram? illam de qua Dominus ait, *Siquis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Ecce quod mora iſta eſt manſio Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, apud Sponſam: in qua Patrem cognoſcit. Habet enim iſta potentiam calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & reſiſtendi omni ſpiritui non bono in mala trahenti, immo peſſima ſuadenti; habet & ſapientiam, qua ſapit id facere quod poteſt; habet & in Spiritu Sancto voluntatem id ſemper agendi quod bonum eſt: ut dum ſemper poſſit, ſemper ſapiat, ſemper velit id quod honoris, id quod virtutis eſt, hinc in ea manſionem ſummæ Trinitatis agnoſcas. In Apocalypſi quoque Joannes ait, *Ecce ſto ad oſtium & pulſo: ſi-* Joan. 14. 23.

Apoc. 3. 20.

quis

quis audierit vocem meam, & aperuerit januam, introibo ad illum, & cœnabo cum illo, & ille mecum. Quis hanc Sponſam dilecti ſui vocem audiſſe dubitet? quis hanc ſibi oſtium aperuiſſe ambigat? quis hanc cum ipſo in cœna jucundari non intelligat? quis in hac cœna Patrem & Spiritum Sanctum Filio conſidere non æſtimet? Cœna dives, in qua Spiritus cœleſtes miniſtrare non dubiũ eſt, cui ille præſidet qui eorum Dominus eſt. In hanc quæ dapes, quæ fercula, quæ xenia ponantur,
Cor. 1. 2. 13. ex hoc intellige quod ait apoſtolus, *Spiritualibus ſpiritualia comparãtes:* ſpiritualia namq; ſunt quæ Sponſo ſuo cum iis aſſeſſoribus anteponit Eccleſia. Anteponitur hìc Deo grata humilitas, cum iis quæ eam comitantur virtutibus, id eſt, timor Dei, pœnitentia, Deo grata confeſſio, & operis ſatisfactio ſancta. Secundo quodam ordine ponitur ordinata caſtitas, moderata ſobrietas, abſtinentia commendabilis, & quæ circa hæc ſunt. Tertium locum obtinet pax, patientia, fraternus amor, & quæ tranſcendit omnia, in Deum charitas, & contemplatio ſancta. Hanc in Joanne *cœnam* nominat Dominus, quia ſicut cœnam prandium aliud non ſequitur, ſic vitæ noſtræ terminum in iis conſummari deſiderat; ut hunc, timendo, pœnitendo, ſatisfaciendo, caſtè vivendo, amorem ad omnes habendo, & Deum ſuper omnia diligendo, apprehendamus, ipſoque ſine fine perfruamur. Ait itaque Sponſa, *Dilectus meus mihi*, id eſt, mecum, *commorabitur*; acſi dicat, moram facturus eſt. Et ut locum innuat quo moram faciet, ſubdit, *Inter ubera mea* Vbera pectus intra ſe continent, corporis noſtri partem principalem, qua cor continetur, & hepar, & cæteræ partes unde virtutes oriuntur quamplurimæ, quibus corpus humanum multa ex parte regitur & vegetatur. Vt ergo locum deſignet

signet ex nomine, ubi Dilectus sibi commoretur, ait, *Inter ubera mea*, id est, In medio pectoris mei, ut ipse cor meum teneat, amore sui accendat, & quo me ad aliud converti intenderit, hoc extenuet & averset. Corde namque Deum diligimus, corde charitatem tenemus; quòd si charitatem retinemus, justitiam utiq; & prudentiam, fortitudinem habemus & temperantiam; nam harum quidem effectus omnium in se charitas retinet. Justitia enim quod suum est unicuique reddit: reddit Deo quod suum est, quod est omnis honor, omnis gloria, omnis creaturæ humilis & sancta devotio: reddit proximo, ut eum quantùm se diligat, suis commodis quantùm sibi propriis invigilet, ejus verò incommodis quantùm suis contristetur & doleat: quæ quidem in libidinem, & in alios non rectos animi resistens impetus, quid nisi fortitudinis actum gerit, & in se implere contendit? Implet verò temperantia, dum in iis omnibus, ne quid nimis sit, ne quid recto minus contemplatur & providet. Attendamus quid de hac Paulus asserat, dicens, *Charitas patiens est, benigna est:* Cor. 1. 13. 4. 5 *Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, &c.* Quæ si diligenter intendat quis prosequi, hanc viam excellentiorem, reperiet, id est, eam cui nullis desit virtutis effectus, cui nil constet adimi quo quis ad Deum valeat propinquari. Vnde ait apostolus, *Empti estis pretio* Cor. 1. 6. 20. *magno. Glorificate & portate Deum in corpore vestro.* Ait itaque Sponsa, quòd apud eam Dilectus suus commorabitur, & sibi myrrhæ quasi fasciculus erit. Myrrha enim unguentum est, quod manat ex arbore, quæ eodem nomine, myrrha nominatur; pares enim nomine sunt, quia pares sunt & qualitate: myrrha enim, arbor est, & amarum quod ex ea decurrit unguentum. Vnde

mortuorũ corpora hoc ipso conspergantur unguento, ne hæc aut putredo corrumpat, aut ad hæc demolienda vermis accedat: sic corpus Dominicum, myrrhâ
Joan.19.39. legitur, & aloë fuisse perunctum. Ait ergo hæc Sponsa, *Dilectus meus mihi inter ubera mea commorabitur*, & erit mihi quasi fasciculus myrrhæ. Quod si ad unguentum referas, tale est acsi dicatur, Erit mihi quasi aliquantula copia myrrhæ, quæ me & à putredine defendat, ne corrumpar; & à morsu vermium, ne demoliar: si ad arborem, planum est ex arbore fieri fasciculum, & hunc habere inter pectus ad eandem defensionem repositum. Hic enim *myrrhæ fasciculus*, multa passionis Christi memoria est; qua se quisque ad omnem proximum indesinenter obligari conspicit, & Deo qui pro se talia passus est, quanti sit debitor, intelligit: quam si teneas, si Deum, quocunque te verteris, patientem in cruce conspicias, teipsum à putredine vitiorum, & à morsu vermium, id est, tentatione spirituum immundorum hac ipsâ contemplatione liberabis. Sequitur;

13 *Botrus cypri Dilectus meus mihi.*

QVia de Sponso loquens hæc Sponsa, ait, *Inter ubera mea mihi dilectus meus commorabitur: & erit mihi quasi myrrhæ fasciculus*, quæ solam parat amaritudinem; videri poterat ex hoc, quod Christi passio dolori tantùm præstaret causam, nullam verò menti conferret lætitiam: unde præmissâ amaritudine, quæ Christo verè patienti debetur, subdit jucunditatem, quæ de ejus morte, cunctis eam venerantibus exhibetur. Nam sicut dolenti justum est ut dolor exhibeatur & compassio; sic mundum liberanti & redimenti verè gaudium

dium debetur & exultatio. Vnde ait hæc Sponſa, *Botrus cypri dilectus meus mihi.* Cyprus enim, inſula vitibus abundans eſt, botros habens magnitudine ſui cæteris incomparabiles, vinum dantes quod guſtantes innatâ ſibi ſuavitate lætificat, & dolorem, ſiquis eſt ex paſſione, lenit & mitigat. Chriſtus enim panis eſt qui confirmat, ipſe vinũ quod lætificat, & oleum ipſe eſt quod faciem hominis exhilarat. Ait itaque Sponſa hæc, quod Dilectus ſuus botrus cypri factus eſt; quia ſicut Botrus nihil aliud eſt quàm multa granorum ſimilium in unum ſibi firmè juncta collectio, vinum cum premitur abunde præſtans, & guſtantes undiquaque lætificans; ſic Chriſtus factus eſt, multos ſibi ſuâ morte connectens, & in fide paſſionis ſuæ ſibi concilians; qui cum exprimuntur, id eſt, quæſtionibus & modis aliis peſſimè excogitatis interrogantur, vinum piæ confeſſionis emittunt, Dominum Jeſum confitendo, glorificando, & etiam, ſi opus eſt, mortem ſubeundo; ſolum hunc Deum vivum & verum eſſe fatentur & cognoſcunt: qui ſi ſuperſunt, exultant gaudio confeſſores, ſi conſumantur, læti morte gaudent cum Chriſto vincente victores. Vtrumque Paulus exprimit dicens, *Chriſtus factus eſt pro nobis obediens uſque ad mortem,* Phil. 2. 8. *mortem autem crucis.* Ecce myrrha, cui myrrham, & amaritudinem, & compaſſionem omnimodam debemus. *Propter quod, & Deus exaltavit eum, & dedit illi* Ibid. 9. 10. 11. *nomen quod eſt ſuper omne nomen: Vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtium, & terreſtrium, & infernorum; & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.* De quo quidem gaudio exultans hæc Sponſa, ait, *Botrus cypri Dilectus meus mihi.* Hærens enim in ligno, terram movit, cœlum tenebravit; crucifixus mundum crucifixit. Sic ad ſe univerſa pertraxit,

& me ejus morti compatientem ſuperfuſam gaudio victor exhilaravit. Sequitur;

In vineis Engaddi.

QVod tale eſt acſi dicatur, patienti Domino Jeſu compaſſa ſum, vincenti quoque læta congaudeo. Ejus namque victoriam, mundus longè latéque reſonat, ipſam prædicat, ipſam quoque prædicando reſultat, ut patet in vineis Engaddi. Engaddi planities eſt juxta Jericho, in qua conſiſtunt arbores in modum vineæ conſitæ; ex quibus, dum vulnerantur, defluit balſamum, utile quidem & pretioſum: quæ quidem planities latitudinem Eccleſiæ deſignat, quæ ſe dignoſcitur in quatuor jam mundi partes dilatare. Hæc *Engaddi* nominata eſt, quod eſt, *fons hœdi*; quæ ſicut deſignat Eccleſiam, ſic fons qui in ea erat, baptiſmum ſignificat, qui eſt fons datus Eccleſiæ, in quo dum hœdi purgantur, ex hœdis agni efficiuntur. Virtus in his Chriſti patet, ubi ex arbore vulneratâ fluit balſamum, ſicut ex Chriſto vulnerato fluxit benedictionis oleum, dum
Luc. 23. 34. dixit, *Pater ignoſce illis, neſciunt enim quid faciunt.* Quod quidem balſamum oleo admiſcetur, ut chriſma fiat ſanctiſſimum. Hoc quidem chriſmate fons conſecratur Engaddi, qui fons dicitur baptiſmi; hoc inunguntur hœdi, ſic tranſeuntes in populum Dei; hoc denuo confirmantur, ne tentet eos Sathan, & à veritate convertantur; hoc Eccleſiæ & altaria Deo ſanctificantur; hoc calix inungitur, quo ſe totum tradens homini propitiatur Deus; hoc denuo conſecrantur Reges, inunguntur Pontifices, ordinantur ſacerdotes, Chriſto ſua dona pro populo offerentes, & ei ſua reddentes. Hoc

itaque

itaque est quod ait Sponsa, *Botrus cypri Dilectus meus mihi*, quod patet in *vineis Engaddi*, id est, in Ecclesiis toto terrarum orbe dilatatis quæ omnes ejus prædicant gloriam, & annunciant magnâ cum laude victoriam. Sequitur;

---

14 *Ecce tu pulchra es, amica mea; ecce tu pulchra. Oculi tui columbarum.*

QVo in loco id attendendum est, quod Sponsam suam Sponsus triplici jam magnificavit elogio, dicens, *Equitatui meo assimilavi te*: & illo, *Gena tuæ ut turturis*: tertium quoque adjiciens, *Collum tuum sicut monilia*. Cui Sponsa quoque trinâ laude respondet, dicens, *Dum esset rex in accubitu suo*: & illo, *Fasciculus myrrhæ Dilectus meus mihi*: & quod sequitur, *Botrus cypri Dilectus meus mihi, in vineis Engaddi*. Vnde quia sunt inter eos pacis jam admissa colloquia, applaudens Sponsus integritati Sponsæ, quam seipsum amâsse, & nunc amare, & in futuro se semper amaturum esse, & hoc totum ejus accrescere pulchritudini cognoscit, securè eam commendans, ait, *Ecce tu pulchra es, amica mea; ecce tu pulchra*. Audientes verò pulchritudinem hanc commendari, non hanc attendamus qua mulierculæ suos solent amatores allicere, qua à castris pudicitiæ solent hos qui sibi fidem habuerint, ad immunditiæ castra perducere: hanc enim Deum detestari cognovimus per prophetam dicentem, *Dies Domini exercituum super omnem superbum & excelsum, & super omne quod visu pulchrum est*: eam quoque persequens, ait, *Auferet Dominus in die illa ornamentum calceamentorum*, Is. 2. 12. 16. Cap. 3. 18, 19

torum, lunulas, & torques, & monilia, & armillas, & mitras, & cætera quæ sequuntur; quæ nimirū omnia pulchritudini huic corruptibili, & ad corruptionem perducenti, ministrantia sunt, & mentem ab eo quod honestum est, & Deo placitum, avertentia. Illa verò attendenda est pulchritudo, quam facit in mente vera humilitas, timor Dei, pœnitentia sancta, confessio humilis, satisfactio pro peccatis, pax ad omnes, & vera concordia, castitas moderata, & quæ super omnes, in Deum charitas sancta. Hujus meminit propheta, di-
Psal. 44.14. cens, *Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus*, hoc est, ex pulchritudine quæ intus est, est omnis gloria animæ fidelis, quæ Dei filia est; cujus est gloria in *fimbriis aureis*, id est, in consummatione virtutum. Fimbria namque vestis consummatio est, quæ bene *circumamicta varietate*, id est, virtutum omnium variâ diversitate adornata memoratur. Hæc quidem attendenda est, in hac Deo beneplacitum est, cujus meminit scriptura, dicens,
Is.38.15. *Recogitabo tibi annos annos meos in amaritudine animæ meæ.* Hæc enim nullum tempus omittit, quin & ipsum, & quæ in ipso sunt admissa peccata rememorat: hæc quæ in infantia, quæ in pueritia, quæ in adolescentia sunt admissa, deplorat: hæc amarissimè juventutis excessus accusat; hæc virilis roboris enervationem potenter arguit, & se in senectutis inertia quid deliquisse graviter erubescit. Quæ quidem erubescentia confundit dæmones, fugat infernum, cœlum aperit, conciliat angelos, Deum reddit propitium; & cum dicit proci-
Luc.15.21. dens, *Pater non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum ex mercenariis tuis*, stolam primam meretur, & annulum, & calceamenta gloriæ suis apponi pedibus gloriatur. Sic sic pulchram nominat dicens, *Ecce tu pulchra es*, & pulchram esse replicat, adjiciens, *Ecce tu pulchra.*

pulchra. Quæ nimirum replicatio, aliam animæ ipſi vel Sponſæ futuram eſſe denotat, quam ſic intellectui manifeſtat. Anima namque vel Sponſa quantumcunque perfecta, hìc quidem pulchritudine gaudens, triplex ſentit infortunium; à carne unum, quod plangit apoſtolus dicens, *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* alterum à proximo; tertium à ſpiritu quolibet immundo. Hoc manifeſtatur in Job, quem caro ſolicitat, cui non bene conſulit uxor, quem amici inſtinctu maligni ſpiritûs deviare compellunt. Sed huic propheta conſulit dicens, *Scuto circundabit te veritas ejus: non timebis à timore nocturno, à ſagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano.* Vbi quidem tentatio quædam manifeſta, quædam occulta, quædam gravis, quædam levis eſſe oſtenditur. *Sagitta* namque *in die volans*, manifeſta & levis; *dæmonium meridianum*, manifeſta & gravis; *negotium perambulans in tenebris*, occulta & gravis; *incurſus* verò, occulta & levis eſſe intelligitur. Sed hæ tentationes omnes, in ea quæ futura eſt vitâ non aderunt. Glorificata namque caro tentari non poterit, nec erit in ea quicquam quod reſiſtat ſpiritui. Nullus in ea ſpiritus tunc lædetur à proximo, quia tunc completa erit charitas, ut quis diligat proximum ſicut ſeipſum. A maligno verò ſpiritu quæ poterit eſſe vexatio? qui nec præſens aderit, nec ei tentandi bonos, vel ad probationem, licentia jam ulla ſupereſſe poterit. Ejus extunc erit in inferno jam manſio, ubi igne ipſo torquebitur, quo ardent miſeri quos abjecit Deus, qui acquieſcendo tentationibus ſunt venundati ſub peccato. Sequitur;

Rom. 7. 24.

Pſal. 90. 5, 6.

Oculi tui columbarum.

DEmonſtratâ Sponſæ pulchritudine, jam quæ ſit pulchritudinis hujus cauſa, ſubnectit: hæc enim ejus cauſa eſt, quòd *oculi ejus columbarum* ſunt, id eſt, totus ejus reſpectus columbinus. Columba namque in paſtu gradiens, munda tantùm grana colligit, his paſcitur, iis ſeſe nutrit: ſic & hæc anima vel Sponſa Dei, dum ad ſe paſcendum neminem dedignans, ſed plures audiens, ſingula quæque conſiderat, & quæ purè, ſanctè, veréque dicuntur, hæc mente retinet, cætera aſpernatur & horret. Columba quoque ſine felle eſt, avem alteram nec roſtro lædit, nec ungue lacerat, ſimplicitatem hujus Sponſæ denotans, quæ irrationabiliter non iraſcitur, nec dicto, nec facto quenquam
* f. *ladit* * ſed quantumcunque offenſa, ſeſe intra innocentiæ ſuæ caſtra cuſtodit. Gemitum quoque pro cantu habet, quia Domini ſui preſentiæ adeſſe deſiderans, dum hæc ſibi denegatur, cuncta ſibi abeſſe deplorans, ingemiſcit pariter, & gemitum hunc pro cantu habens, in-
Pſal. 41. 3. gemiſcendo ait, *Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum; quando veniam & apparebo ante faciem Dei.* Gregatim volat, quia in omni eo quod volat, quod ſe ſurſum eſſe deſiderat, ſe nequaquam à grege Domini ſeparari, ſed cum iis ſuſcipi, cum his glorificari & beatificari exoptat. Hic quidem oculus columbinus fuiſ-
Gen. 3. 6, 7. ſet Evæ neceſſarius, cum *vidit lignum quòd bonum eſſet ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuque delectabile, & tulit de fructu illius & comedit, dedítque viro ſuo, & aperti ſunt oculi amborum.* Tunc cognoverunt ſe obedientiâ nudatos, irretitos inobedientiâ, & malis quibuſque

busque præcinctos & obnoxios. Ab ea in Cain oculus minimè columbinus processit, indéque per mundum malè pervagatus est, & ad concupiscentiam mulierum apertus. Ita ut jam pauci sint qui dicant, *Oculus fui cæco, & pes claudo. Pater eram pauperum: & causam quam nesciebam, diligentissimè investigabam.* Sequitur: Job 29. 15, 16.

15 *Ecce tu pulcher es, Dilecte mi, & decorus.*

SIc amans amanti pari respondet elogio: dicta pulchra ipsum quoque pulchrum protestatur esse, dicens, *Ecce tu pulcher es, dilecte mi.* Quod audientes, non attendamus pulchritudinem quæ in creaturis est corporalibus, sive incorporalibus. Inest enim pulchritudo quædam rebus his corporalibus, ex apta partium suarum dispositione proveniens, cum aptè pars parti conjungitur, & una sic forma decens ex apta earum conjunctione producitur. Maximus quidem est in reptilibus draco, in natatilibus cetus, in volatilibus gryphus, elephas in quadrupedibus, gigas in hominibus: in quibus omnibus, si ipsa attendatur partium dispositio, & partis apta parti conjunctio, forma proculdubio pulcherrima, & summa creatoris sapientia in iis omnibus invenitur. Sic sunt quædam media, quædam minima intelliguntur; quæ nisi peccatum contraxerint, aut virtus ea divina sibi sananda reservaverit, miram in se pulchritudinem exhibere dignoscuntur. Si itaque magnum illum attendas Adam, à quo genus hominum omne procreatur, si hunc attendas, quis qualisve creatus fuerit, quis ante peccatum exti-

terit, quis cum ad eum Dominus omnia animantia terræ adduxit, & quid ea vocaret, edocuit; hunc mirabili quadam pulchritudine enituisse clarebit: quem sciens Abraham postea misericordiam, per incarnationem Christi & mortem ejus consecuturum, cuncta loca pertransiit, locum illum solum in quo sepultus est
Gen. 23. 19. Adam sibi sepeliendo elegit, speluncam illam duplicem, quam ab Ephron Hethæo emit; ubi cum suis uxoribus requiescunt Abraham, Isaac, & Jaakob, & Adam magnus. Sed nunquid hac pulchritudine dilectus hujus pulcher dicitur? Absit; nam sequitur, *Et decorus*. Vnde datur intelligi, ipsum eâ pulchritudine pulchrum esse, cui nihil convenit, nihil adjungitur, vel potest adjungi, nisi quod decorum est. Non hæc pulchritudo fuit Adæ, cui si ad tempus peccatum non affuit, adesse tamen potuit, unde & peccavit. Quod si cœlestia corpora attenderis, solem, lunam; & stellas, hæc quidem pulchra sunt, quæ luce suâ mundi tenebras illuminant, ut quæ luce carent propriâ, per hæc illuminata resplendeant: sed de iis scriptum est, *Ipsi*
Psal. 101. 27. *peribunt, tu autem permanes: & hæc ut vestimentum veterascent.* Angelos verò, & usque ad Cherubin & Seraphin ordines perspiciens, supráque tendens aspectum, sola tibi occurret Trinitas sancta, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, quorum ea pulchritudo est, quam
Cor. 1. 2. 9. nec vidit oculus, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quam manifestabit Deus iis qui diligunt se.
Exod. 33. 20. De qua dictum est Moysi, *Non videbit me homo & vivet.* Hìc enim viventi videre non conceditur, quod glorificato jam homini, & in veram vitam assumpto,
Joan. 17. 3. videndum repromittitur, dicente Domino, *Vita æterna hæc est, ut cognoscant te verum Deum, & quem misisti Jesum Christum.* Hæc forma, hæc species, hæc pulchri-

tudo,

tudo est, in quam desiderant & angeli prospicere. Hæc ea pulchritudo est de qua ait David, *Satiabor cum apparuerit gloria tua*: qua nobis apparente & se visibiliter exhibente, non est quod quæramus ulteriùs, non est quo ulteriùs reflci desideremus, * hac itaque pulchritudine dictum est, *Ecce tu pulcher es, dilecte mi*: etiam huic pulchritudini, quia nihil est quod cohæreat, quod admisceri valeat, nisi quod honestum, quodque omni gloriâ dignum creditur, rectè adjunctum est, *Et decorus*; ut qui huic quærit pulchritudini assistere, in virtutis se semper culmine teneat & decore. Sequitur.

Pet. 1. 1. 12.

Psal. 16. 15.

* f. De

Lectulus noster floridus.

ECce quæ decorem laudat in Sponso, videtur ejus amore trajecta ipsum ad lectulum evocare, quo ejus perfruatur præsentiâ, quo ejus oblectatione jucundetur. Ad quod eum tum lecti amœnitate, tum loci jucunditate, videtur allicere, dicens, *Lectulus noster floridus. Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cupressina.* Amœnum enim est, in lecto florido quiescere, securum verò sub tignis cedrinis, & laquearibus cupressinis decumbere: & hæc quidem vera sunt, sed hæc altiùs attendamus, si hæc spiritualiter intelligere procuremus. Hic enim lectulus, non quidem mollitiæ locus est, non scurrilitatis obscœnæ, sed lectulus attendendus est jucundæ quietis in Domino, & perfectæ contemplationis in ipso. Contemplatio enim est, cum primùm seipsum homo considerat, quis sit, & unde venerit, & ad quid venerit; & investigat, animam sibi rationalem creâsse Deum, & hanc corpori suo immisisse, séque sic natum baptismi gratiam suscepisse, & in

fide ſic excreviſſe non ignorat; fide verò edoctus, Dei filium in carnem veniſſe, in ipſa mortem ſuſcepiſſe, & ob redimendum hominem die tertiâ ſurrexiſſe, & ſic, ut ad vitam aſcendat homo, in cœlum aſcendiſſe, & ſic ad ſe cuncta pertraxiſſe, veritate fidei id edocente, non dubitat. Hæc attendens, quò ſe vertat, ignorat; totum quod egit hactenus contemnit; peccata quæ admiſit infantia, vel juventus, vel ætas altera, lacrymando deplorat; ſeipſum dejicit; in alterum quendam hominem ſeſe transformare intendit; & ſic lectum Deo, ipſe piæ ſedulæque contemplationis manu componit. Qui tamen *lectulus* adhuc *floridus* intelligitur. Hæc enim contemplationis initia ſunt, quæ ſpem dant profectûs boni, fructûſque maturi, qui tunc inerunt, cum jam mundus deſeretur, totus mentis pede conculcabitur, cum jam deſpicientur cuncta quæ tranſeunt, & ea ſola diligentur quæ ſemper manent, & immutata conſiſtunt. Sciens igitur hæc anima vel Sponſa, florem hunc imitationis bonæ dono Dei proveniſſe, & hæc ipſum adventûs ſui primordia præmiſiſſe, ipſum ad lectulum floridum evocat, ut in eo quieſcat, & florem hunc ad perfectionis ſanctæ maturitatem perducat. Hunc etiam lectulum Sponſi Sponſæque communem aſſerit, dum ipſa contemplationem hanc in ſe ſuſcipit, & hanc ex dono Dei & ejus præſentia provenire cognoſcit. Sequitur;

---

16 *Tigna domorum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cupreſſina.*

HÆc à ſecuritate perſuaſio eſt; nam ſicut in lecto florido quieſcere amœnum eſt, ſic & ſub tecto quod

quod tignis cedrinis opertum est, quiescere tutum & securum. Cedrus enim & cupressus imputribilis naturæ sunt, corrumpi nesciunt, viriditatem suam conservant pariter & odorem: odore quoque suo serpentes fugant & enecant, & sub iis quiescentibus, securitatem sic parant. Sic ergo tegitur hæc domus, in quam à Sponsa invitatur Sponsus. Non hìc descendit pluvia, à qua eam protegant cedri & cupressi obumbracula. Hi namque cedri angeli quippe sunt, quibus domus hujus est commissa custodia: de iis namq; dictum est, *Nolite scandalizare pusillos hos: dico enim vobis, quòd angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est.* Matt. 18.10. *Laquearia* verò quæ tignis munimen parant & fortitudinem, quæ suam conservant viriditatem, & odorem conservant optimum, quibus serpentes enecantur, hi sunt Archangeli sancti, robur parantes angelis, semper virides eâ quidem viriditate qua creati sunt, ipsâque qua donati sunt, cum restiterunt dicenti, *Ponam sedem meam ad Aquilonem, & ero similis Altissimo.* Is. 14.14. Et odor virtutum suarum malignos spiritus enecat, ne bonorum corda perturbent, ne à bonis initiis ad majora consurgant. Attendendum verò, quòd cum dicit Sponsa, *Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia cupressina*, illo utatur dicendi genere, quo per partem totum intelligitur: in *lecto* enim, cui potior pars adscribitur, fundamentum ipsius domûs, & parietes intelliguntur: in *tignis* verò, & *laquearibus*, quæ tecti pars potissima sunt, omnia quæ tecti sunt adscribuntur. Sequitur;

CAP.

CAP. II.

1 *Ego flos campi, & lilium convallium.*

SPonſus ad quietem evocatus, reſpondet ſic; Me ad quietem evocas, amica mea, Sponſa mea, & ut magis allicias, adjicis, quia *lectulus noſter floridus eſt*: tibi verò reſponſum hoc do, quod *ego flos campi ſum, & lilium convallium.* In quo id attendendum eſt, quòd duo campi ſunt, unus cœleſtis, alter verò terrenus. Cœleſtis campus quantùm cœlum porrigitur, tantùm & extenditur, quia conſummationem non habens, magnus eſt & immenſus. Campus hic flores habet, angelos, archangelos, virtutes, dominationes, thronos, principatus, & poteſtates, cherubin, & ſeraphin: horum cujuſq; ordinum multa millia ſunt: floribus iis cœlum refertum eſt. His ſancti quilibet floribus intereſſe deſiderant; horum intereſſe contuberniis, gemitibus & ſuſpiriis anhelant. Quorum quidem omnium *flos ego ſum*: à me quidem accipiunt quòd ſunt; à me id habent odoris, quòd boni ſunt, hi omnes majeſtati meæ indeſinenter aſſiſtunt, hymnum mihi gloriæ concinunt, dicentes, *Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus omnipotens.* Me igitur, qui omnes hos odore bono reficio, & his paſcendis odorem ſufficientem adminiſtro, quid eſt, quod adeſſe me lectulo florido tuo poſtulas, & vocem, quaſi gloriæ meæ aliquid additura, ingeminas? Quod quidem ſic dictum eſt, non quia Sponſus dedignetur bonis fidelium adeſſe principiis; ſed & hæc audiens Sponſa, ſuo magis

Apoc. 4. 8.

magis inflammetur desiderio, & ipsum, qui totius mundi flos est, & decus, & illuminatio, suo magis adoptet adesse voto. Quod quidem & Sponsus innuit, dicens, *Campi* cœlestis *flos ego sum*, sum tamen & *lilium convallium*. Campus itaque terrenus, hic mundus est, quem quidem visitans flos ille superior, se fidelibus lilium exhibuit, & humilem se humilibus dedit & ostendit. In lilio quidem flos est odore dulcissimus, aspectu gratissimus, est & ramus foliis condensus; nec quidem odore pascens, nec gustûs habens suavitatem, magnam tamen in medicaminibus habens efficaciam. Hæc quidem Christo conveniunt; qui quidem à Patre missus, verè lilium in terris apparuit, odoris suavissimi; de quo Paulus ait, *Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco: Quia Christo bonus odor sumus Deo in iis qui salvi fiunt, & in iis qui pereunt.* Aspectu verò fuit gratissimus iis qui eum receperunt. Vnde Petrus ait, *Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes. Et nos credimus, & cognovimus, quia tu es Christus Filius Dei vivi.* Ramus verò condensus foliis, humanitas ejus est, quæ quidem in verbis quibus mundum arguit, multis displicuit, quibus opem medicinæ salutaris offerre curavit. Hic verò *lilium convallium* est, quia *Deus superbis resistit, humilibus verò dat gratiam.* Desuper etiam dictum est, *Confundantur superbi, quia iniustè iniquitatem fecerunt in me.* Dictum verò de humilibus est, *quia valles abundabunt frumento: clamabunt, etenim hymnum dicent.*

2 Cor. 2. 14, 15.

Joan. 6. 71, 72.

Jac. 4. 6.

Psal. 118. 78.

Psal. 64. 14.

2 *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.*

DE ſeipſo flos mundi locutus eſt, dicens, *Ego flos campi*: qui etiam mundo ſe verum Deum & hominem humilibus profuturum aſſeruit, dicens, *Et lilium convallium.* Nunc verò de Sponſa, quæ ſibi cordis amore conjuncta eſt, proſequitur, dicens, Sicut ego lilium inter ſpinas, in mundo converſatus ſum; ſic amica mea inter eaſdem in mundo commorabitur. *Spinas* verò nominat, obtrectationes, objurgationes, & irriſiones, quibus eum mundus malè deridendo contempſit: *Spinas* quoque nominat facta eorum & attrectationes, quibus illum cum gladiis & fuſtibus apprehendentes, illum tanquam latronem & homicidam ad principes adduxerunt, Annam & Caipham: dehinc apud Judicem conſputum, colaphis dehoneſtatum & alapis, ſpiniſque coronatum, condemnari, claviſque configi poſtulaverunt. Ad ſpinas has, ad lectum hunc ſpineum ſponſam evocat, quæ lectum ſibi floridum ſub tignis cedrinis, & laquearibus cupreſſinis præparabat, quæ humiliata lectum hunc non recuſavit, ſed huic ſimilem in Petro ſuſtinuit, in Paulo quoque, cæteriſque Apoſtolis, in Stephano, aliiſque per mundum multorum Martyrum millibus, læta ſuſcepit. A quibus verò ſuſceperit annectit, dicens, *Inter filias*, generationes, ſcilicet, pravas atque perverſas, quibus ſeipſum exhibuit Dominus. Hi tamen eum non cognoverunt; ſic quippe ſcriptum eſt, *In propria venit, & ſui eum non receperunt*: quos *ſuos*, non affectu, ſed ſolâ

Joan. 1. 11.

solâ creatione nominat; siquidem suis manus injicientes eos cruciatibus & tormentis affecerunt: filias quidem prævaricatrices nunc primâ creatione nominat, nunc affectum filialem cum suis habere designat. Sequitur;

---

3 *Sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios.*

REciprocâ sibi laude respondent Sponsus & Sponsa, & mutuis se reficientibus laudibus, quo plùs laudant, eo se plùs laudare desiderant. Ait enim hæc Sponsa, *sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios.* Malus enim arbor est, ramos latè producens, folia gignens, florem protuberans, & ex floribus fructum malorum ad maturitatem usque producens: qui fructus, sive pomum dicatur, sive malum, coloris extat eximii, gustûs placidi, & odoris, ultrà quàm dici potest vel queat, egregii. Hoc ipsa arbor, quæ *malus* dicitur, onerata, non solùm in se decorem suscipit, sed & sylvas circumstantes decore vestit, & locum qui circa se est, totum reddit amœnissimum, & inhabitatione sanctâ dignissimum. Ait itaque hæc Sponsa, *sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios*; hæc volens, per eximii fructûs arborem, dilectum sibi unigenitum Dei filium intelligi, qui carnem quam assumpsit, sic gloriâ & honore vestivit & induit, ut meritò præ omnibus sanctis honore & reverentiâ dignissima habeatur, & præstantissimè excolatur. Vnde dictum est, *Dominus regnavit, decorem indutus est; indutus est Dominus fortitudinem, & præcinxit* Psal. 92. 1.

cinxit se. Addit & hoc quod dicitur, *Inter ligna sil-varum:* nam ut arbor cœlestis Christus est, sic sunt arbores cœlestes sancti quilibet, qui in carne degentes, fructus Christo placidos ediderunt. In iis apostoli, sanctique martyres, & omnes simul Sancti connumerantur, qui nil nisi Christum scientes, ipsum gloriosâ morte secuti, testimonium veritati perhibentes, gloriosas in cœlo jamdudum sedes acceperunt. De his in
Psal. 95. 13. Psalmis dicitur, *Tunc exultabunt omnia ligna sylvarum à facie Domini, quia venit; quoniam venit judicare terram.* Dominus enim hunc mundum judicaturus est; qui in corpore, quondam damnato, & jam mirabiliter glorificato, se visibilem Sanctis omnibus in suis suscitatis corporibus, exhibebit; eritque tunc exultatio lignis sylvarum cœlestium, cum se non in incertum cucurrisse, aut in vanum laborâsse, certâ sui, non solùm spiritûs, sed & corporis apprehensione & glorificatione, cognoverunt. Ligna verò sylvæ, per quam bestiæ & catuli leonum transeunt ut escam sibi rapiant, tunc nocti suæ deputabuntur, & tenebris sempiternis. Hoc itaque est quod ait Ecclesia, *sicut malus*, suis onusta fructibus, *inter ligna sylvarum* admirabili quadam enitescit pulchritudine; *sic dilectus meus*, unigenitus Dei filius, in quem se totum contulit amor meus, indicibili quadam gloriâ longè extat eminentior inter omnes sanctos, quos sibi non creatione solùm, sed & gratiâ adoptavit in filios. Sequitur;

Sub-

Sub umbra illius quem deſideraveram, ſedi.

HIc attendendum eſt, unde umbra perveniat. Evenit umbra corporibus his, ex corpore lucifero, & ex corpore umbrifero, & loco in quem umbra dejicitur : horum ſiquid defuerit, umbra non eſt. Hæc igitur arbor mali, cum inter ligna ſylvarum ſtet, cum ramis diſtenta ſit, & foliis opulenta, ad ſolem neceſſe eſt ut umbram faciat : ſub qua conſequens eſt, ut hæc Sponſa ſedeat & quieſcat. Eſt igitur *umbra*, divinæ incarnationis & paſſionis, reſurrectionis quoque & aſcenſionis, actuum quoque ejus & dictorum crebra meditatio, in quam ſe toto cordis anhelâſſe deſiderio, ut actu adimpleretur quod à Patre promiſſum, & propheticâ Sanctorum patrum promiſſione prædictum fuerat, proteſtatur. Vnde Iſaias, *Conſilium tuum, Domine, antiquum fiat verum.* Jeremias etiam in Threnis id optans, ait, *Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt in peccatis noſtris : cui diximus ; in umbra tua vivemus in Gentibus.* Cæteráq; ſanctorum Patrum extant oracula, quæ ſibi facilé diligens lector inveniet. Hæc igitur umbra eſt, in qua ſediſſe ſe præſens hæc Sponſa teſtatur. Cum enim poſitiones corporum quatuor ſunt, ſtare, ſedere, accumbere, & jacere, ſeſſio illa eſt, quæ ordinandis & diſponendis rebus magis apta eſt, conſiliiſque dandis, ſimul & judiciis formandis acceptior. Vnde & hujus Scriptura ſacra ſæpè meminit ; dicit enim David, *Sedebit Dominus rex in æternum.* Et illud, *Sedes tua, Domine, in ſeculum ſeculi.* Et quod

Iſ. 25. 1.

Thren. 4. 20.

Pſal. 28. 10.

Pſal. 44. 7.

quod ſequitur, *Dixit Dominus Domino meo; Sede à dextris meis.* In libro quoque Regum, à Michæa Pro-
Pſal. 109. 1.
pheta dictum eſt; *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & omnem exercitum cœli aſſiſtentem ei à dextris, & à ſiniſtris.* Iſaias quoque ait, *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum: & ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum.* Et poſt omnia ipſe Dominus ait, *Cum ſederit filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, tunc congregabuntur ante eum omnes gentes.* His etiam accincta autoritatibus Eccleſia de ſe ait, *Sub umbra illius, quem deſideraveram, ſedi*, ut veniret, vel quam umbram deſideraveram, ut affectu adimpletur, ſedi deliberans & deſiderans, omni in hoc affectu prona, ut mihi Sponſa promiſſa compleret, nec in immenſum mea vota differret. In hac ejus umbra *ſedi*, quia mentem meam totam in hoc applicui, ut ipſum vel incarnandum, vel jam forſitan incarnatum, devotè ſuſciperem, natum fideliter adorarem, docentem fidei plenitudinem cernerem, ipſum morientem non deſperarem, ſed reſurgente magnâ fidei certitudine conſurgerem, & aſcendentem illuc unde venerat, totâ mentis intentione proſequerer, & ſibi famulatum exhibentibus adhærerem. Sequitur;
Reg. 3. 22. 19.
Iſai. 6. 1.
Matth. 25. 31, 32.

Et fructus ejus dulcis gutturi meo.

VT diſtat umbra à ſuo corpore; ſic diſtat iſtius mali fructus à ſua imagine. Malus enim iſta, cœleſtis arbor eſt, cœleſtis quidem ſapientia, ideo in cœlis, quia in corde Patris radicata; quæ non in cœlis ſolùm, ſed, cum Patri complacuit, radicem fecit in terra: in terra quidem, quando in cor virginis immaculatæ

latæ tota divinitatis unda se contulit, & cœlestis imber illapsu placido virgineum planè vellus infudit: quæ cùm in cœlo radicata sit, & in terra, fructum quidem profert, dulcedinem quidem ministrantem his qui in cœlis sunt, & iis qui sunt in terra. Sed quis hic fructus est? Caro quidem quæ de pane mundo in altari sancto, per officium ministri, per virtutem verbi facta est, & ad pascendam Ecclesiam, ne in via fortè deficiat, sacratissimo gustu concessa. De quo ait Ecclesia, cui & id donatum est, *Et fructus ejus dulcis gutturi meo.* O beatum guttur, cui hæc dulcedo concessa est! ut in homine manens, se supra hominem rapiat, & in terris existens, se illi qui in cœlo præsidet adjungens, à dulcedine hac ad illam quæ in vita æterna est, admisceat. Quod quia tantùm bonis & sanctis concessum est, ait in electis suis Ecclesia, *Et fructus ejus dulcis gutturi meo.* Nihil enim in vita hac dulcius, quàm ab hoc gustu in vitam illam transire, quæ fine caret & omni malitiâ, & ab hac imagine fructûs, ad fructum illum pervenire, qui semper nos satiet, & in æternitate efficiat jucundos. Sequitur;

---

4. *Introduxit me rex in cellam vinariam; ordinavit in me charitatem.*

INter Sponsum & Sponsam mutua jam diu habita sunt colloquia: interpellavit hæc, is respondit; hæc multis illum commendavit laudibus, & ab ipso laude plurimùm commendata est. Vnde, quia verbis subjuncta sunt, & dictis similia dicta reposita, ne gignat similitudo fastidium, Sponsa ab hoc modo loquendi temperat,

temperat, non jam ad Sponſum loquens, ſed ad amicos ſuos verba dirigens, & hæc referens, *Introduxit me rex in cellam vinariam.* Attendendum verò hoc loco eſt, vinum in ſcriptura ſancta, quoddam commendabile eſſe, quoddam reprobum. Reprobum, ut eſt illud cujus meminit Moyſes, dicens, *De vinea Sodomorũ vinea eorum, & de ſuburbanis Gomorrhæ: uva eorum uva fellis, & botri amariſſimi. Fel draconũ vinum eorum, & venenũ aſpidum inſanabile.* Vinum enim quod ex hac vinea, vel iis botris, vel uvis iſtis exprimitur, illud amariſſimum eſt. Hic enim ſenſus eſt; Reproborum, qui ſanctas ſcripturas pravè intelligendo, in intellectum deducunt alienum, & oculos in ſolem indiſcretè figendo, ipſi & obſcurantur à lumine, & ſecum alios in errorem pertrahunt condemnatum. Sunt & qui, ſi animos ad ſcripturas ſacras non erigant, quotidianis tamen factis ſuis & verbis ſimpliciores corrumpunt, & ipſos nexu triplici alligatos in inferno præduces ipſi manſiones habere compellunt. De iis propheta, *Non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum. Sepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis dolosè agebant; judica illos Deus: venenum aſpidum ſub labiis eorum.* Commendabile eſt de quo Salomon ait, *Sapientia ædificavit ſibi domum, excidit columnas ſeptem. Immolavit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam ſuam. Miſit ancillas ſuas ut vocarent ad arcem, & ad mœnia civitatis.* Cœleſtis enim ſapientia ſibi *domum conſtruxit*, cum totus in homine Deus apparuit: *excidit* in ea *columnas ſeptem*, quia ſeptiformis in ea ſpiritus. Mundo gratiam admniſtravit: *immolavit victimas ſuas*, quia & ſuâ, & ſuorum paſſione eandem domum paravit: *miſcuit vinum*, quia divinitatis arcana non capientibus, aſſumptæ humanitatis ſacramenta patefecit: *propoſuit menſam ſuam*, quia

Deut. 32. 32, 33.

Pſal. 5. 11. & Pſal. 13. 3.

Pro. 9. 1, 2, 3.

quia ſcripturæ pabula nobis aperiendo præparavit: *Miſit ancillas ſuas, ut vocarent ad arcem, & ad mœnia civitatis*, quia, ut ait apoſtolus, *Non multi ſapientes ſecundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles: ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes: & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia: & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non ſunt, ut ea quæ ſunt deſtrueret.* Hæ quidem ancillæ ſunt propter humilitatem & abjectionem ſuam, per quas Dominus ad *arcem*, id eſt, vitæ æternæ eminentiam, & ad mœnia cœleſtis Jeruſalem poſſidenda commonuit. Hoc vinum eſt, quod vite illâ & ejus palmitibus expreſſum eſt, qui ait, *Ego ſum vitis, vos palmites.* Hos pater cœleſtis exprimit, & vinum reddunt optimum; vinum illud de quo David, *Inebriabuntur ab ubertate domûs tuæ.* Hoc vino inebriati ſunt Petrus & Paulus, cum unus cruce, alter gladio, Deum Romæ teſtificati ſunt. Hoc vino omnes apoſtoli & martyres ebrii facti ſunt, cum omnia quæ mundi ſunt contemnentes, & velut ſtercora reputantes, hæc abjecerunt, & purâ Chriſtum confeſſione ſectantes, cum ipſo, & pro ipſo, mortem ſibi magis eligere, quàm cum iis vitam ducere, decreverunt. Ait igitur Eccleſia, *Introduxit me rex in cellam vinariam*, id eſt, apothecam quandam ſcripturarum divinarum, qua me à mundo abſtrahit, qua me ad ea quæ ſurſum ſunt habitaculum habere nunc permittit: unde ſequitur, *ordinavit in me charitatem.* Ecce quòd in Eccleſia charitatem Deus ordinat, ſine qua in cœlum non aſcenditur, ſine qua ad Deum nullâ ratione pervenitur. *Deus* enim *charitas eſt*, omnem proculdubio diligens creaturam; quam niſi diligeret, prorſus illa non eſſet, nec ejus exiſtentiæ in creaturis cauſa vel modus appareret. Hic bonos angelos, & omnes utique

Cor. 1. 1. 26, 27, 28.

Joan. 15. 5.

Pſal. 35. 9.

Joan. 1. 4. 8.

virtutes cœlestes, in ea qua creatæ sunt bonitate persistentes, nec spiritui fallaciæ (qui ait, *Ponam sedem meam ad Aquilonem, & ero similis Altissimo*) in ullo adquiescentes, sed altissimæ bonitati à qua creatæ sunt, firmiter adhærentes, cœlesti donavit gloriâ: ut qui cum peccare possent, non peccaverunt, jam ut omni possibilitate peccandi careant, & verè dicti, *firmamentum*, illi firmiter & insolubiliter adhæreant, diligant, & obediant. Ad hos habens charitatem, ab iis utique diligitur; & hæc prima progressio charitatis invenitur. Hic etiam & spiritus malignos diligit, non horum approbans malignitatem, qua ab eo aversi sunt, sed quòd ab ipso est approbans, quòd scientes sunt, quòd trementes, quòd fortes, quòd suæ existentiæ indesinenter compotes, & summi Regis imperio indesinenter obedientes existunt: hoc probat, acceptumque sibi est, suumque sibi retinet, eosdem in omne quod vult ipse confirmat. Hinc est, quòd non tentatur Job, nisi licentiâ à summo Patre concessâ: cumque sedens in sterquilinio saniem testâ raderet, prohibitum est Satanæ, ne ipsum in anima tentaret: cujus jussa Sathana complens, ipsum plenè tentatum in corpore, in anima non percussit. Sic quoque cum tentandus esset Achab, legitur dixisse adversario Dominus, *Quis decipiet Achab regem Israel, ut ascendat & cadat in Ramoth Galaad. Egressus est autem spiritus, & stetit coram Domino, & ait, Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Et dixit Dominus, Decipies & prævalebis:* sicq; acceptâ licentiâ, à maligno tentatus Achab, interiit. Sic & malos quidem homines diligit Deus, horum quidem reprobans omnino malitiam; sed quòd sunt, quòd homines sunt, quòd disciplinæ perceptibiles sunt, quòd rationis capaces sunt, hæc quidem probat & diligit,

Isa. 14. 14.

Job 2. 8.

Reg. 3. 22. 20, 21, 22.

ligit, quia & ab ipso sunt: quòd verò iis omnibus in malum utentes sunt, quod ab eo ob quod facti sunt, degenerantes sunt, hæc nec probat, nec diligit, quia ab ipso non sunt. Hinc scripturarum multa diversitas est; hinc Deo dicitur, *Nihil eorum odisti, Domine, quæ fecisti.* Sap. 11. 25. Hinc etiam dicit Dominus, *Inimicus ero inimicis tuis, & adversabor adversariis tuis.* Exod. 23. 22. Sic in scripturis, multa quæ sibi videntur contraria, reperies: sed hoc intellecto, quòd in eadem creatura quædam diligit Deus, quædam verò in eadem sunt quæ odit, nil contrarium invenies. Judam enim proditorem, cum ei jam diabolus misisset in cor, ut illum traderet, nunquid hunc odio persecutus est Deus? Illi quippe panem intinctum tradidit, dicens, *Quod facis, fac citiùs*; aliáq; verba quamplurima, quibus corripi & corrigi potuisset, nisi volens se totum Satanæ tradidisset. Sic Saulum, cum spirans minarum & cædis in discipulos Domini, acceptis epistolis iret Damascum, ut summo odio persequeretur Jesum, vidit quidem Dominus, cum circumfulsit eum lux de cœlo, cadensque in terram, nihil eorum videre potuit quæ hactenus videre consuevit; cui de cœlo consilium datum est, ut ingrederetur civitatem, & baptizaretur, & iis quæ sibi ab Ananiâ dicerentur, acquiesceret; quibus hic quidem acquievit, & baptizatus, tanto Jesum prædicavit altiùs, quanto non de terra terrenus, sed edoctus de cœlo totus cœlestis effectus est: quem si antequam vocaretur, mori contingeret, Deus illi causam in qua justè salvaretur, adinveniret. Omnes itaque bonos & malos diligit Deus; bonos, quia in bonitate persistunt, & proficiunt, malos, quia à bono deficientes, justitiæ Dei se causam exhibent, & se qui nolentes ut in æternum crucientur, dignos efficientes, Deum omnia justo fine concludere Joan. 13. 2. Ib. v. 27. Act 9. 1.

comprobent atque convincant. Sic ipſe quod fieri juſſit, adimplevit: ait enim, *Diligite inimicos veſtros; benefacite his qui oderunt vos.* Quanta enim ſunt bona, quæ inimicis ſuis, & his qui oderunt eum Deus exhibeat, non eſt qui facilè comprehendat. Sic itaque Deus in ſe charitatem ordinat, Eccleſiam edocens, qualiter in ſe charitatem ordinatam habere debeat. Nam quoniam Deus prior dilexit nos, hic ordo eſt, ut ipſum primò & præcipuè diligamus. *Diligamus* autem *toto corde, & totâ animâ, & totâ mente: toto corde* diligimus, ſi nil corde concupiſcimus, nil animo volvamus, quod ſibi diſplicere credamus: *totâ animâ* diligimus, ſi animam, quæ corpus movet, ad nihil actu implendum quod ei diſpliceat, applicemus: *totâ mente* diligimus, cum quid boni agimus, nihil noſtræ devotionis exiſtat, **quæ* nos ad quid aliud quàm ad Deum trahat. Hic primus ordo charitatis eſt: ſecundus ut proximum tanquam ſeipſum homo diligat. Sed quem arbitramur proximum? Hæc quæſtio antiqua eſt, & ipſi Domino propoſita, & parabolâ propoſita de eo qui incidit in latrones reſoluta. Ait enim Dominus, *Accidit, ut ſacerdos quidam aſcenderet eâdem viâ, & viſo illo pertransiit. Similiter & Levita, cum eſſet ſecus locum, & videret eum, pertranſiit. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit ſecus eum, & videns eum, miſericordiâ motus eſt. Et appropinquans alligavit vulnera ejus, infundens oleum & vinum. Et imponens illum in jumentum ſuum, duxit in ſtabulum, & curam ejus egit. Et alterâ die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario, & ait, Curam illius habe, & quodcunque ſupererogaveris, ego cum rediero reddam tibi.* Bonus hic Samaritanus ejus dicitur fuiſſe proximus, qui videns illum miſericordiâ motus eſt, & curam ejus egit. O quanti ſumus ſacerdotes! O quot Levitæ! qui per-

Matth. 5. 44.

Joan. 1. 4. 19.

Matth. 22. 37.

* f. *quod*

Ib. v. 39.

Luc. 10. a ver. 31. ad 36.

pertranſeuntes videmus afflictos, videmus miſeros, nec horum alligamus vulnera, infundentes oleum miſericordiæ, & vinum juſtitiæ! O quot ſumus, qui non duos ſolùm habentes denarios, ſed multa argenti & auri pondera, nec unum quidem minutum conferimus ſtabulario, ut curam ejus ſuſcipiat; & pro nobis cum redierit Dominus ipſe reſpondeat! Quem itaque videmus, in afflictum miſericordiâ moveri, quem ejus curam vides gerere, & ejus dolori tanquam proprio condolere & compati, hunc tibi, qui te Deo corde & animâ & mente totum credidiſti, proximum reputa, & ut teipſum ama; quod eſt, in hoc, in quo *& teipſum ama.* Huic enim ſcripturæ, qua dicitur, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo,* illud conſonat, quod ait Dominus in evangelio; *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Et item, *De corde exeunt cogitationes mala, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ: hæc ſunt quæ coinquinant hominem.* Vnde & Salomon ait, *Omni cuſtodiâ ſerva cor tuum, quia ex ipſo vita procedit.* Idem quoque in Proverbiis ſubjungit, *Sex ſunt quæ odit Deus, & ſeptimum deteſtatur anima ejus: Oculos ſublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium ſanguinem, cor machinans cogitationes peſſimas, pedes veloces ad currendum in malum, proferentem mendacia teſtem fallacem, & eum qui ſeminat inter fratres diſcordias.* Quem itaque ut teipſum diligis? cui id optas accidere, quod tibi, cui in hoc adjutor extiſtis, quem à malo quod ſemper eſt revocas, & ab hoc quantùm potes avertis & ſeparas. Quid de patre tibi dicam, vel matre? qui diligendi quidem ſunt in eo in quo diliguntur à Deo; in cæteris verò aſpernandi. Dilexit Dominus Ægyptios, his bona communicans, quæ bonis maliſque fecit eſſe communia, oſtendens ſigna & prodigia

Matth. 5. 8.

Matth. 15. 19, 20.

Prov. 4. 23.

Pro. 6. a 16. ad 20.

digia, quibus converti potuissent, si animos ad bonum convertibiles habuissent. In quibus non proficiens, hos dedit in interitum, ut irent in quod meruerant ipsi supplicium. Docet itaque Deus in quo pater & mater diligi debeat, vel parentes, & affines reliqui; in eo, scilicet, in quo & à Deo diligitur: in cæteris verò quibusdam, in quibus à Deo avertitur, non diligendus quidem est; attamen honorandus; juxta illud, *Honora patrem tuum & matrem, ut sis longævus super terram.* Multis enim honor impenditur, & ab iis longè ad aliud amor implicatur. Sequitur;

Exod. 20. 12.

---

5 *Fulcite me floribus, stipate me malis; quia amore langueo.*

HÆc Sponsa Christi, id est, Ecclesia, vel anima quæque perfecta, in cellam vinariam Regis introducta, & de vino Domini potata, ordinatum in se charitatem ostendit, dicens Angelis, vel Virtutibus cœlestibus, vel ipsis Ecclesiæ ordinatoribus, *Fulcite me floribus, stipate me malis; quia amore langueo.* Languor hic bonus, languor hic affectabilis est; nullam sibi quærit exhiberi medicinam, nisi quæ ex floribus est, aut certè malis. Hic languor ex ordine charitatis est, cum quis Deum toto corde diligit, totâ animâ, totis viribus, & cum totâ mente perstringit. Hìc concupiscentia carnis, hìc concupiscentia oculorum non est; non est hìc superbia vitæ, quæ ex mundo est. Hæc ad hanc charitatem verè emortua est, & vivit in illa spiritus qui verè vivificat, nec dominatur caro, quæ verè non prodest: hæc sibi subveniri quærit, sic ut floribus fulciatur, & malis constipetur. Quos flores dabimus? quæ

Joan. 1. 2. 15, 16.

quæ mala quærenda ſunt, ut languenti ſubveniamus? flores quidem odoriferos, odore ſuo reficientes, & paſcentes animas, & confortantes, ut in eo ipſo in quo eſt maneat, & proficiat, nec contepeſcat quouſque illud apprehendat. * Hic florem violæ, candorem lilii, rubentes roſas, & herbarum quarumque flores non marcidos, arborumque omnium quæ fructiferæ ſunt flores ſi comportaveris, gratus eris, & huic ſulciendæ, ne fortè labatur, in partem alteram cooperaberis. Hæc verba ſanctorum ſunt, quibus de Domino interrogati, promptiſſimè reſponderunt; ea in quibus fidem, humilitate patientiam, conſtantiam, & fortitudinem, pacem, & ſpem, charitatem eam de qua agimus, poteris invenire. Hæc, ſi ab Abel incipias, & ad Abraham lineam juſtorum rectè percurras; ſi ab ejus ſacrificio, Moyſem uſque pervenias; ſi à Moyſe ad Chriſtum Deum Jeſum, Spiritu ducente, pertingas; ſi à Domino Jeſu, in hos qui in orbem ab ipſo miſſi ſunt, mentis aciem rectè defigas, nihil in horum verbis invenies, niſi quod fidem doceat, ſpem corroboret, charitatem longè latéque diſſeminet. Quia verò fructus à flore proveniunt, rectè ſubjungitur, *Stipate me malis*, id eſt, eorum me fructibus confirmate. Fructus enim eorum opera ſunt, quibus fidem verbis adhibuerunt, quibus ſuas Chriſto paſſiones dare minimè erubuerunt, immo veritatem quam prædicabant, morte fortiſſimâ conſecraverunt. Hìc crucem beato apoſtolorum principi Petro rectè dabis, gladium Paulo, ferventis olei dolium Joanni, Andreæ ſtipitem, Jacobo uni Herodis gladium, perticam alii fullariam, aſſignabis. Cæteroſque percurrens apoſtolos, & omnes ſanctos martyres, morte fortiſſimâ pro Chriſto coronatos oſtendens, hanc in languore ſuo permanentem, his fructibus

* f. Huic

bus fortissimè constipabis, ne vacillet, ne dubitet, sed à vita hac quam terminari necesse est, ad vitam quæ semper est & sinè fine, perveniat. Sequitur;

6 *Læva ejus sub capite meo, & dextera ejus amplexabitur me.*

SVos allocuta amicos hæc Sponsa, hoc in prece complexa est, ut per eos fulciretur floribus, & constiparetur malis, ne unquam ejus intentio ab amore divinitatis, quo jam languere inceperat, averteretur. Hos itaque pro se velut exauditos exhilarat, dicens, *Læva ejus sub capite meo, & dextera ejus amplexabitur me*: acsi dicat, Preces vestras pro me exauditas ex hoc intelligo, quod læva ejus sub capite jam meo est, & jam certè concipio, quòd ejus me dextera amplexabitur. Attendendum verò hìc est, Dominum lævam pariter habere & dexteram; juxta quod de sapientiâ Salomon in Pro-
Pro. 3. 16. verbiis ait, *Longitudo vitæ in dextera ejus, in sinistra verò divitiæ & gloria.* Caput verò Ecclesiæ Jesum Christum fore jam nullus ambigit. Nam sicut omnia membra à capite dependent, & inofficiosum membrum est quod ei non deservit: sic quidem fideles omnes à Christo habent quòd sunt, quòd fideles sunt, quòd in fide bene operantes sunt, & in bono opere spem concipientes æternæ vitæ, ad quam charitate jam conjuncti sunt. Dei quidem hæc dona sunt, Beatitudo temporalis, & illa quæ jam est angelorum, & nobis
Matth. 28. 18, 19. æterna futura est: unde ait Dominus, *Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. Euntes ergo, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii,*

&

& Spiritûs Sancti. Senſus etiam corporis maximè vigent à capite, quibus membra corporis univerſa reguntur, utpote viſus, auditus, odoratus, guſtus, & tactus: qui quidem in Chriſto vigere præ cunctis mortalibus agnoſcuntur. Videt enim omne opus quod agimus, audit quod loquimur, quod cogitamus, odorat utique bonum quod mente concipimus; & hoc guſtat quod actu adimplemus. Quid verò de tactu commemorem? qui quidem mirabilis eſt; nam quem tangit, hunc ſtatim mutat in ſe, mutat in virtutem alterum, ut ipſe fiat alienus à ſe. Lævam itaque ſub capite fore intelligit, qui divitias & hanc gloriam temporalem totam ab eo fore cognoſcit. Dominus enim Reg.1.2.7.
pauperem facit & ditat, humiliat & ſublevat, ut ſedeat cum principibus, & ſolium gloriæ teneat. De ſe enim Dominus ait, *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, Filii, & Spiritûs Sancti. Amen.* Quòd ſi non ſolùm in cœlo, immo in terra omnis ſibi poteſtas data eſt, conſtat quidem quòd divitiæ omnes, & omnis gloria & beatitudo temporalis, quæ quidem finem habere dignoſcitur, ex illo eſt, & illa quæ in cœlo jam diu angelis conceſſa eſt, omnibuſque ſuis ſine fine concedenda promittitur. Vnde rectè læva Dei ſub capite Sponſæ perhibetur exiſtere, eo quòd temporalem hanc proſperitatẽ & gloriam, nullum niſi ejus dono conſtat obtinere. In ejus enim typo dicitur, *Per me* Pro.8.15,16.
Reges regnant, & legum conditores juſta diſcernunt: per me principes imperant, & potentes decernunt juſtitiam. Quia ergo jam Reges ſeculi Chriſto magnâ ex parte ſubjecti ſunt (quia illi flectitur omne genu Regum, Præſulũ, Potentium, & Principum) rectè ab Eccleſia dicitur, lævam Dei ſub *ejus*, id eſt, Eccleſiæ capite conſi-

ſtere, quem ſuis conſtat membris hæc quidem omnia, prout vult, diſpenſare. Hæc tamen quibuſdam dat, qui beneficia ingratè ſuſcipiunt, qui ſeſe in collatis extollunt, qui Deo non habentes gratias, in his quæ data ſunt iram ſibi in diem retributionis æternæ coacervant. Suis verò Deus confert iſta fidelibus, ut bonis bona quæque diſpenſent, ne in via turpiter egentes deficiant, ut ſe filios charitatis exhibeant, & hanc gratiam ſibi non pro merito dari reputent; ſed illam potiùs, quæ poſthæc ſuis eſt exhibenda, requirant. Vnde & ſubditur, *Et dextera ejus amplexabitur me.* Quid enim Dei dextera, niſi ipſa Dei æternitas reputatur? quæ quidem totam amplexatur Eccleſiam, hanc inprimis glorificans patriarchis, prophetis, coronans in apoſtolis, & martyribus, cætera quoque ſua membra dignè remunerans; ut nulla omnino pars ſit Eccleſiæ, quæ immunem ſe ejus gratiæ conqueratur. Sequitur;

---

7 Adjuro vos, filiæ Jeruſalem, per capreas, cervoſque camporum, ne ſuſcitetis, neque evigilare faciatis dilectam, quoadu ſque ipſa velit.

HVcuſque Sponſa verba protraxit plurima, de Sponſo quidem loquens, non tamen ad ipſum; quod amoris eximii quidem ſignum eſt. Mentem enim amor incitat, ut ſi Sponſo quandoque loqui vel pudor vel timor non permittat, ſtimulis tamen amoris accenſa, ad ſeipſum, vel ad alium quemlibet, de ipſo verba facere non omittat. Quod dilectus ipſe conſiderans, par

amoris

amoris indicium exhibet, non ad ipsam jam loquens, sed aliis de ipsa sic faciens verba, *Adjuro vos, filiæ Ierusalem, per capreas cervosque camporum, ne suscitetis eam.* Videt hanc magnâ jam parte sui amore longuidam, à mundi perturbationibus in sinu suo quiescere cupientem, etiam necessaria colloquia fastidientem, Sponsi solius oblectatione hilarem; aliam quoque sui partem considerans languoris hujus nesciam, magnâ sui parte sæculo obligatam, quæ hanc velut emortuam reputans, suæ cupit hanc necessitati condescendere, sui quoque laboris partem suscipere, languenti miserans, sic ait, *Adjuro vos, filiæ Ierusalem, ne suscitetis eam*, id est, à quiete placida avocetis. Sed attendenda adjuratio est, qua ait, *per capreas cervosque camporum.* Non enim sine causa est hæc adjuratio. Hæ quidem bestiæ sunt à mundo alienæ, ab hominum conversatione sepositæ, herbis sese reficientes, munda quidem animalia, quæ quidem ruminant, & findunt ungulam. Hæc Sanctis quæque conveniunt, qui à carnalibus mente sepositi herbâ pascuntur viridi, Sanctorum, scilicet, doctrinâ immarcessibili, quam ruminant, id est, semel intellectam sæpè ad memoriam revocant; & findunt ungulam, quia intellectis his, æterna à temporalibus separant. Separatim quoque capreolis convenit, ut alta petant, sauciatæ dictamnum tangant: quod dignè sanctis aptatur, cœlestia, scilicet, appetere, & siquid offensæ est, hoc Christo medicante, sanare. Est & hæc cervi natura, cum centenarius est, aut majoris fortè numeri, * jamjam vergit in senium, notat sibi quocunque locorum serpentis habitaculum, ipsumque, ut natura edocet, flatu suo statim foras extrahit, manducat, atqve consumit; & * cœnam hanc haustu fontis aquæ purioris potus, cornua ponit illico, pellemque mutat

* f. *jamque*

* f. add. *post*

& pilos, viſumque recuperat, ſeſéque totum reformans diu victurus jamjam effectus juvenis, in vitam pertranſit alteram Quod quidem Sanctis aptatur hoc modo: vivunt enim Sancti, & diu ſervatâ virtute, & jam maturatâ, cum jam vergunt in ſenium, notant ſibi quocunque locorum diri ſerpentis habitaculum, ubi, ſcilicet, regnet, ubi habitet, ubi habitantium corda multâ ſui calliditate diſſipet, & à charitate disjungat: ſperantes itaque bonam eſſe virtutum ſuarum conſummationem, ſi motus hos atterant, ſi pacem reſtituant, & reſtitutam ſervare doceant; hunc ſerpentis adeunt locum, & flatu Sancti Spiritûs edocti, antiquum hunc ſerpentem extrahunt, quæ ſeminavit diſpergunt, & illum quaſi dentibus conterendo manducant, atque conſumunt, & ad nihilum ejus acta deducunt; & pòſt, liquidi fontis hauſtu, id eſt, Domini noſtri Jeſu Chriſti chariſmatibus & doctrinis edocti, in vitam tranſmigrant æternam: in qua, in hominem novum tranſmutati, vitâ vivunt beatâ, cui nihil deſit, aut nil poteſt deeſſe, quod appetit. Adjuratio verò talis hæc eſt, *Adjuro vos, filiæ Ieruſalem, per capreas cervoſque camporum, ne ſuſcitetis*, id eſt, ſic vobis detur aſſequi virtutes, quas per capreas & cervos deſignamus, ut dilectam non ſuſcitetis, quoad ipſa velit. * Deſiguntur hìc tempora actionis & contemplationis. Contemplationis quidem tempora grata ſunt & acceptabilia, ut vix quibus hæc gratia data eſt, avelli ab ea poſſint. Amant enim, & amando intelligunt quanta ſibi deſint, quæ contemplando inſpiciunt; hæc conantur aſſequi; moleſtos ſibi reputant, per quos vocationem hanc contingit impediri. Sed vox dilecti eſt quod additur, *Quoadusque ipſa velit* Vnde datur intelligi, quædam eſſe tempora in quibus Sponſa velit ab

f. 3.

* f. *Deſignantur*

hac

hac vocatione avelli, & inferioribus conformari, ut putà cum fides infirmatur, cum hæresis disseminatur, cum & ipsa in modum canceris jam hæret, & nisi conferantur remedia, totum jam corpus obtinet, & sibi totum possidere jam speret. Vnde ait Arrius, Fuit, quando non fuit Filius; non coëternam sibi totam fuisse reputans Trinitatem: sed divinam illam generationem, (de qua dictum est, *Generationem ejus quis enarrabit?*) huic humanæ generationi nostræ similem sperans; in qua, præcedit qui pater est, & ex eo consequenter est ille qui filius est. Quæ nimirum hæresis totum pervagavit orbem, ut in Ecclesia vix quatuor invenirentur Episcopi, qui de fide Trinitatis æternæ rectè sentirent. Nam, ut de aliis partibus mundi sileam, in Africa sola, quanta hinc mala evenerint, aperiam. Hunericus Genserici filius, qui mortuo patre in regnum successerat, Arrianâ motus perfidiâ, trecentos triginta quatuor Episcopos catholicos in exilium trusit, Ecclesias eorum clausit, plebem variis supplicîis affecit. Cujus verò frater Thrasamundus sibi in regno succedens, clausis Catholicorum Ecclesiis, ducentos viginti Episcopos in Sardiniam exilio relegavit; quibus Papa Symmachus quotidiana subsidia ministravit. Aliis quoque mundi partibus, hæc hæresis adeo pervagata est, ut totam convocare Ecclesiam, & in unum convenire necesse foret, Deúmque effusis precibus efflagitare, ut hac amotâ peste, veritatem rei de qua agebatur, declararet: qui piis dilectæ suæ precibus, aliorúmque fidelium inclinatus, Arrium, cum ad defendendas hæresis suæ partes Constantinopolim perveniisset, & ex necessitate ad publica purgatoria divertisset, effusis intimis vitalibus, mortem subire compulit, nec ejus ultrà hæresis quisquam defensor Is. 53. 8.

apparuit ſic quoque contemplatione cœli ſecreta penetrante, & ſe in his, quoad poteſt, occupante, cum jam ceſſante doctrinâ, vel hæreſis, vel alia fortè peccata regnant in ſubditis, vel neceſſitati fortè proximorum ſubveniri deſideratur in anxiis; tempus eſt, quo velint deſcendere contemplantes, & his ſubvenire qui ab iis ſunt ſubſidia præſtolantes. Ordo itaque lectionis hic eſt: vox dilecti mei hæc eſt, *Adjuro vos, filiæ Ieruſalem, per capreas cervoſque camporum, ne ſuſcitetis, neque evigilare faciatis dilectam, quoaduſque velit.* Sequitur;

---

8 *Ecce ille venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles.*

HÆc eſt aſſertio Sponſæ. Dixerat enim vocem illam qua dictum eſt, *Adjuro vos, filiæ Ieruſalem, &c.* vocem dilecti ſui eſſe: hoc nunc aſſerit. Videns dilectum ſuum venientem, nec contradicentem his quibus authorem ſe fuiſſe Sponſa teſtata eſt, ejus antè ſic proteſtatur adventum, *Ecce ille venit, ſaliens in montibus, tranſiliens colles.* Ampla verò hìc lectio aperitur, ubi in ſcriptura ſacra de montibus agitur, & de collibus. Hæc enim ſcriptura, in montes quidem quoſdam malos reputat, quoſdam laude dignos affirmat: malos reputat, ut montes Gelboë, ubi ceciderunt qui fortes in Iſrael eſſe videbantur; quos deteſtatus eſt David, dicens, 2. Reg. 1. 21. *Gelboë, nec ros, nec pluvia ſuper vos deſcendat.* Gelboë namque, *deſcenſus*, interpretatur, montes ſignificans ſuperbiæ atque jactantiæ, in quo, quanto plùs aſcendis, tanto plus corruis atque deſcendis. Vnde dictum Luc. 3. 5. eſt, *Omnis mons & collis humiliabitur.* In hoc quidem pugna-

pugnaverunt filii Iſrael à Deo jam reprobi, Saul & Jonathan, qui elati & à Deo reprobati, populum ſequentem ſe in hoſtem produxerunt, & unà cum corruentibus corruerunt. Vnde ait David, *Montes Gelboë*, i. vitiorum, in quibus quo magis aſcenditur, eo plùs deſcenditur; *nec ros, nec pluvia*, doctrina cœleſtis, *ſuper vos deſcendat*, ubi ceciderunt, qui ſe in Iſrael fortes ſperantes, infirmitatis ſibi conſcii corruerunt. Hi mali montes ſunt; ab his declinandum eſſe David ipſe commemorat, dicens, *Montes, ſicut cera, fluxerunt à facie Domini.* Pſal. 96. 5. Qui enim in ſeculo potentes & ſublimes, aliis ſe præferunt, & quaſi ſibi impares deſpiciunt, hi Dominum in ira & igne venientem non conſpiciunt; ſed ut cera à facie ignis, ſic effluunt, atque deficiunt. At verò mons bonus eſt de quo idem David ait, *Selmon mons Dei, mons pinguis.* Pſal. 67. 15. Selmon enim, *umbra*, interpretatur, Dominum Jeſum Chriſtum ſignificans, quem totum obumbravit divinitas; unde ſubditur, *Mons Dei, mons pinguis; mons coagulatus, mons pinguis.* Non eſt enim in filiis hominum, cui ſic totum ſe divinitatis unda contulerit, quem tota divinitatis plenitudo corporaliter inhabitaverit: unde & ſubditur, *Ut quid ſuſpicamini montes coagulatos?* Ibid. v. 17. Nullus enim eſt in filiis hominum, in quo ſancta divinitas ſic humanitati coagulata ſit, ut una eademque perſona, & verus Deus, & verus homo ſit: hic enim mons eſt, in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo: in eo etenim Dominus habitabit in finem, quod ſine fine datur intelligi. Nunquid enim ab humanitate ſeparanda divinitas eſt? cui tota collata eſt in cœlo & in terra judicandi, tollendi, & auferendi poteſtas. Hic, ut *Rex Regum, & Dominus dominantium*; Apoc. 19. 16. ſic quidem, mons montium dici poteſt: unde & Iſaias ait, *Erit in noviſſimis diebus præparatus mons domûs Domini.* Iſa. 2. 2.

mini. Hæc enim domus Domini, quam Deus corporaliter inhabitat, Dominus Iesus Christus; & mons domûs hujus, ipsa celsitudo divinitatis est; in quam ipse Dominus Iesus elevatus est super verticem omnium montium, ad quem omnes gentes confluent, & omnes populi; unde sancti omnes accipiunt, ut montes dicantur. Vnde est illud, *Levavi oculos meos in montes:* Psal. 120. 1. & alibi, *Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis.* Psal. 75. 5. Ipse quidem suâ plenitudine montes illuminat, & ipsos in æternitate constituens, aliis per mundum, ut eorum illustrentur lumine, donat: videns igitur hæc Sponsa Sponsum suum venientem, ait, *Ecce venit, saliens in montibus.* A quo monte salit? à corde Patris. In quem montem salit? in cor virginis sacræ (in qua humanitatem induit, aptans sibi corpus & animam, & mortalem hanc suscipiens sibi vitam) de quo saltum facit in crucem, qua nos redemit: saltus ejus inde, in sepulchrum proximus est; in quo quadraginta horis commorans, saltum, inde resurgens, in vitam facit immortalem; in quam, cum apostolis, cæterisque suis quadraginta dies commorans, ad locum unde prodiit, ascendit, ut nos illuc doceret per virtutes ascendere, & hunc nostri cursûs finem reputare. Veniens quoque Dominus, in montibus salire dicitur. Sunt enim montes, doctores Ecclesiæ, à montibus æternis illuminati, qui propter eminentiam scientiæ & intellectûs rectè montes nominantur; in quos saltus facit, cum illos igne suæ coruscationis illustrat. Saltum quippe fecit in apostolum Petrum, cum interroganti Domino, *Vos autem, quem me esse dicitis?* Matth. 16. 15. tacentibus aliis, ille respondit, *Tu es Christus, Filius Dei vivi.* Vnde Ecclesiæ claves recepit, potestatem etiam ligandi atque solvendi, & totius Ecclesiæ principatum, post Christum, sortitus est.

Quòd

Quòd verò in ipso, & in aliis saltus fecerit, cum ipsos de resurrectione sua certificavit, cum ipsos die Pentecostes Spiritu Sancto clarificavit, cum ipsos in omni interrogatione sua constantes & fortes fecit, cum in speciosa porta claudum ex utero matris suæ verbo solo Petrus & Joannes sanarent, cum prædicatione suâ Petrus, nunc tria millia, aliàs verò quinque millia, ad Dominum Jesum converteret, & baptizaret, nulli dubium relinquitur; cum constat, hæc opera non hominis solius potentiâ, sed verâ Dei præsentiâ, sic evenisse. Cum ergo constet, eum Ananiæ & Saphiræ fraudem, nullo præter Deum revelante, noviſſe, ipsos etiam ad ejus increpationem expirâsse; quis non intelligat, Deum in hunc profiluisse, ipsumque hæc ex mandato volentis peregisse? Cúmque Ioppæ in cœnaculo horâ sextâ Petrus oraret, & caderet in eum mentis excessus, ita ut cœlo aperto videret ad se vas magnum, ad modum lintei, quatuor initiis de cœlo demitti, in quo erant omnia quadrupedia, & serpentia terræ, & volatilia cœli, & audiret vocem dicentem sibi, *Petre, macta, & manduca*; & diceret, *Absit à me, Domine, quia nunquam manducavi omne commune, & immundum*; & dixisset ei Dominus, *Tu, qua Deus purificavit, communia ne dixeris.* Quis in eum non dixerit insiluisse Dominum, cum auditis nunciis Cornelii, venit Cæsaream, & comperiens quòd non est personarum acceptor Deus, ipsum, & totam ejus domum, in quam Spiritus Sanctus descenderat, baptizavit. In primum igitur apostolorum Petrum, cum saltus his modis & aliis quampluribus constet feciſſe Dominum, restat ut iis modis, de aliis omnibus intelligamus, quos in orbem missos, ipsum & prædicâsse, & ad eum Gentes convertisse, mirâ operum demonstratione notissimum est. In noviſſimum Act. 11. 6.

enim apostolorum, Paulum, scilicet, saltum dedit, cum ipsum, de cœlo emisso lumine, prostratum in terram, nihilque videntem, sic vocavit, *Saule, Saule, quid me persequeris? durum est tibi contra stimulum calcitrare:* qui ad Ananiam missus, visum recepit, & baptizatus est; & in eum insiliente Domino, coram cunctis manifestè se ejus discipulum esse confessus est. In quo quot saltus Deus fecerit, quàm mirabiliter extulerit, quàm mirabili doctrinâ elegantem, & omnibus conspicuum effecerit, ejus docent epistolæ; & ipsi qui dicuntur, *Actus Apostolorum*, manifestè declarant. Ait itaque de eo Sponsa, *Ecce iste venit, saliens in montibus*: annectit quoque quod sequitur, *Transiliens colles.* Quod quare sic, videamus. Quod enim de montibus diximus, idem de collibus est dicendum. Colles enim, quidam boni sunt; unde dictum est, *Benedicite montes & colles Domino*; & illud Isaiæ, *Elevabitur Dominus super colles.* Quidam verò mali; unde in hoc loco dictum est, Dominus in montibus salit, colles verò transilit: ubi namque salit, ibi est; quos verò transilit, non in iis moram facit, sed deserit & derelinquit. Qui ergo hi sunt? qui hæreses inveniendo magni se faciunt; in his se extollunt, altitudini montium æquari se cupiunt, populos post se convertunt & trahunt; magni se faciunt cum non sint, Deum se habere jactando, cum ab eo procul sint. In iis Arrius, in iis Eutyches, in iis Hæresiarchæ omnes, quos Ecclesia sancta denotat, effugit, atque condemnat: hos quidem transilit Dominus. Transilit & hypocritas, qui verbis fatentur se novisse Dominum, factis autem negant. Sic quidem omnes transilit, quos nec fides munit, nec vitæ sanctitas honestos facit. Cujus rei causa hæc est, quia,

Act. 9. 4. 15.

Dan. 3. 75.

Isa. 2. 2.

9 *Similis*

9 Similis est dilectus capreæ, hinnuloque cervorum.

HIs quidem animalibus Sponsus adveniens rectè assimilatur, tum quia perspicuè cuncta Deus intuetur, tum quia in sublimi virtutum culmine commoratur, in iis pascitur, saltus in iis suos emetitur, cernit quoque in quibus serpens antiquus involutus quiescit, vel evolutus spiras protrahit; & * hæc quidem sic declinat, sicut nulla communicatio Christi ad Belial. Sequitur; * f. hos

En ipse stat post parietem nostrum.

HOc quidem de dilecto promissum est, quia capreæ similis est. Visu namque perspicax est, ut qui Patrem videt, & videndo Patrem cuncta contuetur in Patre; non solùm actus operum, sed & affectus cogitationum. Vnde nunc omnes monet, ut ad ejus omnes nos muniamus aspectus, cogitando quæ bona sunt, quæ utilia sunt, quæ digna Dei videantur aspectu; & hæc eadem actu consequente compleamus. Ait enim, *En ipse stat post parietem nostrum.* Hunc quoque similem dixit esse hinnulo cervorum, id est, antiquorum patrum filium, ex iis corpus habens de virgine sumptum, nulli tamen peccato obnoxium vel mole peccati gravatum; utpote cui paternæ naturæ vis inolevit, ut eum occulta non lateant, serpentes fugiant, venena non lædant. Huic igitur, cui occulta nostra sunt pandenda,

cui ſerpens totus diſplicet, qui aſpernatur omne quod ejus veneno infectum eſt, aptemus nos, ut quæ digna ſunt Deo videat, & nihil in nobis ſerpentis veneno infectum conſpiciat, quo ſibi à nobis declinare complaceat: *Ecce enim ipſe poſt parietem noſtrum ſtat, deſpiciens per feneſtras.* Qui ſtare, quidem dicitur, i. optimâ ſui ſtatûs diſpoſitione immobiliter ſe habere ad omnia contuenda quæ proſpicit, cui nec bona noſtra quæ facimus quid adjiciunt, nec ejus gloriæ mala à nobis perpetrata, quid minuunt; ſed cuncta ſe retributioni æternæ quam meruerunt, ſubjiciunt. Qui quidem *poſt parietem ſtat*; eſt enim paries, noſtræ conditionis pars iſta exterior (qua induimur, qua tegimur, qua innumeræ tentationi ſubjicimur) corpus, ſcilicet, noſtrum, quod ut paries ex lapidibus & cæmento conſtruitur, ſic nobis aptâ patium diſpoſitione coaptatur; quod nimirum, quia videt dilectum ſuum ſuſcepturum eſſe, vel jam forſitan ſuſcepiſſe, *noſtrum* quidem nominat, ut eũ noſtræ participem conditionis oſtendat. Hic verò Dilectus *poſt parietem ſtat*, ut eum, velut ante ſe poſitum, liberè conſpiciat, & quid intus agatur liberè per feneſtras & cancellos attendat. Feneſtræ enim corporis noſtri, corporales ſenſus quinque ſunt, viz. viſus, auditus, guſtus, odoratus, & tactus. His quidem quidam utuntur in bonis, & ſe bonos efficiunt; alii perditiſſimis moribus ad mala trahentes, ſeſe conſequenter peſſimos conſtituunt: de quibus Ieremias ait, *Aſcendit*
Jer. 9. 21. *mors per feneſtras noſtras*: quod quidem tunc eſt, cum oculi peccatoris vident mulierem ad concupiſcendum eam; mœchatus eſt enim eam in corde ſuo: ſicque mors ingreſſa eſt ad animam per feneſtras oculorum. Sed & cum recepit quis auditum vanum, & præcipuè falſas ſcientias dogmatum peruerſorum, tunc mors

per

per aurium feneſtras intrat ad animam. Sicque de cæteris, odoratu, guſtu, dicetur, & tactu: cum his anima quæque abutens, ad malum ſe applicat, mors jam per feneſtras has intrat, & obtinet principatum. Si verò anima intuens ornamentum mundi, & ex pulchritudine creaturarũ, conditorem omnium intelligat Deum, & opera ejus miretur, laudetque operum creatorem, ad hanc animam vita per feneſtras ingreditur oculorum. Sed & cum auditum inclinat ad verbum Dei, & rationibus ſcientiæ ejus ac ſapientiæ delectatur, huic per aurium feneſtras animæ ſapientiæ lumen ingreditur; de quibus Iſaias ait, *Qui ſunt hi qui ut nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas?* Videns enim in ſpiritu apoſtolorum celſitudinem, eorumque admirans per mundum curſum celerem, ait, *Qui ſunt iſti*, &c. Isa.60.8. ſimplicitatem verò admirans, & innocentiam, ſubdit dicens, *Et quaſi columbæ ad feneſtras ſuas*, ſimplices, ſcilicet, & innocentes, & in omni vitu ſuo, & auditu, guſtu, odoratu, & tactu, illam, ſcilicet, imitantes columbam, quæ ſupra Dominum die qua baptizatus eſt apparuit. Stans itaque poſt parietem, dilectus hic per feneſtras contemplatur, qua quiſque portâ quærat ingredi, ut ait Dominus, *Lata enim eſt porta, & via ſpatioſa, quæ ducit ad mortem, & multi ſunt qui intrant per eam: angusta verò porta eſt, & arcta via, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui inveniunt eam.* Mat.7.13,14. Hos itaque deſpicit, quaſi deorſum laborantes, inſpicit, ut eos in ſuis juvet initiis, & in ſua laborantes anguſtia, ſponte jam datâ gratiâ deducat ulteriùs, & arctam inchoans viam, jam in latitudine tandem charitatis conſtitutos, beatam perducat ad gloriam. Latam verò intrantes portam, ſpatioſamque tenentes viam quæ ducit ad perditionem, hortatur, monet, & revocat, per naturalem primò legem,

deinde per ſcripturam, deinde per patriarchas, per prophetas, hinc perſeipſum, deinde per apoſtolos, & per omnes doctores, ut redeant, ut viam cœptam deſerant; ne de viæ latitudine gloriantes, tandemque per portam ſpatioſam intrantes, intrent in tenebras, & horrida perditionis loca, quæ hac currentibus viâ jamjam verè deſtinata ſunt. Hæc per feneſtras contemplatur dilectus, manifeſtò, ſcilicet, bonos, & manifeſtè malos contemplans, nec iis ſolùm contentus, per cancellos proſpicit: ait enim, *Deſpiciens per feneſtras, proſpiciens*
Tim.1.1.15. *per cancellos.* Cancelli enim, arcta foramina quidem ſunt, non in modum feneſtræ patentia, ſed in longum arctè cœmentariorum ſub teſtudine producta; quibus vidit inſpector quos vult, nec tamen ab his videri poteſt, quia nec id vult. Qui ergo ſunt quos ſic conſpicit? qui vel mala non malè agunt, vel bona non bene peragunt. Mala non malè agunt, ut Saulus, & qui ſibi ſimiles ſunt. Hi enim hujus ſectæ viros vinctos ad ſynagogas, & ad judicia pertrahebant: quod quidem malum erat, ſed non malè fiebat. In hoc enim obſequium ſe præſtare creatori, legi deſervire, prævaricationem reprimere, æſtimantes, zelo quidem bono, non tamen ſecundùm ſcientiam, æſtuabant, & ſe, injuriam ſummæ divinitati illatam, dignè vindicare credebant.
Tim.1.1.13. Vnde & ipſe Paulus ait, *Eccleſiam Dei perſecutus ſum: ſed tamen miſericordiam conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate.* Ignoravit ſiquidem, Deum Patrem habere Filium, & ipſum hunc mundo miſiſſe in remedium: ignorabat hunc eſſe Chriſtum Jeſum: Sciebat circumciſionem Abrahæ, & legem Moyſi datam eſſe à Domino, ſed hanc ignorabat uſque ad tempus Joannis Baptiſtæ in integritate ſuâ perdurâſſe, tunc autem in ſe promiſſa exſpirâſſe: ideoque ſibi hæc revelata

ſunt

ſunt, & quæ ignoranter acta ſunt condonata. Hunc itaque per cancellos aſpexit Dominus, videns hunc, & ei miſerans, cum quidem de miſericordiâ nihil ſperaret, ſed totus * *minis & cadis* in malum ſpiraret. Sunt & qui bona non bene peragunt, qui nimirum fidem habentes, opera fidei exercentes, orant plurimùm in plateis, ſua pauperibus diſtribuunt & egenis, ſed dum hæc faciunt, charitatem quæ virtus eſt operum non habentes, Deumque ſe aſſequi his operibus non quærentes, ſed quia totus Deo ſubditus eſt mundus, honorari ſe, & honoribus præfici cupientes, totum perdunt quod agunt, & hoc quod ſine charitate diſtributum eſt, illud amittunt. Ait enim Paulus, *Si cuncta mea diſtribuero pauperibus, me etiam ipſum ita ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil ſum.* Idem quoque ait, *Sermo Dei vivus, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertingens uſque ad diviſionem animæ & ſpiritus, compagum quoque & medullarum, & diſcretor cogitationum & intentionum cordis; nec eſt ulla creatura inviſibilis in conſpectu ejus.* Vnde quicquid agant, Deo coram ſunt, ejus oculos non effugiunt; non ſolùm quid agant, ſed quid per hoc intendant, mente concipere non retardat: manifeſtè bonos & malos videns per feneſtram; hos verò qui ſe occultant, intuens per cancellos. Sequitur;

* f. *minas & cades*

Cor. 1. 13. 3.

Heb. 4. 12.

10 *En dilectus meus loquitur mihi.*

OMnes hæc Sponſa monuit, ut caveant à dilecto ſuo, qui venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles, qui venit capreæ, hinnuloque cervorum ſimilis, qui ſtat poſt parietem, per feneſtras cancellóſque conſpiciens quid intus agatur, quod placeat, vel quod ſibi diſpliceat,

displiceat. Nunc verò, quòd sibi Sponsus loquatur, insinuat, dicens, *En dilectus meus loquitur mihi. Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea.* Hanc velut è celso per fenestram sedentem in domo viderat, amorem suum ad Sponsum sanctâ contemplatione foventem, & meditantē modos quibus suus posset amor in Dilectum indesinenter inardescere: & ut hanc quasi languidam, & hoc ipso languore mundo velut emortuam suscitet, resuscitatam denuo novi amoris ignibus inflammet, ait;

Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, & veni.

QVam tribus hortatur verbis, dicens, *Surge, Propera, Veni*; tribus hanc designat nominibus, dicens, *Amica mea, Columba mea, Formosa mea*; ut amica nominum positio totum leviget, quod verborum fieri urget trina præceptio. Ait enim, *Amica*; nam ex hoc cognovi te amantem me, quod reliquisti patrem & matrem, fratres & sorores, domum & agros, & secuta es me. Te etiam in Paulo dicentem audivi, *Quis nos separabit à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu? Scio enim, quòd neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Potestates, neque ulla alia creatura separare nos poterit à charitate Dei.* Te etiam in Petro protestantem audivi, *Domine, tu omnia nôsti, tu scis quia amo te.* Addit quoque, *Columba mea*, velut avis innocentissima propagandis fœtibus intenta, munditiâ granorum pasta, gemitum pro cantu habens, gregatim volans, bonum, nisi quod est in commune, non reputans, cum

Rom. 8. 38, 39.

Joan. 21. 17.

ave

ave dissimili nec rostro, nec ungue lacerans, te quidem columbæ, quæ Christo protestata est in baptismate, similem, quantùm potes conformans, & mihi in ejusmodi formâ complacens; tu quam justè formosam rationibus istis approbo, Surge. Dicens autem, *Surge*, non eo modo protulit, quo peccatori dicitur, surge. Peccatori namque dicitur, *Surge qui dormis, & exsurge à mortuis, & illuminabit te Christus.* Eph. 5. 14. Quod quidem homini dicitur gravibus peccatis involuto, in quibus dormire dicitur, gravi, scilicet, oblectatione quiescere, cui voce sanctâ dicitur, ut surgat, hoc est, à peccatis quiescat; & exurgat à mortuis, i. ne in inferno, inter mortuos sibi locum manendi constituat: & cum peccare desieris, & hæc, quæ tibi placebant jam abhorrere inceperis, tunc *illuminabit te Christus*, i. viam, qua ire te velit, ostendet. Nec hoc modo quidem hìc Sponsæ dicitur, ut surgat, quæ jamdiu patrem & matrem, domum & fratres, & cætera quæ in mundo habentur, reliquerat, & Christum secuta, dixerat, *Trahe me post te*; *Curremus in odore unguentorum tuorum.* Quid igitur est Sponsæ dicere, ut surgat? Ipsam quidem totam in hoc esse cognoverat, ut amorem ejus meditaretur assiduè, qui ipsum à Patre in Virginem Sanctam pertraxerat, quemque ex ea genitum mundi mala percurrere, & crucifixum *spretâ morte resurgere, ipsumque dehinc ad cœlos ascendere, & sequentibus se bona cœlestia promisisse, constabat, toto amplecteretur desiderio, optaret voto, jucundaretur soliloquio: huic igitur Dilectus ait, *Surge*, quod est, Excitare ab hac quiete tuâ, ab hac pace tuâ: Ego quidem sum, qui adjurans filias Jerusalem, dixi, *Ne suscitetis, neque evigilare faciatis Dilectam, quoadusque ipsa velit.* Jam tu mecum unus spiritus es; quod ego

*f. separata

volo, velle te non dubito. Ne mori flagites, dum multis prodeſſe potes, ne pertrahat ad ſe hæc mora periculum; propera, properando venias ad me. Ego ſum ille quem diligis; jam foris habes, quem appetis; unde tibi dico, quod venias, ut mecum videas, & opera tua intelligas & ſi bona ſunt, iis congaudeas.

II *Jam enim hyems tranſit.*

HYems ea pars anni eſt, qua nobis lux brevior, noctis verò tenebræ profundiores ſunt; qua gelu cuncta* perſtringuntur, qua hyemali glacie rigent univerſa, corporibus dominatur humor: hæc omnia temporis inclementiam denotant, quæ jam pertranſiiſſe, & ideo adventûs ſui tempus opportunum eſſe teſtatur. Quæ quidem tunc aderat, cum mundum infidelitas undiquaque oppreſſerat, lux fidei paucorum corda irradiabat, malum ab Aquilone provenerat, quod corda omnium gelu malitiæ infrigidata cohibebat, glaciémque cordium nullo Spiritûs Sancti calore reſolvi, impietas indurata permittebat. In corporibus dominabatur humor, in quibus nulla luxuriæ fræna caſtitatis aut honeſtatis amor reſtringebat: ſed omnia fœdo permiſceri concubitu, luxus, & quæ luxum comitatur importunitas imperabat. Teſtatur hoc Adæ primi patris inobedientia; teſtatur & Caini malitia; teſtatur & *Lamech *homicida*; teſtatur etiam hoc ſeculorum impuritas, priùs aquâ, poſtmodum igne, exceptis octo, deleta. Sequitur;

* f. *conſtringuntur*,

* f. *ebi homicidium*;

Imber

Imber abiit & receſſit.

IMber non quælibet pluvia dicitur, ſed tantùm hyemalis, diem ſibi noctemque fere continuans, quam nec tecta * continent; qua flumina ingurgitantur, qua pontes concidunt, excreſcentia vada commeantibus iter denegant, & cuncta ſuo rapientia impetu, deferunt in profundum. Quod quidem infidelitatis congruit tempori: ubi namque fidem deeſſe contigit, ibi omnia bona ſpiritualia deeſſe contingebat: non erat ibi ſpes, non charitas, timor Dei nullus, nulla Deo obedientia, nulla reverentia, & totum quod debebat Deo humanitas, Satanæ fere perſolvebat. Hic imber erat aſſiduus, doctrina magiſtrorum nefanda, Jovem magnificans, illi ſacra offerens, Apollinem, Mercurium, & Bacchum venerans, Junonem, Dianam, Venerem adorans, & Palladem, & cætera, quæ in ſacro vel nominâſſe tractatu pudor erubeſcit, verecundia denegat: ſola verò exponendæ ſacræ lectionis exponit neceſſitas. Hic enim imber, fundamentum fidei, parietes ſpei, & tecta charitatis, evertebat: deſcendente enim in domum hanc pluviâ, ſimul venerunt & flumina; hac enim infidelitate ſuſceptâ, ingurgitatæ mentes hominum extra alveos ſibi deputatos excreverunt; & quibus unius Dei fides, cultus, & reverentia, à Deo patre, ipſique fidem adhibentibus patribus, donata eſt, hanc diis pluribus attribuentes, & Deos eſſe plurimos confitentes; alveum, & ſibi ripas deputatas egreſſi ſunt, & ſecum in profundum inferni infinita hominum millia pertraxerunt. Flaverunt enim venti, quia non defuerunt his flatus ſpiritûs maligni. Pon-

* f. *cohibent*;

tes eversi sunt, quia Scriptura sancta viluit, quæ nobis ad Deum pontem facit. Commeatus viatori non patuit, quia ab hac vita egredienti nullus ad Deum accessus extitit. Facta enim est, ut ait Dominus, *domûs illius ruina magna*; & verò magna, utpote cui nullus ad vitam reditus, nulla cum bonis in æternum futura communio. Te itaque, quam amicam sentio, quia vis quod volo; te, quam columbinis præstantem moribus intelligo, quam mihi conformem, ideoque formosam judico, te evoco, tibi dicens, *surge*, hoc est, Ab hac contemplatione pacis & quietis qua detineris, egredere, propera, ut meæ præceptionis imperium tuæ * sub dicto sequatur obeditionis obsequium, *Et veni*, ut mecum unius spiritûs effecta particeps, mihi congaudeas, qui te meo juvi spiritu ut hæc faceres, ut hæc mundi scandala moveres: hyeme enim summotâ, amoto imbre qui cuncta turbaverat, terræ faciem flatus dulcior jam perflavit, & aura Sancti Spiritûs emissa desuper hanc, fide susceptâ, sui decoris flore decoravit: hoc est, quod dicitur;

* f. *subito*, vel, *cum dicto*

12 *Flores apparuerunt in terra nostra.*

UBi infidelitas imperabat, ibi fides jam regnat; ubi desperata miseria, ibi spes bona se sperat, & gaudet adipisci æterna; ubi mens frigida, & nullo charitatis igne succensa torpebat; ibi charitas jam suo cuncta disponit imperio, quæ deorsum erant sursum erigens, & bonis operibus præsentans omnia creatori bono. Adjecit quoque;

Tempus putationis advenit.

QVæ nimirum putatio tempus ſacræ confeſſionis oſtendit. Putantur enim arbores, & his ſarmenta tolluntur inutilia, quæ fructus non ferunt; & utiles, ſi excreſcant palmites, ferre impediunt: ſic vineæ, ſic arbores aliæ ramis abſcinduntur inutilibus, ut qui ſunt utiles, fiant utiliores, & fructus afferant cultori uberiores. Quod quidem tempori plenitudinis & gratiæ rectè aptatur. Arbores enim quædam aridæ ſunt & emortuæ, nec folia producentes, nec fructus: quædam folia quidem habent, ſed non fructus: aliæ fructus quidem, ſed malos: aliæ verò ſunt, quibus & folia venuſtatem præſtant, & fructûs optimi dignitatem. In his hominum genus omne comprehenditur: harum quidem tres ſpecies ſecuris præſtolatur & ignis. Quos verò nec folia verborum, nec fructus operum veſtiunt, vel ſi fructus aliquos, hos tamen malos producunt, hos judiciaria ſecuris Domini bene diſcernens amputat, & igni qui eis deputatus eſt, judicio quidem juſto coaptat. Illa verò quibus venuſtatem folia præſtant, & fructus optimi dignitatem, ligna Paradiſi ſunt, in quibus Deus habitat, quibus inambulat, ad quæ Sponſam ſuam evocat, quæ falce putatoriâ purgat, ut fructus afferant; qui fructus eis in vitam æternam permaneant. Quæ quidem falx putatoria, ſacra quidem confeſſio eſt, qua ſeipſum homo conſiderat, quæ geſſit in vita cuncta rememorat, ſeipſum ſibi aperit & condemnat, & cui deputatus eſt, hoc ipſum ore confitens, corde pœnitens, lacrymis lavans & abluens, condignum onus pœnitentiæ ſuſcipiens, & exhibens, li-

gnum fructiferum efficitur, quod secus decursus aquarum plantatur, & fructum afferens gratiæ, à Domino jucundissimè susciptur. Est quidem etiam Domino tempus putationis gratissimum, quo videt apostolorum gloriam, constantiam omnium per orbem martyrum, qui quidem gravi falce martyrii amputati sunt, & velut inutiles dejecti, ab ipso jam, tanquam altissimi corporis Christi membra, in cœlo gloriosè susceptì, jam quidem judicant nationes, & regnant in æternum. Sequitur;

Vox turturis audita est in terra nostra.

ID est, Vox undiquaque per mundum prædicatoris audita est in terra jam nostra. Prædicatur enim quilibet, non exquirens prudentiam quæ de terra est, nec fabellationes quæ prorsus inanes sunt, cantu suo hyemis abcessum, & veris nuncians adventum, gemit hic, pudicitiam amans in altis habitat, fugit hominum conversationem, corpore in mundo, mente in cœlo permanens: unde Baptista ait, *Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à ventura ira? Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ: & ne cœperitis dicere, Patrem habemus Abraham.* Petrus verò ait, *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrûm in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum; & accipietis donum Spiritûs Sancti.* Paulus quoque ait, *Non in commessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione. Sed induimini Dominum Iesum Christum.* Has verò voces turturis, quis enumeret? Solus novit eas, qui vocem format & pectora Deus. Sequitur;

Luc. 3. 7, 8.

Act. 2. 38.

Rom. 13. 13, 14.

13 *Ficus protulit grossos suos.*

FIcus arbor notissima est quæ foliis abundat, fructu replet eum qui eam colit & possidet: hæc diversis modis fructus efficit. Nam initiato vere, & jam progresso, paululùm fructus primitivos efficit, qui grossi dicuntur, & amari sunt, & ob amaritudinem gustûs respuuntur, & inter amara & vilia rejiciuntur: eadem verò temporis aliquantulo processu fructificat, fructum dans suavissimum, & gustui innatâ dulcedine jucundissimum. Hic fructus est ob quem colitur, ob quem circumsoditur, & ad eam excolendam labor multipliciter exhibetur. Ejus verò cum primitivus fructus abundanter nascitur, quia tunc quod in ficu est amaritudinis penè emittitur, spes bona sequentis est, ut quo iste amarior, eo sequens ille dulcior emittatur. De hac ergo ficu dicitur, *Ficus protulit grossos suos.* Hæc enim ficus est de qua dicitur in Evangelio; Arborem ficum habebat quidam plantatam in vinea sua, in qua, tribus annis veniens Dominus, & in ea fructum non inveniens, ait cultori, *Succide eam*: de qua cultor ait, *Domine, dimitte illam hoc anno, usque dum fodiam circa illam, & mittam stercora.* Hæc quidem Ecclesia dicitur, ad quam tribus annis veniens Dominus (uno, scilicet, anno, eo quidem tempore quod ante Legem extitit; altero, scilicet, quod sub Lege fuit; tertio quidem, quod sub gratia incepit) fructus quidem non invenit; unde iratus hæc verba protulit, *Succide eam.* Nam licèt ab ipso creationis exordio, Ecclesia quidem semper exstiterit, toto quidem hoc tempore in paucis adeo exstitit, ut ejus paucitas copiosæ multitudini Luc. 13. 7. 8.

tit udini comparata, nulla quidem haberetur, pro nulla reputaretur. Nam toto hoc tempore, si quos justos reperis, cæteræque multitudini compares, sic erit comparatio, quasi modicum quid infinitæ compares multitudini, unde salvator Dominus noster ait, *Vulpes foveas habeant, & volucres cœli nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.* Sed hæc quidem jam fossa sanctorum monitionibus apostolorum communita, sanctis martyrum exemplis edocta, amaritudine martyrii jam spretâ, dulces per mundum jam parit fructus: jam ficuum suarum replet dulcedine, quos in passionis suæ deflevit amaritudine. Vnde subditur;

Matth.8.20.

Vineæ florentes dederunt odorem suum.

VIneæ verò Domini & una est, & multæ sunt: una enim est Ecclesia, & multæ. Vna quidem est congregatio omnium fidelium qui ab initio dilexerunt Deum, & qui adhuc diligunt, & qui dilecturi sunt: hæc quidem una est, in unitate fidei, & spei, & charitatis permanens: quæ quidem tunc apparebit, cum Dominus orbem terræ judicabit, qui regnum à Domino percipient, dicente Domino, *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*, qui jam tunc erunt liberi à *laqueo venantium, & à verbo aspero.* Laqueus quippe venantium, est tentatio malignorum spirituum, quam miseris tendunt mortalibus, ut eos peccatis illaqueent, & illaqueatos ad mortem deducant: verbum verò asperum, (quo nihil in mundo asperius esse potest) illud est quod audituri sunt, *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis ejus.* Quam quidem audituri sunt

Matth.25.34.

Psal.90.3.

sunt boni, sed protegente eos manu Domini, non timebunt, quia qui liberavit eos à laqueo venantium, ipse quoque liberabit eos à verbo aspero, ut & illud non expaveſcant, sed ſecuri de gloria jam percepta requieſcant. Hæc quidem illic * futura est, quæ hìc per partes plures dividitur: est enim Ecclesia hìc quædam Hieroſolymitana, quædam Antiochena, quædam Romana, aliæque per mundum innumerabiles. Quæque namque hominum fidelium congregatio, in locis quos ſibi elegit Dominus ibi ſolennem conſtituit orationis domum, in qua orent, in qua deplorent, in qua beneficii gratias exſolvant: & hæ quidem vineæ ſunt, quæ florentes odorem dederunt. Bonum enim quod hìc agitur, totum in flore est, opinionem quidem bonam emittens ex ſe; fructum vero parturiet, cum pro bono temporaliter exhibito, mercedem quidem percipiet ſempiternam. Sequitur,

* f. una

Surge amica mea, ſpecioſa mea, & veni: 14. *Columba mea in foraminibus petræ, in cavernis maceriæ.*

EVocavit jam Dilectus Sponſam, ut veniret ad ſe: eam quoque ſeptem his propoſitis invitavit, dicens, *Hyems tranſiit; Abiit imber, & receſſit; Flores apparuerunt in terra noſtra; Tempus putationis advenit; Vox turturis audita eſt in terra noſtra; Ficus protulit groſſos ſuos; Vineæ florentes dederunt odorem ſuum.* Quibus omnibus, temporis opportunitas oſtenſa est ut veniret. Adhuc quoque in eadem perſeverans vocatione ad ipſum, repetit dicens, *Surge, amica mea, Sponſa mea, & veni, columba*

lumba mea. Addit quoque, *In foraminibus petræ, in cavernis maceriæ.* Quæ quidem verba memoriam Dominicæ paſſionis adjiciunt. Quis enim ignoret, de
Cor.1.10.4. Chriſto dixiſſe apoſtolum, *Petra autem erat Chriſtus.* In hac autem petra foramina eſſe, quis neſciat, qui Chriſtum clavis affixum cruci fuiſſe non dubitat? In hac etiam maceriæ cavernam ineſſe, quis neſciat, qui quod legit verum eſſe non dubitet? Scriptum eſt enim,
Joan.19.34. *Unus militum lanceâ latus ejus aperuit, & continuò exivit ſanguis & aqua.* Quod nimirum latus rectè maceria nominatur: eſt enim maceria, conjunctio lapidum ſine cœmento; & hoc quidem latus, ſine cœmento humani ſeminis junctum, ſanctique Spiritûs manu compoſitum eſt atque formatum. Veniat igitur Dilecta ad evocantem ſe Sponſum ſuum, tuta præſidio paſſionis, munita fidei munimento, veniat è mundo ad hunc qui vicit mundum; veniat è loco doloris & paſſionis, ad locum ubi dolor non eſt aut paſſio, ſed pax perennis, & continua exſultatio. Sequitur;

Oſtende mihi faciem tuam.

OBedit Sponſa Dilecto ſuo; neſcit moram cum vocatur. Sic enim ei dictum eſt, *Surge, propera, veni ad me*; quæ ſic vocata ſurgit illico, properans venit, morâ non interveniente aſſiſtit. Venit autem operto capite, ne faciem ejus ſol exurat, ne candor ejus ſolis candore degeneret. Aſſiſtenti autem Dilectæ, & operienti ſe, dilectus ait, *Oſtende mihi faciem tuam.* Sponſam enim Dilecto ſuo revelatâ facie præſentari, juſtum eſt. Nam ſi Rebecca, ad puteum, cujus nomen, *viventis*, &, *vi-*
Gen 24.65. *dentis*, eſt, conſpecto Iſaac deſcendit de camelo, & operuit

ruit se pallio (hoc quidem sic factum est, quia nondum Sponsa erat, nondum illam acceperat, sed destinatam sibi in domum matris introduxit, & accepit eam uxorem, & in tantum dilexit eam, ut dolorem qui ex morte matris ejus acciderat, temperaret) hæc Dilecto suo jamdiu dilecta, Sponso jamdiu desponsata, & amore spirituali & soliloquiis divinis jam cognita, non opus est ut coram Sponso operta appareat, sed revelatâ facie ipsum contempletur & diligat. *Sermo enim Dei vivus & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usque ad divisionem animæ & spiritûs, compagum quoque & medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis; & non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus, omnia autem nuda & aperta sunt oculis ejus.* Heb. 4. 12, 13. Huic igitur quid opus est umbraculo, cui nec flores, nec frondes, nec ligna, nec vestimentum, nec aliquod operculum, impedimento sunt, quin rem à fine principii sui usque ad exitûs sui finem speculetur & consideret; quæque sunt cogitationis, & locutionis, & antiquæ consuetudinis & operationis, ipse sibi rectè denunciet? Unde in psalmo ter ipse David ait, *Deus convertenos*: & item, *Deus virtutum converte nos*: tertióq; subjungit, *Domine Deus virtutum converte nos*. Opus enim est homini, ut ab iis convertatur quæ in cogitatu deliquit; ut convertatur ab eis quæ deliquit in verbo; & ab iis quæ in opere deliquit & consuetudine; unde post trinam hanc invocationem, subjungit, *Et ostende faciem tuam, & salvi erimus*; securè enim Dei faciem videre poterimus, cum hæc à nobis delicta Deus excusserit, & ipse hæc à sui memoria dignè invocatus, misericordiâ id agente, velut eraserit. Sic quoque revelatâ facie Deus nos videre desiderat, ut nil in nobis se indignum in cogitatu appareat, nil prorsus in verbo, Psal. 79. 4. Vers. 15. Ver. 20. Ibid.

quod offendat, nil in actu & opere quod displiceat. Vnde ait, *Ostende mihi faciem tuam*, quam dignam fecisti ut mihi appareat, iam post longa virtutum studia, post longa oculi mei desideria, ut videam, an quid egeris quod meo sit dignum oculo, quod oculi mei dignum sit remunerari præmio. Sequitur,

Sonet vox tua in auribus meis.

VBi grata jam facies, ubi nil quod reprehendatur intervenit, datur ulterius progrediendi licentia, ut sicut de facie Dilecti ejus delectatur aspectus, sic sono vocis ejusdem delectetur auditus: unde dicitur, *Sonet vox tua in auribus meis.* Postula quod vis, nihil enim postulabis, nisi quod æquum & justum est, & quod exaudiri dignum est. In quo attendendum est, voces nostras diversis modis in aure sonare Domini. Sonant enim quandoque sono Deo tantùm audibili, cum ad ipsum cordis tantùm devotione loquimur, sicut de
Reg. 1. 1. 13. Annâ scriptum est, quòd *corde tantùm loquebatur, tantùmque labia illius movebantur, & vox penitus non audiebatur*: erat enim ad Deum tota ejus devotio; unde exaudiri & gratulari meruit, & prophetam magnum Samuelem mundo producere digna extitit. Voces quoque sono prolatas audibili advertit Deus, si tamen cordis adsit intentio, & ea quæ has audibiles reddit devotio; ut non avium more tantùm demulceatur auditus, sed humano potiùs more, cordis interni gemitus exaudiantur. Hinc in Ecclesia psalmi resonant, hinc hymni, hinc dulcem resonat Aleluiah melodiam, hinc aliæ diversæ voces & innumeræ, quas in Dei laudem humana promit inventio; quas, nimirum, debita si comitetur

mitetur devotio, Dei auribus insonare, & postulata suscipere, dubium non est. Hinc etiam propheta dicit, *Jubilate Deo omnis terra, psalmum dicite nomini ejus, date gloriam laudi ejus.* Ps. 65. 1. Et operis fine, ultimo concludit psalmo, *Laudate Dominum in sanctis ejus: laudate eum in firmamento virtutis ejus: laudate eum in virtutibus ejus: laudate eum secundùm multitudinem magnitudinis ejus: laudate eum in sono tubæ: laudate eum in psalterio, & cithara: laudate eum in tympano, & choro: laudate eum in chordis, & organo: laudate eum in cymbalis bene sonantibus: laudate eum in cymbalis jubilationis.* Ps. 150. Ubi decem vicibus ad laudem monens cœlestium novem ordines, hominemque eis adjunctum, & parem eis per gratiam factam, ad laudem invitat, dicens, *Omnis spiritus laudet Dominum.* Sequitur,

---

Vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

VOx tua dulcis, quæ me solum confitetur & orat, magnificat & glorificat, mihi de commissis supplicandum æstimat, & post concessam veniam, dari sibi gratiam exoptat & gloriam. *Et facies tua decora*, facies sine macula, facies sine ruga, facies repulsæ nescia, & inter amicos suscipi & annumerari dignissima.

15 *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea nostra floruit.*

MOram ignoravit hæc Sponſa, à Dilecto ſuo, properans ut ad ſe veniret, evocata, ſtatim ſurrexit, majeſtati ſtatim adſtitit; & quia, ne opprimeretur à gloria, operta venit, audire meruit quod dictum eſt, *Oſtende mihi faciem tuam*, quod eſt, Revelatâ me facie contemplare; *Et ſonet in auribus meis vox tua*, id eſt, Pete quod vis, quam ſcio nil petituram niſi juſta. A Sponſo ſuſcepta, meretur intelligere & videre quod promiſſum eſt, ſcilicet, quòd *Hyems tranſiit, imber abiit & receſſit: flores apparuerunt in terra; tempus putationis advenit: vox turturis audita eſt in terra: ficus protulit groſſos ſuos: vineæ florentes dederunt odorem ſuum.* Super iis Sponſum Sponſa gratificat, ſciens quòd hoc totum ejus opus eſt; & ipſa laudem & gratiam à Sponſo ſuſcipit, quia gratia ejus in ipſa vacua non fuit, ſed datæ ejus gratiæ ipſa egregiè collaboravit. Iam verò tempus eſt, ut ipſam de cœleſtibus erudiat, ut ipſam de iis quæ ſupra ſe ſunt edoceat, ut de communi actione in contemplationem evocata, ea quæ contemplabatur intelligat, ne cum illa poſſederit, ex toto rudis exiſtat. Quod quia ſibi agendum eſt, & in honorem Dilectæ ſuæ quodammodo vacandum, admonet ſodales ſuos, ut interim vineas cuſtodiant quæ efflorverunt jam, & *florentes odorem dederunt*, ne vulpes eas demoliantur, & labores iis exhibiti ad inane redigantur: hortatur autem ſic, *Capite nobis vulpes parvulas.* Loquitur autem

ad

ad ſodales ſuos, id eſt, ad adminiſtratorios ſpiritus, de quibus Paulus ait, *Nonne omnes adminiſtratorii ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capient ſalutis?* Hi ſunt angeli, quibus vita hominum cuſtodienda mandatur; quos vidit Jacob dormiens in lapide, *Vidit ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cœlum; Angelos quoque Dei aſcendentes & deſcendentes per eam; & Dominum innixum ſcalæ*; quibus hìc Deus loquitur, mandans ut vulpes capiant, qui huic vineæ florenti nocere, & ipſam demoliri, & fructus ejus adnullare deſiderant: hi verò ſunt poteſtates contrariæ, ſimul à Deo facti reprobi, in malum Eccleſiæ indurati, in hoc conſiſtunt, in hoc permanent, ſuos in hoc ſucceſſus reputant, ſi Eccleſiam, quam ad Deum tendentem, ipſumque deſiderantem; & flore opinionis bonæ, ſanctum de ſe odorem jam emittentem, impedire valeat in aliquo, vel aliquatenus perturbare. Quod patet in Job, patet in Joſeph, quod declaratum eſt in Tobia, quos ii omnes in deorſum per adverſa trahentes, per bonos impediti ſunt angelos, ne conſummarent quod inceperant; ſed hæc omnia in bonum illis cooperari cernentes, poſſe ſuum nihil eſſe conſpicerent, niſi quatenus à Deo permitterentur. Bonis igitur angelis id mandatur à Domino quod dictum eſt, *Capite nobis vulpes parvulas*, id eſt, Quos ut vulpes errare, omneſque dolo perturbare conſpicitis, hos capite, hos impedite, nilque eos poſſe, niſi quod meæ placitum eſt voluntati, perficite. Harum verò vulpium Dominus in Evangelio meminit, dicens, *Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos; Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.* Dicenti enim ſibi, *Magiſter, ſequar te quocunque ieris*, Salvator ait, *Vulpes foveas habent*; acſi dicat, Non te ſuſcipio, non te mihi prædeſtinatum, ſed vulpibus

Heb. 1. 14.

Gen. 28. 12, 13.

Matth. 8. 20.

vulpibus datum intelligo, ut vulpes te lacerent, & volucres cœli, qui sunt spiritus maligni, diripiant te.

Luc. 13. 32. Idem quoque de Herode minante sibi ait, *Ite, & dicite vulpi illi, Ecce ejicio dæmonia, & sanitates perficio hodie, & cras, & tertiâ die consummor*; acsi dicat, Hoc illi dicite, qui vulpi in escam concessus est, Non me occidet; sed ego hodie, & in tempore * quousq; ad mortem meam futurum est, in omnibus qui morbo gravati sunt, sanitatem perficio; & tunc die tertiâ consummabor, id est, tunc moriar, & consummata erunt omnia quæ potest inimicus homo in me. Harum etiam vulpium meminit David, dicens Domino, *Ipsi verò in in vanum quæsierunt animam meam.*

* f. quod usq;

Psa. 62. 10. Qui enim Dominum occiderunt, animam ejus perdere quæsierunt, sed in vanum, quia vivit: ecce Dominus Rex in æternum. *Introibunt in inferiora terræ*;

Psal. 28. 10. amore enim regni terreni absorbebuntur, & excæcabuntur, ita quòd in inferiores partes terræ intrâsse videbuntur. * Dolentes enim Romanis subjici, contriti sunt in ore gladii, & eorum pars maxima vulpibus data, hoc est, malignis spiritibus traditi, ut eos pascant, & eorum quæcunque fiunt voluntati complaceant. Legitur quoque Sampson trecentas cepisse

* f. Nolentes

Jud. 15. vulpes de allophylis, & harum colligâsse caudas, ignem quoque lampadarum inter caudas posuisse, & sic eas in labores allophylorum, segetes, & vineas, & oliveta misisse, & omnia consumpsisse. Quod quidem est, quoties Ecclesiæ quis Doctor Catholicus omnes Hæreticorum hæreses simul colligit, & in medio earum lampadem ignis cœlestis, ignem, scilicet, maledictionis æternæ, ponit; sicque eam in labores illorum immittens, quæ eorum sunt consumit, & ad nihilum redigit. In quo quidem attendendum est, quod vulpes hæ, dum parvulæ sunt, capi jubentur; parvulæ namque

sunt

ſunt in ipſis tentationum primordiis, & fiunt magnæ, cum tentatione creſcente, mentes hominum elidunt, & ad actus nefariè perſuaſos inducunt. Sic enim caſtitas eliditur; Primò videtur mulier, & crebrâ viſione concupiſcitur; poſt concupiſcentiam, allocutione concutitur; poſt viſionem, & concupiſcentiam, & allocutionem, titillatione malâ excreſcente, actus malè deſideratus impletur, & caſtitas diu impugnata dejicitur. Sic quoque alitur & nutritur viſione cupiditas, dum ſe non metitur homo * *quid debeat, quid faciat*, quid fieri juſtè oporteat; ſed ſe ad ea facienda quæ ſunt ultra ſe, vel injuſtè extendat. Sic unum poſſidens, ſecundam quærit unitatem, ut multiplicetur in decuplum: inde quærens tertiam, hoc agit, hoc quærit ut multiplicetur in centuplum: cui niſi addatur millenarius, nil actum eſſe reputat, cum quid ſibi deeſſe non ignorat. Sic infinitum hoc malitiæ dedecus, cum numeri multiplicatione contendit, nunquam ſibi ponens modum, cum aliquem invenerit, in quem poſſit excreſcere, numerum ampliorem. Vnde Salvator ait, *Quia dives difficilè intrabit in regnum cœlorum.* Et iterum, *Facilius eſt camelum per foramen acûs tranſire, quàm divitem intrare in regnum cœlorum.* Camelus eſt funis maximus qui habetur in navibus, quo, cum excreſcit tempeſtas, naves ſtare datis anchoris compelluntur; hunc per foramen acûs tranſire facilius eſt, id eſt, ſpretis omnibus per duram mortis paſſionem emigrare, quàm hac evitatâ in regnum cœlorum introire: quod quidem ſi homini difficile eſt, Deo facile eſt & poſſibile. Multos enim divites, omnia propter hunc reliquiſſe, & per foramen acûs ad ipſum intrâſſe, cognovimus; quod ſolius Dei eſt potentiâ, & ineffabili miſericordiâ, qui eos ab ore & faucibus imis Satanæ eripit, & ad cœleſtia regna perducit.

* f. *quid facere debeat,*

Mat. 19. 23, 24.

perducit. Sic cæteræ virtutes emolliuntur, sic pereunt, vitium sic possidet quod arte maligni comprehensum est. Vnde rectè dicitur, *Capite nobis vulpes parvulas*, quod est, vulpibus his resistite dum sunt parvulæ, primos eorum motus concutite, ne valeant excrescere, ad me, qui sum petra firmissima, collidite. *Nam vinea nostra florvit*, id est, spem de se bonæ operationis emisit, & si defendatur per vos, hanc spem vestram fructu boni operis adimplebit. Sequitur;

---

16 *Dilectus meus mihi, & ego illi.*

VOx ista, vox Sponsæ est, quæ ad Sponsum evocata jam venit; cum qua Dominus miscet colloquia, miscet (ut sic dicam) soliloquia; soli enim Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, nota sunt hæc quæ dicuntur, quæ Sponsæ huic revelantur: unde & ipsa ait, *Dilectus meus mihi* quasi alloquitur; *& ego illi* quasi verba respondeo, vobis autem quæ sint hæc secreta non revelo. Vnaquæque secreta tenet Deus, ne tentemus ingredi, nec quæ soli revelat Sponsæ, præsumamus aperire, hæc omittimus; illi soli cui commendata sunt, nobis cum noluerit aperienda, commendamus. Sequitur;

Qui pascitur inter lilia. 17 *Donec aspiret dies, & inclinentur umbræ.*

HIs omissis, his taciturnitati commendatis, quæ soli Spōsæ loquitur Deus, annectit Sponsa, quid in supernis agat Sponsus, quo jucundetur, quo oblectetur,

quo

quo reficiatur, quæ illi paſtio magis grata habeatur, dicens, *Qui paſcitur inter lilia.* Lilia verò hæc in hortis & areis cœleſtibus exorta, tanto magis decore pollent, odore, & ſuavitate, quanto magis is à quo plantata ſunt, his intereſſe, & eorum aſpectu & odore refici delectatur. Hæ quidem virtutes cœleſtes ſunt; harum decor & fragrantia cœleſtis admirabilis eſt; ut hac ille dicatur paſci, qui ſolus creat, ſolus ordinat, ſolus paſcit univerſa quæ creat, atque ſuſtentat. Inter has paſci Dilectus dicitur, ut his conformari ſtudeant qui in terris agentes cœleſtia jam deſiderant, ut palmam caſtimoniæ uſque ad angelorum converſationem cuſtodiâ integritatis evehant; cæteri quoque alieni à vitiis exiſtant, nil mundi hujus ſibi vendicantes, ut eos non inflammet libido, non ſtimulet avaritia, non effœminet laſcivia, non ſternat ambitio, invidia non maceret, non ſecularis cura negotii ſolicitet, *Donec aſpiret dies, & inclinentur umbræ.* Dictum eſt, Quod inter lilia Dilectus paſcitur, nunc verò dicendum eſt, quamdiu inter eadem, aliis non adjunctis ſibi ad paſcendum commorabitur; hoc enim eſt quod dicitur, *Inter lilia paſcitur*; & inter hæc ipſa, aliis ſibi non adjunctis, eouſque paſcetur, donec aſpiret dies illa judicii, qua manifeſtè Deus ſeipſum oſtendet, reddens unicuique juxta opera ſua; bonis ſine fine bona, malis mala quidem ſine fine permanſura. Dies quidem Domini rectè duo nominantur; Vnus, quo judicatus eſt, & de eo dictum eſt, *Non hunc, ſed Barabbam*: itémque de eo dictum eſt, ut *crucifigatur*; *Sanguis ejus ſuper nos*, *& ſuper filios noſtros.* Alter, quo totum à morte ſuſcitatum judicabit orbem terrarum, *Iudicabit autem omnes in æquitate, & populos in veritate ſuâ*; Dies quo *lux Lunæ ſicut lux Solis erit, & lux Solis erit ſeptempliciter*, Joan. 18. 40. Matt. 27. 23, 25. Is. 30. 26.

ſicut lux ſeptem dierum. Hic etiam dies Domini rectè dicitur, quo ſe verum Dominum demonſtraturus eſt, & cuncta eis quæ meruerint redditurum. Cum igitur hic dies aſpiraverit, id eſt, apparere inceperit, tunc de terris collecta lilia, iis quæ in hortis cœleſtibus ſunt exorta, conſociabit; tunc hominum & angelorum una fiet Eccleſia, cum jam non nubent homines, neque
Matth. 22. 30. nuptum tradent, ſed erunt ſicut angeli Dei: tunc ſimul paſcetur in liliis cœleſtibus, & in iis quæ de terra ſumpta ſunt, & cœleſtibus adæquata, & virtute per gratiam operante, ipſorum gloriæ facta conformia: tunc inclinabuntur umbræ. Tempus quod hìc tranſigimus totum ſub quadam viciſſitudine tranſcurrimus, nunc diem horáſque dici metientes, nunc noctem & horas ejus totidem recenſentes: hanc verò noctem, terræ, corporúmque quæ in ea ſunt umbræ erectæ perficiunt: ſole enim agente inferiùs, partes mundi obſcurantur ſuperiores, & terra, & multitudine corporum quæ in ea ſunt ſurſum umbram jaciente, pallio tetræ noctis obducuntur. Sed cum hæc dies aſpiraverit, in illa Sol perpetuò exiſtens ipſam illuminabit, & luce clarâ fulgebunt Sancti in conſpectu Altiſſimi, nec viciſſitudinem hanc noctis ſupervenientis ſentient, ſed umbræ iſtæ omnes quæ noctem hanc faciunt, in inferiores mundi partes inclinatæ deſcendent, & noctem illam tenebroſam, jam perpetuò manſuram, damnatis quippe miſeris opportunam efficient. Sequitur,

Revertere

Revertere, ſimilis eſto, Dilecte mi, capreæ, hinnulóque cervorum ſuper montes Bether.

EVocata jamdiu Sponſa vocanti ſe Sponſo adſtitit, ipſum inter lilia cœleſtia paſcentem vidit, id ipſum exoptans ſibi ſuiſque audire meruit ut expectet, *donec aſpiret dies & inclinentur umbræ*: tunc è terris exorta lilia congregabuntur, & ſupernis aggregata & aſſimilata liliis, hoc quidem dono munerabuntur, ut inter ipſa paſcatur Sponſus, & in æternum delectetur, & ipſa illud decantent apoſtoli, *Bonum certamen certavi,* Tim.2.4.7. *curſum conſummavi, fidem ſervavi*; repoſita nobis eſt hæc corona juſtitiæ, quam ecce nobis retribuet juſtus judex. Vnde ſupplex orat, ut revertatur Sponſus, & viſitet, & foveat Eccleſiam quæ terris laborat; ut labores ejus ipſe ſuſcipiat, ipſe provehat, & ipſe ad perfectum uſque perducat, dicens, *Revertere, Dilecte mi.* Sequitur, *Similis eſto capreæ*, id eſt, incarnationem tuam, qua capreæ ſimilis es, id eſt, perſpicuè cuncta videns; & qua hinnulo cervorum aſſimilaris, id eſt, ex antiquis patribus ut hinnulus mundo mirabiliter editus æſtimaris, hanc ſibi præſenta, hanc in ejus memoria revoca, ut te laudet, te adoret, te glorificet ſuper omnes montes Bether, nullum tibi in Eccleſia æqualem reputans, ſed te ſuper omnes montes qui ſunt in Bether, quod eſt, *Domus Dei*, vel, *Domus conſurgens*, vel, *Domus vigiliæ*, quod totum Eccleſia eſt, longè ſublimiorem, & longè ſanctiorem intelligat. Sequitur;

CAP. III.

1 *In lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea ; quæsivi illum, & non inveni.*

EXoravit hæc Sponsa, vel fidelis quæcunque anima. Dilectum suum, ut cœlum non deserens, Ecclesiam tamen laborantem in terris respiciat, ejusque labori miseratus condescendat ; jam nunc, ut eum faciliùs pietas moveat, & ad ea quæ rogantur inclinari faciat, ipsius annectit verba quibus supplicat, *In lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea* ; Attendendum verò hoc loco est, quòd Salomon rex festivus, & in rebus omnibus opulentus, deliciis quoque deditus ; (ut mos plerisque Regibus est) hanc suam mundo notificet opulentiam, scribens ait, *Sexaginta sunt Reginæ, & octoginta concubinæ, & adolescentularum non est numerus.* Vbi verò tot sunt Reginæ, tot concubinæ regiæ, & adolescentularum, quæ Sponso nutriuntur, nescitur numerus, ibi perfectò luxus exuberat, quo delicatè comedentem, & fastidientem communia gustum quis exhilaret ; ibi stipendia, quo cultus earum Regi venienti non displiceat, & cætera quæque quæ hunc venientem ad amorem pertrahant, & alliciant. Quæ quisquis es qui audieris, non bonum est ut frangaris animo, ut animum relaxes ad mollia, nec in turpibus oblecteris,

Cap. 6. 7.

lecteris, nec mentem in his quæ dicuntur impedias, ſed per hæc magis quæ dicuntur corporaliter, ſpiritualia intelligas, ut mos eſt Scripturarum, amorem potiùs tuum in his quæ ſpiritualia ſunt erigas & accendas. Rex enim iſte feſtivus Salomon, magnus ille Rex eſt, qui eſt Pater, qui eſt Filius, qui & Spiritus Sanctus eſt, qui unam, dum currunt ſecula tribus ordinibus, ſibi jungit Eccleſiam; cujus eam partem * *prima & præcipua* Reginarum, ſecundam concubinarum, tertiam adoleſcentularum deſignat nominatione. Et quidem Reginarum deſignantur ex nomine, quæ jamdiu concurrerunt, quæ poſt trahentem aſcenderunt, & trahentem hunc comprehendere meruerunt; ſic ut eum apoſtolo dicant, *Scimus enim quia neque mors, neque vita, neque ulla alia creatura ſeparare nos poterit à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu, Domino noſtro.* Attendas in hoc ordine Eliam, attendas & Eliſeum; quorum unus, curru igneo, & equis igneis ad Deum ſublatus eſt; alter, à Jericho in Bethel aſcendens, puerorum loci ejus illuſione acceptâ dicentiũ, *Aſcende calve, aſcende calve, eis maledixit nomine Domini. Egreſſique ſtatim ex ſaltu duo urſi, laceraverunt ex iis quadraginta duos. Ille verò inde aſcendit in montem Carmeli.* Hos itaque duos, aliósque veteris Teſtamenti quamplures, huic Ordini dignè attribues, qui nil nili Deum ſcientes, ipſúmque naſciturum ex virgine præſcientes, poſt ipſum verè cucurrerunt, & ipſum utique comprehenderunt, & regni ejus hæredes effecti, cum ipſo gloriantur in æternum. Quid verò de iis æſtimandum eſt, quos Evangelica meminit pagina, qui Deum in carne præſentem viderunt, ex dictis & factis agnoverunt, ſolum ſecuti dixerunt, *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te; quid ergo erit nobis?* Quid de Petro? qui

* f. *quæ prima & præcipua eſt*

Rom. 8. 38.

Reg. 3. 2. 11.

Ib. ver. 23, 24.

Matth. 19, 27.

Matth. 16. 15, 16. qui dicenti Domino, *Vos autem, quem me esse dicitis?* confidenter respondit, *Tu es Christus, filius Dei vivi*; quem Dominus verò beatum asserit, quia hoc non à carne & sanguine, sed à Patre suo qui in cœlis est, sibi revelatum respondit; quem sex commatibus beatum distinguit, dicens, *Tu es Petrus*, id est, in fidei mei tanquam petra, firmus; & sic Petrus à me tanquam petra nominatus. *Et super hanc petram*, quam me esse intelligo, & in te esse constituo, *Ædificabo Ecclesiam meam*, id est, vires sum daturus Ecclesiæ, & ædificabo tam firmiter, quòd *portæ inferi non prævalebunt adversùs eam*, id est, Spiritus maligni, & hos sequentes divites mali, non nocebunt ei. *Et tibi dabo claves regni cœlorum*, id est, ut nullus intret in regnum cœlorum, nisi per fidem & sacramenta, quæ sunt ex me tibi commissa. Et maledictus erit, id est, fides aut sacramenta suscepta ei non proderunt; cui maledixeris, sicut illa salva erunt cui benedixeris. Quid de Joanne evangelista dicendum est? qui ait, *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis: & vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti à Patre plenum gratiæ & veritatis?* Dicendum quidem est, quòd & ii, & omnes apostoli, & omnes his non dignitate quidem, sed charitate & operibus assimilati, hi sunt quorum animæ in cœlum receptæ & honoratæ, ejus quidem dignitatis sunt, ut à Rege ipso Reginæ dici mereantur; in quibus ipse sic glorietur, ut dicat, *Sexaginta sunt Reginæ*; quas nimirum, quotquot sunt, sub sexagenario comprehendit numero, dicens eas sexaginta. Sexagenarius quidem ex duobus numeris perfectis constat ductis in se; nam sive sexies decem, aut decies sex, dixeris, unum numerum efficies, scilicet, sexagenarium, & hos duos utrinque numeros assignabis, Legis denarium, Evangelii senarium.

vers. 18.

vers. 19.

Joh. 1. 14.

Illi igitur qui in utroque perfecti sunt, Legem implendo & Evangelium, ad numerum recte applicantur sexagenarium. Hæ igitur animæ rectè Reginæ dictæ sunt, quæ Christo rectâ lege matrimonii conjunctæ, ipsi charitatis affectu intimo adhæserunt, exemplo sui filios ecliderunt, justè regni æterni hæredes; de quibus dictum est, *Genus electum, gens sancta, populus acquisitionis.* Beati verè qui cœlestium virtutum meruerunt consortes fieri, & eâ perfrui charitatis gloriâ quæ nescit defectum. Secundo verò loco, illæ numerantur animæ quæ concubinæ dictæ sunt; nam, ut ait apostolus, *Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum apostolos, secundò Prophetas, tertiò Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum.* In his fortè locum concubinis invenies, quæ quidem hæ sunt animæ, quæ Deo licèt aliquo jungantur consortio, non illi toto corde, non totâ animâ, non totâ mente, non totis viribus adhæserunt, nec pares apostolis effectæ sunt; nam, ut ait apostolus, non omnes apostoli, non omnes Prophetæ constituti sunt. Quibusdam enim perfectu gratia datur, quos novit Dominus qui sint; quibusdam imperfecta, aut in uno perfecta, in aliis non perfecta; & hæ quidem ex se filios procreant, non quasi matrimonio genitos, aut regni hæredes, sed quibus per misericordiam suam subvenit Dominus, ut in regno suo susciplantur & alantur, erudiantur, & salventur. *Adolescentularum verò non est numerus*; adolescentulæ namque sunt nuper ad fidem conversæ animæ, vel certè post admissa peccata plurima ad conversionem; de quibus ignoratur, qualis eorum futura consummatio sit; quas nimirum respicit, & ut suæ dona sunt misericordiæ, eo modo quo deliberat,

Cor. 1. 12. 28.

Vers. 29.

Per. 1. 2. 9.

pertrahit ad se. Hæ sunt itaque distinctiones Ecclesiæ, quas in sequenti distinguit Salomon, dicens, *Sexaginta sunt Reginæ*, &c. quas ob hoc ad præsens attigimus, ut Sponsam hanc à Sponso evocatam, & cœlestibus eloquiis allocutam, & soliloquiis edoctam, hanc illam esse edoceremus, quæ Reginæ nomine à Salomone donata est, cum dictum est, *Sexaginta sunt Reginæ*; quæ verò in terris manet, & concubinarum, & adolescentularum nomine designatur, illam quidem esse, pro
Cap. 2. 17. qua superior orat Ecclesia, dicens, *Revertere, Dilecte mi.* Ad cujus orationem, ut Dilecti majestas facilius inclinetur, & vocem ejus audiat, verba quæ plorans effundit adjunguntur. *In lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea.* Lectulus quidem noster est conscientia nostra, in qua quidem quiescimus, si nobis bona præsentamus; si mala nobis occurrant & pessima, angustamur quidem & affligimur. Nam quem reprehendit cor suum, & male se peccâsse Domino, & ad proximos malè se habuisse fatetur, huic nulla quies, sed labor, & afflictio spiritûs, & mœroris ampla confusio:
Psal. 6. 7. unde propheta ait, *Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum.* Laborem quidem intelligit conscientiæ, quam & ingemiscere ostendit, & laborare, & per singulas noctes lectum abluere; quæ quidem tunc lectum abluit, cum pœnitendo se Deum offendisse dolet & ingemiscit: & lavat hunc per singulas noctes, dum per peccata singula, Dei iram se incurrisse plorat: infusam sese lacrymis, cum corpus suum, in quo se peccando constravit, lacrymis se rigâsse congeminat, dicens, *Lacrymis meis stratum meum rigavi*; quia mentis meæ turbatus est oculus à furore, id est, manifestâ irâ Domini, à præsentia inimicorum meorum, peccatorum, scilicet, inter quæ, ab ipso primo peccandi

peccandi exordio inveteratus vetus & effectus sum, & ab ipsâ fere Domini gratiâ reprobatus; ait enim Isaias, *Coangustatum est stratum, ita ut alter decidat; & pallium breve utrumque operire non potest.* Mens enim humana arcta & angusta est, ut eam malus si spiritus occupaverit, Spiritus Dei deserat; & cum eam Spiritus Dei occupaverit, agente hoc, & meliùs judicante libero arbitrio, malignus ille spiritus justè & prorsus abscedet, quia *pallium*, id est, nostræ creationis mensura & brevitas; *utrumque*, Dei spiritum & malignum; *operire*, id est, comprehendere non potest. Hæc igitur per singulas noctes cùm quærat Deum, & dictum sit ei à Domino, *Petite, & accipietis; quærite, & invenietis; pulsate, & aperietur vobis*; quid est quod ait, *Quæsivi, & non inveni illum?* Hoc quidē est quod diximus, quod nondum hæc ad superiora ascendit, dignitatem illam nondum attigit, qua Reginæ donatæ sunt, quarum petitioni nil negatur, quæstioni nil clauditur, pulsationi promptiùs aperitur: adhuc agit in infimis; unde dicit; Is. 28. 20. Matth. 7. 7.

---

2 *Surgam, & circuibo civitatem: per vicos & plateas quæram quem diligit anima mea: quæsivi illum, & non inveni.*

Surgam, id est, Ab hoc peccati mei onere, simul & sordem meam excutiam; *Et circuibo civitatem*, hanc quidem Ecclesiam magnam, quæ modò bonis & malis communis est, siquod in ea videro consilium, & auxilium quod expediat, id executura. Et ut arctiùs

oſtendat quid actura ſit, annectit, *Per vineas & plateas*, id eſt, per aſtrictos ordini, & conjugatos, vel ſine conjuge manentes liberos : per hos *quæram quem diligit anima mea.* Sed licèt querula, & quærendi ſtudioſa ſit hæc, tamen adjungit, *Quæſivi illum, & non inveni.* Quid igitur ?

---

3 *Invenerunt me vigiles qui cuſtodiunt civitatem.*

QVi ſunt hi vigiles ? Angeli quidem, cuſtodes Eccleſiæ, quibus hæc commiſſa cuſtodia eſt, ut ſciant & intelligant quid boni, quid mali quis egerit, quæ ſibi reddenda promeruerit : de quibus in Evangelio
Matth. 10. 18. Dominus ait, *Videte ne contemnatis unum ex his pusillis ; dico enim vobis quia angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei qui in cœlis est* ; quos hæc alloquitur, dicens ;

Num quem diligit anima mea, vidiſtis ?

HOs quidem alloquitur, à quibus palam non accipit ipſa reſponſum. Nam cum bis totam luſtraverit Eccleſiam, & utrobique dixerit, ſe Dilectum ſuum non inveniſſe, quæ cauſa ſit cur ipſum non inveneris, à vigilibus clam auditura eſt. Dixit enim, *In lectulo meo per noctes quæſivi quem diligit anima mea : quæſivi illum, & non inveni* ; quod eſt ſibi in conſcientia ad memoriam

memoriam reduxisse *vastes*, id est, tenebrosas actiones, quibus Deum offenderat, nec amplius dixisse, vel quid egisse: quod quidem Deo satis ad remissionem peccati non est, hoc ipsum quod feceris in conscientiæ sola revolvere, nisi hoc quod egeris, studeas corde, ore, & opere humiliter emendare. Corde emendas, dum pœnitens; ore, dum confiteris ei cui deputatus es: opere verò, dum jejunio, disciplinâ, oratione, eleemosynâ, vigiliis, & doctrinâ, quod malè actum est, redintegrare desideras. Ait enim beatus Jacobus, *Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, & orate pro invicem ut salvemini.* Jac. 5. 16. Hanc sibi legem confessionis edocent beati vigiles, quibus & obedit, & dictam legem confessionis excipit, corde pœnitens, ore confitens, quod injungitur opere, adimplere desiderans. Sequitur,

---

4 *Paululùm cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea; tenui eum, nec dimittam donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.*

ECce quantum proficit hæc tripartita confessio: hæc enim excessus suos corde, & ore, & opere confessa, cum jam *vigiles*, id est, custodes Ecclesiæ Angelos in Spiritu pertransisset, invenit eum quem diligit anima ejus, Deum, scilicet, quem propitiatorem agnovit, à quo sibi peccata remissa, & omnia à memoriâ æternâ rejecta intelligit. Unde ait, *Tenui illum*, id est, firmâ charitatis radice adhæsi illi, non eum dimittam, *donec in-*

ducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ, id est, Donec ad eum convertam synagogam, quæ est mater mea, & Gentilitatem, quæ mea est genitrix. Hæc enim Ecclesia sancta, toto orbe terrarum collecta, matrem in fide Judæam habuit, à qua prima cultum unius Dei habuit, idola respuit, sibi soli sacrificii & holocausti hostias immolavit, legalia præcepta quamplura obtinuit: Gentilitatem verò, quia Judæâ respuente, ad fidem Christi genitricem habuit, qua docente, fidem ejus plenè, & omnia sacramenta ejus suscepit. Hunc itaque non dimittet, quia non silebit, non à prædicatione, non à contestatione eorum quæ Christus docuit, cessabit, donec illum & Gentilitas, & Judæa tota suscipiat; & tam eâ, quàm ipsâ quæ sursum evocata est, & tam nomine quàm Reginæ dignitate honoratâ id agente, plenè mundo Christi veritas innotescat. Sequitur;

---

5 Adjuro vos filiæ Jerusalem per capreas, cervosque camporum, ne suscitetis, neque evigilare faciatis Dilectam, donec ipsa velit.

Cap. 2. 6. VBi id quod positum est repetitur, ibi rectè ejus quod dictum est reminiscitur. Ait Sponsus superiùs, *Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Quod quidē Sponso gratum exstitit, probat natnq; fidem, qua bona temporalia quæque potestati Domini Jesu Christi subjicit: probat & spē, qua se Dei dexterâ in æternitate amplectendam proponit. Hìc quoque

quoque quod dicitur non dimittendum se, donec utriusque prædicatione in mundum perfectè inducatur, ab ipso gratè suscipitur; ideoque filiis Jerusalem, ne id impedire præsumant, sub eadem adjuratione præcipitur, *Adjuro vos filiæ Jerusalem ne suscitetis, neque evigilare faciatis Dilectam, donec ipsa velit.* De quo, quia quod dedit Dominus id dictum est, ad cætera pertransimus.

6 *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum?*

SPonsa hæc, Dei magnificatâ præsentiâ, se promissis obligat, non quieturam se, id est, à prædicatione Christi non destituram, donec illum totus agnoscat mundus, & illi fiat subditus. Hanc verò, in hac implendâ promissione, fixam cernentes filiæ Zion, & nunc hos, nunc alios ad fidem convertentem, & cum his ad superna ascendentem, ejus admirantes providentiam, perseverantiam, aiunt, *Quæ est ista!* id est, Qualis, & quanta est ista? & quantâ admiratione dignissima, *quæ sic ascendit per desertum?* Desertum locus est quem dignum deseri omnes dijudicant, quem hoc judicio nulli inhabitant, sentes & spinas quas producit abhorrent, & metuunt, venenosa quæ parturit, hæc vehementer effugiunt. Quo quidem nomine mundus hìc intelligitur, qui spinas parturit peccatorum, venena suscipit immundorum spirituum, & suscipientes hæc ad cavernas mittit inferorum. *Quæ* igitur *ista est!* id est, Qualis, & quanta, quantâve admiratione dignissima, quæ per hunc mundum, tentationibus infinitis subjectum, & sibi

ſibi dantes operam tentationibus innumeris ſubjicientem ſibi & reverentem, ſibi gradus ponit aſcenſionis, & eò quærit aſcendere, unde tot millia novimus hactenus deſcendiſſe; & inde ſibi præmia quærit acquirere, unde tot hominum millia ſibi inferni ſupplicia viditmus incurriſſe. Quæ igitur *iſta hæc*, quæ Regũ gloriam calcat, & minas Judicum non expaveſcit, probra non metuit, adulantia deſpicit, tormenta ſi adhibeantur ridet, pœnam mortis læta ſuſcipit, & mundum hunc læta virtutibus comitata tranſcendit? Magna quidem iſta hæc, quæ, ſi adverſis premitur, non frangitur; ſi læta ſuſcipit, nequaquam extollitur; ſed eandem ſe ſemper in utroque caſu exhibens, per hoc deſertum fugere, aſcendere, & Deo propinquare intendit, unde & ſubditur;

Sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & univerſi pulveris pigmentarii.

FUmus eodem tempore partim oritur, partim qui priùs fuerat ortus, ſolet in ſublimioribus diſparere: ſic Eccleſia in quibuſdam ſuis membris ſemper nova gignitur, in quibuſdam, qui priùs nati fuerant, ſemper ad cœleſtia colligitur. Fumus etenim ex igne natus in alta conſcendens, paulatim humanis ſubtrahit ſe conſpectibus: ſic Eccleſia igne, ſcilicet, Sancti Spiritûs in amorem Dei accenſa, aſcendere non deſinit, donec à terrenis abſtracta, ad inviſibilia cœli rapiatur: quæ non virga, ſed *virgula* rectè dicitur, quia hic modus aſcenſionis eſt, ut ardor compunctionis interdum adeo ſubtilis

tilis ſit, ut cum nec ipſe comprehendat qui habere meruit, nec diſcernat ipſe cui datus eſt. Vnde non hìc virga, ſed *virgula* rectè dicitur, quia recta, & extenuata, agilis quoque compunctio cordis intelligitur, utpote quæ ex aromatibus myrrhæ & thuris exorta cognoſcitur. Myrrha quidem corpora à putredine defendit; thus verò accenſum redolet: unde per myrrham, carnis mortificatio; per thus, munditia orationis intelligitur. Eccleſia quidem carnem mortificat, dum voluptates abnegat, & dum ad Deum fervorem orationis emittit, quaſi fumum aromatum ex thuribulo, id eſt, corde ſuo educit, ut Deo ſuaviter redoleat, & proximum accendat. Et ne mortificationem ſolummodo præſentet, & orationem, cæteriſque deſtituta virtutibus appropinquet, additur, *Et univerſi pulveris pigmentarii*, quod eſt, Ipſa eſt virgula fumi, non ſolùm ex myrrha & thure exorti, immo qui ex pulvere qui à pigmentario ad bona conficienda pigmenta contunditur & commiſcetur, ſuam ſumit ſubſtantiam, & Deo præſentatur ad gloriam. Hæc verò aromata commemorans, primò myrrham, deinde thus, poſtea univerſum pulverem pigmentarium ponit, quia prius eſt mortificare concupiſcentiam carnis, poſtea offerre Deo placabilia vota cordis, & ſic cum humilitate in omni virtutum genere excreſcere, quibus Deo valeat complacere. Sequitur;

---

7 *En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael.*

ADmirandum decore miràque operis exaltatione Eccleſiam hanc filiæ Jeruſalem jam prædixerunt,

quam nunc pergunt exſequi, oſtendentes & magnificantes beatitudinem ad quam tendit, ad quam aſcendit; quò trahitur, quò in pulverem redacta pigmentarium, collocari, ſublimari, & exaltari jamjam digna videbitur: quam nimirum beatitudinem oſtendit, lectulum Salomonis deſignans, & ejus ferculum, & diadema gloriæ, quo die deſponſationis ſuæ ſublimari præ cunctis dignus habitus eſt. Et de lectulo quidem ſic dicitur, *En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt.* Per Salomonem verò, qui, *pacificus*, interpretatur, Chriſtum ſignificari certum eſt, qui ſuo cuncta pacificavit ſanguine, & in unam redegit Rempublicam, quæ in cœlis ſunt, & quæ redemit è terra. Ejus verò lectulus eſt beatitudo, in qua Rex cum Sanctis quieſcit, ad quam Eccleſia per deſertum quotidie aſcendit; qui quantis conſternatur ornatibus, quanto fulgeat ornatu, quantis deliciarum copiis affluens, quantâve charitatis abundantiâ ſit exuberans, norunt ii, quos idem lectulus jam ſuſcipit, quos eâdem beatitudine Dominus jam donavit. Hunc quidem *ſexaginta fortes ambiunt:* ut enim hujus lectuli caſtitas inviolata obſervetur, hunc *ambiunt*, id eſt, cuſtodiunt ſexaginta fortes. Sexagenario verò numero prædicatores verbi continentur, qui Lege docti & Evangelio, bonos & ſcientiâ erudiunt, & ad perfectionem uſque perducunt. Senarius enim Evangelio attribuitur; hoc enim numero, Dominus bona bonorum, & mala malorum emetitur, dicens, *Eſurivi, & dediſtis mihi manducare: ſitivi, & dediſtis mihi bibere: hoſpes eram, & collegiſtis me: nudus, & cooperuiſtis me; infirmus, & viſitâſtis me; in carcere eram, & veniſtis ad me.* Hic itaque rectè Evangelio attribuitur, quo ſi ſexies ducatur denarius, ſexaginta proficientur. Hi itaque cuſtodes lectuli rectè ſexaginta depu-

Matth. 25. 35, 36.

deputantur, qui quocunque ferantur in verbo Evangelium non transeunt, & à Lege non recedunt. Hi verò *fortes* nominantur, fortitudo namque virtus est, quæ virtutes sola defendit, judicia custodit, invicta ad labores, fortis ad prælia, pecuniam negligit, avaritiam fugit quæ virtutem effœminat, (nihil enim tam contrarium fortitudini quàm lucro vinci) non tentatur cupiditate, non metu frangitur, quia virtus sibi constat, ut persequatur vitia tanquam virtutis venena; quam, non ut mediocriter exprimat, adjungit, *Ex fortissimis Israel*; fortissimi namque sunt, qui sine debilitate desiderii æterna contemplantur, carnem vincunt, voluptatibus contradicunt, aspera mundi ferunt, pro æternis blandimenta spernunt, adversitates superant, finem suum conspiciunt, extra laborant, ut intra gaudeant. Sequitur;

---

8 *Omnes tenentes gladios.*

DIctum est, qui custodiant; nunc verò dicendum est, qualiter hunc muniti lectulum custodiant, *tenentes* quidem *gladios*. Hìc armatura doctorum exprimitur, quæ ab apostolo latiùs demonstratur: ait enim beatus Paulus, *State succincti lumbos vestros in veritate, & induti loricam justitiæ, & calceati pedes in præparatione Evangelii pacis: in omnibus sumentes scutum fidei, & galeam salutis assumite, & gladium Spiritûs, quod est verbum Dei*. Hæc quidem armatura doctorum est, quæ designatur hoc loco per gladium, qui ejusdem armaturæ pars principalis est. Gladius enim utrinque secans verbum Dei est, corporalia & spiritualia dividens, umbram à veritate discutiens, *Vivus enim Dei sermo est, &* Ephes. 6. 14, 15, 16, 17.

penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usque ad divisionem animæ & spiritûs, compagum quoque & medullarum, discretor cogitationum, & intentionum cordis. Hunc tenent fortes in manibus, id exercentes opere quod vident in meditatione. Scire enim & intelligere non satis reputant, nisi quod intellexerint, id opere adimpleant: multos enim bene monentes malè viventes cernimus, qui, quod verbo detestantur, id non verentur agere, & quod verbo * *contexunt*, hoc manibus exercere intelliguntur. Sic Scribæ docebant & Pharisæi, quorum verbis acquiescere jubet Dominus, opera verò declinare, suósq; aliter docere præcipit, dicens, *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cælis est.* His itaq; gladii tenentur in manibus, qui doctrinam suam piis confirmant operationibus, & confidenter edocent quod ipsi opere adimplent. Sequitur;

* f. *contemnunt*,

Matth. 5. 16.

Et ad bella doctissimi.

NAm ad bella doctus est, qui peccato resistit opere; ad bella doctior, qui ei & opere resistit, & verbo doctrinæ; ad bella verò doctissimus, qui ei verbo resistit & opere, & adhibito zelo disciplinæ. Innocentes enim tradit exitio, qui eum, cui adhuc latrocinandi spirat affectus, liberat à supplicio; & multorum cogitat exitia, qui parcit malis indultâ veniâ; facilitas enim veniæ, incentivum est culpæ. Sequitur;

Vniuſ-

Vniuſcujuſq; enſis ſuper femur ſuum.

MVltos à bellando cohibet ipſa bellandi impoſſibilitas, utpote ſi habeant gladium, manibuſque teneant, ipſumque extrahere nequeant, vel difficulter queant: hoſtis ideo non necatur, & qui pœnas meruit, impunis evadit. Ideo ſubditur, *Vniuſcujuſque enſis ſuper femur ſuum*, ut ipſum juvet, & extrahendi facilitas, & hoſtem citò percutiendi opportunitas. Enſis enim ſuper femur eſt, cum prædicatione caro propria domatur, ne cum aliis prædicaverit ipſe, reprobus efficiatur. Sequitur;

Propter timores nocturnos.

VIta quæ hìc agitur, per dies noctesque tranſigitur: quæ hìc fiunt opera, quædam diei, quædam nocti attribuuntur; diei, quæ lucis ſunt, nocti, quæ tenebrarum. Vita verò quam præſtolamur, tota in die, tota in luce futura eſt: nulla tunc participatio juſtitiæ cum iniquitate, nulla ſocietas luci ad tenebras, nulla conventio Chriſti ad Belial. Belial cum ſuis totus horrebit tenebris, & inde ſibi nullus jam ad tentandum quocunque modo fideles, nullâ ratione patebit egreſſus; qui, quia nondum hac judicii diſtrictione ligatus eſt, nunc egreditur; nunc, dum tempus eſt, noctis opus & tenebrarum modis omnibus inferre ſatagit & emolitur. Hunc verò repellunt ii fortes, ne fortè inſidiæ tentatoris, ſecuros hos & inermes ſternant, & de commiſſa ſibi cuſtodia quicquam malè deripiant. Sequitur;

9 Ferculum fecit ſibi rex Salomon de lignis Libani. 10 Columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, aſcenſum purpureum: media charitate conſtravit propter filias Ieruſalem.

POſt lectuli deſcriptionem, deſcriptio ferculi rectè ſupponitur. Surgens enim è lecto Rex, ferculo ſe ſuſcipit, ut de loco feratur ad locum, prout cujuſque viderit exoptare negotium. Ait ergo, *Ferculum fecit Rex Salomon de lignis Libani.* Libanus verò, *candidatio*, interpretatur; & ligna Libani, cedri ſunt & cupreſſi; quæ quidem recta ſunt, & erecta, comam in altum producentia, immarceſſibilia, imputribilia, odorem etiam ex ſe optimum emittentia: de iis fecit ſibi Rex ferculum, quo circumferretur, quò ipſum expeteret circumferri negotium. Hæc quidem ligna ſanctorum deſignant agmina, quæ recta ſunt, rectâ ad Deum meditatione & actione tendentia; & imputribilia, quia hos in æternitate ſuſceptos nulla attingit corruptio, nulla mortis, aut doloris, aut moleſtiæ cujuſquam afficit paſſio. In iis beatos apoſtolos, Petrum, & Paulum, cæteroſque apoſtolicâ dignitate ſublimatos connumera, qui Dominum per mundum ferunt, qui ejus facta, dicta, & promiſſa mundo teſtantur & nunciant. Eoſdem quoque columnas reputat argenteas, quos dat Deus prædicatores Eccleſiæ, rectitudine juſtitiæ roboratos, ut Eccleſiam ſuis exemplis ſuſtentent, & nitore eloquii, quaſi ſplendore argenti, decorent. Fecit & in

hoc

hoc reclinatorium aureum, quod quidem ſunt præclaræ mentes fidelium auditorum, in quibus, dum gaudium cœleſte præmonſtravit, quaſi reclinatorium ex auro ſapientiæ compoſuit; Sapientia enim *pretioſior eſt cunctis opibus, & omnia quæ deſiderantur huic non valeant comparari.* Pro.3.15. Ad hoc vero quia multâ tribulatione pervenitur, & ſanguinis effuſione aſcenditur, additum eſt; *Aſcenſum fecit purpureum*: illuc enim per martyrium, quod purpurâ deſignatur, unuſquiſque evehitur; vel certè Chriſti paſſione, quæ purpurâ pretioſior eſt, per quam in Eccleſiam & in cœlum introitur; ingreſſus ad gloriam ſacramento paſſionis aperitur. Demonſtrato ferculo, oſtenſis columnis, & reclinatorio, aſcenſu quoque purpureo, reſtat ut & area ferculi demonſtretur, quam ſic oſtendit: *Media*, id eſt, area quæ in medio ferculi eſt; hanc *charitate conſtravit*: bene prærogativa charitatis elucet; nam ſi apoſtolus es, ad ferculum pertines; ſi martyr es, pertines ad eundem; ſi virgo es, virginitatis in ipſo merito præfulges: quòd ſi iis meritis non æquaris, & tamen diligis, in hoc quidem ferculo rectè ſuſciperis; media namque charitate conſtrata ſunt, ut in ejus medio ſedeat quicunque credit & amat. Quod quidem additum eſt *propter filias Ieruſalem*, id eſt, propter eas, quæ tempore juniores, merito inferiores exiſtunt; quæ, ſi ſummis non æquantur, à ferculo tamen hoc alienæ non ſunt, quæ in charitate ſervantur. Sequitur;

Egredimini

Egredimini, & videte, filiæ Sion, Regem Salomonem.

Dictum est de lectulo, & de custodia ejus; dictumque de ferculo, & ornatu ipsius; restat ut dicatur de regno, & gloria ejus; quod prosequitur, dicens, *Egredimini, & videte, filiæ Sion, Regem Salomonem, in diademate quo coronavit eum mater sua.* Per regem verò Salomonem, Christus (ut jam dictum est) intelligitur, qui crucem super humeros vexit, & per hanc sibi regna jam terræ cuncta subjecit. Ad hunc itaque videndum, omnes quæcunque *filiæ Sion*, id est, speculæ cœlestis filiæ esse desiderant, qui sibi locum in cœlestibus præparari totâ devotione cordis exoptant, Scriptura præsens excitat ut egrediantur, & post suam egressionem videant Regem Salomonem in diademate quo coronatus est. Non autem hortatur egredi, ut Cain foràs egressus est, & consurgens adversus fratrem suum in eum machinatus est. O miserum Cain, nec ulli miserandum, qui metam innocentiæ transgressus, qui fraternæ pietatis oblitus, latam mundo parricidii viam aperuit, & innocentem perimens, sese nocentem mundo declaravit! nec quidem ut Dina de tabernaculo patris egressa est, ut videret mulieres regionis illius; quam agentem curiosè, & ad ea levantem oculos quæ imitari non licebat, videt Sichem filius Hemor, & adamavit, & dormivit cum illa, vi opprimens virginem; cujus ultionem mors ipsa Sichem, & patris ejus Hemor, & omnium qui mares in civitate reperti sunt, & ipsa civitatis depopulatio protestatur. Egressiones enim

Gen. 4. 8.

Gen. 34. 1.

enim istæ malæ sunt; nec ad hoc scibuntur, ut eas imitari fas sit, sed ut scripta caveantur, cogitatu pariter & actu declinentur. Bonæ verò egressiones plurimæ sunt; ut de qua dixit Dominus Abrahæ, *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram quam monstrabo tibi: faciamque te in gentem magnam, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, eriseq; benedictus. Benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi, & in te benedicentur universæ cognationes terræ.* Quæ quidem impleta est ab Abraham obediendo, & jam nunc à Domino, verè quæ sunt promissa complendo. De Jacob quoque dictum est, quòd egressus de Bersabe pergebat Haran, ibique capiti suo supponens lapidem magnum, vidit visionem, & audivit Dominum dicentem sibi, *Et benedicentur in te, & in semine tuo cunctæ tribus terræ*: quam nimirum egressionem bonam fuisse, ipse sequentis operis demonstrat effectus. De beato quoque Petro legitur, quòd cum egressus fuisset atrium in quo Christus judicabatur, cantavit gallus, & flevit amarè: quæ nimirum egressio designat, ipsum à negatione, qua ter Dominum negaverat, jamjam alienatum esse, & ejus ex cordis amaritudine profusas lacrymas, datâ desuper veniâ, in cœlo jam esse susceptas. Cùm sit ergo quædam misera, & à Deo longè recedens, quædam felix, & ad Deum, quoad fieri potest, pœnitentiæ & amoris passibus accedens egressio; quanam **Aaron* filiabus Sion consulitur egredi, ut Regem gloriæ in diademate suo contemplari valeant & intueri? non eâ utique qua Cain egressus est, qua fratrem occidit, & seipsum interfici promeruit: nec eâ qua Dina, curiositatem secuta, alienigenas videre vòluit, & seipsum alienigenæ commisceri, & viginitatis suæ damna incurrisse, condoluit: nec eâ

Gen. 12. 1, 2, 3.

Gen. 28. 10.

* f. earum

Reg. 3. 22. 22. qua ſpiritus à facie Domini egrediens, ait, *Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus*, & interficiam Achab : ſed eâ quam ſecuti Abraham & Jacob, Petrus & Paulus, Deo familiares, & amici facti ſunt ejus. Egrediendum eſt igitur de caſtris infidelitatis & ignominiæ, de caſtris vani timoris & impœnitentiæ, de caſtris invidiæ & malitiæ, de caſtris impudicitiæ & omnis immunditiæ ; ut his egreſſi, caſtra virtutum omnium introeamus, in quibus regem ſummum videre, ſibique complacere mereamur. Sequitur ;

In diademate quo coronavit illum mater ſua in die deſponſationis illius, & in die lætitiæ cordis ejus.

SAncta mater ſummi Regis hujus virgo beata eſt illa Maria, quam ſalutavit angelus, quam præ omnibus elegit Dominus, quam obumbravit Spiritus Sanctus, cujus laus omne ſuperat eloquium, de qua quicquid dicatur, minus eſt ejus laude quod dicitur, huic ſuccumbunt eloquia, veniam poſtulant, quantumcunque dignè lata præconia, nil dici poſſe fatentur, quo ejus augeantur vel æquentur merita. Hæc Regem iſtum diademate coronavit, quia iſte Rex in ea, & de ea carnem aſſumpſit, in qua de diabolo, & morte qua premebatur mundus, glorioſè triumphavit. Ejus enim caro eſt, qua mulier illum circundedit, quem ex ea natum ſanctiſſimè virgo pannis involvit, & in præſepio reclinavit. Hic, quem de cœlo ſtella monſtravit, quæ ad ipſum adorandum, & honorandum muneribus,

bus, Reges ab Oriente protraxit ; hic qui ſapientiâ, ætate, & gratiâ apud Deum & homines proficit ; hic qui in Baptiſmo crimina noſtra purgavit; hic qui mundo miraculis enituit ; hic quem ſuis brachiis crux ſancta portavit ; hic de ſepulchro ſurrexit, & quadrageſimo die videntibus populis, cœlos aſcendit, & die ſuprema cunctos palam judicabit; ad hunc ergo videndum, quæ filiæ Zion eſſe cupiunt, invitantur, ut de caſtris vitiorum egreſſæ, ad caſtra virtutum ingreſſæ, dicant cum Apoſtolo Thomâ, *Dominus meus, Deus meus* ; Joan. 20. 28. & ipſum in noviſſimo die videant & attendant, quia *hæc eſt vita æterna, ut videant te verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum.* Ibid. 17. 3. Hoc quidem diademate coronavit eum mater ſua in die deſponſationis illius : huic enim Deo Patri, & Filio, & Spiritui Sancto virgo beata verè deſponſata eſt, cum eam matrem Filii Dei agnoſcentes, verâ ſibi charitate conjunxerunt, & totâ ſibi amoris plenitudine deſponſaverunt. Hinc quidem lætitia cordi Virginis incedit, hinc ſe beatam aſſeruit, dicens, *Magnificat anima mea Dominum, & exſultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.* Luc. 1. 46, 47. Accita ad vitæ finem hæc Sponſa, ne tranſeuntibus his implicetur, & illaqueetur, admonita ne jamjam ſperet adventurum quod dicitur, ut jam Sponſus videatur, ut corporaliter attrectetur, Sponſus quod ſuprà dictum eſt repetit, dicens ;

CAP. IV.

1 *Quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es! Oculi tui columbarum.*

DE quo, quia donante Domino, jam quod occurrit diximus, nunc tacemus, id attentare volentes quod adjectum est;

Absque eo quod intrinsecùs.

DIxit quidem Dilectam suam oculis columbæ similem; quod ne perversiùs intelligatur, adjecit, *Absque eo quod intrinsecùs latet*; Columba namque, si mundis pascitur, si sine felle est, si rostro vel ungue non lacerat, si gemitum pro cantu habet, si gregatim volat, ad hæc motu quodam naturali ducitur; ad hæc nullo timore Dei, adstringitur, sed intra hæc innatâ quadam lege naturæ coarctatur: anima verò dilecta Deo, si in his se columbæ assimilat, intus sibi in mente est, quo ei dissimilis invenitur. Columba namque si mundis pascitur, pastum quærit, non Deum: anima si mundis pascitur, Deum quærit, non pastum. Columba si felle caret, id naturæ est; si sine ira se regit anima, id gratiæ. Si gemitum pro cantu habet, non dolet quidem, sed cantum, ut sibi donatum est, modulatur: si gemit anima, ipsam Dei præsentiam sibi adesse, & in ea gloriari, deprecatur. *Magna enim* (ut beatus Gregorius

gorius teſtatur) *eſt gloria aperti oris; ſed longè incomparabilis eſt gloria occultæ remunerationis*: pulchrum eſt hoc quod extrà cernitur; ſed longè & incomparabiliter pulchrius id ad quod inviſibiliter pervenitur: pulchra eſt converſatio exterior; ſed pulchrius illibatum cordis deſiderium, quo beatitudo appetitur, & conſcientia mundatur. Hoc igitur in anima dilecta Deo latet, intrinſecuſque in columba penitus ignoratur. Sequitur;

Capilli tui ſicut greges caprarum.

ATtendendum verò quòd hæc commendatio numero ſeptenario comprehenditur, ut intelligas, quæ de ea dicuntur ſpiritualiter dici, & ſpiritualiter debere intelligi: nam ut de oculis dictum eſt, ſic & de capillis intelligendũ eſt. Capilli enim de corpore ſunt, & ornatum præſtant faciei; præciduntur aliquando, & ornatum confert ipſa præciſio: ſi hos abeſſe contigerit, faciei deformitas apparebit. Hi ergo ſunt fideles populi, quorum frequentiâ adornatur Eccleſia; qui cœleſtia, quæ audierint, ad memoriam revocando, ruminant, ſic in ſublime quærentes pabula, & mundiciâ fidei contemplantes æterna: qui nimirum præciduntur, cum ſe aut in actione, aut in contemplatione peccâſſe quoquo modo confitentur; & ornatum faciei iſta præcilio præſtat, quia redintegratio & reformatio ſpiritûs eſt vera confeſſio. Vel ſi ſubtilitas meditationum in capillis intelligatur, hæc capreis rectè comparatur, quæ & ad excelſa tendit, etſi temporali adſtringitur neceſſitate, non tamen recedit ab æternorum intentione. Sequitur;

Quæ aſcenderunt de monte Galaad.

GAlaad, *acervus teſtimonii*, interpretatur, multitudo, videlicet, martyrum, qui pro fide Chriſti mortui, teſtes ſunt veritatis. Vel, *Galaad*, ipſe Chriſtus eſt, in quo multitudo martyrum una eſt. De monte hoc capreæ aſcenderunt, quia Sancti imitantes ejus mortem, ad ſuperna aſcenderunt. Sequitur;

2 *Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus, & non eſt ſterilis inter eas.*

DEntes, divini verbi doctores & expoſitores ſunt: hi cibum his quos edocent, molunt & incorporant, qui dicta Domini fideliter intelligentes & docentes, hæc in eorum animarum ſubſtantiam trajiciunt, vitamque jam fide ſuſceptam ſervant atque comminuunt. Hi gregi tonſarum ovium comparati, de lavacro dicuntur aſcendere, qui in Baptiſmo, vellere peccati depoſito, viam virtutis arripiunt, populos poſt ſe trahunt, & ex Gentibus & Judæis unum populum Chriſtianum conſtituunt: vel ipſos hinc fide, hinc opere perfectos reddentes, gemellis ipſos ditant fructibus & exornant. Vnde nulla in his ſterilis invenitur, à quibus verbi ſuſcepta prædicatio opere diligenter adimpletur. Sequitur;

3 *Sicut*

3 Sicut vitta coccinea, labia tua; & eloquium tuum dulce.

LAbia dentes operiunt, verba proferunt, & quæ à lingua & dentibus intus formantur, prolata foris exaudibilia reddunt. Qui igitur dentes, ii quoque labia sunt, quæ intus formant, foris in lucem proferunt; &, ut cuncta quæ dixerint attentiùs audiantur, hæc dominicâ passione colorant, & mellifluæ humilitatis dulcedine, ut reddant gustui spirituum sapida, collaborant. Vnde & hìc sequitur, *Eloquium tuum dulce.* Sequitur;

Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, absque eo quod intrinsecùs latet.

MAlum punicum Ecclesia est, qua quot fideles continet, tot sub uno cortice grana tenet. Hujus genæ sunt Ecclesiæ diversæ locis diversis fidelium devotione constitutæ. Quibus enim sancta ejus placet Humanitas, & huic ab his Ecclesia consecratur: aliis sancta Trinitas cordi est, cui locus devotissimè sanctificatur. Hæ igitur genæ sunt, in caput unum concurrentes, Dominum scilicet, Jesum Christum, qui Deus in personis trinus est, & unus Humanitate, caput omnium & principium, quæ sunt, & quæ fuerunt, & quæ futura sunt. Hæ tamen genæ sic sunt, *ut fragmen mali punici:* nam ut in fragminibus mali punici grana sunt, à granis partis alterius diversa; sic & in his locis fidelium;

lium diverſæ devotiones ſunt, unâ illic majeſtatem Dei adorante & ſequente, alterâ iſtic humanitatem ejus & humilitatem devotiſſimè proſequente, nullâ tamen occulta Dei quæ adhuc incognita manent, plenè comprehendente. Vnde & hìc ſubditur, *Abſque eo quod intrinſecùs latet*; nam quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, hoc penes ſe Deus continet, revelaturus cum volet. Sequitur;

---

4 *Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.*

DEmonſtratis his partibus, oculis, & capillis, dentibus, labiis, atque genis, ſequitur colli conſtructio, cujus continua eſt, his quæ ſunt memorata compoſitio. Ait igitur, collum hoc eſſe ſicut turrim David: turris enim à David in Jeruſalem eſt compoſita, jacula repellens hoſtium, nullas formidans machinas inimicorum; hæc doctorum prædicatio ſublimis eſt & inexpugnabilis; quæ, dum vera prædicat, nullâ adverſantium ſibi falſitate repellitur; dum coruſcat miraculis, vera eſſe ipſâ rei demonſtratione comprobatur. Hæc itaque propugnacula ſunt, cum quibus hæc turris ædificata eſt, Scripturæ ſanctæ quibus ſuam verè adſtruit veritatem: & *mille clypei*, id eſt, mille protectiones, quibus eorum qui contra ſe arguunt, repellit & reprimit pravitatem: hæ quidem protectiones à prædicatione ſancta dependent, quia quod in Patriarchis

ſanctum

ſanctum eſt, quod in prophetis * nobile, quod in miraculis inſigne, totum Evangelio conteſtatur, & ejus approbat veritatem, cum eâ quæ ſupereſt fortium armaturâ. Hanc verò fortium armaturam quis exprimat? Quis eam, quæ omne tranſcendit eloquium, verbo dignè comprehendat? Quis enim Petri conſtantiam, quis Pauli fortitudinem, quis Joannis dilectionem, quis ſanctorum omnium virtutem eloqui dignè ſufficiat? quibus hæc armatura * procedit, & vera hæc eſſe quæ prædicantur affirmat. Sequitur; * f. notabile,

* f. præcedit,

---

5 Duo ubera tua ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui paſcuntur in liliis. 6 Donec aſpiret dies, & inclinentur umbræ.

HÆc ſunt ubera quæ ſugimus, à quibus incrementa ſuſcipimus, ut Chriſto Regi placeamus, duo Teſtamenta, quorum unum præparatorium eſt, alterum conſummans. Præparatorium eſt quod à Moyſe datum eſt, in quo de Chriſto promittit ea quæ de ipſo in Novo jam Teſtamento videmus impleta; prima enim prophetia hæc exſtitit, qua Dominus ad ſerpentem ait, *Inimicitias ponam inter te & mulierem, & ſemen tuum & ſemen illius: ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo ejus.* Beatam igitur virginem exprimens, cujus calcaneo, extremæ, ſcilicet, parti, qua terram * *videbat* ſerpens inſidians, ne prævaleret in morſu, ipſo ejus calcaneo conquaſſatus eſt. Primum ejus ſemen, Adam docente, Abel juſtus apparuit, qui agnum offerens, Chriſti paſſionem præmonſtravit, & ipſam confitens, innocens in ea & martyr occubuit. In Gen. 3. 15.

* f. calcabat

*f. *numerabilis* semine hoc Seth **numerabilis* & Henoch, Noe quoque mundum ligno ſalvantem, & Abraham filio ſuo non parcentem, ipſumque Moyſem ſic dicentem, *Prophetam ſuſcitabit vobis Deus de medio fratrum veſtrorum, ſimilem mei; & ponet verba ſua in ore ipſius, loquetur que ad eos omnia quæ præceperit illi. Qui autem verba ejus quæ loquetur in nomine Dei, audire noluerit, ipſe ultor exiſtet.* Deut. 28. 18, 19. Quæ & conteſtans Iſaias, ait, *Ecce virgo concipiet, & pariet Filium.* Iſ. 7. 14. Jeremias in id ait, *Faciet Dominus novum ſuper terram, & mulier circumdabit virum.* Jer. 31. 22. Quod affirmans Ezechiel, ait, *Porta hæc clauſa erit, & non aperietur, & vir non tranſiet per eam, eritque clauſa Principi.* Ez. 44. 2. Atque Daniel, cum venerit Sanctus Sanctorum, ceſſabit in vobis unctio. Dan. 9. 24. Sic totum percurrens Teſtamentum vetus, illud in promiſſis, in holocauſtis, in ſacrificiis, in eo Teſtamenti novi præparatorium quoddam poteris invenire. Novum verò Teſtamentum eſt quod audimus, quod legimus, quod Chriſto auctore conteſtamur, quo jam ſtatum habente, vetus interiit, niſi quòd hujus veritati teſtimonium fidele perhibuit. Hæc ſunt ubera, *ut duo hinnuli capreæ*, quæ cum velis comprehendere ſtatim à te fugient, & vides hos in alta conſcendere: alta enim juſtorum myſteria hominis non capit intellectus, nec fides habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Sequenda ergo in his fides eſt, & humana ratio, in confeſſione Trinitatis, & Vnitatis veritate, in Incarnationis myſterio, & Paſſionis ſacramento, in eo quod offerimus Altaris dono, tota conticeat, & quod fides prædicat, hoc veneretur, & diligat (Hæc enim, *paſcuntur in liliis*, id eſt, fidem accipiunt ab iis Sanctorum conventibus, qui ſicut lilia, Deo aſſiſtunt, & ab eo ſplendorem gloriæ ſempiternæ percipiunt) donec illis aſſiſtamus, cum dies

judicii

judicii aſpiraverit, & umbræ hæ ignorantiæ, quæ nos ad præſens impediunt, ex toto fuerint evacuatæ. Sequitur;

Vadam ad montem myrrhæ, ad collem thuris.

IN laudem Eccleſiæ decurſo præſenti ſeptenario, ne moram faciat, membris in cæteris hoc exequendo, agit quod amantis eſt, videre deſiderat quod amat, ei præſens adeſſe quam tantâ laude magnificat. Vnde ait, *Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris*, id eſt, præſens ipſe viſitabo Eccleſiam, quæ mons myrrhæ eſt, & collis thuris. Mons verò myrrhæ, altitudo eſt mortificationis; de qua ait apoſtolus, *Mortificate membra* Col. 3. 5. *veſtra quæ ſunt ſuper terram; fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & avaritiam, quæ eſt ſimulacrorum ſervitus.* Hæc verò mortificat Eccleſia, conſiderando quæ ſurſum ſunt, ubi nil eſt aut eſſe poteſt eorum quæ dicta ſunt. Collis verò thuris, humilitas eſt orationis, qua ſe Eccleſia in alta ſuſpendit, & velut è thuribulo cordis, quaſi fumus thuris aſcendit. His enim virtutibus Eccleſia, vel fidelis quæque anima mundatur in mortificatione vitii, reluctans in oratione, lacrymis ſe abluens, ut lotis ſordibus, Sponſo pulchra appareat; cujus conatum ipſe adjuvat, & opus ſuum in ea laudans, dicit;

7 *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te.*

ET hæc quidem cauſa eſt cur vadam, quia tu *tota pulchra es, & macula non eſt in te*; cujus plenè deſcribit * plenitudinem, noviſſimè ponens quod primum eſt: ad hanc namque ſpiritualem pulchritudinem primum eſt, ut in Baptiſmi lavacro, vel ſanguinis effuſione maculæ deleantur: deinde virtutes ſpirituales quæ Deo complacent, aſſumantur, ut ad illam in capite & in membris ſuis ornata piè deſiderans Sponſus accedat, & in ipſa manſio ſibi ſancta complaceat. Vnde ait;

* f. *pulchritudinem*

8 *Veni de Libano Sponſa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.*

LIbanus namque, *Candidatio*, interpretatur; unde & hæc luce virtutum perfuſa, ut ad Deum veniat, evocatur, utpote cui ter dicitur, *Veni*, ad ipſum fide perfecta, ſpe exhilarata, approximet, & cum eo æternâ claritatis plenitudine refecta congaudeat: quod quidem gaudium annotatur, cum dicitur, *Coronaberis de capite Amana*; quæ quidem corona de cacumine Amana,

Amana, de vertice Sanir & Hermon effecta comprobatur. *Amana* namque mons Ciliciæ est, qui, *Inquietus*, vel, *Turbulentus*, dicitur, homines designans seculi, qui ex avaritia & cupiditate rerum transeuntium, inquieti semper inveniuntur & turbidi. *Sanir* mons in Judæa est, qui, *Fœtor*, interpretatur, hos significans, quorum corpora luxuriarum agitantur incendiis, & fœdantur. *Hermon* verò Judææ mons, qui &, *Anathema*, interpretatur, hos significat, qui per superbiam elati adeo efferuntur, ut iis nulla communio cum Domino sit, qui ait, *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Jac. 4. 6. Quid ergo est, coronam Dilectæ suæ ex his cacuminibus confici, nisi eos qui fæculentâ rerum cupiditate turbati fuerant & subversi, ad Christum plenè converti; & quorum corpora luxuriæ distrahebant innumeræ, Christum solum amplecti & diligere; qui etiam aliis omnibus se præferebant, hos etiam usq; ad mortem se pro Christo humiliari, & dicere, *Mihi vivere Christus est, & mori lucrum.* Phil. 1. 21. His ergo coronatur Ecclesia & sublimatur; hos uno complectens verbo, subjungit, & dicit, *De cubilibus leonum, & de montibus pardorum.* Hi namque montes cubilia, id est, loca in quibus leones conquiescunt. *Leones* namque dicuntur maligni spiritus, qui in iis recubant in quibus vitia prædicta jam regnant. *Montes* verò pardorum hi sunt, in quibus virtus vitio permista est, gaudetque quæ vocatur hypocrisis, vitio pallio virtutis operto, ab omnibus honorari. His itaque, qui montes pardorum fuerant, & leonum cubilia, ad Deum mente purâ conversis, pardis, scilicet, puritatem amplectentibus, leonibus verò simplicitatem & humilitatem diligentibus, corona Sponsæ præparatur, quæ sibi signum victoriæ, eo quòd mundum vicerit, jamjam esse demonstratur. Sequitur;

9 Vulnerâsti cor meum, soror mea Sponsa, vulnerâsti cor meum.

Ecclesia quæ summi Regis hujus Sponsa jure dicitur, ejus sanguine acquisita, duarum partium divisione consistit; unâ, quæ jam perfecta est; alterâ, nondum perfectâ. Illa perfecta est quæ vias vitæ jamdudum ingressa est, quæ dudum abiit in consilio bonorum, & in eorumdem via stetit, & in cathedra prudentiæ sedem sibi firmavit. Hæc Ægypto suas dudum dimisit tenebras, persecutionem Pharaonis evasit, hunc persequentem in mediis undis exstinctum vidit, quia potestatem ejus evacuatam baptismatis undis agnovit. Hæc in deserto secuta Moysem, magnalia Dei conspexit, & de ore ejus prolata verba Legis ipsius audire promeruit, quæ quidem usque eò tenuit, quousque Dominum ad Moysem & ad populum dicentem audivit, *Prophetam suscitabo vobis de medio fratrum vestrorum similem tui; & ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi. Qui autem verba ejus, quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor existam.* In hac rectè connumerem patres veteris Testamenti omnes, patriarchas, & prophetas; in Testamento novo apostolos, martyres, & confessores: hi quidem Deo omnes conjuncti sunt, & coadunati; ut sint unus cum eo spiritus, quod est, cum eo unius spiritûs; id enim volunt quod vult, & nolunt hoc quod non vult; ita ut nulla in eis sit discordia, quos ipse secum sumpsit in gloria. His rectè annumerem Dei electos, in carne viventes, carnis tamen, quantum

Deut. 28. 18, 19.

quantum fas est, nescios, & Dei Spiritu Deo dudum *manitos, quibus *vivere Christus est, & mori lucrum*, Deo dicentes assiduè, Trahe nos post te, ut in odore unguentorum tuorum perveniamus ad te; hæc quidem perfecta est. At illa imperfecta est, quæ fidem nuper suscepit, sed nondum opera Dei adimplevit: cognovit quidem Dominũ, quia bonus est, sed bonitatis ejus opera nondum assecuta, dicit cum propheta, *Quid enim mihi est in cœlo? & à te quid volui super terram?* nondum reliquit domum, nec patrem, nec matrem; nondum Christum pauperem pauper ista secuta. Alii, relicto patre, & matre, parentibus, & filiis, domibus, & agris, Christum quidem sequuntur, plenè tamen assequi non merentur: instat quidem caro, quæ ad carnis illecebras, & opera ejus innumera, in carne manentem incitat & invitat: instat & adversarius, qui carnis hanc suasionem adjuvat, pœnitentiæ longa promittens tempora, & post expleta vota Deum si offensus est, ut pium & placabilem Judicem posse per lacrymas ad veniam facilè revocari. Unde & plangit dicens, *Oh! quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Ad exacta itaque recurrit tempora, infantiam, puericiam, adolescentiámque considerans, juventutem, & ætatem virilem, senectutémque dijudicans, singula quibus Deum offendit damnans, seipsam etiam pœnitentiâ cordis, & confessione oris, & satisfactione operis, per abstinentiam & disciplinam, per orationem & eleemosynam, per vigilias & doctrinam, mundans & purgans, cœlestem ad se misericordiam evocans; peccatis remissis, quo peccavit altiùs, eo nunc ardet ampliùs, dicens, *Vulnerâsti cor meum, soror mea Sponsa*; acsi dicat, O Deo dignè desponsata per opera, quæ Dei Sponsa justè diceris, mea tamen soror es, quibus Pater unus

* f. unitos,

Ps. 72. 25.

est

est Deus per creationem, una mater Ecclesia per regenerationem; apud Sponsum multa potes, pro sorore quod potes exhibeas; vulnus amoris, quod te imitando pertuli, quæso ut amplifices, charitatem in me dilates, & me ad perfectum illud in quo gaudes, interventione sanctâ perducas. Sequitur;

In uno oculorum tuorum.

OCuli Ecclesiæ duo sunt, unus actionis, alter contemplationis; unus quo intuetur proximum, alter quo videt Deum; unus quo intuetur proximi necessaria, alter quo Deum rimatur, & secreta cœlestia. In eo igitur oculo, qui ad proximum est, qui ad ejus necessaria dirigitur, non sibi postulat, ut consulatur; sed in eo quo videt Deum, quo contemplatur *æternitas, quo secreta quæ latent hominem in carne viventem, intelligit quæ sit latitudo, quæ longitudo, quæ sublimitas, & quod profundum. Nam quia Deus charitas est, eademque quæ Dei est, longitudo charitatis est; & sicut ab æterno Deus est, sic ab æterno exstitit charitas; & sicut in æternum Deus, sic & in æternum charitas in suas permansura est creaturas: hæc quidem longitudo Dei est. Quia verò non est major dilectio, quàm ut animam suam quis ponat pro amicis suis, ejus in hoc exstitit latitudo, quòd animam pro amicis suis posuit, ut quos inimicos habuerat, in unitatem converteret fidei, charitatis, & pacis. Sublime verò Dei in hoc est, quòd omne quod est, ex Deo est; corporalia quidem, Deo partes connectente ex quibus sunt; spiritualia verò, Deo vitam iis conferente, qua vivunt, qua sapiunt, qua rerum omnium existentiam mirabili mentis

*f. æternitatem,

tis apertione intelligunt: hæc tamen finita sunt, ultra quæ nihil nisi Deum intelligas. Hoc verò sublime Dei est, à quo descendit in Virginem, à quo descendit in Crucem, ut vel sic per se hominem, omnes qui ipsum hominem confiterentur & crederent, mortis ejus virtute reficeret. Profundum verò, illud inferni est, in quod descendit, ut illos inde eriperet, in quibus matris suæ semen ipse recognosceret: sicut in principali & primâ prophetiâ à Domino dictum est, *Ponam inimicitias inter te & mulierem, & semen tuum & semen illius*; omnes semen illius esse intelligens, qui de ejus semine nasciturum aut natum crederent, qui expers peccati mundum à peccato eriperet. Sequitur;

Et in uno crine colli tui.

QVod est, In unitate crinium colli tui; qui crines sunt ut crinis unus. Crines enim sunt, qui à capite descendunt in corpus, ornantes faciem, collumque tegentes; qui omnes sic adstricti unitate junguntur, ut unus esse crinis videantur. Hi sanctorum singulæ personæ sunt, qui cum omnes à Deo sint, in tantâ in ipsum charitate & contemplatione intendunt, ut omnes quasi unus videantur; juxta illud, *Multitudinis autem credentium erat cor unum & anima una*: huic ergo multitudini desiderans hæc pars interesse, ait, *Vulnerâsti cor meum*; non mortis quidem vulnere, quod quidem lethale esse perhibetur, sed vulnere quo vita in Deum concipitur, alitur, atque perficitur. Hoc ergo vulnere plùs vulnerari appetens, & hac luce qua videtur Deus, plùs illuminari desiderans, bis ait, *Vulnerâsti cor meum, soror mea Sponsa, vulnerâsti cor meum*, tertium sibi ap- Act. 4. 32.

poni vulnus desiderans, in quo non spe pendeat, sed ejus quam desiderat apprehensione rei congaudeat. Sequitur;

---

10 *Quàm pulchræ sunt mammæ tuæ, soror mea Sponsa! pulchriora sunt ubera tua vino, & odor unguentorum tuorum super omnia aromata.*

HÆc digna sororis est à sorore commendatio; ait enim, O quæ Sponsa Dei dignè dici meruisti, quæ tamen te mihi sororem esse non abnuisti, *quàm pulchræ sunt mammæ tuæ* id est, doctrina uberum tuorum quàm pulchra est ad consolationem infirmorum, & sustentationem parvulorum? Et has mammas repetitione laudis manifestat, dicens; *Pulchriora sunt ubera tua vino, & odor unguentorum tuorum super omnia aromata.* De quibus, quia quod dedit Dominus ostendimus, hæc ad tempus repetere superfluum. Sequitur;

---

11 *Favus distillans labia tua, Sponsa.*

PErseverat adhuc soror in laude Sponsæ, dicens, *Favus distillans labia tua, Sponsa* Christi. Favo nil dulcius est: & de eloquiis divinis dicitur, *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua? super mel ori meo.* Favus enim mel in cera est, id est, spiritualis eloquiorum sensus in literâ, à cera, quæ ut litera est, distillans spiritualem intellectum, allegoricum, sive moralem, vel anagogicum.

Ps. 118. 103.

Vel

Vel quia cuncta divina eloquia incarnationem Domini noſtri Jeſu Chriſti prædicant, in qua diverſæ naturæ conjunctæ ſunt, ut mel in cera, quæ patet, abſconditum eſt, * ut in carne divinitas. Ideo ſtillanti favo labia hujus Sponſæ comparantur, quæ divinæ incarnationis teſtimonia non tacere comprobantur. * f. ita

Mel & lac ſub lingua tua.

NAm qui ejus prædicant incarnationem, mel & lac ſub lingua habent, Deum in dulcedine mellis pronunciantes, hominem vero innocentem, in lacte quod de terra colligitur, teſtificantes. Mel namque de cœlo eſt, quia de rore cœleſti apes virgo ſuſcipit, conceptum in cera colligit; ſic & conceptum Dei Filium de cœlo mater virgo concepit, conceptum carne induit, indutum lactis alimoniâ refocillavit, ſicque vitam mundo ex ſe ipſa repræſentavit. Meritò ergo hæc ſub lingua habere dicuntur, qui hæc meditantes corde, linguâque teſtantes, iſta memoriter tenent, & prædicantes annunciant.

Et odor veſtimentorum tuorum ſicut odor thuris.

VEſtimenta corpus contegunt, à frigore defendunt, & ſi lautiora ſint, ornatum præbent, & gratiam conferunt poſſidenti. Hoc animabus virtutes conferunt, ſine quibus nudæ ſunt, & expoſitæ frigoribus quæ veniunt ab Aquilone, ubi ſedem ſibi poſuit, qui cuncta infrigidare curavit: ſed ab hoc frigore animæ illæ

illæ tutæ ſunt, quæ mundum jam reliquerunt, quæ Chriſtum arctiùs ſecutæ audire meruerunt, *Venite ad me, qui laboratis & onerati eſtis, & ego refi iam vos:* quos quidem bene reficit, dum eis mundum ſpernere, & Deum quærere, & in iis totâ mente præcipit inhærere. Veſtita quidem anima fide rectâ, veſtita humilitate & pœnitentiâ, veſtita confeſſione & ſatisfactione omnimodâ, cum jam bene ſperat de venia, & ſe omnimodâ veſtit charitate, & ſe, quantùm poteſt, in hac exercens ſolicitudine, jam veſtimentis utitur in quibus Deo placitum eſt, quorum odor optimus eſt, & ſuavis fragrantia, *ſicut odor thuris.* Thus quidem igni appoſitum, odorem ex ſe dat ſuaviſſimum: ſic virtutes igni charitatis admiſtæ, bonum hìc populis largiuntur exemplum, & gratum Domino dant honorem, & odorem ſuaviſſimum. Sequitur:

---

12 *Hortus concluſus ſoror mea Sponſa, hortus concluſus, fons ſignatus.*

LAude pulchrâ ſororem extulit; oculos ejus & unitatem crinium collaudavit; uberum decorem, & unguentorum odorem, labia, linguámque, cum veſtimentorum odore commendavit; jam locum deſignat ubi talia reponuntur: reponuntur quidem in horto concluſo; nec concluſo quidem, ſed & item concluſo. Qui quidem hortus bis concluſus, ipſa eſſe intelligitur cui ſic dicitur, *Hortus concluſus ſoror mea Sponſa.* Hortus enim dicitur locus amœnus, quo flores redolent, quo diverſorum generum vernant areolæ, quo balſamo pigmenta & thymiamata reſpondent, quo fructiferarum

rum arborum quarumlibet umbracula ſuavem quieſcere volenti ſedem præſtant & habitaculum. Hujuſmodi hortus Eccleſia eſt, quæ jam à Deo ſuſcepta eſt, vel in proximo jam ſuſcipienda præparatur, quæ Deo virtutem operum bonorum, ſanctitatis etiam ſpeciem (quæ balſamo vel aliis ſpeciebus deſignatur) & umbram qua ſe Dominus exhibeat, in qua requieſcat & oblectetur, ſeipſam præſentare non tardat. Hæc quidem hortus concluſus eſt. Qua clauſurâ? Clauſtro quidem fidei; nam illam vera fides undique claudit & munit, ita ut in nulla ejus parte oſtium aut foramen hoſtis inveniat, quo ad illam, tentando, vel aliquatenus oppugnando, accedat: quæ item *hortus concluſus* dicitur; ſed qua concluſione? oſtendit dicens, *Fons ſignatus*; acſi dicat, Fide clauſa es, nec ſolùm fide, ſed etiam Baptiſmate; Baptiſma namque ſuſcepit Eccleſia, qui eſt fons ſignatus, in nomine Patris, Filii, & Spiritûs Sancti. Quod ubicunque dignè ſervatum reperit inimicus, fugit, evaneſcit, &, ut à facie ignis cera, ſic quidem liqueſcit. Sequitur,

---

13 *Emiſſiones tuæ paradiſus malorum punicorum, cum pomorum fructibus.*

E*Miſſiones* verba ſunt bona, & opera, quibus Eccleſia gignit & nutrit martyres, & ad cœlum transmittit; alios ſanctè viventes proximis in exemplum proponit, & ſic malorum punicorum fructus emittit. Malum punicum ſub rubeo cortice multitudinem granorum claudit, fructus ejus dulciter reficit: ſic qui pro Chriſto ſanguinem fundunt, congregant ſibi multitu-

dinem virtutum: alii qui in pace viventes, bona operantur, proximos instruunt, & reficiunt; & utrique odorem virtutum, tanquam paradisum suavitatis, emittunt: *Paradisus* enim græcè, latinè *Hortus*, vel, *Irrigatio*, dicitur. In nobis verò paradisus est, cum animatur, & vivificatur anima virtutibus, & infusione Sancti Spiritûs, fructificans plantariis virtutum, in quo principaliter lignum vitæ constituit Deus, id est, pietatis radicem; ea est enim vitæ nostræ substantia, si Deo debitum cultum deferamus. Justus ergo in paradiso maneat, ut contra æstus corporis, & ardorem carnis refrigeretur virtutum umbraculis, & earum tueatur adjumentis; quod est, *cum pomorum fructibus*. Mala namque punica sunt, qui hinc suo sanguine laureati discedunt: illi verò fructus, qui solùm poma dicuntur, sunt ii qui licèt martyres non dicantur, Deum tamen honestate vitæ, & veræ fidei confessione, prosequuntur. Sequitur;

Cypri cum nardo. 14 *Nardus & crocus, fistula & cinnamomum, cum universis lignis Libani, myrrha & aloe, cum omnibus primis unguentis.*

HOc ad illud retrahitur quod dictum est, *Emissiones tuæ Paradisus malorum punicorum*: nec solùm mala punica emittuntur à te; immo *cypri cum nardo*, & cætera quæ sequuntur, emissiones tuæ sunt. Cyprus arbor aromatica est, semine candido, & odoris boni, quod in oleo coquitur, & inde unguentum fit quod cyprus dicitur, quo etiam Principes inunguntur, ut se aliis in alta

alta virtutibus extollant; & * ſin cum nardo quæ humilis eſt, & herba redolens, & calens, charitatemque ſignificans: hoc innuens, ut Princeps quantumcunq; aliis virtute emineat, ſemper eis charitate, quæ nardo deſignatur, adhæreat. *Nardus & crocus.* Crocus aurei coloris eſt, divinam deſignans ſapientiam, quam neceſſe eſt ut Princeps obſervet, illud præ oculis habens, *Quanto major es, humiliate in omnibus*; & illud, *Qui ſe humiliat exaltabitur, & qui ſe exaltat humiliabitur.* *Fiſtula & cinnamomum.* Fiſtula quidem, quæ & Caſſia dicitur, arbor eſt aromatica, ſed parva, robuſti corticis, & purpurei, quæ ad curandas viſcerum moleſtias valet, quæ pro ſui brevitate, inter herbas odoriferas à quibuſdam reputatur: quæ humiles ſpiritu ſignificat, qui Dominicæ paſſionis memores, ad patiendum pro Domino ſunt parati. Cinnamomum verò arbor brevis eſt, ſed odorifera & dulcis, cinerei coloris, ad medicinæ valens uſum, fiſtulæ duplo præſtans: illos ſignificans, qui ſe infirmos reputant, quorum humilitas apud Deum laudem habet & dulcedinem. Et bene poſt fiſtulam purpuream cinnamomum cinerei coloris ponitur, quia per recordationem Dominicæ paſſionis, nobis oritur deſpectus noſtræ virtutis. *Cum univerſis lignis Libani.* Sicut enim fiſtula & cinnamomum, humiles ſanctorum cogitationes, ſic & ligna Libani, quæ alta & robuſta ſunt, ſublimes demonſtrant ſanctorum actiones & orationes. *Myrrha & aloe cum univerſis lignis Libani.* Myrrha & aloe, ſunt continentia carnis, & caſtimonia, quæ putredinem luxuriæ mortificant. Myrrha verò corpus imputribile reddit: ſic amaritudo & patientia animas muniunt contra carnales concupiſcentias, atque defendunt. Species enim aromatum, honor & profectus diverſarum virtutum, quæ in

* *ſimul nardo*

Sirac. 3. 20. Luc. 14. 11.

Sanctis

illæ tutæ ſunt, quæ mundum jam reliquerunt, quæ Chriſtum arctiùs ſecutæ audire meruerunt, *Venite ad me, qui laboratis & onerati eſtis, & ego refi iam vos;* quos quidem bene reficit, dum eis mundum ſpernere, & Deum quærere, & in iis totâ mente præcipit inhærere. Veſtita quidem anima fide rectâ, veſtita humilitate & pœnitentiâ, veſtita confeſſione & ſatisfactione omnimodâ, cum jam bene ſperat de venia, & ſe omnimodâ veſtit charitate, & ſe, quantùm poteſt, in hac exercens ſolicitudine, jam veſtimentis utitur in quibus Deo placitum eſt, quorum odor optimus eſt, & ſuavis fragrantia, *ſicut odor thuris.* Thus quidem igni appoſitum, odorem ex ſe dat ſuaviſſimum: ſic virtutes igni charitatis admiſtæ, bonum hìc populis largiuntur exemplum, & gratum Domino dant honorem, & odorem ſuaviſſimum. Sequitur:

12 *Hortus concluſus ſoror mea Sponſa, hortus concluſus, fons ſignatus.*

LAude pulchrâ ſororem extulit; oculos ejus & unitatem crinium collaudavit; uberum decorem, & unguentorum odorem, labia, linguámque, cum veſtimentorum odore commendavit; jam locum deſignat ubi talia reponuntur: reponuntur quidem in horto concluſo; nec concluſo quidem, ſed & item concluſo. Qui quidem hortus bis concluſus, ipſa eſſe intelligitur cui ſic dicitur, *Hortus concluſus ſoror mea Sponſa.* Hortus enim dicitur locus amœnus, quo flores redolent, quo diverſorum generum vernant areolæ, quo balſamo pigmenta & thymiamata reſpondent, quo fructiferarum

rum arborum quarumlibet umbracula ſuavem quieſcere volenti ſedem præſtant & habitaculum. Hujuſmodi hortus Eccleſia eſt, quæ jam à Deo ſuſcepta eſt, vel in proximo jam ſuſcipienda præparatur, quæ Deo virtutem operum bonorum, ſanctitatis etiam ſpeciem (quæ balſamo vel aliis ſpeciebus deſignatur) & umbram qua ſe Dominus exhibeat, in qua requieſcat & oblectetur, ſeipſam præſentare non tardat. Hæc quidem hortus concluſus eſt. Qua clauſurâ? Clauſtro quidem fidei; nam illam vera fides undique claudit & munit, ita ut in nulla ejus parte oſtium aut foramen hoſtis inveniat, quo ad illam, tentando, vel aliquatenus oppugnando, accedat: quæ item *hortus concluſus* dicitur; ſed qua concluſione? oſtendit dicens, *Fons ſignatus*; acſi dicat, Fide clauſa es, nec ſolùm fide, ſed etiam Baptiſmate; Baptiſma namque ſuſcepit Eccleſia, qui eſt fons ſignatus, in nomine Patris, Filii, & Spiritûs Sancti. Quod ubicunque dignè ſervatum reperit inimicus, fugit, evaneſcit, &, ut à facie ignis cera, ſic quidem liqueſcit. Sequitur;

---

13 *Emiſſiones tuæ paradiſus malorum punicorum, cum pomorum fructibus.*

Miſſiones verba ſunt bona, & opera, quibus Eccleſia gignit & nutrit martyres, & ad cœlum tranſmittit; alios ſanctè viventes proximis in exemplum proponit, & ſic malorum punicorum fructus emittit. Malum punicum ſub rubeo cortice multitudinem granorum claudit, fructus ejus dulciter reficit: ſic qui pro Chriſto ſanguinem fundunt, congregant ſibi multitu-

dinem virtutum: alii qui in pace viventes, bona operantur, proximos instruunt, & reficiunt; & utrique odorem virtutum, tanquam paradisum suavitatis, emittunt: *Paradisus* enim græcè, latinè *Hortus*, vel, *Irrigatio*, dicitur. In nobis verò paradisus est, cum animatur, & vivificatur anima virtutibus, & infusione Sancti Spiritûs, fructificans plantariis virtutum, in quo principaliter lignum vitæ constituit Deus, id est, pietatis radicem; ea est enim vitæ nostræ substantia, si Deo debitum cultum deferamus. Justus ergo in paradiso maneat, ut contra æstus corporis, & ardorem carnis refrigeretur virtutum umbraculis, & earum tueatur adjumentis; quod est, *cum pomorum fructibus*. Mala namque punica sunt, qui hinc suo sanguine laureati discedunt: illi verò fructus, qui solùm poma dicuntur, sunt ii qui licèt martyres non dicantur, Deum tamen honestate vitæ, & veræ fidei confessione, prosequuntur. Sequitur;

Cypri cum nardo. 14. *Nardus & crocus, fistula & cinnamomum, cum universis lignis Libani, myrrha & aloe, cum omnibus primis unguentis.*

HOc ad illud retrahitur quod dictum est, *Emissiones tuæ Paradisus malorum punicorum*: nec solùm mala punica emittuntur à te; immo *cypri cum nardo*, & cætera quæ sequuntur, emissiones tuæ sunt. Cyprus arbor aromatica est, semine candido, & odoris boni, quod in oleo coquitur, & inde unguentum fit quod cyprus dicitur, quo etiam Principes inunguntur, ut se aliis in alta

alta virtutibus extollant; & * ſin cum nardo quæ humilis eſt, & herba redolens, & calens, charitatemque ſignificans: hoc innuens, ut Princeps quantumcunq; aliis virtute emineat, ſemper eis charitate, quæ nardo deſignatur, adhæreat *Nardus & crocus.* Crocus aurei coloris eſt, divinam deſignans ſapientiam, quam neceſſe eſt ut Princeps obſervet, illud præ oculis habens, *Quanto major es, humiliate in omnibus*; & illud, *Qui ſe humiliat exaltabitur, & qui ſe exaltat humiliabitur. Fiſtula & cinnamomum.* Fiſtula quidem, quæ & Caſſia dicitur, arbor eſt aromatica, ſed parva, robuſti corticis, & purpurei, quæ ad curandas viſcerum moleſtias valet, quæ pro ſui brevitate, inter herbas odoriferas à quibuſdam reputatur: quæ humiles ſpiritu ſignificat, qui Dominicæ paſſionis memores, ad patiendum pro Domino ſunt parati. Cinnamomum verò arbor brevis eſt, ſed odorifera & dulcis, cinerei coloris, ad medicinæ valens uſum, fiſtulæ duplo præſtans; illos ſignificans, qui ſe infirmos reputant, quorum humilitas apud Deum laudem habet & dulcedinem. Et bene poſt fiſtulam purpuream cinnamomum cinerei coloris ponitur, quia per recordationem Dominicæ paſſionis, nobis oritur deſpectus noſtræ virtutis. *Cum univerſis lignis Libani.* Sicut enim fiſtula & cinnamomum, humiles ſanctorum cogitationes; ſic & ligna Libani, quæ alta & robuſta ſunt, ſublimes demonſtrant ſanctorum actiones & orationes. *Myrrha & aloe cum univerſis lignis Libani.* Myrrha & aloe, ſunt continentia carnis, & caſtimonia, quæ putredinem luxuriæ mortificant. Myrrha verò corpus imputribile reddit: ſic amaritudo & patientia animas muniunt contra carnales concupiſcentias, atque defendunt. Species enim aromatum, honor & profectus diverſarum virtutum, quæ in

* *ſimul nardo*

Sirac. 3. 20. Luc. 14. 1.

Sanctis

Sanctis sunt. Ex his speciebus, prima & præcipua fiunt unguenta, quæ sanant corpora; bene ergo virtutes animarum designant, quibus congregatis, confectis, bonus odor egreditur, & sanitas reparatur. Sequitur;

---

15 *Fons hortorum, puteus aquarum viventium quæ fluunt impetu de Libano.*

SOroris à sorore laus ita repetitur, *Fons hortorum, puteus aquarum viventium.* Ipsa enim est, in qua est fons hortorum omnium, id est, Spiritus Sanctus, qui Deus hortos irrigat, & in germina producit, & flores, & fructus, & semina, quibus placent, & pro quibus excoluntur, habere facit. Ex ipso namque scriptura est, quæ aquam sapientiæ generans reficit, nec manare desistit; quæ bene, *hortorum*, dicitur, quia illorum specialiter est, in quibus virtutes oriuntur, quæ superficie tenus est fons, puteus in profundo. Scriptura enim in quibusdam locis aperta est, & intellectu facilè capitur: in aliis verò obscura, & nisi exposita, non intelligitur. Aquæ tamen quæ labuntur, viventes sunt, id est, homines, pro quibus datæ sunt, si intelligantur, ad vitam utique perducentes: unde dictum est, *Fluminis impetus* Ps. 45.5. *lætificat civitatem Dei: sanctificavit tabernaculum suum Altissimus. Quæ fluunt cum impetu de Libano:* quæ de Libano cœlesti, id est, candore spiritualium & cœlestium virtutum effluunt; *cum impetu*, id est, impetuosè decurrunt. Magno enim impetu decurrunt in Moysem, qui primordia mundi descripsit, & Deo locutus est tempore quo nullus *restiterat homo; magno in pro- * f. adstiterat

phetas,

phetas, qui Deum prædixerunt futurum hominem, cum ipſe jam non eſſet homo; magno in David, qui ſic omnia percurrit myſteria, ut in his nil intactum relinquatur; impetu magno in Apoſtolos, qui mundum denuo innovantes, vitam nobis prædicant, & prædicunt æternam. Sequitur;

---

16 *Surge Aquilo, & veni Auſter, perfla hortum meum, & fluant aromata illius.*

SEx diſtinctam commatibus Sponſæ ſuæ laudem Sponſus hucuſque audivit, quam ſe nunc approbare confirmat, dicens, *Surge Aquilo.* Imperat enim Deus omni virtuti cœleſti, tam illi quæ in cœlis creata, & ab ipſo per elationem mentis reproba facta eſt, quàm ipſis quæ cum eo ſteterunt, & ipſi firmâ charitatis radice conjunctæ ſunt. Venturus itaque in hortum ſuum Dominus, ut nil ſibi triſte occurrat, nilque quo offendatur inveniat, Aquiloni potenter præcipit ut ſurgat, ut ab eo loco longè ſe faciat, exteras adeat nationes, infrigidet eas, & ſibi reddat conſimiles. Auſtro verò præcipit, ut ad hortum ſuum veniat, & molli flatu ſuo hunc hortum perflet, ſic ut illius fluant aromata, & fiat & placeat Deo habitatio ſancta. Ait ergo, *Surge Aquilo*, quod eſt, Recede; nulla mihi tecum ſocietas eſt, nulla participatio lucis ad tenebras. Veniat meus Spiritus ille, qui meorum colla emolliat, qui petram in aquam convertat, qui Samuelem innocentem juvenem totius populi Judicem conſtituat, qui puerum cythariſtam David Regem, pſalmos ſpiritu pro-

phetiæ canentem faciat, qui Danielem juvenem judicem ſenum, innocentis liberatorem, Amos quoque ruſticum ruborum moros diſtinguentem prophetis ipſo ſpiritu prophetiæ coaptet; veniat ille, qui (ut ad moderna recurram tempora) Petrum piſcatorem, & Paulum perſecutorem, totius Eccleſiæ doctores conſtituat, Matthæum Telonarium Evangeliſtam, & Mariam Magdalenam præconem gratiæ & reſurrectionis, habere voluit; qui (ut hanc memorem à qua inchoata ſunt hæc omnia) Mariam virginem puram, ſanctam, & intactam, in Θεοτόκον, hoc eſt, Dei genitricem, conſecravit. Hoc igitur hortum meum perflante, *Fluant ejus aromata*, id eſt, Quæ ab Aquilone flante conſtricta erant aromata, id eſt, virtutes Dei & dona, fluent, ſtillabunt, & cunctis fient manifeſta, quæ hactenus delituerunt. Sequitur;

Veniat Dilectus meus in hortum ſuum, & comedat fructus pomorum ſuorum.

AVdito verbo quo facta ſunt univerſa, cui contradicere non eſt fas, ſtatim diſcedit Aquilo, ſanctus adeſt Spiritus, quo veniente fluunt ejus aromata, & odorem emittunt ſuaviſſimum, quem Deo placiturum ſperans hæc Sponſa, ait, *Veniat Dilectus meus in hortum ſuum.* Non eſt in horto quod obſit, quod viſu, quod odoratu, quod guſtu diſplicere jam poſſit; veniat ergo in hortum ſuum, *ut comedat fructum pomorum ſuorum*, id eſt, ut poma, quæ ſunt fructus ſui, *comedat*, id eſt, ſibi incorporet, & in corpus ſuum trajiciat. Hæc ergo totius deprecatio Eccleſiæ generalis eſt, ut Sponſus in hortum ſuum, id eſt, ipſam Eccleſiam ſpirituali quadam

quadam gratiâ veniat, ligna ejus, & herbas ejus, & aromatizantes ejus areolas visitet, & decerpat, diversorum generum poma deguſtet, quæ tot quidem ſunt, quot in Eccleſia Dei diverſæ ſunt obſervantiæ, conſtitutiones, conſuetudineſque diverſæ: hæc enim pomorum diverſitas, diverſarum per mundum Eccleſiarum denotat virtutes, à ſe quidem in aliquo diffidentes, in Sponſi tamen obſequium proculdubio concurrentes. Poma namque ſunt fructus quicunque teneri corticis habentur, quibus optat Sponſa Sponſum ſuum paſci, id eſt, omni virtutum genere, quo ſtant & miniſtrant Eccleſiæ, delectari. Hæc ſicut eſt Eccleſiæ deprecatio generalis, ſic eſſe poteſt unicuique animæ fideli oratio ſingularis, ut in ipſam, quæ ejus hortus eſſe dignoſcitur, veniat, & earum quæ in ea ſunt virtutum varietate ſe reficiat. Sequitur;

CAP. V.

1 *Veni in hortum meum, ſoror mea Sponſa; meſſui myrrham meam cum aromatibus meis.*

PEtentis deſiderio reſpondet Sponſus, & ea quæ petebat, ſe jam feciſſe teſtatur, dicens, *Veni in hortum meum.* Et quia ſoror ſororem alloquens, diu uſa eſt hoc nomine, *Soror*, ut ſe conformet ei, eodem ſibi reſpondet vocabulo, dicens, *Soror mea Sponſa*, quaſi meo mihi ſanguine con-

juncta & sociata. *Soror*, quia nobis unus est Pater, Deus, & una mater, Ecclesia, quæ nos suis reficit sacramentis. Ait itaque, *Soror mea Sponsa*, ego in hortum meum jamdudum veni, & adventûs mei signum istud adhibui, *Messui myrrham meam*, id est, Quadam falce mortis præscidi in hac vita, & in cellaria æternæ beatitudinis perduxi, martyres amara passos pro me, vel etiam alios omnes, qui carnem cum vitiis & concupiscentiis crucifixerunt; *Cum aromatibus meis*, hoc est, cum omnibus illis qui famâ bonorum operum sunt insignes, & ideo multâ veneratione digni & celebres. Hanc quidem myrrham messuit, cum Abel primum martyrem de manu Cain susceptt: hanc quoque messuit, cum Noe, & Abraham, & omnes, quos matris suæ semen esse cognovit, à maledicto eripuit. Sequitur;

Comedi favum cum melle meo; bibi vinum meum cum lacte meo.

FAvus in cera mel continet, qui cum sumitur, dulcedine magnâ sumentem replet: sic cum obscuri prædicator verbi dulcedinem quæ in ipso continetur exprimit, Deo quidem complacet, & in eo quantum Deus oblectatur, assumitur, & incorporatur. *Bibi vinum meum cum lacte meo.* Prædicator obscuri verbi complacet, expressâ ejus dulcedine; sic & verbi prædicator quod obscurum non est, ejus hilaritate & admistâ dulcedine complacet, & in ejus corpus assumitur. Sequitur;

Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi.

INvitatus ad hortum deliciarum Sponſus, in eo deliciis uſus eſt, melle quo paſtus eſt, & vino quod bibit: jam nunc, ne ſuas epulas ſolus habere videatur, ne ſolus his perfrui intelligatur, charitatis exercet opus, & amicos ſuos, Virtutes, ſcilicet, cœleſtes, ad eaſdem invitans, ait, *Comedite amici*, id eſt, iiſdem quibus ego deliciis reficiamini vos quos ab antiquo ſenſi amicos; & *inebriamini chariſſimi*, vos quos ego charos habui, cum creavi; & chariſſimos, cum in charitatis meæ gratia confirmavi: *Inebriamini*, id eſt, omnis ſolicitudinis immemores, vino jucunditatis hilares efficiamini. Sequitur;

2 *Ego dormio, & cor meum vigilat.*

VEnit invitatus ad hortum ſuum Dominus; melle paſtus eſt, vinóque potus eſt; quæ quidem refectio ſomni incitamentum eſt. Vnde * & eundem locum quietis eſſe, & non operationis laborioſæ demonſtret, ait Sponſus, *Ego dormio.* Quæ quidem dormitio in Abraham completa eſt; cui poſt ſacrificium dormienti ſic ait Dominus, *Scito præneſcens, quòd peregrinum futurum ſit ſemen tuum in terra non ſua; & ſubjicient eos ſervituti, & affligent quadringentis annis. Veruntamen gentem cui ſervituri ſunt, ego judicabo: & poſthæc egredientur cum magna ſubſtantia. Tu autem ibis ad patres tuos in pace, ſepultus in ſenectute bona. Generatione autem* Gen. 15. 13, 14, 15, 16.

quartâ revertentur huc: nec dum enim completæ sunt iniquitates Amorrhæorum, usque ad præsens tempus. Ecce seni dormienti quàm vigilanti corde locutus est Dominus, cui futura in posterum post quadringentos annos,
Gen.28.12. manifestè prædixit. Dormivit & Dominus in Jacob, cujus capiti lapide suppositò, vidit scalam stantem super terram, cacumine cœlum attingentem, & Angelos Dei ascendentes, & descendentes per eam. Ecce quàm huic vigili corde locutus est Dominus, ostendens sibi angelos ascendentes, qui bonos, qui virtute deservierant, illique per gratiam operam dederant, Domino, scalæ desuper innixo, præsentabant; & descendentes alios, qui involutos peccatis ab iis per gratiam eriperent, & erigerent, & præsentatos Domino, cum aliis unum corpus efficerent. Dormivit & Sponsus in Joseph, & corde, id est, animâ qua cordis sedes est,
Gen. 37.7. plenissimè vigilavit: vidit enim se & fratres suos in agro colligare manipulos, suumque sursum stare manipulum, fratrumque manipulos suum circumstantes adorare manipulum. Itemque vidit solem, & lunam,
Vers. 11. & stellas undecim adorare se. Quorum intelligentiam patri fratribusque Sponsus aperuit; Dixerunt enim
Vers.8. fratres, *Nunquid Rex noster eris? aut subjiciemur ditioni*
Vers. 10. *tuæ?* Modo simili dixit & pater, *Num ego, & mater tua, & fratres tui adorabimus te super terram?* Dormit etiam in quibusdam Dominus, & in aliis corde vigilat, cum iis visionis conservat memoriam, aliis ejus præbet intelligentiam.
Gen.40. Viderunt enim ministri Pharaonis somnia, quæ dicentes Joseph, utrique sui somnii intelligentiam perceperunt. Vnus enim in locum suum restitutus est; alter suspensus periit. Dormivit & Pha-
Gen.41. rao, & vigil corde septem boves pingues pascentes in palude, aliasque septem fœdas confectasque macie eas devorare,

devorare, quarum mira erat ſpecies & corporum habitudo, conſpexit. Spicas quoque tenues & uredine percuſſas, aliarum ſeptem ſpicarum devorâſſe pulchritudinem, ſe vidiſſe teſtatus eſt. Cui cum in corde vigilaverit Sponſus ad memoriam, ſoli tamen Joſeph vigilavit ad intelligentiam; qui ſibi ſeptem annorum futuram copiam; & ſeptem annorum inediam declaravit. Dormivit quoq; in Nebuchodonoſor Sponſus, qui cum videret viſionem, ei nec ad memoriam, nec ad intelligentiam revelata eſt; quæ nimirum Danieli ex corde vigili patefacta eſt, cum diceret, *Tu Rex videbas,* Dan. 2. 31, 32. *& ecce quaſi ſtatua grandis. Hujus caput erat ex auro optimo, pectus autem & brachia de argento.* Sic quidem ei ſomnium revelavit, & conſequenter ei myſterium & intelligentiam ejus oſtendit. Tale igitur eſt quod dicitur, *Ego dormio,* id eſt, Quos volo dormire facio; dum verò ſenſus ſopitur exterior, mens interior liberè quæ corde vigili Deus providet hæc contemplatur. Quod ſi ad paſſionem referas, tale eſt quod dicitur, *Ego dormio* id eſt, in cruce mortis laborem ſuſtinens, deinceps à morte quieſco. *Cor* tamen *meum,* id eſt, Dei ſapientia, cui cor meum ſedes eſt, ipſa *vigilat,* id eſt, vigilanter omnia conſervat, ordinat, atque diſponit. Sequitur;

Vox Dilecti mei pulſantis, Aperi ſoror mea, amica, columba mea, immaculata mea.

DUm dormit in horto Sponſus, poſt moram longam ne ſecreta ejus improbè videantur, hæc ipſa inquirere,

inquirere, Sponſo in eodem loco ſub amicorum cuſtodiâ relicto, in ſuum ſe receptat habitaculum hæc Sponſa. Hunc tamen corde meditans, hunc quærens, ſeque præparans, ut venienti ſibi dignè poſſit occurrere, & venienti placita præparare. Sponſus verò poſt moram à ſomno excitatus, hanc abceſſiſſe, ſuique ſolicitam eſſe cognoſcens, hoc agit quod amantis eſt, hanc ſequitur, clauſum reperiens oſtium, ad hoc pulſat, dicens, *Aperi mi ſoror mea*; acſi dicat, Venientem ad te me ſuſcipe; habitaculum quærenti in te, non me reſpuas; ſed oris oſtium, cordis habitaculum in te mihi ſtudeas aperire, qui te ſolam quærens deſidero invenire, quæ *ſoror mea, amica me, immaculata mea; columba meaes.* In quibus declarandis nominibus immorari opus non eſt, cùm ex jam dictis facilè queant intelligi. Opus tamen eſt, ut attendamus quantum velit audiri, qui eam tot affectuoſis nominibus ad ſe voluit evocari. Sequitur;

Quia caput meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium.

CAuſam cur ſibi Sponſus aperiri poſtulat, his verbis oſtendit, dicens, *Quia caput meum plenum eſt rore.* Sic enim ſe non ſub tecto, ſed in horto recubuiſſe, & obdormiiſſe demonſtrat; hortus enim, ut dictum eſt, tectum non habet; nullum ſub tecto ſuſcipit, ſed in hoc quieſcenti ſanctarum præbent arborum umbracula ſancta remedium. Vnde ait, hìc ego de nocte obdormiens, caput plenum rore reporto, & cincinnos guttis noctium;

Ros etenim de nocte venit, de nocte ſubintrat
Herbas, & quanto diſtenditur illa tenore
Hanc ſequitur, ſummoque ſedens in vertice guttam
** Efficit, & pluviæ quandam ſic efficit umbram.*

* f. Conficit, e. p. quendam ſ. e. imbrem.

Hic ros eſt, quo revireſcunt herbæ, quo plantaria germinant, quo terræ fœcunditas aperitur, & jucunditas cunctis in commune copiosè diffunditur. Volens igitur Sponſus, Sponſam ſuam hoc rore perfundi, volens, ipſam his guttis, quæ de nocte, id eſt, citra conſcientiam hominum formantur, adimpleri, ſibi poſtulat aperiri, dicens, *Aperi mihi*; cauſamque ſubjiciens, ait, *Quia caput meum plenum eſt rore.* Caput enim Chriſti Deus eſt, cui omnis plenitudo ſapientiæ & ſcientiæ ineſſe dignoſcitur, quem, qui Chriſtum ſuſcipiunt, in ſe quidem habere, & ejus dona, cognoſcuntur; & *guttis noctium*, id eſt, virtutibus cœleſtibus, quæ illis de nocte, id eſt, homine nondum exiſtente, aut earum conſcientiam habente, collatæ ſunt. Sequitur;

---

3 *Exſpoliavi me tunicâ meâ, quomodo induar illâ? lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?*

AVdiens Sponſa vocem pulſantis Sponſi, & ad ſe ingredi cupientis, rore quem inferre cupit Sponſus,

ſus, guttíſque noctium nondum intellectis, expaveſcit, & non reſpondens Sponſo, ſibi loquitur, ſibique verba facit, dicens, *Exſpoliavi me tunicâ meâ, quomodo induar illâ?* Putans enim, ſe ad converſationem priſtinam & antiquam revocari, & ob neceſſitatem proximi mundanis hiſce negotiis implicari timens, & conquerens, nec tamen Sponſo reſpondens, ſibi ait, *Exſpoliavi me tunicâ meâ*, id eſt, converſatione antiquâ privata ſum, & ad Chriſtum in baptiſmate converſa ſum, huic bonorum prædicatione connexa ſum: illam quonam modo jam induam? in quonam modo complectar quod neſciam? unde ait, *Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Ejus quidem pedes, affectiones ſuæ ſunt, quas lavit credendo, exhortationibus Sanctorum acquieſcendo, Paulum audiendo, qui ait, *Non in comeſſationibus & in ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione. Sed induimini Dominum Ieſum Chriſtum.* Has quonammodo inquinabo? qualiter ab eis recedendo, me ad mores ſeculi quos abjeceram, inclinabo? Ad actionem quidem ſeculi redire metuendum eſt, quæ ſine peccato diu adminiſtrari non poteſt. Sequitur;

Rom. 13. 13, 14.

---

4 *Dilectus*

4 *Dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum ejus.*

EXcusatione apud se reverenter præmissâ, nec tamen Sponso responsione factâ, quid sibi Dilectus fecerit, consequenter ostendit, dicens, *Dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum ejus.* Unde beatus Gregorius sic ait, *Larga est misericordia Dei, quæ omnibus post peccata conversis æquè januam vitæ aperit; ut mysteria patriæ cœlestis cognoscant, noscendo sitiant, sitiendo currant, currendo perveniant.* Hæc secreta visitationis supernæ sensérat ille, qui ait, *Sitivit anima mea ad Deum vivum:* & beatus Paulus dicens, *Cupio dissolvi, & esse cum Christo.* Beatus etiam Ambrosius hinc ait, foramen nostrum, id est, quo videmus opera Christi, oculus, scilicet, mentis, per quem Christus intrat, quo ipsum Deum esse verè cognoscimus, quo ipsi cum Prophetâ jucundissimè decantamus, *Mirabilia testimonia tua, Domine, ideo scrutata est ea anima mea.* Itemque illud, *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.* Quæ quidem testimonia, ejus mira sunt opera, quæ, cunctis admirantibus, gessit in carne. Hinc paralyticos restituens, leprosos mundans, mortuos suscitans, omnesque denique curans ægritudines, verbo solo, quo cuncta creata sunt & manent in æternum. Quæ videns mundus, & admirans testimonia, vera esse perhibuit; quæ si falsa forent, nullum perciperent ex falsitate virtutis effectum. Unde

Psal. 41. 3. Phil. 1. 23. Ps. 118. 119. Psal. 92. 5.

ait, *Venter meus*, id est, Ego, totus venter effectus, intremui & expavi. Venter namque osse caret, firmitate nullâ participat, quod intromittitur hoc recipit, & decoctum reddit : sic & nostra humanitas, divinis non obsistens operibus, tota contremit, Deum factum hominem expavescit; quæ tamen desuper data sunt, hæc ore cognoscit, corde diligit, & donis Spiritûs Sancti attacta, contremiscendo, ait, *Venter meus intremuit ad tactum ejus.* Attacta verò, quid egerit demonstrat, dicens;

5 *Surrexi, ut aperirem Dilecto meo: manus meæ stillaverunt myrrham.*

Eph. 5. 14.

SUrrexi, id est, à me peccatorum onus quo aggravabar excussi. Vnde dictum est, *Surge qui dormis, & exsurge à mortuis, & illuminabit te Christus.* Surgens, quoque alios, ut surgerent, commonui : his in me boni operis exemplar ostendi, & ostium, quo ad Dilectum ingrederentur, aperiens, manibus eis meis myrrham primam stillavi, & digitis meis myrrham probatissimam. Myrrha verò, qua mortuorum corpora inunguntur, & à putredine & corruptela defenduntur. mortificationem carnis designat, qua bene spiritus inungitur, dum per continentiam salutarem, quæ fit per jejunia, per abstinentiam, per vigilias, & cætera hujusmodi, caro à luxuriæ illecebris revocatur, & beato continentiæ fine decoratur : hanc se suis manibus stillâsse, id est, in cunctis suis operibus demonstrâsse perhibet, dicens, *Manus meæ stillaverunt myrrham.* Ideoq; *primam* adjicit, quia quæ prima ab arbore defluit, hæc efficaciùs à corruptela corpora custodit. Hanc verò

se

ſe ſtillâſſe demonſtrat, ut in parſimoniæ ſtudiis ſe plurimùm invigilâſſe oſtendat. Sequitur;

Et digiti mei pleni myrrhâ probatiſſimâ.

QVo in loco virtutem * *diſcerptionis* aperit: per digitos enim, diſcretio demonſtratur; quia * pòſt digiti tactu tangitur, id certâ quadam ratione mentis intelligitur. Vnde ne ad hanc caſtitatis cuſtodiam modus excedatur, adjectum eſt, *Digiti mei pleni myrrhâ probatiſſimâ.* Probata quidem myrrha eſt cum uxore, probatior cum vidua continente, probatiſſima cum virgine ſancta permanente. Sequitur;

* f. *diſcretionis*
* f. *quod*

6. *Peſſulum oſtii mei aperui Dilecto meo.*

NE ſolùm in caſtitatis continentia acceſſus ad Dilectum demonſtretur, hoc adjicitur, *Oſtii mei aperui peſſulum*, id eſt, Taciturnitatem oris, qua hucuſque detinebar, amovi, & os meum aperui, & attraxi ſpiritum; & quia mandata tua deſiderabam, ea quæ mihi ſervanda mandâſti, quæque à tuis omnibus mandari & cuſtodiri voluiſti, hæc aperui, hæc ut ſervarentur commonui, ut ſic ad Sponſum accederent, & complacerent Dilecto meo. Sequitur;

At

At ille declinaverat, atque transierat.

DIctum est, hanc surrexisse ut aperiret, ac aptâsse manus, id est, opera, ut prædicaret; hanc continentiam cunctis monuisse, ut sic Sponso accederent, sicque pessulum ostii amovisse, ut Christo cuncti cohærerent, & ipsum sic possiderent; *At ille declinaverat*, ne apprehensus teneretur; *atque transierat*, id est, quod de eo dici potest aut promitti, longè superans, in amœnitatem illam se receperat, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparat ipse diligentibus se. Quod quidem sic agitur, ut nec torpens anima eum desistat quærere, nec laborans eum plenè se æstimet comprehendisse. Sequitur;

Anima mea liquefacta est ut loquutus est.

TRansierat hic Dilectus; sed ecce, de more suo, jam redit. Pulsaverat, aperiri sibi postulabat, cumque ad aperiendum sibi Sponsa consurgeret, ipse pertransiit, nec inveniri se etiam à quærente permisit. Interioris hominis hic actus est; hic enim Deum quandoque quærit, & non invenit. Invenitur etiam cum piger hunc quærere jam desistit. Ecce enim Sponsa hæc jam surrexit, pessulum ut aperiret jam tenuit, non invento qui pulsabat, secum stupens adstitit; sed stupentem & mirantem Deus hanc considerans, ne eam sua diu affligat absentia, redit ut hanc consoletur, ut suo hæc alloquio

alloquio exhilaretur. Signa igitur sui adventûs hæc sunt. Vt ad ignem cera, ad solem candida nix liquescit, sic ad adventum Sponsi sui hæc Sponsa liquefacta est, & à sua, quam jam in se pigritiâ & duritiâ collegerat, immutata. Sic enim ait, *Anima mea liquefacta est*, id est, de dura & impœnitenti, pœnitens; de impatienti, compatiens; de immisericordi, misericors; de omni vitiorum statu, quæ in me experiri jam cœperam, in contrarium virtutis statũ pertransiens, liquefio, & Deo jam juncta congaudeo. Sic quidem, cum peccata plangit propria, cum aliena deplorat incommoda, vel commissa, cum statum plangit hujus miseriæ, cui ex necessitate subjicitur, sic cum dilationem plangit futuræ gloriæ, ad quam non ex voto susciptur, liquitur quidem, dicens, *Anima mea liquefacta est*. Hæc quidem sunt quatuor flumina Paradisi, quibus se lavant fideles animæ, quibus se purgant, quibus peccata abluunt, virtutes enutriunt, & in conspectu divinæ majestatis, sine macula & ruga dignè & mundè assistunt. Suam verò dicit animam, omnes qui ab Adam usque in finem, nasciturum, vel natum ex Virgine Christum, Dei Filium, mundumque morte suâ redempturum, crediderint; quas omnes, ob unitatem fidei, velut unam nominans, ait, *Anima mea liquefacta est*. Subdit verò, *Vt loquutus est*. Quod ut diligentiùs attendatur, illud beati Pauli considerandum est, ait enim, *Multifariam multisque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis. Novissimè diebus istis locutus est nobis in Filio.* Hic quidem in prophetis *multifariam* locutus est, id est, per multa uerba magna enim multiplicitas sententiarum, quas per eos Dominus locutus est, non poterat paucis explicari: contracta namque brevitas obscuritatem gignit, quæ nimirum obscuritas intelligentiam non admittit. Hebr. 1. 1, 2.

Multisque

Multisque modis, per ipsos locutus est; nunc quidem historicè, nunc allegoricè, nunc tropologicè, nunc anagogicè verba commiscens. *Novissimè verò locutus est nobis in Filio*, quem de sinu Patris emissum, per matris viscera prolatum, mundus audivit docentem, & dicentem, *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum.* Item illud, *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Beati mites, beati qui lugent, beati qui esuriunt & sitiunt justitiam, beati misericordes, beati mundo corde, beati pacifici, beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, ipsorum enim est regnum cœlorum. Viderunt & opera mira dictu, venientem ad se leprosum, cui dixit Jesus, *Mundare*, & confestim mundata est lepra ejus: dicentem etiam Centurioni, *Vade, & sicut credidisti, fiat tibi:* & sanatus est puer ejus in illa hora, tangentē socrū Simonis febricitantem, quæ statim sanata est. Viderunt etiam omnes malignos spiritus ejicientem verbo, & universos cœcos, mutos, surdos, & claudos, & omnes malè habentes, curantem; sic verò loquentem, signisque sequentibus verba firmantem, &, ut mortis & vitæ Dominus crederetur, mortuos suscitantem, seque ipsum morti datum, ac in sepulchro repositum, suscitantem, & hanc resurrectionem suis in se * in æterna vita repromittentem, quid nisi mirari, stupescere, & credere, & adorare potuerunt? Ab ipso verò audientes, quòd in die ultimo cuncta ad judicium adducturus est, & bonis dicturus, *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* Esurivi enim, & sitivi, nudus, & hospes fui, infirmus, & in carcere, & in his omnibus juvistis me. Quid nisi liquefieri potuerunt, sic ut sua venderent, & omnia pauperibus erogarent, seque ipsos illis darent, atque subjicerent, ut sic

Matth. 4. 17.

Mat. 5. 3. &c.

Matth. 8. 3.

Ver. 13.

Ver. 14.

* f. *add. credentibus*

Matth. 25. 34.

Evangelium

Evangelium adimplerent. Rectè ergo hæc omnis anima liquefacta est, ut Dilectus locutus est. Nihil enim est quod Pater plùs Filio diligat, cui suâ voce in Baptismo testimonium perhibet, dicens, *Hic est Filius meus dilectus*, quem præ omnibus qui in mundo sunt, diligo, eo quòd ipsum in omni cogitatu, verbo, & opere, per omnia justum invenio. Sequitur; Matth. 3. 17.

Quæsivi, & non inveni illum.

ANima hæc, vel Sponsa Dei testificata est, quòd ipsa ad vocem Dilecti liquefacta est; unde possit intelligi, se ipsum comprehendisse, & ex amica hac locutione suis finem laboribus invenisse. Quod ne quis corde concipiat, adnectit, dicens, *Quæsivi, & non inveni illum.* Omnes enim electæ animæ hunc quærunt; ejus præsentiæ * suis suscitatæ corporibus assistere cupiunt; quod quia nondum est, sed certissimè futurum repromittitur, ait, *Quæsivi*, id est, omnium eorum resuscitationem petii, & omnium laborum quibus Deum quærimus, & ad ipsum anhelamus, imponi finem desideravi. Hanc quidem optavi, nec tamen inveni, quia usque ad diem præfinitum à Patre ejus erit expectatio, & omnium certa remuneratio. Scriptum tamen est, *Omnis qui petit, accipit, & qui quærit, invenit, & pulsanti aperietur.* Quod quidem tale est, Omne tempus quo vivimus, quo currimus, Deo præsens est; est enim æternitas, præsentarius status omnium eorum quæ fuerunt, quæ sunt, vel quæ futura sunt, cum itaque Dominus in medio circuli residens, uno tueatur intuitu, quæ fuerunt, quæ sunt, & quæ futura sunt, sibi cuncta hæc præsentia judicantur, à quo uno intui- Matth. 7. 8.

* f. add. unà cum

in, perſpicuè continentur. Ait itaque, *Omnis qui petit, accipit*, id eſt, omnis qui in veritate poſtulat æternam ſibi vitam dari, & qui quærit ſibi incorruptionem Sanctorum dari, & qui pulſat in hoc multiplicatis precibus, ut in illâ detur ſanctorum ſibi gloriâ ſuſcipi; ille quidem, cum illa dies aderit, hoc accepturus, hoc inventurus, & in illam gloriam verè introducendus eſt, de qua dictum eſt, *Volo Pater, ut ubi ego ſum, illic ſit & miniſter meus.* Sequitur;

Joan. 17. 24. v. 12. 26.

Vocavi, & non reſpondet mihi.

CLamat utique ad Deum omnis anima electa, dicens, *Deus in adjutorium meum intende*, ut ſiquando tentat qui malignus eſt, ei veſtra obſtet gratia, ne ad effectum peccati perducat, quod ipſo inſtigante conceptum eſt. Addit etiam, *Domine, ad adjuvandum me feſtina*, acſi dicat, Tu, Deus, qui nos dum tentamur, adjuvando protegis, feſtina ut nos ad illum perducas ſtatum, quo nos nec ejus ſuggeſtio movere poſſit, nec ad malum ulla ejus tentatio inclinare: quod quidem tunc fiet, cum omnis electorum multitudo angelis Dei aſſociabitur, & nec nubent, nec nuptui tradent, ſed ut angeli Dei ſic erunt. Sequitur;

Pſ. 69. 2.

Ibid.

---

7 Invenerunt me cuſtodes qui circumeunt civitatem; percuſſerunt me, & vulneraverunt me, tulerunt pallium meum mihi.

mihi custodes murorum. 8 Adjuro vos, filiæ Jerusalem, si inveneritis Dilectum meum, ut nuncietis ei quia amore langueo.

DIxit, quia non inventus est quem quæsivit, nec respondit ei qui vocatus est. Unde jure dici poterat & æstimari, quòd eam Sponsus suo reliquerat consilio, & transeuntibus occupandam jure permiserit; quod removet dicens, *Invenerunt me custodes civitatis.* Civitas Dei Ecclesia sancta est; qui in ea regnat, qui omnia ejus jura disponit, huic ipse custodes adhibet, qui eam & peccare, & per latam viam quæ multos ducit ad mortem, ingredi prohibeant, & arctam viam virtutum, quam pauci nôrunt, eam attripere, & per portam strictam intrare, quousque ad æternam vitam perveniat, diligenter edoceant. Hi custodes Ecclesiæ sunt, quos suo Spiritu Dominus edocet, quos spiritu sapientiæ & intellectûs, spiritu consilii & fortitudinis, scientiæ & pietatis, & spiritu timoris amplius replet; & hunc per Ecclesiam jubet diffundere, ut Deum cujus hic Spiritus est, securè queant apprehendere. Hi verò, quibus hæc animarum est commissa custodia, attendentes hanc animam, vel hanc animarum multitudinem quærentem Deum, & in hoc ipso laborantem, ut inveniat, hanc misericorditer, hanc devotè suscipiunt. His vitæ verba prædicant, in his siqua supersunt peccata, mortificant, & in eo quem susceperunt, jam divinitatis amore amplius & acriùs inflammant. Hoc itaque est quod dicitur, *Invenerunt me custodes civitatis: percusserunt me, & vulneraverunt me.* Illa enim verba bene percutiunt, quæ peccata occidunt; & illa bene vulnerant, quæ amorem Dei jam conceptum, amplius

inardescere faciunt, & magnificant. *Tulerunt pallium meum mihi custodes murorum.* Custodes Ecclesiarum Prælatos earum jam diximus. Qui sint verò custodes murorum ejus, jam dicendum est. Dictum enim est, muro tuo inexpugnabili circumcinge nos, Domine, & armis potentiæ tuæ protege nos semper. Hæc enim civitas muro cingitur, qui ne suffodiatur alicubi, custodiâ opus est, ne si hosti ingressus alicubi pateat, qui intus est secure jam minùs dormiat. Hic itaque murus Ecclesiæ, fides est, quæ si alicubi interrupta patuerit, quies inhabitanti cuique civi jam minùs erit. Sed hanc cives cœlestes, Angeli, scilicet, Dei, custodiunt, in hoc dantes operam, ne illam perforet Sathan, ne in aliquâ parte fidei Ecclesiam scandalizari aut perturbari permittant. Hi itaque sunt custodes Ecclesiæ, angeli, scilicet, Dei, ipsam quidem circumeuntes & circumvallantes, & dantes operam, ne fides in aliquâ sui parte rumpatur, & spes in aliquo minuatur, & Dei charitas, quæ virtus suprema est, infrigidata corrumpatur. Hi verò custodes pallium Ecclesiæ tollunt, fidem in ea firmantes, spem roborantes, charitatem in ea radicantes, ut nihil jam sit, terrena hæc quæque despicere, dum soli Christo possit adhærere. Et hoc quidem est quod dicit, *Tulerunt pallium meum custodes murorum.* Pallium quidem exterius operimentum est, id est, tota hæc terrena substantia, quæ propter Ecclesiam creata est: hac Ecclesia se protegit, se munit. Hanc verò totam deserit atque contemnit, cum jam Deo dari & appropinquari se conspicit. Orat ergo dicens, *Adjuro vos, filiæ Ierusalem,* id est, Virtutes cœlestes, quæ hujus miseriæ participes in nullo estis, quæ soli Jerusalem cœlesti totum debetis quod estis, quod sapitis, quod nos protegitis; *Si inveneritis Dilectum meum* (quod quidem

quidem certum est quod invenietis) *Vt nuncietis ei, quia amore langueo*, id est, à terrenis omnibus ejus amore conquiesco. Sequitur;

---

9 Qualis est Dilectus tuus ex Dilecto, O pulcherrima mulierum? Qualis est Dilectus tuus ex Dilecto, quia sic adjurásti nos? 10 Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus.

ADjuratæ filiæ Jerusalem ut amorem languentis hujus Dilecto nuncient, ne errent, ne amorem fortè datum alteri, præsentent alteri, sisitantur quo signo suum cognoscant Dilectum, ne ab eis in incertum deferatur amoris nuncium. Dicunt itaque, *O pulcherrima mulierum!* Quam quidem dicunt pulcherrimam, quia nihil est spiritualis pulchritudinis, quo anima in hac vita Deo placere possit, quod non habeat Ecclesia in se, quod non repræsentet ex se. Illam non curat pulchritudinem de qua ait Salomon, *Fallax gratia, & vana est pulchritudo*: illam verò quæ sequitur, *Mulier timens Dominum, ipsa laudabitur*: hanc susci- Ibid. pit, hanc Domino offerre non ambigit. Innumeræ quidem virtutes sunt quæ ex timore, multæ quæ ex amore proveniunt; quas quidem omnes si numeres, has in Ecclesia nobile quidem munus, quod Deo præsentari dignum sit, invenies. Hanc ergo dignè sic nominat, *O pulcherrima mulierum! Qualis est Dilectus tuus?* Quo signo nobis elucidas, ut agnoscamus illum quem diligis, & agnoscamus Patrem ejus à quo missus est, quem Pro. 31. 30.

& tu diligis. Quod quia valde divinum est, & utriusque naturæ in Christo capacissimum, geminat interrogationem suam, dicens item; *Qualis est Dilectus tuus ex Dilecto, quia sic adjurâsti nos. Dilectus meus candidus & rubicundus.* Hæc Dilecti descriptio est, quam sub * duodenario comprehendit numero, dicens, *Dilectus meus candidus & rubicundus*; in quo geminam in Christo Jesu Domino nostro comprehendit naturam: unam, quæ divina est; alteram, quæ est humana. Divinam quidem comprehendit, dicens, *Candidus est*: humanam verò, addens, *Et rubicundus.* Divinâ quidem naturâ candidus est, nil sibi admistum retinens; non nigrum quid, aut rufum, aut aliquid medio colore coloratum: sed ipse candidus, immo candor ipse, in omnes creaturas suas dispergens se: & cum in omnibus luceat, nihil sibi minuit, sed totus integer ipse manet in se. Sic itaque candidus est, quia verè Deus est, verè lux est, verè simplex bonum est, quod per sua cuncta diffusum est, & in se manens unum bonum simplex est. Hic verò naturam diu miseratus humanam, post annorum plura millia descendit in Virginem, & ex ipsâ sumens carnem, sibique creans animam, homo factus venit in mundum, de mundo sibi quosdam eligens, quibus ipse dixit, *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos*, priùs per se, pòst per illos, postmodum mundum edocens, virtutes faciens, quibus cum mundus contraire non posset, ejus in mortem machinatus est crucem, corpus ejus in sepulchro deposuit, à quo, cum voluit, resurrexit, & ad consolandos discipulos in terris postmodum quadraginta dies exstitit, & cunctis qui aderant videntibus, cœlum postmodum potenter ascendit. Hic in cruce positus, quia suo sanguine, cujus rubor color est, mundum redemit, meritò rubicundus dictus est; ita ut in

* f. binario

Joan. 15. 16.

ejus

ejus memoriam & laudem Sponſa dicat, *Dilectus meus candidus, & rubicundus*, addat etiam, *Electus ex millibus*. Ad hoc enim ſolus ille ex omnium hominum millibus eligi debuit & potuit, qui culpas hominum tergeret, qui culpas hominum non haberet, ſed eſſet ut agnus innocens, qui mundi peccata tolleret, & innocentiâ ſuâ noxas omnium in ſe credentium evacuaret; de quo David, *Speciosus formâ præ filiis hominum*; *diffusa est gratia in labiis tuis*; de quo Iſaias, *Quis est iste qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bozra?* Sequitur; Pſal. 44. 3. Iſ. 63. 1.

---

11 *Caput ejus aurum optimum. Comæ ejus ſicut elatæ palmarum, nigræ quaſi corvus.*

INcipit à capite ejus commendatio, quod auro comparatur. Nam ſicut aurum optimum cunctis concupiſcibilibus pretioſius eſt; ita & Deus omnibus quæ concupiſci & deſiderari poſſunt, pretioſior occurrit. *Comæ ejus ſunt elatæ palmarum.* Elatæ palmarum partes in palma ſuperiores dicuntur; hæ verò victoriæ ſignum præferebant; has enim ferentes victores, quaſi in bello ſe partem ſupremam, id eſt, victoriam obtinuiſſe declarabant. Comæ ergo ejus capiti adhærentes, & ornatū capiti præbentes, fideles ſunt, Deo in omnibus obedientes, mandata ejus ſervantes, & quod dicto prædicant, facto id adimplentes, ſicque in pugna vitæ hujus victoriam ſe palmæ obtinuiſſe gratulantes. Sequitur, *Nigræ quaſi corvus*, quia ii etſi virtute proficiant, nigros ſe ut corvos fore proteſtantur. Sequitur;

12 *Oculi ejus ſicut columbæ ſuper rivulos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident juxta fluenta pleniſſima.*

ID eſt, Viri ſpirituales, qui ad videnda ejus myſteria perſpicaces & acuti ſunt, ſunt ſicut columbæ quæ lacte ſunt lotæ. Lac quidem quo has lavari oportet, rationabilis ſenſus eſt ſine dolo; unde dictum eſt, *Sicut modò geniti infantes, rationabile ſine dolo lac concupiſcite. Et reſident juxta fluenta pleniſſima*, id eſt, juxta antiquorum Patrum ſcripta pleniſſima, quibus nihil niſi veritas edocetur, & ſimplicitas per omnia commendatur. Sequitur;

Pet. 1. 2. 2.

13 *Genæ illius ſicut areolæ aromatum conſitæ à pigmentariis.*

GEnarum quidem multiplex uſus eſt; hæ quidem cibum ſuſcipiunt, molunt, & in corpus trajiciunt. Hìc quoque verecundiæ locus eſt, ad quem ſanguis egreditur, dum ſe minùs juſtè dixiſſe aliquid vel feciſſe quis verecundatur. His verba formantur quæ Chriſtum edocent, & illi credere, illum corde ſequi & opere nos oportere præmonſtrant. Areolæ verò quæ à pigmentariis, iis, ſcilicet, qui pigmentorum vires dignoſcunt, conſitæ ſunt, Scripturæ ſunt Prophetarum & doctorum, quas cum ſuſcipimus, cum in corda noſtra

ſtra trajicimus, cum hæc avidis auditoribus enunciamus, quid niſi corporis Chriſti genæ efficimur, id per omnia caventes, ne quid dicamus aut faciamus quod erubeſcat verecundia, & hæc fide & opere impleamus, quo auditorum ad Chriſtum cura creſcat, & intelligentia. Sequitur;

Labia ejus lilia diſtillantia myrrham primam.

QVod eſt, Hi labia ejus rectè dicendi ſunt, qui ſunt ut lilia ſtillantia primam myrrham. Labia quidem cœleſtia Deo rectè ſuavitatem odoris ſtillantia, ea ſunt Angelorum agmina, quæ cum primis agminibus à Virtute ſupernâ, quæ Deus eſt, creata ſunt, & illis peccantibus, & pari cum Deo poteſtate regnare volentibus, id * expreverunt, & ſe Deo, à quo creati ſunt, in omni humilitate & obedientiâ devoventes, ſuperbiam & inobedientiam, quæ prima extiterunt peccata, mentis ſuæ pedibus calcaverunt. Hæc quidem myrrha prima extitit, quia prima mortificatio peccati illa fuit; & omnes, qui eo modo peccata mortificari ſuadent, rectè Dei dicuntur labia, & quod ei cordi eſt, ſuadentia. Sequitur; * f. ſpr

14. *Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis.*

PEr ejus manus rectè opera debere intelligi, manifeſtum eſt. Cùm enim auro nil pretioſius, nil cha-

rius esse intelligatur, rectè manus ejus aureæ, id est, omni pretiosiores opere intelliguntur. Quæ enim iis opera comparentur ? Surdos fecit audire, mutos loqui, cœcis visionem reddidit, paralyticos curavit, leprosos mundavit, mortuos suscitavit, mari & ventis imperavit, dæmones effugavit, se quoque jam mortuum suscitavit, suis se post mortem demonstravit, & sic in cœlum victor manifestus ascendit. Nulla his chariora, nulla pretiosiora sunt; quæ quidem & tornatiles rectè dicuntur. In operationibus nulla tornaturâ facilior : sedet enim qui torno efficit, & incompositam quamcunque materiam sic torno componit, sic explicat, ut quod nunc rude erat & incompositum, hoc aptissimæ reddat formæ jam levigatum : huic leprosus offerebatur, & verbo uno curabatur ; offerebatur mortuus, & uno verbo curatus abibat vivus. Rectè ergo manus ejus *tornatiles*, id est, leviter curantes, intelliguntur, quæ solo sic verbo cuncta operantur, ut nunc esse meliùs quàm fuerant advertantur. Vnde & additur, *plenæ hyacinthis*. Hyacinthus enim lapis est, cujus color cœli est quando serenum est. Vt hæc igitur omnia de cœlo esse intelligas, & in terris cœli virtutem non ambigas, adjunctum est, *plenæ hyacinthis*, id est, plenæ cœlestibus operibus bonis. Huic concordat quod sequitur;

Venter ejus eburneus, distinctus Sapphiris.

VEnter ea pars nostri corporis est, quæ leviùs suscipit læsionem; unde & hic eam Domini naturam significat, humanam, scilicet, qua lædi, qua infirmari,

firmari, qua cruci quoque affigi potuit, ut de eo dictum est, *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit.* Qui tamen venter hìc dicitur eburneus, ut ejus firmitas quæ ex passione susceptа est, demonstraretur; est enim ebur solidissimũ, candidissimũ, & veniente tempore, de candido fit rubicundum. Quæ quidem omnia Christo competunt; ejus enim candor castitatis incomparabilis extitit, cui nullus in filiis hominum æquari potuit, testante Psalmistâ, qui ait, *Speciosus formâ præ filiis hominum.* Est & in eâ firmitas, quæ corrumpi non potuit; unde ejus animâ descendente ad inferos, ipsa impediri non potuit, quia nullum in eâ, quo teneretur, peccatum fuit: caro quoque in sepulchro post mortem nil pertulit, quia utrimque peccatum adfuit, quo & corruptela, & animæ calumnia possit adjici. Vnde Psalmista, *Non derelinques animam meam in inferno; nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.* Quòd verò longo hæc tempore rubicunda efficitur, **martyrium notat passionis*, qui ipsum imitantes, longo pòst tempore ad supplicium sua corpora tradiderunt, & jam in æternum cum ipso vivere meruerunt. Quæ quidem Sapphiris distincta est, id est, horum cœlestibus martyriis **adornatum.* Sequitur; Is. 53 4. Psal. 44. 3. Psal. 15. 10. * f. *martyrum notat passiones*, * f. *adornatum.*

---

15 *Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super baſes aureas.*

HOc prædicatoribus rectè aptatur, qui per mundum currunt, qui Christi nomen evehunt, rectè existentes & solidi, & in omni suâ prædicatione basibus aureis, id est, locutionibus propheticis confirmati.

Ab auro ſicut incipit, ſic in auro conſummatur, ut prudens lector habeas quod verè de Chriſto intelligas. Sequitur;

Species ejus ut Libani, electus ut cedri.

LIbanus ſylva magna eſt, propè Jordanem incipiens, ſeſeque in altum, in longum quoque uſque ad Oceanum Orientalem extendens: præcipuæ ejus arbores, cupreſſus, & cedrus ſunt; quorum folia albicantia ſylvæ nomen præſtant, ut Libanus dicatur; eſt enim Libanus, *Candidatio.* In hac habitationes ſpecioſæ ſunt, & delectabiles; ita ut ſiquis in eas perveniat, nulla ſibi redeundi cura ſit, aut cum hominibus habitatione delectetur. Hæc Deo ſpecies attribuitur, qui candor eſt animarum, & omnium oblectatio virtutum, ad quem qui pervenerit, nulla ſibi ad humana redeundi voluntas eſt, nulla in anima præteritorum recordatio. Quare? quia ipſe eſt *electus ut cedri.* Cedri quippe, Libani arbores ſunt, in longum ſurſum erectæ, mirabiliter & nobiliter comatæ, imputribiles, odoriferæ, corroſiones vermium non timentes. Ad hanc gloriam qui pervenit, ſatis illi eſt hac ipſâ gloriâ honorari. Sequitur;

16 *Guttur*

16 *Guttur illius ſuaviſſimum, & totus deſiderabilis: talis eſt Dilectus meus, & ipſe eſt amicus meus, filiæ Jeruſalem.*

QVid hoc gutture, niſi novi Teſtamenti emiſſio, deſignatur? Præceſſit enim Vetus, quo dictum eſt, *Reddet homo animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente*, & cætera quæ ſequuntur. Novo verò quid dictum eſt? *Siquis percuſſerit te in maxilla una, præbe ei maxillam alteram: & ei qui vult tecum judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. Et quicunque angariaverit te mille paſſus, vade cum eo & alia duo. Qui petit à te, da ei.* Quid hoc dulcius? quid ſuavius eſſe poteſt? Totum verò Teſtamentum Novum ſi conſideres, nil niſi quod dulce eſt & deſiderabile prorſus invenies. His dictis, ſequitur, *Talis eſt Dilectus meus, & ipſe eſt amicus meus, filiæ Jeruſalem.* Sequitur; Exod. 21. 24. Matth. 5. 39, 40, 41.

17 *Quò abiit Dilectus tuus, ô pulcherrima mulierum? Quò declinavit Dilectus tuus, & quæremus eum tecum?*

AVdito præconio Dilecti hujus, quo eum Sponſa ſua per ſingula membra commendat, filiæ quoque Jeruſalem hunc commendabilem reputant, & amoris

ſibi nuncium præſentari fore dignum æſtimant. Vnde ne currant in incertum, hoc modo ſciſcitantur à Sponsâ, *Quò abiit Dilectus tuus?* & quî *abire*, longè recedere, poteſt intelligi (quod quidem mirum videretur, quî hæc pulcherrima mulierum eſt) ideo corrigendo ingeminant, *Quò declinavit Dilectus tuus*, id eſt, quò ad tempus abceſſit? Hoc tuum fortè negotium, ut aliquos fortè convertat tibique aſſociet, teque ibi ubi non dum es dilatari faciat, atque cognoſci. Quod cùm noverimus, quæremus eum tecum, ſibique tui amoris munus offerre curabimus. Sequitur;

CAP. VI.

1 *Dilectus meus deſcendit in hortum ſuum ad areolam aròmatum, ut paſcatur in hortis, & lilia colligat.*

HIc hortus Dilecti, eſt multitudo beata fidelium, totum illi ſinum ſuæ mentis aperiens, illum totâ virtute diligens & contemplans, hunc ampliori cordis affectione complectens, ita ut pro illo etiam mori lucrum ſibi reputet, & ejus ſuſtinere ſupplicia non contemnat. Hoc in numero numerabis Abel, qui priùs Dominum ſuâ morte ſuſcepit, virgo pariter & martyr exiſtens, ſacerdotem & hoſtiam in ſe ſacerdos pariter & hoſtia, confitens virgo pariter & martyr, hoſtia & ſacerdos occubuit. Annumerabis & Henoch, quem Deus de mundo tulit; & quia ſecum ambulavit,

in

in ſe vitam habere promeruit. Noe quoque, quem mundo perdito Deus in ligno ſalvavit. Abraham quoque, & generoſam ejus progeniem. Ipſum quoque Moyſen, qui Dominum manifeſtè confitens, ait, *Prophetam ſuſcitabo vobis de medio fratrum veſtrorum ſimilem tui ; & ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad illos omnia verba quæ præcepero illi. Qui autem verba ejus, quæ loquetur in nomine meo audire noluerit, ego ultor exſtam.* Deut. 18. 18, 19. Horum in medio beatam attendes ſupremam virginum, ſpem ſeculorum, Mariam, in areolâ aromatum, cum ſancto ejus cuſtode Joanne conſidentem, habentem in dextra hujus aromaticæ areolæ conſiſtentes ſibi Petrum & Paulum, Andream & Jacobum, cæteroſque omnes, qui ſuo ſibi ſanguine teſtimonium perhibentes, odorem mundo ſuaviſſimum ediderunt, & ad vitam morte ſuâ mortuos reduxerunt. Hæc quidem aromatum areola eſt, quam mente plùs intelligis, quàm verbo poſſis edoceri, quæ ſuo quidem ſanguine, & pœnis quæ nequeunt enarrari, Chriſtum meruit confiteri. Hìc **fragraſcunt* balſama, redolent pigmenta, & odorem ſuaviſſimum thymiamata quæq; reſpergunt. Huc quandoque divertit Dilectus, ut in his paſcatur hortis, id eſt, glorioſa horum omnium teſtificatione reficiatur, & hæc verè lilia, ſuo verè digna contubernio, colligat, id eſt, in ſumma pace & beatitudine conſtituat. Quam nimirum Eccleſiam Dominus aliquando deorſum viſitare dicitur, ut Martyrii *palmam in utriuſque ſexûs hominibus multùm præ cæteris à ſe aliquid promeruiſſe intelligatur ; cætera verò univerſalis Eccleſia, per mundum longè latéque diſperſa, ac numero longè major, & merito minor advertatur. Sequitur ;

* f. *fragrant*

* f. *palmâ utriuſque ſexûs hominibus indultâ, præ cæteris ſe aliquid promeruiſſe intelligantur ;*

2. *Ego*

2 *Ego Dilecto meo, & Dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia.*

HÆc vox Sponsæ est, quæ dicit, se Dilecto suo, & Dilectum sibi commiscere soliloquia, quæ ut occulta sunt, sic dimittimus, nec aliis quoquo modo communicamus. Sequitur;

3 *Pulchra es, amica mea, suavis & decora sicut Jerusalem: terribilis ut castrorum acies ordinata.*

HÆc quidem ex parte jam dicta sunt: nam quod de Sponsæ hujus pulchritudine occurrit, id memoratum est. Restat ut de ejus suavitate, quod docebit Dominus id & dicamus. Non corporalis ista suavitas est, aliquos palpatione oblectans & alliciens, sed magis spiritûs; unde & Domino dictum est, *Tu Domine suavis & mitis.* Sic & ista suavis, quæ læsa non remurmurat, sibi illata patienter sustinet; unde patientiæ decorem obtinet, ut cœlestis illa Jerusalem, cui in terris pax nulla data est, & jam in cœlis assumpta, multâ pacis plenitudine requiescit; quia *terribilis est ut castrorum acies ordinata.* Acies enim ordinata castrorum est, cum qui pugnaturi sunt, toto suo collecto robore, loco apto armati consistunt, & hinc habent à dextris & à sinistris conglobatas pugnatorum acies, quæ venientibus obsistant, & illorum irruentes impetûs,

Psal. 85.5.

tus, priusquam veniatur ad bella, armorum virtute confringant; quæ quidem hostibus terrorem incutit, ideoque hæc in summa pace quiescit. Sequitur;

---

4. *Averte oculos tuos à me; quia ipsi me avolare fecerunt.*

SPonsus ecce suam Sponsam pulchram esse memoravit, suavem & decoram, utpote quæ Sponso complaceat: hanc etiam terribilem, ut nullum timeat adversantis hostis occursum, ut secura consistat; hanc ipsum ideo multâ parte contemplantem, in secreta Deitatis jamjam introire desiderantem, & gloriæ plenitudinem, quam suis promittit Dominus, habere jam sperantem, pulchrè corripit, dicens, *Averte oculos tuos à me*, id est, sublimis gloriæ meæ pulchritudinem ne quæras apprehendere; *Quia ipsi me avolare fecerunt*, id est, ultra hominum sensum ascendere, & incomprehensibilem adhuc homini demonstrare, quia nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, ante communem hominum resurrectionem, & cum suis spiritibus coadunationem, velle cuiquam ostendere. Sequitur;

Capilli tui sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad. 5 *Dentes tui sicut grex ovium quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis*

non est in eis. 6 *Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ, absque occultis tuis.*

HÆc eadem superiùs dicta sunt, & expositа; quæ item dici superfluum est & oneroſum. Sequitur;

Sexaginta sunt Reginæ, & octoginta concubinæ, & adolescentularum non est numerus.

HOc etiam, quia, docente Domino, superiùs explicavimus, item explicare supersedemus, & ad ea quæ sequuntur, intendimus. Sequitur;

---

8 *Una est columba mea, perfecta mea, una est matris suæ, electa genitrici suæ.*

QVæ quidem reciproca laus est. Laudantem enim se Sponsam, Sponsus dignâ laude commendat, dicens, *Una est columba mea.* Quæ quomodo dicatur columba, quanam ratione perfecta intelligatur, ex iis, quæ superius dicta sunt, attendes. Una verò hìc dicitur, quia quemadmodum ex multis granis acervus unus, ex multis racemis botrus unus, ex multitudine pecorum grex aptè unus dicitur; sic & hæc una Ecclesia, una Dei Sponsa, ex animarum omnium multitudine intelligitur, quæ ad Deum in unitate fidei vocatæ sunt, vel vocabuntur, in unitate spei roborantur, in charitate

charitate non fictà Deo jam firmatæ ſunt, vel firmabuntur. Quæ cùm una ſit, *una* tamen *matris ſuæ*, id eſt, una ad ſimilitudinem matris ſuæ, cœleſtis, ſcilicet, Jeruſalem, quam hujus eſſe matrem Sponſus aſſerit, quæ ſicut ex multitudine ſpirituum cœleſtium conſtat, & unâ Deo charitate conjuncta una eſt; ſic iſtam ex infinita animarum multitudine collectam unam eſſe, & in hoc matri ſuæ ſimilem & conformem eſſe intelligit, quo ſe à Deo nequaquam ſeparat, ſed ei quem diligit, firmâ ſe charitate adſtringit. Vnde ſequitur, *Electa genitrici ſuæ*, id eſt, electa ad modum genitricis ſuæ. Hæc verò genitrix, eadem quæ & ejus mater eſt: diverſitate tamen verborum, diverſa denotat; matrem hanc nominans, quia ex diverſitate ſpirituum conſtat, & una eſt, & hæc ex animarum diverſitate collecta, ſimiliter in unitate conſiſtit: genitricem verò, quia hanc ſibi Deus, reprobâ ſpirituum parte damnatâ, ſibi electam ſtatuit, & confirmavit; & ſimiliter Eccleſiam, reprobâ hominum multitudine damnatâ, hanc ſibi elegit, participemque ſuæ ſibi gloriæ eſſe conſtituit. Sequitur;

Viderunt eam filiæ, & beatiſſimam prædicaverunt: reginæ & concubinæ, & laudaverunt eam.

DIctum eſt, quòd cœleſtis Jeruſalem, Eccleſia, ſcilicet, quæ ex beatis ſpiritibus conſtat, mater ſit Eccleſiæ quæ ex animabus conſtat, & è terris eſt; & quòd hæc ad ejus ſimilitudinem à Deo ſit electa in gloriam. Vnde, ſi quæratur quo teſtimonio hoc verum

sit, vel qua ratione comprobetur, adjicitur hæc responsio, Quia viderunt eam filiæ Sion, illam, scilicet, cœlestem Jerusalem, quæ mater est hujus Ecclesiæ quæ de terris est, & quæ à Deo assumpta est, & electa in gloriam: viderunt eam reginæ, viderunt & concubinæ, & eam beatissimam prædicaverunt; cordis oculis contemplantes eam, beatissimos spiritus, quosdam quidem assistentes majestati secretorum conscios, alios ei officiosissimè ministrantes, alios laboriosè per mundi climata discurrentes, & Dei voluntatem in omnibus, & per omnia nunciantes, & effectu complentes. Hanc sibi, *reginæ*, qui summus in Ecclesia ordo esse dignoscitur, & *concubinæ*, qui post eas proximus est, unà cum filiabus Sion attendentes, verè beatissimam prædicaverunt, & omni dignam laude commendaverunt. Et hoc totius Ecclesiæ quæ in terris est testimonium, non est qui verum esse abnuat, qui ei rectè contradicat. Sequitur,

---

9 *Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut Sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?*

QVo quis amore trahitur, ad id citò convertitur, ad id mente revocatur. Sponsus igitur amoris sibi conscius, & quantâ admiratione digna sit Sponsa quam elegit, non ignarus, ut eandem cunctis admirabilem ostendat, ad ipsam conversus, ait, *Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens?* Aurora dicitur, quasi

quasi hora aurea, quæ Solem præveniens solem affuturum denunciat, & finem tenebris auri more rutilans affuturum præmonstrat: quod in primitiva Ecclesia extitisse, quis nesciat; qui primos illos patres Christi ortum prævenisse, qui verus est Sol justitiæ, ipsumque suo prævenisse testimonio scripturâ revelante, non ignorat? Abel enim justum gladio fratris occubuisse, Christique passionem suâ passione demonstrâsse; Henoch à Domino translatum esse; Noë, mundum diluente diluvio, ligno salvatum esse; Abraham quoque in multis Dominum præfigurâsse, quis ambigat? Hi nimirum, & omnes ejus testamenti Patres, aurora quidem extiterunt, in quibus consurgens Ecclesia, verum Solem qui Christus est, nasciturum, & ab eo pleniùs illuminandum esse prænonstravit. Nato verò Domino, accidit hoc quod scriptum est, *In propria venit, & sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Qui filii Dei facti, & luce ejus illuminati, luxerunt quidem ut luna, non luce propriâ, sed luce alienâ: unde additur, *Pulchra ut luna.* Luna enim unde lucet, à sole accipit, mundumque ampliori lumine quàm aurora perfundit: sic consurgens Ecclesia priùs ut aurora, deinde ut luna, tertiò verò ut sol, electa plenum mundo lumen ministravit. Decursis namque mirabilibus, quæ Christo nascente extiterunt, peractísque miraculis quæ Christo prædicanti testimonium perhibuerunt, visísque signis quæ in ejus morte, & post mortem apparuerunt, potenter surrexit Ecclesia: In primis patribus, aurora; in secundis, ut luna; jam verò pleno refecta lumine, ut sol, electa apparuit, pleno radians lumine, & lucem cunctis suâ præstans claritate; in quo dicitur, *electa ut sol.* Ex omnibus enim creaturis, quæ à Deo corporaliter

Joa. 1. 11. 12.

liter creatæ sunt, nulla ad hoc electa est, ut oculus esset mundi, mundóque lucem & illuminationem præstaret undique, exceptâ solis solâ substantiâ, quæ sola nos circuit, calefacit, & beneficiis nos auget & munit. In hunc quoque modum hæc Sponsa electa est, quæ ut mundo lucem præstaret spiritualem, & sublatis tenebris quibus mundus involvebatur, lucem sibi fidei per apostolos, sanctosque martyres, omnesque fidei doctores largiretur atque conferret. Quæ cum tota post resurrectionem conveniet, terribilis ut castrorum acies ordinata apparebit. Sedente enim Domino in illâ die, & judicii dictante sententiam, *Venite benedicti Patris mei; possidete regnum quod vobis paratum est ab origine mundi*, sic illa terribilis & admirabilis apparebit, ut hosti non det aditum accedenti ad se; sed sicut acies manu Domini ordinata, suos sibi contineat, alienos omnes sui Domini virtute repellat. Beatus tamen Gregorius in hoc ait, *Aurora noctem interiisse nunciat, nec tamen claritatem diei ostentat: sed dum illam pellit, hanc suscipit, lucem tenebris permistam tenet.* Igitur qui in hac vitâ veritatem sequitur, aurora est, quia agit quædam quæ lucis sunt, non tamen caret reliquiis tenebrarum. Cùm ergo lex peccati cum lege mentis contendit, adhuc aurora est, quia lux quæ emicuit nondum tenebras funditus pressit, & quia lux carnis legem mentis percutit, & è contrà inter se viciſſim lux & umbra confligit: dies erit cum umbra peccati non remanebit, cum internum lumen perfectè claruerit. Ecclesia igitur quam Sponsus admiratur, meritò auroræ comparatur, quia peccati tenebras deserens, ad lucem æternitatis erumpit, & cognitione fidei in lucem justitiæ permutatur, sicut aurora à tenebris in lucem vertitur; fides lux est, nox infidelitas. Ecclesia igitur æterna appe-

Matth. 25. 34.

tens,

tens, ſuperna claritate & luce juſtitiæ fulgeſcit, quaſi aurora conſurgit, quia derelicta pravitate ſeculi, ſeſe in novi luminis fulgorem convertit. Sequitur;

---

10 *Deſcendi in hortum nucum, ut viderem poma convallium, & inſpicerem ſi floruiſſet vinea, & germinaſſent mala punica.*

TOtam ſuperiùs Sponſus allocutus Eccleſiam, nunc ad eam partem convertitur, quæ hìc eſt, quæ tentationi ſubjecta eſt, quæ dum deſcendit pluvia, veniunt flumina, venti flant & irruunt in domum ejus, tanto fortiori indiget auxilio, quanto turbine crebriore concutitur. Ad hanc itaque deſcendens, ait, *Deſcendi in hortum nucum, &c.* Hortus verò (ut dictum eſt) locus eſt ſeorſum poſitus, herbis ſalutiferis, & ſalubribus arboribus conſitus, quem poſt labores inviſere, & ſpiritu recreari dulce eſt. Qui quidem locus, hìc poſitam deſignat Eccleſiam, quæ quomodo ſeorſum ſit poſita, deſignat Iſaias, dicens, *Sicut exaltantur cœli à terra, ſic* Iſ. 55. 9. *exaltatæ ſunt viæ meæ à viis veſtris, & cogitationes meæ à cogitationibus veſtris.* Per has quidem vias & cogitationes, cogitationes & opera Eccleſiæ deſignat, quæ quantum cœlum diſtat à terra, ſic ab omni pravorum intentione longè remota eſt. Hic verò hortus nucum arboribus conſitus eſt; quæ quidem diverſæ ſunt. Nux enim quædam colurna, quædam avellana, quædam caſtanea, quædam amygdalina, quædam pinea, quædam Libyca, quæ muſcata dicitur, quædam Gallicana,

quæ

quæ in vulgari ſola nux dici conſuevit. Quid iſtæ nuces ſignificant? Corda utique ſanctorum, quæ quidem interiùs, nuclei dulcedinem, id eſt, ſpiritûs utilitatem præferunt; exteriùs verò carnis utilitatem oſtendunt, quæ adeo dura eſt, ut de ea dictum ſit, *Habemus hunc theſaurum abſconditum in vaſis fictilibus.* Et item de ea dictum eſt, *Scio, quòd neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, nec ulla alia creatura, ſeparare nos poterit à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro.* Ad hunc itaque hortum nucum deſcendit, ut earum nucleos confirmet interiùs, & earundem corpora exteriùs paſſioni ſubjiciat, reponens ei præmia vitæ, quæ nulli deerunt morienti pro ſe. Deſcendit etiam ut videat poma convallium; non enim hortus iſte ſolis nucibus conſitus eſt, immo ex arboribus quæ poma afferunt. Poma enim dicuntur fructus omnes qui molli teguntur cortice, hos ſignificantia confeſſores, qui amore Dei intus ferventes, ipſum exteriùs confitentes, mercedem à Deo in æterna beatitudine recipiunt, quamvis martyribus non æquentur. Ad hos igitur deſcendit, qui ipſum in martyrii ſublimitate proſequuntur, & ad hos qui in humilitatis convalle manentes, ipſum ſubſequi ſimiliter morte non tardant: ſed parcit eis Dominus, volens ut æternam beatitudinem voluntate ſolùm, non etiam ſuâ comparatâ morte recipiant. Deſcendit & ad nuper plantatas vineas, ut inſpiciat ſi floreant, ſi ſpem fructûs ex ſe dent, ſi in fide perſeverent, & aliis accedendi, credendi, & perſeverandi exemplo præſtito, nomen ejus amplificent: quod idem de malis exoptat punicis, ſcilicet, ut germinent, & aliis ex germinando paſſionis pro Chriſto ſubeundæ fortiter exempla præbeant, & ejus, quam expectant, remunerationis præmia compromittant. Sequitur;

Cor. 2. 4 7.

Rom. 8. 38.

11 *Nescivi: anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab.*

SPonsam suam Dominus præcedentibus verbis admonuit, ei quod quæreret intimavit, eique cursûs sui finem seipsum proposuit; frustra enim currimus, si non apprehendimus, si non ipsum quem quærimus, invenimus. Ei verò dura proposita sunt, quæ formidat caro, adquæ contremiscit; sed ad hæc spiritûs Dei munere roboratur, accingitur, leve reputans omne quod patitur, dum de retributionis suæ munere gloriatur. Quod quidem audiens Synagoga, stat, stupet, & contremiscit, & in se tandem reversa, ait, *Nescivi*, id est, tantam gratiam & dona spiritûs tibi collata ignoravi; ideoque, *anima mea conturbavit me*, quia in tenebris aberravi, *propter quadrigas Aminadab.* Aminadabiste Judæ abnepos fuisse legitur, qui sui nominis interpretatione, Christum significat; Aminadab enim, *Spontaneus populi mei*, interpretatur; ipse enim totius populi caput extitit, in cujus ortu Angelus ad pastores ait, *Nolite timere; ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus.* Hic verò spontaneus ejus extitit, sponte enim natus, sponte per angelos & virtutibus magnis demonstratus, sponte miraculis decoratus, sponte traditus, sponte in mortem datus; quæ cùm omnia sponte pertulerit, rectè & populi, & ejus spontaneus, nominatur. Cujus quidem quadrigæ, sunt quatuor Evangelia, quæ per mundum trahuntur, dum prædicantur populis, & creduntur,

Par. 1. 2. 10.

Luc. 2. 10, 11.

& omni veneratione digna ſuſcipiuntur. Quod contemplans Synagoga, conturbatur, falſum eſſe deſperans quod ſic à cunctis corde ſuſcipitur, magnificè honoratur, quod nec exquiſitis tormentis, nec aliquo genere mortis eliditur. Sanctus verò Ambroſius duas denotat quadrigas. Iram enim, cupiditatem, voluptatem, & timorem unius quidrigæ rotas facit; alteri verò prudentiam, temperantiam, fortitudinem, & juſtitiam aſſignat: his rotis tunc vitæ ſpiritus ineſt, cum bonus eas rector dirigit, hos ſtringens, hos monens, hos revocans, hos incitans. Hi quidem equi ſubjecti jugo fidei, adſtricti charitatis vinculo, juſtitiæ frænis, retinaculis ſobrietatis. Sequitur;

---

12 *Revertere, revertere, Sulamitis: revertere, revertere, ut intueamur te.*

SYnagogâ confitente tarditatem, Eccleſia conſolando reſpondet, *Revertere, &c.* Dicitur Sulamiti ut revertatur, quia Synagogæ in fine mundi fides ab Eccleſia offeretur, quæ ſub infidelitate captiva tenebatur. Et quater reverti monetur, quia Judæi per quatuor mundi partes diſperſi, in fine colligentur; unde ei dicitur, *Revertere, revertere Sulamitis*, quæ captiva vel deſpecta ſub Prophetis tenebaris, *revertere, revertere*, ut in ea qua ſumus libertate, intueamur te. Sequitur;

CAP.

CAP. VII.

1 *Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum?*

VOx Sponsi hæc est. Ecce Ecclesiâ monente Synagogam, Sponsus gaudens, dare se promittit effectum, dicens, *Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum?* Chori namque castrorum sunt, qui in procinctu virtutum tanquam in castris constituti, contra diabolum dimicant, & Deo muniente, & opem suâ virtute ferente, superant. Tunc enim castra militantium in Sulamite videbuntur, quando pro fide, quam modò impugnat, præliabitur, & eandem prædicantibus Henoch & Eliâ, veram, & eam in qua salvari oporteat fore asserens, morte suâ contestabitur. Sequitur.

---

2 *Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia Principis!*

LAudat ecce Sponsus Sponsam, incipiens à gressibus: unde & hanc commendans, ait, *Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia Principis!* Hanc quidem quæ in primis suis patribus filia *Principis*, id

est, Dei super omnia principantis extitit, duodenâ laude commendat, à gressibus incipiens, per media progrediens, & ejus laudem uberum fœcunditate consummans; ait itaque, O quæ nunc in conversatione tuâ filia vocari Principis digna es, quæ etiam in primis tuis patribus, ejus dici filia dignè promeruisti, quàm pulchri nunc sunt gressus tui! Ad Deum enim nunc eisdem accedis gressibus, quibus apostoli accesserunt; Dei Filium, à Patre missum in carnem, ipsumque in eâdem carne pro omnium salute mortem obiisse, & post triduum resurrexisse, & sic, habitâ victoriâ, in cœlum ascendisse, confitens, pro illo stas, illi testimonium perhibes, pro ipso mori non recusas. Valde ergo pulchri sunt gressus tui, quibus ad Deum ambulas; & hoc, *in calceamentis*. Fiunt namque calceamenta de coriis mortuorum animalium, undè per hæc, exempla sanctorum intelliguntur, Patrum, apostolorum, scilicet, & omnium martyrum, quia coria sibi detrahi, & ab animabus corpora subtrahi, Christum confitendo, perpessi sunt. His igitur æquaris, his æqualis efficeris, qui fide certâ susceptâ, pro ea dimicas, & apostolorum gloria coronari pro ea contendendo elaboras. Sequitur;

Junctura femorum tuorum sicut monilia, quæ fabricata sunt manu artificis.

FEmina vel femora quibus gradimur, & *egressus aptamus, hæc duo sunt, Testamentum, scilicet, Vetus, & Novum: horum junctura, concordia Testamentorum est, de qua ait, *Junctura femorum tuorum sicut*

*) gressus

sicut monilia. Monilia quidem à monendo dicta sunt, eo quòd ubi collo suspenduntur, & pectoribus apponuntur, monent quidem hæc gerentem, ne ad sinum suum manum mittat alienam, sed ei cui desponsata est, fidem conservet intemeratam. Monent & quemlibet, ne ubi hæc suspensa viderit, illuc amore trahatur, aut quocunque casu illoc amore rapiatur, ne fortè deprehensus in hoc, adulterii reus habeatur. Vnde duo Testamenta meritò monilia nominantur, quæ nos Deum timere monent, & venerari, & toto corde, totâ animâ, & totis viribus hunc diligere, & mente firmâ meditari. Monent etiam, ut proximos diligamus, nec quicquam eis quod rectè displicere debeat, machinemur aut faciamus. In his duo Testamenta sunt & concordant, quæ etiam fidem, sicut verè est, sic roborant; & sicut credimus, sic esse confirmant. Hæc etiam manu artificis fabrefacta sunt, id est, per Filium, qui manus Patris est, & summus omnium artifex, hominibus edicta sunt, atque conscripta. Sequitur;

---

3 *Vmbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis.*

VMbilicus quidem in medio ventris est, quandam ejus partem subter se habens, quandam verò desuper. Hic autem umbilicus infirmitas nostræ mortalitatis est, cujus pars quædam deorsum est, altera verò desursum. Deorsum illa est, de qua dicitur, *Omnis caro fænum, & omnis gloria ejus quasi flos agri. Exsiccatum est fænum, & cecidit flos.* De qua ait David, *Manè sicut herba transeat, manè floreat, & transeat: vespere decidat,* Is. 40. 6. 7. Psal. 89. 6.

indurat, & arescat. Transit etiam mane infantiæ, pueritiæ, adolescentiæ nostræ, transit & flos juventutis nostræ, transit & *vespere senectutis nostræ: in quo quidem homo decidit in morte, indurat in cadavere, arescit in pulvere. Illa verò desursum est, cujus beatus Paulus meminit, dicens, *Seminatur in corruptione, surget in incorruptione: seminatur in ignobilitate, surget in gloria: seminatur in infirmitate, surget in virtute: seminatur corpus animale, surget spirituale.* Hic igitur umbilicus, ut crater tornatilis est: leviſſima enim operatio est quæ torno fit; & leviſſima Dei operatio, quæ in omnium fiet resurrectione. Nam ut Habacuc leviſſimè levavit angelus, & posuit in Babylone; sic cibum Danieli deferens, ipsumque in Judæâ reposuit: sic erit in resurrectione, cum ad vocem angeli, ad tubæ clangentis sonitum, mortui resurgent illico incorrupti, qui quidem digni fuerunt corruptelâ. Hæc itaque pars est infirmitatis nostræ quæ torno operationis divinæ leviter efficietur, quæ crater dicitur tornatilis, qui nec hìc indiget poculis, nec in futuro aliquatenus indigebit. Hìc igitur magna eorum gloria futura dicitur, quæ tunc & corporaliter videbitur, & apparebit. Sequitur;

*f. vesper

Cor. 1. 15. 42, 43.

Dan. 14. 35.

Venter tuus sicut acervus tritici, vallatus liliis.

VEnter ea pars corporis est, quæ quod in eam mittitur, id suscipit; & quod in ea potest cooperari substantiæ, id retinet, eo corpus fovet, auget, & provehit, cætera repellit & respuit. Unde per hunc sancta hujus synagogæ memoria intelligitur, qua comprehendit

hendit omnia, & hæc tantùm quæ ſancta ſunt, & æternæ vitæ cooperantia, illucque greſſus dirigentia, hæc amat, hæc cuſtodit, & in his proficit, cætera ut vana & inutilia reſpuit & emittit. Vnde & dicitur, *Venter tuus ſicut acervus tritici.* In acervo namque tritici, vitæ quædam cooperantia ſunt, quædam aliter ſe habent: de his verò quæ cooperantur ad vitam, ſubditur, quòd acervus hic vallatur liliis, id eſt, Patrum eruditur exemplis, & cœleſtium ſpirituum, qui verè lilia ſunt, edocetur documentis. Sequitur;

4. *Duo ubera tua, ſicut duo hinnuli gemelli capreæ.* 5. *Collum tuum ſicut turris eburnea.*

HOc de uberibus ſynagogæ converſæ, ſicut & de uberibus Eccleſiæ ſuprà dictum eſt, intelligitur; ſicut & quod de collo ſequitur, *Collum tuum ſicut turris eburnea:* hìc tamen additur, *eburnea*, ut & nitor demonſtretur prædicationis, & firmitas, qua Chriſtum verè prædicant, & hoc ſuâ morte confirmant. Sequitur;

Oculi tui ſicut piſcinæ in Heſebon, quæ ſunt in porta filiæ multitudinis.

DEmonſtrato collo, pervenitur ad oculos; de quibus hìc dicitur, quia ii ſunt *ſicut piſcinæ in Heſebon.* Heſebon verò, *cingulus mœroris*, interpretatur. *Oculi* verò, id eſt, qui arcana fidei contemplantur, & hæc

converſæ

converſæ jam ſynagogæ videnda & credenda demonſtrant, hi ſunt *ſicut piſcinæ in Heſebon*: Heſebon enim, ſive caſtellum ſit, ſive civitas, in ipſo ſuo introitu piſcinas habebat, in quibus introeuntium corpora lavari poterant & purgari, ut ſic fides haberetur ingreſſis, ſe nil mali machinaturos, quod loco foret adverſum, vel aliquatenus obfuturum. Sic & hi, qui converſæ huic ſynagogæ vias vitæ præparant, & oſtendunt, aliis ad eam convertendis viam vitæ prævident & oſtendunt, & ut fictè non ſubeant, Baptiſmum vanè non ſuſcipiant, nec adverſari machinentur in dolo his in quibus jam regnat Chriſtus, atque ſuum jam continet principatum. Hoc igitur eſt quod dicitur, *quæ ſunt in portâ filiæ multitudinis*, id eſt, in ingreſſu caſtelli vel civitatis, ubi multitudo eſt gentium, cui jam prædicatur Dei verbum, & hoc ſuſcipiunt in ſecula ſeculorum. Hoc enim Simon Magus ille fictè fecit, Baptiſmum fictè ſuſcepit, fidei ſacramenta fictè cognovit, quibus omnibus poſtea doctorem Eccleſiæ Petrum à Chriſto inſtitutum acriter impugnavit. Vnde ne hanc in converſione ſua, cum hæc dabitur, ſimilis inquietet impugnatio, dicitur huic, quòd ei cum oculi prævidentes ſibi, ſicut in portis Heſebon prævidebatur civitati. Hæc verò multitudo rectè, *cingulus mœroris*, dicitur; quia undiq; mœrore cincta eſt. Hinc ſe Deo peccâſſe luget, inde, ne peccet, iterum lacrymas timoris habet, hinc ſibi quæritur deeſſe quem diligit, & præmia ſibi deeſſe quæ querit & appetit. Hoc igitur mœrore cincta, rectè Heſebon dicitur, quæ his & aliis, quæ dat compunctio, lacrymis circumdata rectè conqueritur. Sequitur,

Naſus

Nasus tuus sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascum.

NAso deputantur Ecclesiæ, quæ virtutum fragrantiam in Ecclesia propè sentiunt, & fœtorem vitiorum in ea à longè discernendo cognoscunt. Hi in Libano, qui candorem Ecclesiæ designat, velut turris existunt, qui in Ecclesia Dei præ aliis nomen prælationis officiumque suscipiunt, & in Damascum respiciunt. Damascus enim Syriæ metropolis est, ubi Cain Abel interfecisse legitur; unde mala multa illata sunt Israeli, ubi regnat infidelitas, & peccatum valde grassatur. Contra hunc Ecclesia Dei valde respicit, attentè considerans, siquis sit, quem sibi possit eripere, & ereptum diabolo, ad Christum queat convertere. Sequitur;

5 *Caput tuum ut Carmelus: & comæ capitis tui sicut purpura Regis vincta canalibus.*

CArmelus mons est, in quo ascendens Elias pluviam septem annis clausam, sibi à Deo dari abundanter obtinuit, Christum certè significans, quem confitentes, & quæ de eo dicuntur vera esse asserentes, oramus ad Patrem, ut nobis gratiarum suarum dona emittat, per quæ suæ nos placitos voluntati efficiat. Hic verò Carmelus, *mons*, sive, *scientia circumcisionis*, interpretatur; quod Christo rectè competit, ipse enim circumcisionis

initium & finis extitit. Ipſe enim hanc Abrahæ (qui diem ejus vidit & gaviſus eſt) & ejus domui injunxit, coitum ſibi vetitum, & cætera quæque inhoneſta & ſuperflua cujuſque membri, membri hujus auſterâ præciſione interdixit. Ipſe quoque hanc ſuſcepit in ſe, & hanc in ſe conſummatam eſſe prædixit: ſanguinis enim ejus, tam in cruce, quàm in hac circumciſione, effuſio, populo gratiæ ſufficiens correctio eſt, ut à vitiis abſtineant, motuſque pravos, non illa auſteritate ſacramenti, ſed fidei ſolius & ſancti baptiſmatis ſuſceptione corrigant & emendent. Hujus verò capitis comæ ſunt, de quibus ſubjungitur, *Comæ capitis tui ſicut purpura Regis vincta canalibus.* Comæ quidem capitis ſunt, quæ caput adornant, faciem decorant, & capiti ſemper inhærentes, id multâ ſui ſpecie obvianti cuilibet honorabile reddunt, & omni veneratione digniſſimum. Per has quidem hos intelligimus, qui ſummo Regi Chriſto, indiſſolubili amoris vinculo toto corde inhærentes, ab ipſo nunquam dividi, nec principatu, nec aliquâ id agente poteſtate, potuerunt; ſed per omnia, quæ adinveniri poterant, tormenta, ipſi verè adhærere, & dici comæ inſeparabiles meruerunt. Et comæ quidem capitis, ut purpura Regis vincta canalibus. Canales quidem ſunt emiſſiones gratiarum Dei, quas modis pluribus in ſuos quos eligit, ipſoſque martyrii gratiâ dignos efficit ipſe & ſuſcipit. In his itaque canalibus hæ comæ ſunt, & iis quidem conjunctæ ſunt, neſcientes ab iis disjungi, ſed magis in his accepto liquore aliquo cœleſti, fiant ut purpura Regis vincta canalibus rubicunda, Chriſto quidem in cruce paſſo conformata, & ipſi jam conformes in gloria. Sequitur;

Quàm

6 Quàm pulchra es & quàm decora chariſsima in deliciis!

POſt eorum commendationem quæ dicta ſunt, laudem ſubjungit ſynagogæ, quæ jam Eccleſia effecta eſt, dicens, Quando ſic ſe habent quæ jam dicta ſunt, ergo valde pulchra es in virtutis opere, & decora in ejuſdem contemplatione; chara nobis per converſionem, per virtutis executionem charior, Deo in perventione chariſſima; unde ſubdit, *in deliciis*, id eſt, in his quæ dicta ſunt, quæ Deus prohibet eſſe delicias, & in his tanquam deliciis oblectatur. Sequitur;

7 Statura tua aſsimilata eſt palmæ, & ubera tua botris.

HVjus incepit à greſſibus commendatio; junctura quoque feminum, umbilicus, & venter commendata ſunt; ubera, & collum, naſus, oculique, cum capite, & comis, deſcripta ſunt. Quod ne videatur abſonum, ejuſque ſtaturæ nimis in ſe contractæ diſſonum, adjicit de ſtatura, dicens, quòd hæc aſſimilata eſt palmæ, ſurſum, ſcilicet, porrecta, in imo ſtricta & aſpera, in cœlum brachiis expanſa & dilatata, fructum faciens ſuaviſſimum, qui conjunctus botris qui vineæ fructus eſt, cœnam reddit opulentam, & ipſam fructu vineæ jucundiſſimam. Sequitur;

8 *Dixi, aſcendam in palmam, & apprehendam fructus ejus: & erunt ubera tua ſicut botri vineæ, & odor oris tui ſicut malorum.*

HOc quidem Sponſus ait, quòd ipſe in palmam aſcendet; quod quidem impletum fuiſſe credimus, cum ipſe lignum crucis aſcendit. Cui quidem & hoc datum eſt, ut ſicut ipſe hanc aſcendendo ſuper omnia victor extitit, ita & hæc ſuper omnia ligna ſylvarum juſtè principatum obtinuit, & rectè dici palma promeruit; unde & ei decantatur, ſuper omnia ligna ſylvarum, tu ſola fuiſti digna ſuſtinere Regem ſeculorum & Dominum. *Et apprehendam fructus ejus.* Hic hujus palmæ fructus extitit, immortalitas, impaſſibilitas, æterna quoque jucunditas: hos ejus fructus Chriſtus in cruce percepit. Nam quia humiliavit ſe, factus in cruce obediens Patri uſque ad mortem, mortem autem crucis, exaltavit illum Pater, ut in nomine ejus omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quod ipſe eſt in gloria Patris, ad quam niſi per ipſum nemo pervenit. *Et erunt ubera tua ſicut botri vineæ.* Vbera ſunt quibus parvulorum alitur & nutritur infantia; quæ dicta ſunt prophetarum, quibus longè antè temporibus paſſio Chriſti prophetata eſt, multiſque eorundem præconiis adnunciata. Quæ quidem ubera nunc botri vineæ effecta ſunt, nunc ipſum fructum oſtendentia quem prophetabant, tunc demum cum Chriſtus in cruce paſſus eſt, effectum quem perſonabant demonſtrantia.

ſtrantia. *Et odor oris tui ſicut malorum.* Odor enim crucis, antequam eam Chriſtus aſcenderet, erat horribilis; ſed poſtquam Chriſtus vitæ dator aſcendit, odores ejus omnes ſuaviſſimi facti ſunt, atque, ut malorum odores, gratiſſimi; unde & Paulus ait, *Chriſti bonus odor ſumus Deo in iis qui ſalvi fiunt, & in iis qui pereunt.* Cor. 2. 2. 15. Sequitur;

---

9 Guttur tuum ſicut vinum optimum, dignum Dilecto meo ad potandum, labiiſque & dentibus illius ad ruminandum. Ego Dilecto meo, & ad me converſio ejus.

DIgnam laude jamdiu hanc commendavit Sponſus, ab imo incipiens & ad ſumma progrediens; quod gratum habens Sponſa reſpondet, *Guttur tuum ſicut vinum optimum, dignum Dilecto meo ad potandum, labiiſque & dentibus illius ad ruminandum.* Oſtendit itaque laudem, quam de ea Sponſus ipſe perſonuit, eam eſſe, quam dignum eſt ut abipſo Sponſo potetur, & in ejus corpus transjecta, memoriter teneatur; & hoc eſt quod dicitur, *Labiis & dentibus ruminandum.* In lege enim, animal quod non ruminat, immundum habetur, & hoc quod ruminat, mundum proculdubio reputatur: nam qui bona quæ audit vel legit, ad memoriam revocat, & hæc dentibus ruminando, vel labiis pronunciando, denunciat, mundum eſſe animal perhibetur. Vnde & hanc munditiam Sponſo ineſſe perhibens, hortatur ut laudem hanc ad memoriam revocet, & Levit. 11. 3.

eam laude hac dignam deputet atque dijudicet. Quod quidem & futurum esse denunciat, dicens, *Ego Dilecto meo, & ad me conversio ejus*; acsi dicat, Ego memoriâ Dilecti mei digna sum, & ipse, ut à me in memoria habeatur, dignissimus: ego enim Patrem diligo, unigenitum ejus Filium veneror & adoro, his Spiritum Sanctum in omnibus æqualem judico. Patris opera, quæ pro me redimendo gessit, intelligo; in his Filii obedientiam recognosco, & per advenientem in me ejus Spiritum, ipsum ad me conversum, ejusque dona suscipio. Ait itaque, Ego Dilecto meo digna & chara sum: ipse enim pro me exinanivit seipsum, puerum faciens & parvulum; cui decantat Ecclesia illud Isaiæ,
Is. 9. 6. *Parvulus natus est nobis, & Filius datus est nobis.* Exinanivit etiam se factus obediens Patri usque ad mortem; & quam mortem? eam quæ crucis erat, quæ indignissima putabatur, qua cœlum homini negabatur, terra subtrahebatur, aquæ remedium non præstabatur, & extinctus in aere lacerandus avibus committebatur;

His meritò charus, meritis his charus habendus.

Ad me quoque *ejus conversio* est: nam quod genus mortis exhorream, cum Dei Filium talia pro me passum intelligam? nullum equidem. In Stephano namq; lapidem, in Jacobo gladium, Romæ in beato Petro crucem, in ejus consorte beato Paulo gladii molesta, sustinui; fervens oleum in Joanne, in Andrea crucis amara, pertuli, & in apostolis, & in omnibus per mundum latè martyribus, quæ poterant excogitari tormenta, præsentavi. Sequitur;

Veni,

10 *Veni, Dilecte mi, egrediamur in agrum.*

DEmonstratâ charitate qua Christo unitur Ecclesia, ipsum securè invocat, optans, ut ad se diligentem ipse quoque veniat, & diligentem se conspiciat, & an vera sint quæ de eo sunt dicta, perspiciat. Ait itaque, *Veni Dilecte mi*, quem usque ad mortem diligo, qui Ecclesiæ discedens promisisti, dicens, *Ecce, ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi. Veni, egrediamur in agrum.* Campus locus est latè patens, sylvas, & loca sylvis carentia continens, hinc spinis obsessus, inde loca non spinosa, sed tamen inculta demonstrans, mundum designans hunc, qualis fuit, cum in ipsum Adam post peccatum trajectus est, & est ei sententia dicta, *Quia comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ. Spinas & tribulos germinabit tibi, & comedes herbam terræ.* Hic verò ager dictus est, postquam vomere & cultro terræ aggressus est, faciem hanc horribilem deposuit, culturæ respondit, cultoresque suos bonis fructibus exhilaravit. Ager verò dictus est ex hoc, quòd agi cæpit vomere, cultroque dejici, & (ut cultoribus mos est) sic in eodem loco subverti, ut apta sit suscipiendo semini, & eidem propagando, fœcundari. Ad hunc igitur invitat agrum Sponsa suum Sponsum, dicens, *Veni*, id est, ut accessum habeam ad te, hoc consenti. *Egrediamur*, Tu de indicibili tuæ majestatis abscondito assumptâ carne egredere, id est, manifestè appare; egoque tecum de occultis meis, de immunditiis meis, de infidelitate penitus

Matth. 28. 20.

Gen. 3. 17.

egressa,

egressa, te corde credens, te confitens, te humiliter adorans, tibi inseparabiliter adhærens, tecum in agrum hunc venire parata sum, ut attendamus, an bene cultus sit, an huic verbi semina commendanda, & sit de eo spes ulla boni præstolanda. Sequitur;

Commoremur in villis.

Gen. 11. 2. FIunt quidem habitationes in agris, ut dictum est de campo Sennaar, in quo civitas Babylon à filiis Noë constructa est; fiunt oppida, fiunt & villæ: in civitate divites, in oppidis potentes habitant, in villis verò minorum & humiliorum mansio est, quæ tanto Deo gratior est, quanto humilior est, tanto magis acceptabilis est, quanto virtutis & doctrinæ perceptibilis est. Hìc Sponso moram facere, & se Sponso commorari exoptat, ubi sancti sui corporis & sanguinis est consecratio, ubi peccatorum in baptismate fit ablutio, ubi delictorum quotidiana confessio, & fidelium populorum crebra Domino fit oblatio: hinc decimarum, hinc aliorum quoque munerum frequens largitio, & in exitu suo sacra Domini recognitio, & ipsorum ad æternam beatitudinem transmigratio. Sequitur;

II *Manè surgamus ad vineas: videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt.*

ILle beatus est, cujus à Domino vinea manè visitatur. Nam vinea cujusque præsens hæc vita est, & mane

mane unicuique est vitæ præsentis inchoatio. Sunt verò quidam quos manè, id est, ab ipso vitæ exordio, visitat Deus, dirigit, & magnificat, & quòd ex eis magni futuri sint fructus miraculorum, etiam exhibitione demonstrat; *Videamus si floruit vinea.* Ad hos Dilectum invitat Sponsa, ut cum his maneat, & hos florere faciat, & flores fructus parturientes ipse custodiat. Hi quidem nostri sunt in Deo profectus: nam ut vinea primò folia, deinde florem, inde fructum producit; sic in his quæ Dei sunt, qui hunc videre & habere soliciti sunt, initiatio quædam est à malo aversio; magnus enim profectus est, ad ea quæ Dei sunt felix conversio. Summum verò in his est eorum quæ Dei sunt, Deo placita dilectio, & in his opere beata completio. Vnde & subditur;

Si floruerint mala punica.

IN malis quidem punicis amor indicatur martyrii? Majorem quidem dilectionem nemo habet, quàm ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Hunc quidem, cùm omnes suos videre moneat, hos tamen præcipuè, qui martyrii flagrant amore, qui vitam suam pro Christo ponere, & per mortem sursum ascendere desiderant, speciali quadam visitatione monet attendere. Vnde & ait;

Ibi dabo tibi ubera mea.

QVæ sunt hæc ubera quæ Sponso datura est Sponsa cum sic venerit, & Ecclesiam sic visitaverit? Vbera

quidem ea pars corporis ſunt, qua filios ſuos alit Eccleſia, qua ipſorum infantiam protrahit, & ipſos in robur juvenile producit; & cum in hoc robur excreverint, ſibi, martyrioque quod deſiderant, ipſique ob quem deſiderant, derelinquit. Ait igitur, *Ibi dabo tibi ubera mea*, id eſt, omnes mentis meæ ſinus aperiam, ut à te intelligam, quid cuiq; ordini dicendum ſit, qualiter ordo quiſque monendus, ut ad te veniat, teque in æternum poſſideat. Sequitur;

Mandragoræ dederunt odorem. In portis noſtris omnia poma: nova & vetera, Dilecte mi, ſervavi tibi.

VOcato Dilecto ſuo ad Eccleſiam veniat, ut illam viſitet, & quæ eum videre deſiderat, iſtud adnectit, dicens, Ad hoc quidem quod expeto, difficilem te invenire non ambigo, quia mandragoras in portis noſtris odorem tui jam dediſſe intelligo. Mandragoras quidem Prophetas nominat, quæ humani corporis formam retinent, & membrum quodque corporis humani quod morbus occupat de membro ſimili, raſo ſibi pulvere curat. Hæc quoque ſterilem fœcundam efficit, & multà medicinæ prodeſt arte laborantibus: unde hæc Prophetas exprimit, qui humanitatem Chriſti, & ea quæ in homine geſſit, exprimunt; & hoc in portis noſtris, id eſt, Scripturis quæ noſtræ jam effectæ ſunt, exclamare & prophetare non deſinunt. Hæc quidem omnia poma, quæ prophetæ novi recentesque prædixerunt; *& vetera*, antiqua, ſcilicet, quæ ab Adam uſque

usque nunc dicta sunt, tibi reservavi, quia sunt in te complenda, & ipso operis effectu demonstranda. Sequitur;

CAP. VIII.

1 *Quis mihi det te fratrem meum, sugentem ubera matris meæ, ut inveniam te foris, & deosculer te, & jam me nemo despiciat.* 2 *Apprehendam te, & ducam in domum matris meæ: ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex vino condîto, & mustum malorum granatorum meorum.*

HÆc Sponsa de adventu Sponsi sui solicita, jamdiu orans exoptavit, dicens, *Veni Dilecte mi; Egrediamur in agrum*; & quod oravit, certò affuturum prædixit, quia hoc mandragoræ prælocuti sunt, hoc omnes propheræ prædixerunt. Ergo de hoc quod certò futurum est, jam quærit, dicens, *Quis mihi det te fratrem meum*, id est, tam dignus erit ut te fratrem meum mihi visibiliter ostendat, te in corporali forma mihi fratrem meum demonstret. Antiquum enim est, & au-

dictu cognitum, Deum Patrem omnium me inter cætera creâſſe, & mihi patrem inter cætera extitiſſe, & me inter creaturas, ipſum ſemper quaſi Patrem invocâſſe: ſed quod ipſe mihi frater ſit, novum eſt & inauditum à ſeculis, & tamen mundo propagandum. Miſſus eſt enim Gabriel angelus ad Mariam, dicens, *Ave gratiâ plena; Dominus tecum. Spiritus Sanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi. Ideoque quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei.* Ecce quòd Dei Filius, ex Virgine Sancta natus, Baptiſmo ſancto regenitus, Veræ Eccleſiæ filius effectus eſt, & nobis omnibus frater eſſe incepit, qui nobis ante omnia Pater extitit. Vnde poſt reſurrectionem, ait, *Ite, nunciate fratribus meis, ut eant in Galilæam; ibi me videbunt.* Vnde, ut quem Deum Patrem hucuſque dixeram, jam fratrem mihi nomino; ideoque fratrem, quia ſugentem ubera matris meæ, Mariæ, ſcilicet; quæ ex hoc quòd mater ejus effecta eſt, omnium dignè mater eſt qui ipſum invocant, & ejus ſibi opem in quacunque neceſſitate implorant. Per hanc quidem Dei Filius foris inventus eſt, id eſt, in hac forma corporali, quam de novo aſſumpſit, & in ipſa mundo apparuit, & in hac ab eo (ut dictum eſt) oſculum ſibi reconciliationis aſſumpſit; unde ait, *Et jam me nemo deſpiciat.* Antequam enim reconciliationis oſculum Deus homini porrexiſſet, homo & angelis, & dæmonibus, ſibi etiam ipſi deſpectibilis habebatur, qui totus in Infernum poſſidendus trahebatur. At poſtquam morte unigeniti reconciliatus eſt, Infernum deſerens, regionem Paradiſi poſſidere cœpit & cœli, & extunc nec cœli poſſeſſoribus deſpectui habitus eſt, nec Inferni. Ait enim ipſa, *Apprehendã te*, id eſt, firmiſſimo amplexu tenebo te: non minis, non verberibus, non omni mortis

Luc. 1. 28. 35.

Matth. 28. 10.

tis genere amovebor aut avellar à te: & ſic inducam te *in domum matris meæ*, cæleſtis, ſcilicet, Jeruſalem, quæ erudit me, & exemplum mihi dilectionis oſtendit, qua ſemper adhæream tibi, & amoveri nequeam à te; & inducam te in *cubiculum genitricis meæ*, id eſt, antiquum illud amoris habitaculum, quo te ſemper tenuit genitrix mea, id eſt, antiquiſſima de patriarchis & prophetis, aliiſque fidelibus exorta collectio, & quæ nunquam à te avelli potuit, ſacra congregatio. *Ibi tu docebis me*, quia tunc erimus omnes docibiles Dei. Et nos quid tibi dabimus? *Poculum ex vino condito*, amorem, ſcilicet, ſempiternum; qui tot modis formatus eſt, quot modis vina formari ſolent ex diverſis ſpeciebus; *Et muſtum malorum granatorum meorum*, id eſt, paſſiones martyrum meorum, quæ ſibi ſic in amoris dulcedine junctæ ſunt, ut ſibi mala junguntur in malis, & nullis à te potuerunt malis averti. Sequitur;

---

3 *Læva ejus ſub capite meo; & dextera illius amplexabitur me.* 4 *Adjuro vos filiæ Jeruſalem, ne ſuſcitetis, neque evigilare faciatis Dilectam, donec ipſa velit.*

HÆc quia jam dicta ſunt, non repetimus, ſed ubi dicta ſunt, ſtudioſis legenda committimus. Sequitur;

5 Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto, deliciis affluens, innixa ſuper Dilectum ſuum?

AMans amantem ſe facilè reſpicit, & quæ format amor, facilè ſibi verba transfundit. Vnde quia ex jam dictis diligentis ſe Spõſæ facilè denotatur affectus, Sponſus ei ſubitò reſponſum præſtat amoris, quærens & ſciſcitans, quæ illa eſt: non quòd ignoret eam, ſed ut neminem ignorare permittat. Qualis ſit, & quanta, quantâque admiratione digniſſima, quæ ſic de deſerto aſcendit? Mundum hunc deſertum nominans, quem plures ut patriam inhabitare conantur, & ſuo fraudati conamine, hinc ad inferna deſcendunt, & ſic, quæ ſit eis patria deſtinata, cognoſcunt. Hoc deſertum eſt locus iſte, quem Dominus aſcendendo deſeruit, cùm multis videntibus in cœlum elevatus aſcendit. Quare ſequitur, hæc ipſa *potens in deliciis*, quibus affluens, quaſque Domino ſummè placere intelligens, ei fide rectâ, ſpe robuſtâ, charitate fervidâ quærit aſſiſtere, & hæc ſibi ab ipſo data præſentare. Hoc verò eſt quod ait, Quæ, quantique meriti hæc eſt, quæ deſerto hoc mundo, ſcilicet, quem Deus hinc aſcendendo deſeruit, qui aliis deſcenſionis locus eſſe conſuevit, locum ſibi faciens aſcenſionis, in alta proſilit, virtutum delicias præſentans Deo, quas ſibi ab ipſo collatas eſſe cognoſcit? Altiùs verò beatus Gregorius, aſpiciens ſuper hæc, ait, Eccleſia verborum Dei deliciis affluens, de præſenti deſerto ad ſuperiora aſcendit. Deliciis affluere,

fluere, eſt, in amore Dei epulis Scripturarum ſatiari. Deliciis ergo affluens aſcendit, quia nos myſticis intelligentiis paſtos, ad ſuperna quotidie ſublevat, in cujus verbis tot ſunt deliciæ, quot ſunt diverſitates ſpiritualis intelligentiæ. Modò nos paſcit hiſtoria, reficit moralis allegoria, aliquando ſuſpendit contemplatio ad altiora. Anima his deliciis affluens, myſtico intellectu reficitur, in quo præſens obſcuritas fulgore diei ſubſequentis illuminatur, ut etiam in hac corruptione in intellectum illius veri luminis erumpat, & verborum deliciis paſta, prægustando diſcat, quid de pabulo veritatis eſuriat. Sequitur;

Sub arbore malo ſuſcitavi te: ibi corrupta eſt mater tua: ibi violata eſt genitrix tua.

DIctum eſt, quod iſta deliciis affluens, ſuper Dilectum ſuum innixa eſt: jam, quòd illi inniti potuerit & debuerit, conſequenter demonſtratur. Ait enim, *Sub arbore malo ſuſcitavi te*, id eſt, à morte revocavi te; ſub arbore malo quidem conſtitutam, id eſt, peccato obnoxiam, quod arbore malo contractum eſt. Dicunt enim vetitam illam arborem, à qua homo in Paradiſo abſtinere juſſus eſt, malum fuiſſe, & lignum illud quod bonum eſſet ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuque delectabile, in concupiſcentiam mulieri deveniſſe; quæ de illo tulit, viroque porrexit, ſeque ream inobedientiæ, poſteroſque, conſtituit. Ab hoc quidem inobedientiæ malo Sponſus iſte crucem

ſuſtinens

ſuſtinens, omnes eripuit, ideoque ſeipſam ſub malo, id eſt, ſub peccato quod ex malo contractum eſt, poſitam ſuſcitâſſe & redemiſſe confitetur. Quod ne modicum æſtimetur, adjungit, *Ibi corrupta eſt mater tua, ibi violata eſt genitrix tua*; matrem vocans generationem omnem, quæ ab Adam ad Abraham uſque protracta eſt: genitricem verò illam nominans, quæ ab Abraham uſque ad Chriſtum, arctiori quadam mandatorum lege conſtricta eſt, per hos edocens omnes humanâ generatione procreatos, delicto huic obnoxios; niſi eos aut Spiritus, antequam naſcerentur, ſanctificaret, utpote ſanctam Virginem quæ Dei conſtituta eſt habitaculum, Joannem Baptiſtam, & Jeremiam, quos ſanctificatos ab utero cognoſcimus, aut eis ſuo Deus ſacramento ſubveniret. Quod ſiquis altiùs curat inſpicere, tractatum relegat, quem ſuprà de reconciliationis oſculo diſſeruimus, & quæ nobis, dictante Domino, donata ſunt, expoſuimus. Sequitur;

---

6 Pone me ut ſignaculum ſuper cor tuum, ut ſignaculum ſuper brachium tuum.

QVia liberavi te à morte quam meruiſti, per mortem crucis meæ; ideo tibi conſequenter injungo, ut me, id eſt, meam dilectionem, qua homo pro te factus ſum, qua pro te crucifixus ſum, qua humiliavi me, ut de morte quam merueras eruerem te, ponas ſemper ut ſignaculum, id eſt, ut memoriale quoddam, ſuper cor tuum, id eſt, in corde tuo; ut omni eo quod agere diſpoſueris

disposueris, hanc semper attendas dilectionem, nequid effectu complere præsumas, nisi id huic dilectioni cohærere conspicias. Idem & de brachio subjungit, *Ut signaculum super brachium tuum.* Hæc enim si cohærentia sunt, cor deliberans, & brachium id quod corde deliberatur exequens. Quæ si ambo memoriale hujus dilectionis teneant, ab omni se opere, quod huic non convenit dilectioni, cohibebunt. Sic cor muniens & brachia, hoc quod aliàs dictum est, persuadet: aliàs namque dictum est, *Sex sunt quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima ejus; Oculos sublimes, Linguam mendacem, Manus effundentes innoxium sanguinem, Cor machinans cogitationes pessimas, Pedes veloces ad currendum in malum, Proferentem mendacia testem fallacem, & eum qui seminat inter fratres discordias.* Quæ quidem omnia, si dilectionem Dei habeas, si hanc in corde tuo & in brachio, ut memoriale defigas, longè fient à te, nec est quod in modico impediant te. Pro. 6. 16, 17, 18, 19.

Quia fortis est ut mors dilectio,

MOrs quidem fortis est, quia Reges exterminat, Tyrannos dejicit, divites spoliat, omne denique quod in mundo vivit rapit ad se, uno communi fine cuncta terminans, & universa concludens: sic & Christi vera dilectio fortis quidem est, Christo quæque adversantia respuens, non exhorrens gladium, non timens carcerem, vincula non metuens, omne quod excogitari potest supplicii * libens in se suscipiens, hæc non tormenta reputans, sed ut suæ salutis adjumenta venerans & adorans. Excogitavit mundus bestias, excogitavit ardentes laminas, rotas excogitavit & cochle- * f. *suppl. genus*

as; quæ tamen omnia superavit & vicit charitas manens in horum cordibus, quos expugnabat malignitas. Vnde non ut mors fortis, sed ipsâ morte fortior est ista dilectio, quæ in eam irruente morte manet integra, & per eam præmia consequi meretur æterna. Sequitur;

Et dura sicut Infernus æmulatio.

VT dilectio commendatur, sic improbatur æmulatio; æmulatio enim dicitur invida charitatis imitatio. Quidam enim videntes martyres honorari, & sanctos ab omnibus confessores venerari, invidentes iis honoribus, & eosdem cupientes, se quasi sequaces martyrum & ipsorum imitatores præferebant, & sic se martyres, aut quasi martyres æstimabant: quorum studia Sponsus ipse sic improbat, dicens, *Dura sicut Infernus æmulatio.* Nam sicut Infernus, quos rapit hos trahit, nec eorum quenquam extrahi à se permittit; sic istorum dura est conditio, quæ sic coadunatur Inferno, bonum sibi tantùm simulans dolo malo. Sequitur;

Lampades ejus lampades ignis atque flammarum. 7 Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.

HÆc charitatis commendatio est, quæ est vera Dei dilectio; ejus enim lampades ignis, sunt corda, scilicet, sanctorum, in modum formata lampadum, quæ

quæ hinc ſtricta, ſuperiùs verò dilatata ſunt, & in ſpiritualis ignis habitaculum præparata. Qui quidem ignis, ſemper ignis eſt, ſemper calefaciens, & in dilectione Dei cor ſemper accendens; aliquando ignis cum flammâ, quando non ſolùm ardet & accendit, immo lucet in opere, & quod intus agit, manifeſtat in re; ita quidem, quòd aquæ multæ non poſſunt hanc charitatem extinguere: hanc enim dilectionem tribulationes nullæ, nullæ vexationum adinventiones poſſunt extinguere; quia quo mala multiplicantur, in Deum hinc conſtat ipſum excreſcere, quia *flumina non pbruent illum*, id eſt, mala malis aggregata in nullo Dei gratiæ prævalebunt. Sequitur;

Si dederit homo omnem ſubſtantiam domûs ſuæ pro dilectione, quaſi nihil deſpiciet eam.

HÆc conſummata laus ejus eſt: nam ſi totum quod temporaliter acquiritur homo dederit, ut hanc ſibi charitatem acquirat, eam totam ſubſtantiam quaſi nil deſpiciet, & nil ſibi dediſſe videbitur, quia charum & amabile eſt quod acquiritur. Sequitur;

---

8 *Soror noſtra parva, & ubera non habet. Quid faciemus ſorori noſtræ in die quando alloquenda eſt.*

A Sponſo Sponſa commendata eſt, & quòd ab eo de morte redempta ſit, commonuit, & quòd hoc

memoriale cordis habeat, edocta; edocta quoq; quòd charitas vincat omnia, ipsa quidem omnia grata habet & suscipit; & jam de charitate commonita, quæstionem annectit, dicens, *Soror nostra parva, & ubera non habet.* Venit sibi in mentem, quod ait apostolus, Rom. 11. 25, 26. Cum plenitudo Gentium intraverit, tunc omnis Israel salvus fiet. Hujus itaque synagogæ reminiscitur, quæ ad præsens in tenebris ambulat, Christum negat, quæ de illo dicuntur & creduntur, hæc blasphemat. Hanc itaque sanctum apostolum in novissimis convertendam, & Eliam, & Henoch ad hos convertendos à Christo reservatos præscient, hanc propter conversionem futuram sororem nominans, ex charitate sic ait, *Soror nostra parva, & ubera non habet:* parva quidem fide, spe minima, in charitate jam nulla. Hæc ubera non habet, nulla in se doctrinæ retinacula continet; quæ propter se facta sunt, hæc negat & reticet. Hanc ergo ad fidem in novissimo venturam præscient, à Sponso sic quærit, *Quid faciemus sorori nostræ, in die quando alloquenda est?* Quid dicemus? Illam quomodo commonebimus? Quæ illi verba salutis dabimus? Ad hæc interrogata sic respondet Sponsus,

---

9 *Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea: si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis.*

EOrum enim qui convertendi sunt, quidam sunt ut murus, magnam habentes in se scientiam, literarum quoque notitiam, & ob hoc quoque muri, contra se impugnantes, duritiam; quibus ait Sponsus, ut ædificentur

centur ſuper eos propugnacula argentea, id eſt, divinarum ſcripturarum eis dentur teſtimonia, & autoritatum quibus præmunimur; his donentur inſignia, quibus hi jam muniti Eccleſiæ veræ ſunt defenſores & tutela. *Si verò oſtium eſt, compingamus illud tabulis cedrinis.* Oſtium verò ſunt hi, per quos quidam intrant, quidam verò exeunt: qui quidem minores ſunt ſcientiâ, minùs quidem eruditi ſcripturis, quibus non ſumma proponenda ſunt, & intellectu difficilia, ſed tabulæ compingendæ ſunt cedrinæ, id eſt, leves Scripturæ proponendæ; ut eſt ea tabula quam pinxit Dominus, dicens, *Beati pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Beati mites: quoniam ipſi poſſidebunt terram. Beati qui lugent: quoniam ipſi conſolabuntur. Beati, qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam; quoniam ipſi ſaturabuntur.* Quæ quidem tabula cedrina eſt, imputribilis, ſcilicet, & ſententias proferens incontaminatas, veras, & infringibiles. Aliæque tabulæ his ſimiles, quæ his poſitæ, ipſos in veritate ſuſcepta adjuvare poterunt & confirmare. Sequitur: Mat. 5. 3, &c.

---

10 *Ego murus: & ubera mea ſicut turris; ex quo facta ſum coram eo quaſi pacem reperiens.*

AVdito Dilecti reſponſo, quo Sponſam monet, ut & converſæ ſynagogæ propugnacula proponat argentea, & ad defenſionem Eccleſiæ propugnatores mittat idoneos, ipſa congratulanter ait, *Ego murus*, me quoque ipſam opponam ictibus; & ubera mea, prælati, ſcilicet, Eccleſiarum, quos mea ob hoc ubera nomino,

mino, quòd meo eos lacte nutrio, hi mecum erunt Ecclesiæ firma & inexpugnabilis defensio, & mecum æternæ vitæ incontradicibilis acquisitio, eo quòd reddita jam mihi sorore meâ quæ perierat, *Facta sum coram eo quasi pacem reperiens.* Tunc enim verè pax reperta erit, cum nullus eorum qui præsciti sunt ad vitam jam deerit, sed omnes suos Ecclesia intra se jam continens, summâ prosperitate gaudebit. Sequitur;

II *Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet populos: tradidit eam custodibus.*

COnsummatâ jam laude cantici hujus, & consummatâ plenitudine Sponsæ hujus, cum sibi synagoga, quam sororem nominat, ad fidem conversa erit, & ad fidem Gentium plenitudo intraverit, de se tota jam Sponsa loquitur, dicens, *Vinea fuit pacifico.* Ego quidem cum plenitudine Gentium jam vocata, cum synagogâ jam ad fidem conversa, extiti vinea pacifico, id est, Jesu Christo Domino nostro, qui pacificavit omnia quæ in terra sunt, & quæ in cœlo. *In eâ quæ habet populos*, id est, in multitudine Gentium, quæ tota à Deo creata est, sed non tota ad vitam præordinata; *Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.* Ego verò cum omnium electorum, Judæorum & Gentium multitudine, vinea tui pacifico, electos sibi fructus faciens, dignos ab eo suscipi, dignos Deo Patri præsentari. Quam quidem vineam dicit pacificum tradidisse custodibus: nam pars Ecclesiæ quæ ab Adam usque ad Christum extitit, Patriarchis, & Prophetis, & Legis sanctæ Doctoribus custodienda commissa est. Quæ verò à Christo usque

Matth. 20. 16.

in

in finem seculi futura est, apostolis sanctis, & martyribus, aliisque honore pollentibus erudienda, concessa est. Sequitur;

Vir affert pro fructu ejus mille argenteos. 12 *Vinea mea coram me est. Mille tui pacifici, & ducenti his qui custodiunt fructus ejus.*

HAnc quidem vineam pacificus excoluit, plantavit, & secuit, & ad florem, fructumque perduxit; quæ non in amaritudinem conversa est, nec labruscas fecit, sed elegantes uvas, & Deo Patri præsentari dignissimas. Vnde hìc dicitur, *Vir affert pro fructu ejus mille argenteos.* Quis iste vir est? Vir ille bonus, cujus meminit David, dicens, *Vir qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit. Sed in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte.* Hic solus, vir dici dignissimus, fructus suscipit Ecclesiæ, offertque Deo Patri, à quo, ad remunerandam Ecclesiam, mille suscipit argenteos, quos affert, ut ditetur Ecclesia, & se bene fructificâsse congaudeat. Per mille verò argenteos vitam denotat æternam, ejusque beatitudinem infinitam, qua suos remunerabit Dominus, cum eos præsentaverit Patri, & his in cœlestibus sedes collocaverit. Hanc verò beatitudinem numero millenario comprehendi designat, quæ quarta unitas est: prima enim unitas, unitas ipsa est; secunda, denarius; tertia, centenarius; quarta, millenarius; post hunc in infinitum numerus extenditur, Psal. 1. 1, 2.

tur, habens millenarium ſibi ſemper radicem & unitatem. Bene ergo per hunc, infinitas; & per argentum, beatitudinis excellentia demonſtratur; de hac enim
Pſal. 11.7. dictum eſt, *Eloquia Domini, eloquia caſta: argentum igne examinatum, probatum terræ purgatum ſeptuplum.* Quia quæ Dominum prædicant eloquia, caſtitatem in ſe continentia ſunt, nullam in ſe hæreſin, nullam prorſus incontinentiam admittentia, ſed ſunt in ſe velut argentum igne Sancti Spiritûs examinatum, quo nihil dulciùs tinnit eloquio, nihil animæ plùs ſapidum, quo nil à terra probatius, quo nil igne ſeptiformis ſpiritûs purgatius invenitur: de qua reſponſum hoc Patris accipit, *Vinea mea coram me eſt*, id eſt, Omnis hæc electorum multitudo mihi complacet, in omni cogitatu & opere mecum eſt, quam tu mihi per pacificos mille ſignificas, & per ducentos, qui cuſtodiunt fructus ejus. Hi namque perfecti illi ſunt, qui ab Adam uſque ad Chriſtum univerſitatem hanc verbis erudierunt, exemplis cuſtodierunt, & meritis ornaverunt. Centum verò qui ſuperſunt, ſunt ii qui à Chriſto uſque in finem ſeculi electæ illi multitudini præfuerunt: hi Deo Patri præſentantur, & in æterna beatitudine, cum his quibus præfuerant coronantur. Sequitur;

---

13 *Quæ habitas in hortis, amici auſcultant: fac me audire vocem tuam.*

HÆc Sponſi eſt ultima commonitio, qua Sponſam de laude ſua commonet, dicens, *Quæ habitas in hortis, fac me audire vocem tuam.* Hæc quidem jam in hortis Judææ primatum obtinens, ipſam jam fide converſam

versam retinens, hanc præceptis vitæ erudiens, gentilitatis quoque multitudinem plenè possidens, in hortis virtutum planè residens, virtutes omnes quæ Domino suavè redolent in se continens, bene in hortis Ecclesiarum habitare dicitur, & ut ab ea laus Domino proferatur, monitis cœlestibus exposcitur, cum dicitur, Quæ habitas in hortis Ecclesiarum, fac me audire vocem tuam, ut à cunctis Ecclesiis laus mea resonet, & ab omni laus mea cum gratiarum actione resulter. *Amici* enim *auscultant*; Angeli namque, & omnes cum his virtutes Angelicæ, Christo cum his fidelis amicitiæ ab initio virtute conjunctæ, exspectant & auscultant gloriam remunerationis meæ, quam jam sperant in gloria laudis tuæ. Sequitur;

---

14. *Fuge Dilecte mi, & assimilare capreæ hinnuloque cervorum super montes aromatum.*

HÆc est Ecclesiæ ultima responsio, qua respondet Sponsa Dilecto suo, dicens, *Fuge Dilecte mi*. Hanc Sponsus de laude commonet, hortatur ut laudem personet, non quòd velit, quòd nunc cantica laudis incipiat, sed exspectatâ communi omnium resurrectione, cum Sponsus in nube venerit, cum ejus adventum angelus clarâ voce personuerit, dicens, *Ecce Sponsus venit*, Matth. 25. 6. *Exite obviam ei*; cum ad * *resurgendum* omnes tuba lugubris insonuerit, & Judex stipatus Angelis, in sede suæ majestatis sederit, & ei, nullo excepto, mundus occurrerit, & horrendam in reprobos sententiam tulerit, & dederit electis suis omnibus sententiam quam dictu-

* f. *resuscitandum.*

rus est, *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi* Tunc quidem Ecclesiæ cum sanctis omnibus personabit laus & gratiarum actio, qualis audita non est à seculo, cunctique ejus laudis participes in secula benedicentur à Domino. Quod quia diligenti se Sponsæ prænonstratum est, ideo non indignando, sed moram hanc patienter sustinendo, sic respondet, *Fuge Dilecte mi*, quod est, à nostris te conspectibus ad præsens abstrahe; in hoc similis assistens capreæ hinnuloque cervorum, quæ munda quidem animalia sunt, & à conspectibus hominum se in jugis montium continentia. Quos quidem montes, ubi iste cervorum hinnulus habitat, ut à cæteris montibus discernat, addit, *aromatum*. Montes enim aromatum sunt sancta angelorum agmina, virtutumque omnium cœlestium habitacula, à quibus spirant omnes aromatizantes gratiæ, quas certum est Domino complacere. His Dominus de se vitæ diffundit balsamum, ut eo peruncti jam vivant in æternum: cui nimirum unctioni, Ecclesia se participem fieri desiderans, & ad hanc semper in his quæ dicta sunt suspirans, osculum sibi dari sanctissimæ jucunditatis expetiit, & jam nunc quòd illud sit acceptura post paululum cum tota sui plenitudine, certissimâ Sponsi sui promissione certificata conquiescit.

FINIS.

ALCVINI
COMPENDIVM
IN
Canticum Canticorum.

LONDINI,
¶ Ex Typographio Regiæ Majestatis,
1 6 3 8.

LONDINI,

e Typographia Regiæ Majestatis.

1683.

Cap. I.

1 *Oſculetur me oſculo oris ſui.*

Synagoga Deum incarnari deſiderat, ac venienti devotâ charitate occurrit. Hujus vox prima ſonat in Cantico amoris, cui cum Prophetæ ſancti viam vivendi crebrò demonſtrarent, ejuſque adventum, qui tanquam Sponſus procedens è thalamo mundũ novâ benedictione ditaret, oſtenderent; vocibus præconum tranſitis, ipſius Regis ac Salvatoris cœpit deſiderare præſentiam, dicens, *Oſculetur me oſculo oris ſui*, quod eſt, Non ſemper ad me erudiendam angelos, non Prophetas deſtinet; veniat ipſe aliquando qui tam diu promiſſus eſt, præſentiæ ſuæ me luce illuſtret, ac velut oſculum inferens, proprio alloquens ore me confortet, id eſt, me interrogantem de via ſalutis erudire non ſpernat. Quod eſſe impletum legitur in Evangelio, *Sedente Ieſu in monte, acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus. Et aperiens os ſuum, docebat eos, dicens, Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Dicit ergo, *Oſculetur me oſculo oris ſui*, id eſt, Tangat me dulcedine præſentiæ ſuæ, quam ſæpius à Prophetis promiſſam audivi. Matth. 5. 1.

Quia meliora ſunt ubera tua vino.

DVlcedo Evangelicæ doctrinæ auſteritate legali melior eſt. *Vinum*, fervorem ſcientiæ legalis, *Lac* dicit redimenta fidei evangelicæ; unde Paulus, *Lac vobis potum dedi*, id eſt, eſcam. Meliora ſunt ubera Sponſi vino, quia quoſcunque rudimenta fidei ex aqua & ſpiritu regenerant, vitæ cœleſtis introitu aperto educant, quod longa Legis obſervatio facere non valebat, apoſtolo teſte, qui ait, *Nihil ad perfectionem duxit Lex*. Per *ubera* doctores intelliguntur, qui nos potant lacte ſcientiæ.

Cor. 1. 3. 2.

Heb. 7. 19.

2 *Fragrantia unguentis optimis.*

IDeo Spiritus ſanctus unguentis comparatur, quia ſicut unguentum ſanat vulnus, ita Spiritus ſanctus fugat vitia, animas fovet & ſanat. Bona erant unguenta quibus prophetæ & ſacerdotes ungebantur in Lege, ſed meliora quibus apoſtoli & ſucceſſores eorum inviſibiliter ſunt uncti: de quibus Paulus, *Et qui nos unxit Deus, & qui ſignavit nos Deus*. Et Joannes, *Unctionem quam accepiſtis ab eo, in vobis maneat*.

2. Cor. 1. 21.

Joan. 1. 2. 27.

Oleum effuſum nomen tuum.

REdditio cauſæ eſt: non enim mirum eſt ſi membra illius unguentis redoleant, cùm ipſe ab unguento nomen acceperit, à chriſmate Chriſtus, id eſt, ab unctione

ctione unctus (quod nomen cum gratia Spiritûs Sancti in baptiſmate funditur in cunctos fideles) unde Petrus, *Quomodo unxit eum Deus Spiritu Sancto & virtute.* Act. 10. 38. Et in Pſalmis, *Unxit te Deus oleo gaudii præ conſortibus tuis.* Pſal. 45. 7. Oleum dicit, non ſtillatum, ſed, *effuſum*: non enim dat ei Deus ad menſuram ſpiritum, quia ipſe eſt plenus Spiritu Sancto. Joan. 3. 34.

Ideo adoleſcentulæ dilexerunt te.

ID eſt, electorum animæ gratiâ baptiſmatis renovatæ.

---

3. *Trahe me poſt te.*

Vox Eccleſiæ de Gentibus.

SYnagoga Deum priùs venire, & oſculum pacis ſibi offerre poſtulabat; nunc Eccleſia jam veniſſe, jam ad cœlos ſciens rediiſſe, ut illum poſſit ſequi deſiderat: quod quia per ſeipſam impleri non poteſt, ejus ad quem venire cupit, ductum implorat, *Trahe me poſt te*, id eſt, Quia ſine te nihil poſſumus facere, precamur nos ad te currentes tuæ protectionis dextrâ ſuſtentes: currere enim, vel curſum conſummare non poſſumus, niſi te duce & adjutore curramus. Vnde Paulus, *Plus illis omnibus laboravi, non tamen ego, ſed gratia Chriſti.* 1 Cor. 15. 10.

Curremus ſimul in odorem unguentorum tuorum.

ID eſt, incremento donorum Spiritûs ſancti bene operando tecum, ad conſortium cœleſtis Jeruſalem

ſalem feſtinemus, ut te aſcendentem in cœlum ſequamur.

Vox Eccleſiæ.

Introduxit me Rex in cellaria ſua.

ID eſt, in gaudia cœleſtis patriæ æterna. Cellaria Regis æterni, gaudia ſunt cœleſtis patriæ, in quæ nunc Eccleſia introducta eſt per fidem, introducenda pleniùs per rem.

Exultabimus & lætabimur in te, memores uberum tuorum ſuper vinum.

IN te, non, in nobis, memores per omnia fidei gratiam ſuper Legis doctrinam; quod eſt dicere, nequaquam nos de perceptis extollimus, ſed in omni, quòd bene vivimus, de tua miſericordia exultabimus, memores quantâ pietate nos recreare, qualiter auſteritatem Legis, gratiâ Evangelicæ fidei dignatus es mitigare.

Recti diligunt te.

NVllus te diligit niſi rectus, & nullus eſt rectus niſi qui te diligit.

4 *Nigra sum, sed formosa, filiæ Jerusalem.* Ecclesia ad noviter conversas.

NIgra sum in pressuris persecutionum, sed formosa in decore virtutum; quod est, Nigra quidem in oculis persequentium appareo, sed ante Deum ornata decore virtutum refulgeo.

Sicut Tabernacula Kedar, sicut pellis Salomonis.

KEdar filius Ismaëlis, quod interpretatur, *tenebræ.* Dicit sancta Ecclesia se nigram ut Kedar, quia afflictionibus infidelium ita est obscurata, quasi totius mundi fieret inimica. Salomon & nomine & vitâ pacificus erat, qui sibi tentoria de mortuorum animalium pellibus faciebat; ita Dominus Ecclesiam de illis animalibus sibi creat, quæ desideria carnis in se mortificant; ergo est Ecclesia similis pellis Salomonis.

5 *Nolite me considerare quòd fusca sim, quia decoloravit me sol.*

ID est, Nolite mirari si hominibus despecta sim, quia æstus nimiæ persecutionis, vel amor Christi me decoloravit.

Filii matris meæ pugnaverunt contra me: posuerunt me custodem in vineis; vineam meam non custodivi.

ACerbitas persecutionis filiorum synagogæ me fecit vineam Hierosolymis non custodire, sed multarum vinearum, id est, Ecclesiarum per orbem custodem. Mater primitivæ Ecclesiæ Synagoga est, cui per prophetam dicitur, *Zion tu vocaberis civitas, & mater civitatum.* Zach. 8. 3.

6 Indica mihi quem diligit anima mea ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.

INdica mihi pastorem meum quem totâ animâ diligo, & in quibus pascua & requiem habeat; ne æstu tentationum turbata, post *sodalium*, id est, hæreticorum conventicula eum quærere incipiam.

Vox Sponsi *7 Si ignoras te, ô pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregũ.*

SI ignoras te sub hujusmodi tentationis *conditione mihi esse sponsatam, egredere à meo consortio, & varios errantium actus sequere.

*f. conditione

Et

Et pasce hædos tuos juxta tabernacula pastorum.

ID est, perditos nutri auditores, qui sequuti insipientium doctrinas magistrorum, à sinistris staturi sunt.

8 *Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea.*

SIcut priorem populum de Ægyptio liberavi timore; sic te, Sponsa mea, de persequentium, si in me confideris, liberabo manibus.

9 *Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis.*

TAntâ te verecundiæ salutaris virtute decoravi, ut castitatem promissæ mihi fidei, nullâ pravorum doctorum seductione corrumpas.

Collum tuum sicut monilia.

IN *collo*, sancti prædicatores, qui quod verbo docent operibus ostendunt, designantur: *in monilibus*, operis eorum perfectio exprimitur.

10 *Murænulas aureas faciamus tibi, vermiculatas argento.*

IN *Murænulis*, Scriptura ſacra oſtenditur, quæ auro ſpiritualium ſenſuum fulget interiùs, & argento cœleſtis eloquii nitet.

Vox Eccleſiæ.

11 *Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum.*

REge Chriſto in beatitudine cœleſtis ſecreti quieſcente, ſanctorum virtus in Eccleſia magnæ nobis gratiam ſuavitatis adminiſtrat.

12 *Faſciculus myrrhæ Dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.*

MOrs Dilecti mei quam pro mea ſalute ſubiit, ſemper in mea memoria commorabitur.

13 *Botrus cypri Dilectus meus mihi.*

QVid fuit faſciculus myrrhæ in amaritudine paſſionis, ipſe eſt botrus cypri in dulcedine reſurrectionis. Myrrha triſtificat, vinum lætificat, propter chariſmata

risſmata divina, quæ poſt reſurrectionem largitus eſt in baptiſmo ſui participibus.

In vineis Engaddi.

ENgaddi, fons hædi, baptiſmum ſignificat.

---

14 *Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra es.* Vox Chriſti.

PVlchra es, operibus mundis, quibus ſobriè in hoc ſeculo converſaris; pulchra in ſimplicitate cordis, quia pro ſola æternitatis intentione bonis actibus inſiſtis.

Oculi tui columbarum.

OCuli cordis tui mundi ac ſimplices, & ab omni duplicitate fallendi immunes. Vel, ſenſus tui ſpirituali ſunt intellectu prædiți.

---

15 *Ecce tu pulcher es, Dilecte mihi, & decorus.* Vox Eccleſiæ.

AVdiens ſancta Eccleſia geminam ſibi à Domino pulchritudinem, operis, videlicet, & intentionis, cum ſimplicitate puri cordis eſſe attributam, devotâ voce reſpondet, Ego quidem quicquid pulchritudinis,

gratiæ, ſimplicitatis ſpei, habeo, te largiente percepi: tu autem veraciter & ſine comparatione pulcher es, & decorus, divinæ perpetuitate naturæ, & aſſumptæ humanitatis mirabili dignitate.

Lectulus noſter floridus.

REquieſcit Sponſa cum Sponſo in lectulo, cum tempore pacis florido, pax ſanctæ Eccleſiæ & virtutibus ſanctis floreſcit, & ſpirituali prole multiplicatur.

---

16 *Tigna domorum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cypreſſina.*

T*Igna* & *laquearia*, doctores ſanctæ Eccleſiæ, propter munimen & decorem, *cedrina*, & *cypreſſina* propter eximias eorum virtutes, & odorem bonæ vitæ, ſignant; quorum verbo & exemplo Eccleſia ſuſtentatur, ne hæreticâ pravitate diſcutiatur. Odor cedri ſerpentes fugat, quod convenit illis qui in virtute verbi cœleſtis, venenata hæreticorum dogmata ſolent exſtirpare. Cypreſſus quæ ſuæ venuſtatem comæ nullo ventorum impulſu deponit, conſtantiam eorum exprimit, qui ſanctam Eccleſiam altioribus virtutum ornamentis, ut laquearia, decorant.

CAP. II.

1 *Ego flos campi, & lilium convallium.* Vox Christi.

EGo decus mundi, & lilium convallium.

---

2 *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.*

TV requiem quæris, & laudes lectuli; recordare quòd candidior tribulationum aculeis efficieris, & major eſt fructus * prædicationis, quàm quietis. * f. perſecutionis,

---

3 *Sicut malus inter ligna ſylvarum, ſic Dilectus meus inter filias.* Vox Eccleſiæ.

SIcut malus, viſu, odore, & guſtu antecedit ligna ſylveſtria: ſic Chriſtus antecellit omnes ſanctos, qui filii Dei dicuntur ex gratiâ, ille ſolus naturâ.

Sub umbra illius quem deſideraveram, ſedi

EOdem protegente quem ſemper adeſſe quæſivi, quieſco, & ſecura permaneo.

Et fructus ejus dulcis gutturi meo.

QVia gratiæ ſuæ cœleſti dulcedine me reficit.

4 *Introduxit me rex in cellam vinariam.*

CElla vinaria Eccleſia debet intelligi, in cujus unitate ſolummodo Spiritus Sanctus dari ſolet & accipi; cujus gratia hoc loco vini nomine deſignatur.

Ordinavit in me charitatem.

IN qua cella ordinata charitas eſt, ut quiſque Deum toto corde pluſquam ſeipſum, proximum tanquam ſeipſum diligat.

5 *Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo.*

COnſolamini me exemplis ſeu incipientium, ſeu terminantium, viam ſalutis mihi oſtendite, dum adhuc in hujus peregrinationis tædio amore ſupernæ viſionis langueſco.

6 Læva ejus ſub capite meo, & dextra illius amplexabitur me.

IN *læva* Chriſti temporalia ejus dona, in *dextra* perpetuæ vitæ beatitudo ſignatur, quia hìc per ſpem mentem roborat, & illic per remunerationem glorificat.

7 Adjuro vos, filiæ Jeruſalem, per capreas cervoſq; camporum, ne ſuſciteris, neque evigilare faciatis Dilectam, quoadusque ipſa velit. Vox Sponſi

CONteſtor pacificas fidelium animas per ſuas quamque virtutes (quæ per munda & ruminantia animalia ſignatæ ſunt) ne pia fratrum ſtudia aliquâ importunitate impediant: ſed ſic quiſque de proximorum profectu, quaſi de ſuo gaudeat. Per *capreas* & *cervos*, virtutum opera ſignantur, quæ quantùm munditiâ præeminent, tantùm violentas antiqui hoſtis inſidias contemnere, immo diſperdere conſueverunt. Caprea montem aſcendit, acumen viſûs habet, meliora paſcua eligit.

8 *Vox Dilecti mei.* Vox Sponſæ.

SVbauditur, Hæc eſt quam audivi adjurantem filias Jeruſalem, ne me in ejus amplexu quieſcentem ſuſcitarent.

Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles.

TAles enim saltus fecit Dilectus meus: de cœlo venit in uterum, de utero in præsepe, de præsepi in crucem, de cruce in sepulchrum, de sepulchro rediit in cœlum. Ipse est qui elevatus est super omnes *montes* & *colles*, id est, Sanctorum altitudines.

9 *Similis Dilectus meus capreæ hinnuloque cervorum.*

IN assumptione carnis & humilitate, *capreæ*; in varietate virtutum & innocentia, hinnulo *cervorum* Christus comparatur, id est, Patriarcharum.

En ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.

INdutus pariete nostræ mortalitatis latuit, sed prospiciens ad nos per cancellos & fenestras dum miracula fecit, vel ex miraculis appareret qui * ex passionibus latuit.

* f. in

10 *Et Dilectus meus loquitur mihi.*

AD prædicandum me hortatur, dicens.

Surge,

Surge, propera, amica mea, formosa mea, & veni. Vox Christi.

SVrge de strato quietis, in quo tuimet solius curam agere quæris. Propera & veni ad implendam etiam proximis curam salutis per studium sedulæ prædicationis.

11 *Jam enim hyems transiit, imber abiit & recessit.*

IAm frigus infidelitatis, & imber iniquitatis recesserunt, quæ totum orbem usque ad tempus Dominicæ incarnationis tegebant.

12 *Flores apparuerunt in terra.*

ID est, Initia fidei & justitiæ floruerunt in mundo, crescente Ecclesiâ.

Tempus putationis advenit.

ID est, Amputatis inutilibus vanæ religionis sarmentis, futuro fidei fructui præparantur corda hominum.

Vox Eccleſiæ. *Vox turturis audita eſt in terra noſtra.*

ID eſt, Chriſti ſalvatoris noſtri, dicentis, *Pœnitentiam agite: appropinquavit enim regnum cœlorum.* Matth. 3.2.

13 *Ficus protulit groſſos ſuos.*

VEteris legis præcepta ceciderunt.

Vineæ florentes odorem dederunt.

ID eſt, Evangelicus populus, ſeu vites florentes, ſanctæ converſationis odorem longè latéque dederunt.

Vox Sponſi. *Surge amica mea, ſpecioſa mea, & veni.*

O Sponſa & amica mea, cui tanta obtuli bona, ſurge & veni, & accinge te ad certamen, unde æternam quietem accipias.

14 *Columba mea.*

PEr infuſionem Spiritûs Sancti.

In foraminibus petræ, in cavernis maceriæ.

ID eſt, vulneribus quæ pro ſalute Sponſæ Sponſus accepit; & cavernâ maceriæ, id eſt, cuſtodiâ virtutum

tum cœleſtium. In foraminibus petræ columba ſedens nidificat, cum in paſſione Dominica ſpem ſuæ ſalutis ponit Eccleſia, cum in ſacramento mortis ejus, ab inſidiis hoſtis antiqui, quaſi à raptu accipitris, ſeſe tutari confidit, & in eodem ſpiritualium filiorum, id eſt, virtutum ſobolem creare ſatagit. Vnde Jeremias in perſona Moab hæreticos ad unitatem invitans, ait, *Relinquite civitates, & habitate in petra, habitatores Moab; eſtote quaſi columba nidificans in ſummo ore foraminis.* Jer. 48. 28. Maceria valet ad munitionem vineæ, & de lapidibus hìc exponitur: unde Iſaias, *Vinea facta eſt Dilecto in cornu, in loco uberi, & maceriâ circundedit:* Iſ. 5. 1. quæ maceria cuſtodiam ſignificat, quâ Dominus circundat Eccleſiam, ne immundorum ſpirituum incurſu vaſtari poſſit.

Oſtende mihi faciem tuam.

QVæ in abdito ſecretæ quietis quaſi columba deliteſcere cupis, precor in publicas actiones procede, & ex operibus oſtende faciem tuam.

Sonet vox tua in auribus meis.

VOx, videlicet, laudis & prædicationis.

Vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

ILlius namque vox Domino dulcis eſt cui dulce eſt verba Domini proximis enunciare, vel ipſi Domino

laudes reſonare; & illa fides decora eſt, quæ operibus ornata, adverſa pati non metuit.

Vox adversùs hæreticos.

15 *Capite nobis vulpes parvulas quæ demoliuntur vineas.*

ID eſt, Vincite hæreticos & ſchiſmaticos, parvulos fide, & doloſos verbo, qui dente pravæ doctrinæ rudes fidelium mentes lacerare ſolent.

Nam vinea noſtra floruit.

ID eſt, latè electorum plebes germinant.

Vox Eccleſiæ.

16 *Dilectus meus mihi.*

ID eſt, Solus mihi Dilectus, & ſolus mihi adjutor eſt.

Et ego illi.

SOla ſum dilecta; quia nulla alia rectè diligit Chriſtum, niſi unica Eccleſia, & nulla alia ab eo diligitur.

Qui paſcit inter lilia.

ID eſt, munditiâ fidei, & candore virtutum.

17 *Donec*

17 *Donec adſpiret dies, & inclinentur umbræ.*

DOnec venturi ſeculi lux oriatur æterna, & *umbræ*, id eſt, errores præſentis vitæ tranſeant.

Revertere, ſimilis eſto, Dilecte mi, capreæ aut hinnulo cervorum ſuper montes Bethel.

OBſecro, Dilecte mi, ut ſæpius dulcedine tuæ viſitationis revertaris ad me, quia cum carne quam de patriarcharum origine ſumpſiſti, ſuper altitudinem omnem cœleſtium montium aſcendiſti, ut laborem peregrinationis meæ ſpeculatione æternæ patriæ releves.

CAP. III.

1 *In lectulo meo per noctes quæſivi quem diligit anima mea; quæſivi, & non inveni illum.* Vox electæ de Gentibus Eccleſiæ.

JAmdudum, inquit, multo ſtudio quæſivi Dominum, ſed quæ adhuc illecebris carnis meæ ſubdita fui, & tenebris profundæ ignorantiæ obcæcata, non inveni lumen veritatis, id eſt, Dominum.

2 *Surgam,*

2 *Surgam, & circuibo civitatem; per vicos & plateas quæram quem diligit anima mea: quæsivi illum, & non inveni.*

PRoposui in animo meo de lectulo carnalium voluptatum surgere, terras ac maria circuire, & Philosophorum adire magisteria; sed nec sic inveni illum.

3 *Invenerunt me custodes qui custodiunt civitatem. Num quem dilexit anima mea vidistis?*

VIgiles sunt qui custodiunt Ecclesiam, Apostoli & Doctores qui gentilitatem veritatis indagine solicitam invenerunt.

4 *Paululùm cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea.*

DVm me illorum magisterio tradidi, mox lumen veritatis quod diu quæsiveram, inveni.

Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.

TEnui illum firmâ fide, & tenebo, donec in fine ſeculi per officium prædicationis introducam illum in domum & cubile ſynagogæ quæ me genuit in Domino, & fiet unum ovile & unus paſtor.

---

5 *Adjuro vos, filiæ Jeruſalem, per capreas cervoſque camporum, ne ſuſcitetis, neque evigilare faciatis Dilectam, donec ipſa velit.* Vox Chriſti.

IN ſuperioribus Sponſam non invenimus ad quietem ſomno perveniſſe, ſed potiùs de lectulo exſilientem labore maximo ad inventionem Dilecti ſui properâſſe, & quomodo idem Dilectus, ne eam exagitent, adjurat filias Jeruſalem. Sed forte anima illa felici ſopita ſopore, quæ in divino amore novit quieſcere, claudit oculum in exterioribus cordis, & aperit in interioribus. Meritò ergo adjurantur filiæ Jeruſalem, ne ſuſcitent Dilectam, id eſt, ne mentem Deo devotam ab intentione deſiderii cœleſtis importunâ irruptione præpediant. Repetitur hic locus in cantico amoris, ut non minorem ſe Dominus curam Eccleſiæ de Gentibus gerere deſignet, quàm Eccleſiæ collectæ de Judæis.

dæis. Quòd enim adjurat filias ne ſuſcitent Dilectam, ità poteſt accipi, quòd præcipiat eis qui de Judæis in fidem præceſſerunt, ne inquietent eos, neque quieti eorum contradicant, qui de gentilitatis errore ad fidem pervenerunt.

---

6 *Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum?*

MIratur ſynagoga quomodo Gentium populus nullo circumciſionis miniſterio emundatus, nullâ Prophetarum admonitione eruditus, ſubitò ab infimis voluptatibus per deſertum gentilitatis & idololatriæ, ad alta virtutum culmina, & Sponſi amplexus aſcendiſſet: cujus fides eo majoris eſt miraculi, quo hanc ſupernè ſuſceptam invincibiliter ſervat, teſtante Joanne, qui ait, *Scio ubi habitas, ubi ſedes eſt Satanæ, & tenes nomen meum, & non negâſti fidem meam.* Per *deſertum* etiam ſignari poteſt ea converſatio quæ à mundi illecebris ſeparata, Dei tantùm legi ſcrutandæ, & cœleſtium præceptorum obſervationi dedita eſt.

Apoc. 2. 13.

Sicut virgula fumi ex aromatibus.

IGne amoris accenſa, omni niſu virtutum ad cœleſtia tendit. Fumus eodem tempore partim ſolet oriri, partim ad ſublimia ductus diſparere: ſic & Eccleſia in membris quibuſdam ſuis per gratiam Sancti Spiritûs nova naſcitur, in quibuſdam ut in antè natis ad cœleſtia colligitur. Non fumo, ſed virgulæ fumi aſſimilatur, ut unitas fidei Eccleſiæ ſignificetur.

Myrrhæ

Myrrhæ, & thuris, & universi pulveris pigmentarii.

EX mortificatione carnalium voluptatum, & puritate orationum, & omnium virtutum odore.

7 *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel.*

LEctulus Salomonis est conversatio quieta sanctorum. Sexaginta fortes sunt sancti prædicatores, & fortissimi bellatores, qui mundo corde digni sunt Deum videre.

8 *Omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi.*

TEnent enim gladium Spiritûs, quod est verbum Dei, qui quod ore docent, opere complent.

Uniuscujusque ensis super femur suum propter timores nocturnos.

NOcturni *timores* sunt insidiæ tentationis occultæ: *Ensis* autem est custodia vigilans, carnis concupiscentias premens, ne verbum prædicationis immunditia vitæ maculet.

9 *Ferculum fecit sibi Salomon rex de lignis Libani.*

Ferculum Salomonis, est sancta Ecclesia, quæ credentes ad æternæ beatitudinis epulas levat, quæ de fortibus animo, quasi lignis imputribilibus constructa est.

10 *Columnas ejus fecit argenteas.*

Columnæ argenteæ sunt Doctores, eloquii luce fulgentes.

Reclinatorium aureum.

Reclinatorium aureum est spes perpetuæ quietis fidelibus promissæ.

Ascensu purpureum.

Ascensus purpureus quid aliud est, nisi martyrum sanguis, & passio Redemptoris nostri? quia non ascenditur ad epulas vitæ, nisi per mysterium passionis Christi.

Media charitate constravit propter filias Ierusalem.

OMnis enim qui charitatem habet Dei & proximi, ad hanc requiem, ad has epulas lætus perveniet. Hæc omnia ornamenta Ecclesiæ præstitit Christus, ob nimiam

nimiam charitatem qua dilexit nos, & tradidit ſeipſum pro nobis.

---

11 *Egredimini & videte, filiæ Sion, Regem Salomonem.* Vox Eccleſiæ de Chriſto.

EGredimini mente & actu de turbulenta mundi converſatione, ut regem pacis valeatis videre.

In diademate quo coronavit eum mater ſua.

VIdete Dominum Chriſtum in humanitate quam de virgine matre ſuſceptam in majeſtatis paternæ dextra collocavit.

In die diſpenſationis illius.

IN tempore incarnationis illius, quo ad copulandam ſibi Eccleſiam Sponſam, ex virginali utero proceſſit.

Et in die lætitiæ cordis ejus.

ID eſt, redemptionis humani generis, quæ fuit dies lætitiæ Chriſto.

CAP. IV.

Vox Sponsi 1 *Quàm pulchra es, amica mea, quàm pulchra es?*

PVlchram dicit Ecclesiam, & pulchram repetit, quia hanc & actione & prædicatione vidit esse laudabilem, actione videlicet, quia *sicut fumi virgula ex aromatibus* ascendit; & prædicatione, quia ad suum consortium etiam proximas venire satagit, dicens, *Egredimini & videte.*

Oculi tui columbarum.

SEnsus tui spiritualium rerum contemplatione sunt excellentes ac *verecundi, quibus mea dona quæ nuper exposuisti, meum diadema quod nuper prædicâsti, videre & cognoscere meruisti.

*al. *venerandi*,

Absque eo quod intrinsecùs latet.

MAgna est quippe gloria aperti operis, sed longè incomparabilior merces æternæ retributionis, quæ dum in terris peregrinamur, videri non potest.

Capilli

Capilli tui ſicut greges caprarum.

POſſunt in capillis populi fideles accipi, qui maximum decus ſuâ numeroſitate præbent Eccleſiæ.

Quæ aſcenderunt de monte Galaad.

GAlaad, *Acervus teſtimonii*, interpretatur, qui bene conuenit adunatæ multitudini Sanctorum.

2 *Dentes tui ſicut greges tonſarum.*

IN capillis fragiliores, in dentibus uerò perfectiores, quique & ad regendam Eccleſiam apti deſignantur.

Quæ aſcenderunt de lauacro.

ID eſt, fonte ſacri Baptiſmatis, qui & tonſi & loti ſunt, hoc eſt, nudati renunciando ſeculo, & vitæ lauacro mundati.

Omnes gemellis fœtibus.

ID eſt, geminâ charitate fœcundi.

Et

Et ſterilis non eſt inter eas.

NOn eſt qui fœtus boni operis non agat.

3 *Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce,*

VIttâ *coccineâ* doctrina veritatis intelligitur. Labia Sponſæ cocco aſſimilantur, quia Dominici ſanguinis (quo redempta eſt) pretium prædicare non ceſſat Eccleſia ; vel quia prædicatio ſancta charitatis ardore flammeſcit.

Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ abſque eo quod intrinſecùs latet.

IN *genis* verecundia, in *malo punico* paſſio Chriſti exprimitur : habet ergo ruborem in genis Sponſa mali punici, cum ſacramentum Dominicæ paſſionis verbis fatetur, & factis probat.

4 *Sicut turris David collum tuum.*

TUrris *David* Eccleſia eſt, *collum* prædicatores, quorum fide & conſtantiâ in eâdem civitate firma eſt, & undique inexpugnabilis.

Qua

Quæ ædificata est cum propugnaculis.

PRopugnacula autem ejusdem civitatis, Scripturarum Sanctarum munimina sunt, vel Patrum præcedentium exempla.

Mille clypei pendent ex ea.

QVia quot in divinis libris præcepta sunt, tot sunt nostri pectoris munimina, quibus contra omnes insidias defendimur.

Omnis armatura fortium.

OMnis instructio est vel operationis, vel doctrinæ cœlestis, per quam non solùm evadimus, sed & superamus.

5 Duo ubera tua sunt duo hinnuli capræ, gemelli qui pascuntur in liliis. 6 Donec adspiret dies, & inclinentur umbræ.

DVo ubera duo sunt populi ex circumcisione venientes & gentilitate, qui per humilitatem quidem parvos se intelligunt & peccatores, sed charitate currentes omnia obstacula mundi transeunt. *Qui pascuntur*

in liliis, hoc est, candidissimis sanctorum patrum exemplis, donec præsentis mortalitatis umbras æterno die adspirante transeamus.

Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.

IN *myrrha* mortificatio carnis, in *thure* devotio orationis exprimitur; quasi diceret Sponsus, frequentabo eos, & piâ propitius illustratione glorificabo, quos in passionis sive orationis virtute sublimes esse suspicio.

---

7 Tota pulchra es, amica mea, macula non est in te.

IN omnibus, scilicet, Deum timentibus, pusillis & magnis.

---

8 Veni de Libano, Sponsa mea, veni de Libano, veni.

LIbanus, *candor*, interpretatur, id est, Anima bonis actibus candidata, quam tertiò hortatur Sponsus ut veniat: primò, viventem in carne per bona opera; secundò, absolutâ carne, ad percipiendam vitam beatam; tertiò, recepto corpore, ad fruenda post resurrectionem gaudia perfecta.

Coronaberis de capite Aman, de vertice & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.

LEones propter ſuperbiam, *pardi* propter crudelitatem, maligni ſunt ſpiritus. *Montium* verò nomine, ſuperba infidelium corda, ubi immundi ſpiritus ſedem habent, deſignantur. Dum ſancti prædicatores tales ad viam ſalutis convertunt, coronantur *de capite & vertice montium*, id eſt, principibus iniquorum, quia de labore certaminis creſcit corona gloriæ.

9 *Vulnerâſti cor meum, ſoror mea, Sponſa mea, vulnerâſti cor meum.*

IN vulneratione cordis magnitudo amoris Chriſti in Eccleſiam intelligitur.

In uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui.

IN unitate ſancta Doctorum, id eſt, oculorum, & in unitate pia ſubjectæ plebis, id eſt, crinium.

10 *Quàm pulchræ ſunt mammæ tuæ, ſoror mea Sponſa!*

ITem mammæ nomine ſancti Doctores, propter conſolationem infirmorum, & parvulorum ſuſtentationem quæ lacte fit, exprimuntur.

Pulchriora ubera tua vino.

SVavitas gratiæ pulchrior eſt auſteritate Legis.

Et odor unguentorum tuorum ſuper omnia aromata.

FAma ſuaviſſima diffuſa per orbem totum fidei, latior eſt quàm veteris legis, & Patrum, quæ in ſola Judæa coanguſtatur.

11 *Favus diſtillans labia tua, Sponſa!*

FAvus mel in cera eſt: mel autem in cera, ſpiritualis eſt divinorum eloquiorum ſenſus in litera. Mel *ſtillans*, quia multiplices ſenſus penè ſingulæ ſententiæ habent. *Labia* Sponſæ, ſunt Doctores, qui multifarios ſenſus ſacris literis ineſſe pandunt.

Mel

Mel & lac ſub lingua tua.

IN *lacte* eruditio parvulorum, in *melle* fortior doctrina perfectorum ſignatur. *Sub lingua*, id eſt, in meditatione cordis.

Et odor veſtimentorum tuorum ſicut odor thuris.

VEſtimenta Eccleſiæ, opera ſunt ejus, quæ odori thuris comparantur, quia cuncta quæ ſancta pro Domino agit Eccleſia, orationum per ea vicem reddunt.

12 *Hortus concluſus ſoror mea, Sponſa, hortus concluſus fons ſignatus.*

HOrtus *concluſus* Eccleſia eſt, quia multifaria ſpiritualium operum germina gignit: *Fons* eſt, quia doctrinâ ſalutari redundat; *concluſus*, quia Domini protectione munita perſiſtit; *ſignatus*, ſermone fidei.

13 *Emiſſiones tuæ paradiſus malorum punicorum cum pomorum fructibus.*

PEr irrigationem ſacri Baptiſmatis ſancta Eccleſia paradiſum ex ſe emittit *malorum punicorum*, id eſt, ſanctorum.

ſanctorum martyrum; *Cum pomorum fructibus*, id eſt, ſanctarum virtutum fructu.

14 *Cypri cum nardo, nardus & crocus.*

Cyprus arbor aromatica eſt, ſignificans cœleſtis gratiæ benedictionem: *Nardus*, Dominicæ paſſionis typum; *crocus*, charitatis fervorem exprimit. Conjungitur cyprus nardo, cùm divina gratia confortat nos pro Chriſto pati. Item nardus croco jungitur, cùm charitate Chriſti mortem libenter ſuſcipimus.

Fiſtula & cinamomum.

Fiſtula, quæ & caſſia, arbor aromatica, ſed modica, & ideo humiles ſpiritu deſignat. Item *cinamomum*, qui ſeipſos deſpiciunt, ſignat, quæ & ipſa eſt brevis arbor, ſed odorifera & dulcis; ſed humilitas magnam habet laudem & dulcedinem apud Deum.

Cum univerſis lignis Libani.

Sicut fiſtula & cinamomum, humiles ſanctorum cogitationes; ſic & *ligna Libani*, ſublimes eorum actiones demonſtrant.

Myrrha & aloê, cum omnibus primis unguentis.

Arbores ſunt aromaticæ, quæ continentiam carnis exprimunt, *cum omnibus primis unguentis*, id eſt, chariſmatibus

chariſmatibus virtutum excellentioribus. Et pulchra eſt conjunctio harum arborum cum unguentis, quia dum carnem à laſcivia refrænamus, conſequens eſt ut majora Spiritûs dona percipiamus.

---

15 *Fons hortorum, puteus aquarum viventium quæ fluunt impetu.*

VTrumque Eccleſia eſt, & *fons hortorum*, quia ſpirituales gignit fructus; & *puteus aquarum viventium*, propter occulta myſteria quæ Sanctis per revelationem Sancti Spiritûs ſolis panduntur. *Aquarum viventium*, propter eloquia divina quæ de inviſibilibus divinæ gratiæ theſauris procedunt.

De Libano.

DE ipſa Eccleſia dicit, quæ & candida eſt per munditiam fidei, & alta per virtutum gloriam.

---

16 *Surge Aquilo, & veni Auſter,* Vox Sponſi *& perfla hortum meum.*

IN *Aquilone*, adverſa mundi; in *Auſtro*, blandimenta deſignantur; quia geminâ expugnatione probatur Eccleſia. *Surge*, permittentis vox, non imperantis eſt.

Et fluant aromata illius.

ID eſt, Virtutum conſtantia miros odores diſpergat.

Veniat

Vox Ecclesiæ.

Veniat Dilectus meus in hortum suum.

VEniat Dominus in Ecclesiam suam, ac eam ipse conservet ubique immaculatam, & fidei fruge fœcundet.

Et comedat fructum pomorum suorum.

ET libenter inspiciat, gratanterque accipiat opera Sanctorum suorum.

CAP. V.

Vox Christi.

1 *Veni in hortum meum soror mea, Sponsa!*

VEni, inquit, sæpissime in Ecclesiam meam: & venio ut corrigam, adjuvem, confirmem.

Messui myrrham meam cum aromatibus meis.

PEr *myrrham*, passio vel mortificatio; per *aromata*, omnes virtutes exprimuntur. Metit myrrham cum aromatibus, quando martyres cum cæteris electis ad maturitatem præmiorum perducit.

Comedi

Comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo.

IN *favo* & *vino*, prædicatores, in *melle* & *lacte*, auditores intelliguntur; & utrosque internus judex approbat & remunerat.

Comedite amici, bibite, & inebriamini chariſſimi.

A *Mici*, faciendo quæ præcipio; *chariſſimi*, me integrâ charitate amplectendo. Obſecro ita factis Sanctorum, quaſi epulis præcipuis, præcordia veſtra replete.

2 *Ego dormio.*

Vox Eccleſiæ.

DOnante gratiâ Dei in pace præſentis * vitæ cum colo. * al. *Eccleſiæ*

Et cor meum vigilat.

QVo tranquilliùs ab incurſibus externis vaco, eo altiùs internis viſibus video quàm bonus eſt Deus.

Vox Dilecti mei pulſantis.

PVlſat oſtium cordis, cum Dominus nos ad profectum virtutum excitat.

Aperi mihi ſoror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea.

ID eſt, Pande cor mihi. *Soror mea*, quia cohæres mea: *Amica mea*, quia arcanorum meorum conſcia. *Columba mea*, quia ſpiritûs mei dono illuſtrata: *Immaculata mea*, quia ſola aſpectu meo digna.

Quia caput meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium.

CAput Chriſti, Deus, *cincinni* ſunt fidelium collectiones. In *rore* & *guttis noctium*, frigens charitas in multis oſtenditur, quam in Deum & proximum habere debuerunt; ideo neceſſariò excitat Dominus fideles quoſque ad prædicationis *ſtudium Cui, provocata ad laborem docendi reſpondit Eccleſia.

* al. officium.

3 *Exſpoliavi me tunicâ, quomodo induar illâ?*

ACſi apertè dicat, Deſerui negotia ſecularia tui cauſâ; quomodo repetam illa?

Lavi

Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?

IAm ſecretæ compunctionis fletibus ablui cogitationes terrenas; quomodo * mundi ſordibus iterum polluar? quia prædicationis officium ſine * occupatione ſeculari vix eſſe poteſt.

* al. *immundis*

* al *præoccupatione*

4 *Dilectus meus miſit manum ſuam per foramen.*

MAnum quippe ſuam Dilectus per foramen miſit, cum nos Dominus occultâ inviſibiliter compunctione ad opus virtutum accendit, nobiſque in memoriam revocat, quomodo & quanta de ſinu Patris deſcendens pro nobis eſſet paſſus.

Et venter meus intremuit ad tactum ejus.

HÆc recolens intimâ conſcientiâ Sponſa, tota expaveſcit, pigritiam quietis accuſans, ad laborem prædicationis feſtinans.

5 Surrexi ut aperirem Dilecto meo.

ID est, verbum Domini prædicare.

Manus meæ distillaverunt myrrham; digiti mei pleni myrrhâ.

IN *manibus* enim opera, in *digitis* discretio designatur; in *myrrha*, continentia & passiones; quæ tunc probatissima est, cum solummodo pro charitate Dei & proximi, vel continentia, vel passiones fiunt.

6 Pessulum ostii mei aperui Dilecto meo.

PEssulum Sponso aperit, qui templum sui pectoris divinâ inspiratione adveniente pandit, id est, visitatione & inhabitatione dignum fecerit.

At ille inclinaverat, atque transierat.

QVia nulli in hac vita plena visio Dei, sicut in futura conceditur, ideo *transire* dicitur Dilectus, id est, in futurum se videndum & perfruendum plenius ostendit.

Anima

Anima mea liquefacta eſt ut loquutus eſt.

QVanto ſuaviùs, inquit, vocem atque viciniam Dilecti mei accepi, tanto ſublimiùs quicquid in me erat frigidum, charitate incaluit, & liquefactum eſt.

Quæſivi, & non inveni illum; vocavi, & non reſpondit mihi.

QVia donum compunctionis & dulcedinis intimæ, non in arbitrio eſt volentis, ſed in miſeratione dantis. Ideo non ſemper habent illud æqualiter, quia non ita ſe offert Deus in exilio laborantibus, quomodo in patria regnantibus.

7 *Invenerunt me cuſtodes qui circuierunt civitatem, percuſſerunt me, & vulneraverunt me, tulerunt pallium meum mihi cuſtodes murorum.*

CVſtodes civitatis, id eſt, Eccleſiæ ſancti Doctores, qui ſedulâ prædicatione circumeunt corda ſingulorum, & ſpiculis amoris cœleſtis vulnerant, & ut magis ardeant inflammeſcunt, & vetuſtæ converſationis tegmen eis ſubtrahunt.

8 *Adjura*

8 *Adjuro vos, filiæ Jeruſalem, ſi inveneritis Dilectum meum, ut nuncietis ei quòd amore langueo.*

MEritò languet Sponſa, cùm gladio verbi Dei percuſſa terrenũ exuit amictum, & filias Jeruſalem, id eſt, Deo dignas adjurat animas, ut ſui amoris magnitudinem ad Deum referant, & pro ejus videnda gloria ſupernum ſibi poſcant auxilium.

Vox Synagogæ. 9 *Qualis eſt Dilectus tuus ex Dilecto, O pulcherrima mulierum! qualis eſt Dilectus tuus ex Dilecto, quia ſic adjurâſti nos?*

OBſecro te, quia ſic adjurâſti me, ut amore quo tè langueſcere dicis, me quoque per verbum prædicationis facias ardeſcere, & mihi oſtendas qualis ſit Dilectus tuus ex ea parte qua poſſit diligi, non timeri, quia *perfecta charitas foras mittit timorem.* Joan. 1. 4. 18.

Vox Eccleſiæ. 10 *Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus.*

CAndidus, quia ſine peccato; *rubicundus*, ſanguine paſſionis; *electus ex millibus*, quia ſolus mediator Dei & hominum.

11 *Caput*

II *Caput ejus aurum optimum :*

CAput Christi Deus, qui solus bonus & optimus.

Comæ ejus sicut elatæ palmarum, nigræ quasi corvus :

COmæ, catervæ sunt Sanctorum, quæ Deo fideli famulatu adhærent : *elatæ palmæ*, propter eminentiam apud Deum ; *nigræ*, propter despectionem apud homines : Vel, *elatæ* ob victoriam, *nigræ* ob pressuras.

II *Oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum,*

SAncti Doctores sunt per quos Ecclesia videt quæ recta sunt, qui bene *columbæ* propter innocentiam & simplicitatem, & *rivulis aquarum* propter charismata divina comparantur.

Quæ lacte sunt lotæ, & residentjuxta fluenta plenissima.

LActe lotas dicit, id est, gratiâ dulcissimâ mundatas : & *residentjuxta fluenta plenissima*, id est, omnium donorum

donorum ſpiritualium abundantiam. Poteſt in *rivulis* veteris legis eruditio, & in *fluentis plenißimis* perfectio
Matth.13.52. Evangelicæ doctrinæ deſignari, quia ſancti prædicatores de theſauris ſuis proferunt vetera & nova.

---

13 *Genæ illius ſicut areolæ aromatum*

IN genis Salvatoris noſtri, ejus modeſta pietas ſimul & ſeveritas exprimitur: in *areolis aromatum*, virtutes & dulcedo & fama gloriæ ejus deſignantur.

Conſitæ à pigmentariis: labia ejus lilia diſtillantia myrrham primam.

PRophetis & Apoſtolis, hi futuræ incarnationis ejus arcana, illi facta narrantes: *labia illius*, verba ſunt doctrinæ ejus; *Lilia*, quia claritatem cœleſtis regni promittunt; *diſtillantia myrrham primam*, quia per contemptum voluptatum præſentium, ad hanc perveniendum eſſe prædicant.

---

14 *Manus illius tornatiles aureæ.*

MAnus, id eſt, opera, quia quæ verbis docuit, factis implevit: *Tornatiles*, quia in ſe omnem regulam
Matth.4.15. juſtitiæ tenent; ut dicitur, *Oportet me omnem juſtitiam implere.* Sunt & manus *aureæ*, quia omnia quæ in homine geſſit, divinitatis gloriâ perfecit.

Plenæ

Plenæ hyacinthis.

QVæ ad ſpem nos cœleſtium atque amorem excitant, quia hyacinthus aërei coloris gemma eſt.

Venter ejus eburneus.

VENTER ergo Dilecti fragilitatem humanitatis ejus deſignat, *ebur* decorem caſtitatis, *Saphirus* ſublimitatem cœleſtium virtutum.

Diſtinctus ſaphiris.

QVia partim humana fragilitas eſurie, tentatione, fatigatione, morte; partim divina celſitudo miraculis, reſurrectione, & aſcenſionis gloriâ intelligitur.

15 *Crura illius columnæ marmoreæ.*

CRurum vocabulo, * itinera incarnationis Chriſti inſinuantur, quæ columnis marmoreis propter firmitatem & rectitudinem comparantur. * al. *munera*

Quæ fundatæ ſunt ſuper baſes aureas.

QVia quicquid per eum, vel de eo geſtum eſt, omnia divinæ * præviſionis conſilio ante tempora ſecularia diſpoſita ſunt. * al. *permiſſionis*

Species ejus ut Libani, electus ut cedri.

VT Libanus celsitudine & gratiâ arborum alios montes, sic Dominus Christus omnes Sanctos meritorum celsitudine, & gratiâ virtutum antecellit. *Electus ut cedri.* Sicut alias arbores quæ in Libano nascuntur superat dignitate suâ, ita Christus omnes qui in Ecclesiâ ad vitam nascuntur, suâ transcendit gloriâ.

16 *Guttur illius suavissimum.*

IN Gutture interna dulcedo verborum illius memoratur, quam qui sapit, non esurit.

Et totus desiderabilis.

QVid ampliùs quæris? Totus desiderabilis est, quia totus Deus, & totus homo, in quem desiderant
Pet. 1. 1. 12. & Angeli prospicere. Deus in majestate Patris, homo in virginitate matris; in illo Creator, in hac Salvator.

Talis est Dilectus meus, & talis est amicus meus, filiæ Jerusalem.

QVanto devotiùs quisque diligit Deum, tanto familiariùs habet amicum Deum; & talem necesse ut intelligas eum, si vis eum habere amicum.

CAP.

CAP. VI.

1 *Quò abiit Dilectus tuus, O pulcherrima mulierum!* Vox Synagogæ.

DIcit decore enim carminis variantur personæ loquentium, sed tamen Christi Ecclesiam, quæ Sponsæ vocabulo exprimitur, designant. *Pulcherrima mulierum.* Pulchræ sunt singulæ Sanctorum Ecclesiæ, sed pulcherrima universitas totius sanctæ Ecclesiæ per totum orbem.

Quò declinavit Dilectus tuus, & quæremus eum tecum.

QVi aliquando in terrâ corporali specie versatus est, dic quò declinârit ille, ut illum * sequamur tecum. * al. *queramus*

---

2 *Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatis.* Vox Ecclesiæ.

QVasi dixisset, Illuc ascendit, unde descendit; *In hortum*, id est, in Ecclesiam suam, ut eam fonte gratiæ suæ quasi areolam aromatum irrigaret, ut virtutum floribus germinaret.

Ut paſcatur in hortis, & lilia colligat.

PAſcitur in hortis, dum piis ſanctorum laboribus delectatur; & lilium colligit, dum ad perfectum meritorum candorem pervenientes ad cœleſtia regna perducit.

3 *Ego Dilecto meo, & Dilectus meus mihi, qui paſcitur inter lilia.*

EGo Dilecto meo locum habitationis præparo in me, & ipſe mihi apud ſe, qui ſemper inter ſancta deſideria mentium caſtarum paſcitur. Hactenus ſanctæ Eccleſiæ vox eſt, laudantis ac quærentis Sponſum; nunc quid quæſitus reſpondeat, ſubinfertur:

4 *Pulchra es mea, ſuavis & decora ſicut Jeruſalem.*

SAncta Eccleſia ſuavis & decora ut Jeruſalem dicitur, quia ejus vitæ deſiderium viſioni jam pacis intimæ aſſimilatur.

Terribilis ut caſtrorum acies ordinata.

ID eſt, charitate * unita & compacta, ut nullus locus hoſti per malum diſcordiæ aperiatur, quia ſolummodo in unitate pacis terribiles ſumus hoſti.

* al. *vinctæ*

5 *Averte*

5 *Averte oculos tuos à me, quia ipsi me avolare fecerunt.*

ID est, oculos mentis tuæ. Noli quærere in tuæ peregrinationis itinere perfectè me cognoscere, quod fieri non potest; quia quo intentiùs me agnoscere quæris, eo certiùs me incomprehensibilem esse intelliges; & non quæras in via præmium quod tibi in patria reservatur.

Capilli tui sicut grex caprarum quæ apparuerunt de Galaad. 6 *Dentes tui sicut greges ovium, quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est in eis.*

HI versiculi priùs expositi sunt, sed repetitio firmitatis est indicium. In *capillis*, populi; in *dentibus*, Doctores; in *gemellis fœtibus*, duo præcepta charitatis intelliguntur.

7 *Sicut cortex mali punici genæ tuæ, absque oculis tuis.*

GENÆ, sanctæ Ecclesiæ spirituales sunt Patres, qui virtutibus sunt mirabiles, & moribus venerabiles,

in Christi cruce gloriari non erubescentes. Et hæc magna sunt valde quæ videntur in ea, sed multo majora quæ non videntur, & in futurum reservantur.

---

8 *Sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adolescentularum non est numerus.*

Reginæ sunt, quæ amore Sponsi, & cœlestis præmii intuitu, per prædicationem veritatis & fidei, & sacri Baptismatis fontem, sobolem æterno Regi generant. *Concubinæ* sunt, quæ carnalibus solummodo Christum prædicando vel baptizando docent. Et ideo illæ perfectione senarii numeri per * decalogum multiplicatæ, hæ octonarii imperfectione non finceriter decalogum servantes designantur. *Adolescentulæ* sunt animæ nuper Christi gratiâ renatæ, quarum summa, propter multitudinem civium cœlestium, numerum transcendit.

* f. denarium

---

9 *Una es, columba mea, perfecta mea.*

SAncta, videlicet, & universalis per totum orbem Ecclesia.

Una

Una est matri suæ, electa genitrici suæ.

ID est, cœlesti Jerusalem, quæ est mater omnium nostrûm, unde ad nos gratia Sancti Spiritûs descendit, per quam renascimur Deo.

Viderunt eam filiæ Zion, & beatissimam prædicaverunt; reginæ & concubinæ laudaverunt eam.

QVas priùs dixit *adolescentulas*, nunc *filias* nominat. Reginæ & concubinæ idem sunt quæ antè; quæ omnes catholicam laudant Ecclesiam.

10 *Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens.* Vox Synagogæ mirantis Ecclesiam.

PRogreditur Ecclesia quasi aurora, quia jam veri luminis in ea Sol ortus mundo post tenebras longæ ignorantiæ monstratur.

Pulchra ut Luna, electa ut Sol.

QVia Sole justitiæ illustrata, noctem mundi illuminat, *quia imaginem sui conditoris in omni justitia, sanctitate, & pietate portat. *al. quæ

Terribilis

Ut pascatur in hortis, & lilia colligat.

PAscitur in hortis, dum piis sanctorum laboribus delectatur; & lilium colligit, dum ad perfectum meritorum candorem pervenientes ad cœlestia regna perducit.

3 *Ego Dilecto meo, & Dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia.*

EGo Dilecto meo locum habitationis præparo in me, & ipse mihi apud se, qui semper inter sancta desideria mentium castarum pascitur. Hactenus sanctæ Ecclesiæ vox est laudantis ac quærentis Sponsum; nunc quid quæsitus respondeat, subinfertur:

4 *Pulchra es mea, suavis & decora sicut Jerusalem.*

SAncta Ecclesia suavis & decora ut Jerusalem dicitur, quia ejus vitæ desiderium visioni jam pacis intimæ assimilatur.

Terribilis ut castrorum acies ordinata.

ID est, charitate * unita & compacta, ut nullus locus hosti per malum discordiæ aperiatur, quia solummodo in unitate pacis terribiles sumus hosti.

* al. vincta

5 *Averte*

5 *Averte oculos tuos à me, quia ipsi me avolare fecerunt.*

ID est, oculos mentis tuæ. Noli quærere in tuæ peregrinationis itinere perfectè me cognoscere, quod fieri non potest; quia quo intentiùs me agnoscere quæris, eo certiùs me incomprehensibilem esse intelliges; & non quæras in via præmium quod tibi in patria reservatur.

Capilli tui sicut grex caprarum quæ apparuerunt de Galaad. 6 *Dentes tui sicut greges ovium, quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est in eis.*

HI versiculi priùs expositi sunt, sed repetitio firmitatis est indicium. In *capillis*, populi; in *dentibus*, Doctores; in *gemellis fœtibus*, duo præcepta charitatis intelliguntur.

7 *Sicut cortex mali punici genæ tuæ, absque oculis tuis.*

GEnæ, sanctæ Ecclesiæ spirituales sunt Patres, qui virtutibus sunt mirabiles, & moribus venerabiles,

in Christi cruce gloriari non erubescentes. Et hæc magna sunt valde quæ videntur in ea, sed multo majora quæ non videntur, & in futurum reservantur.

---

8 *Sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adolescentularum non est numerus.*

Reginæ sunt, quæ amore Sponsi, & cœlestis præmii intuitu, per prædicationem veritatis & fidei, & sacri Baptismatis fontem, sobolem æterno Regi generant. *Concubinæ* sunt, quæ carnalibus solummodo Christum prædicando vel baptizando docent. Et ideo illæ perfectione senarii numeri per * decalogum multiplicatæ, hæ octonarii imperfectione non sinceriter decalogum servantes designantur. *Adolescentulæ* sunt animæ nuper Christi gratiâ renatæ, quarum summa, propter multitudinem civium cœlestium, numerum transcendit.

* f. denarium

---

9 *Una es, columba mea, perfecta mea.*

Sancta, videlicet, & universalis per totum orbem Ecclesia.

Una

Una est matri suæ, electa genitrici suæ.

ID est, cœlesti Jerusalem, quæ est mater omnium nostrûm, unde ad nos gratia Sancti Spiritûs descendit, per quam renascimur Deo.

Viderunt eam filiæ Sion, & beatissimam prædicaverunt; reginæ & concubinæ laudaverunt eam.

QVas priùs dixit *adolescentulas*, nunc *filias* nominat. Reginæ & concubinæ idem sunt quæ antè; quæ omnes catholicam laudant Ecclesiam.

10 *Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens.* Vox Synagogæ mirantis Ecclesiam.

PRogreditur Ecclesia quasi aurora, quia jam veri luminis in ea Sol ortus mundo post tenebras longæ ignorantiæ monstratur.

Pulchra ut Luna, electa ut Sol.

QVia Sole justitiæ illustrata, noctem mundi illuminat, *quia imaginem sui conditoris in omni justi- *al. quæ*
tia, sanctitate, & pietate portat.

Terribilis,

Terribilis ut castrorum acies ordinata.

TErribilis aëris potestatibus in unitate charitatis, fidei, & spei.

Vox Christi. 11 *Descendi ad hortum nucum ut viderem poma convallis.*

HOrtus etenim nucum est Ecclesia præsentis seculi, ubi nostras conscientias alterutrum minimè videmus, sed fractâ per tentationem testâ corporis, apparebit internæ dulcedinis gustus. Poma convallis fructus est humilitatis. Descendit sancta Ecclesia per Doctores sanctos, qui proficiunt ad fructus bonos, quive adhuc indigent doctrinæ irrigatione.

Ut inspicerem si floruissent vineæ.

INspicere si virtutum studia floruissent.

Et germinássent mala punica.

SI qui ad exemplum Dominicæ passionis, præparati essent suum fundere sanguinem,

12 *Nescivi*

12 *Nescivi, anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab.* Vox Synagogæ.

NEscivi dona gratiæ spiritualis in te esse, Sponsa! sed anima mea conturbavit me propter introductionem novi Testamenti, & Evangelicæ quadrigæ, qua Aminadab (qui interpretatur, *Populi mei Spontaneus*) id est, Christus, per totum vehitur mundum; cui Ecclesia consolando mox respondet:

13 *Revertere, revertere Sunamitis, revertere, revertere ut intueamur te.* Vox Ecclesiæ ad Synagogam.

NOli turbata esse, sed revertere ad agnitionem tui redemptoris, qui tibi toties in Prophetis & Lege promissus est. Revertere puritate fidei, operum perfectione. O Sunamitis, id est, captiva jam, vinculo infidelitatis penitus abraso, revertere ad tuum redemptorem ut salveris.

CAP. VII.

1 *Quid videbis in Sunamite, nisi choros castrorum?* Vox Sponsi respondentis Ecclesiæ de Synagoga.

VIdes synagogam obduratam: propè est tempus quo choros bellantium adversùs malignos spiritus, & laudantium Deum videbis in ea.

Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis!

NVnc laudes Ecclesiæ ab ipso Sponso proferuntur: & primò operum constantia & mortificatio voluptatum laudantur in ea, quam & filiam *principis*, id est, Christi, ob gratiam Baptismatis, & nobilitatem virtutum nominat.

Junctura feminum tuorum sicut monilia quæ fabricata sunt per manum artificis.

DVorum concordia populorum spirituali prole fœcundantium, in junctura feminum designatur; quæ sicut monilia fabricata sunt manu artificis, id est, ineffabili largitate conditoris nostri firmata: in *monilibus*, bona opera exprimuntur.

2 *Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis.*

VMbilicus, id est, fragilitas infirmitatis nostræ contra fidem. *Crater* sit *Tornatilis*, cum conscientiâ mortalitatis atque infirmitatis nostræ admoniti, calicem verbi salutaris proximis promptâ mente propinare satagimus.

Venter

Venter tuus ſicut acervus tritici vallatus liliis.

ACervus tritici vallatus liliis eſt, cum abundantia boni operis ſolâ ſpe perpetuæ lucis colligitur. In *ventre*, memoria; in *tritico*, multiplicatio boni operis; in *liliis*, caſtitas ſpei exprimitur. Item in *tritico*, panis, & in *cratere*, potus, qui pauperibus datur, exprimitur.

3 *Duo ubera tua ſicut duo hinnuli gemelli capreæ.*

DE hoc verſu ſuperiùs dictum eſt. *Duo ubera*, Doctores ſunt utriuſque populi; *hinnuli gemelli*, duo Teſtamenta ſunt invicem concordantia.

4 *Collum tuum ſicut turris eburnea.*

IN *collo* item Doctores deſignati ſunt, qui turri eburneæ pro firmitate & pulchritudine comparantur, quia civitati Dei & robur præſtant & decus.

4 *Oculi tui ſicut piſcinæ in Heſebon, quæ ſunt in porta filiæ multitudinis.*

ITem *oculi* Eccleſiæ, Doctores ſunt propter providentiam, ſicut *collum* propter nutrimentum. Et rectè

piſcinæ comparantur, quia fluenta doctrinæ ſuis auditoribus præbere non ceſſant. Eſebon, *cingulum mœroris*, interpretatur, quia Sancti pro vana lætitia carnis, cingulo abſtinentiæ conſtringuntur. Et bene *in portis filiæ multitudinis*, ob abundantiam populorum concurrentium per portam fidei in Eccleſiam.

Naſus tuus ſicut turris Libani,

ITem in *naſo* verbi Dei Diſpenſatores cauſâ diſcretionis deſignantur. *Turris*, quia eminentiſſimum locum tenent in Eccleſia.

Quæ reſpicit contra Damaſcum.

ID eſt, ſanguinarios & impios; quia Damaſcus *ſanguinem bibens*, interpretatur. Significat carnales & crudeles, contra quos ſancti Doctores in turre Libani, id eſt, firmitate Eccleſiæ, ſemper vigilant.

5. *Caput tuum ut Carmelus, & coma capitis tui purpura regis vincta canalibus.*

IN *capite*, mens deſignatur; in *comis*, cogitationes: & ſicut capite membra, ita mente cogitationes reguntur, ut in *Carmelo*, (qui interpretatur, *conſcientia circumciſionis,*) id eſt, ſublimibus, & paſſione Chriſti (quæ nomine *purpuræ* exprimitur) verſentur. *Canales*, præcordia ſunt Sanctorum, in quibus alligantur tales cogitationes.

6 *Quàm*

6 *Quàm pulchra es, & quàm decora, chariſsima in deliciis!* Vox Sponſi

PVlchra fide, & opere *decora*, chariſſima in deliciis, id eſt, ſpiritualibus virtutibus.

7 *Statura tua aſsimilata eſt palmæ,*

ID eſt, Rectitudo operationis bonæ ſemper ad victoriam tendit.

Et ubera tua botris.

VBeribus Doctores Eccleſiæ propter lac primæ eruditionis comparantur, & botris æquantur propter myſteria dulciſſimæ æternitatis.

8 *Dixi, Aſcendam in palma, apprehendam fructus ejus, & erunt ubera tua ſicut botri vineæ.*

APtè quidem crux victrix palmæ comparatur, in quam Chriſtus aſcendens apprehendit fructus ejus, id eſt, dona quæ largitus eſt ſanctæ Eccleſiæ, quæ ex illo tempore *botros vineæ* germinavit, id eſt, ſanctos Doctores, qui majore ſcientiâ & gratiâ poſt crucem & reſurrectionem Salvatoris abundabant.

Et odor oris tui ſicut malorum. 9 *Guttur tuum ſicut vinum optimum ad potandum,*

IN *gutture*, vox præſentis doctrinæ; in *odore*, fama abſentis deſignatur: & ideo *vino* illa propter fragrantiam virtutum, hæc malis ob ſuavitatem abſentis famæ comparatur.

Vox Eccleſiæ.

Dignum Dilecto meo,

RApuit enim Sponſa verbum ex ore Sponſi, quia ille vino optimo eam comparavit, & ſubjecit, *dignum Dilecto meo*, id eſt, tanta ſublimitas eſt Evangelicæ prædicationis, ut ipſe Dilectus primus per hanc in carne apparens, mundo iter cæleſte aperuerit.

Labiiſque & dentibus illius ruminandum:

ID eſt, Apoſtolis, prædicatoribuſque maximè dedit ad meditandum.

10 *Et ad me converſio ejus.*

ME ſolam diligit & adjuvat ne deficiam in via.

11 *Veni*

11 *Veni, Dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis.* 12 *Manè surgamus ad vineas, videamus si floruit vinea, si fructus parturiunt, si floruerunt mala punica.*

QVia nullatenus sancta Ecclesia, vel ad beneoperandum egrediendo procedere, vel in exercitio bonæ operationis persistendo commorari, vel saltem ad propositum bene agendi assurgere, vel animos auditorum suorum quantùm profecerint discernere sufficit, nisi Dei gratiâ adjuta, qui dixit, *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Item, in *agro* Christiani, in *villis* Pagani, in *vineis* Ecclesiæ, in *floribus* fides, in *fructibus* virtutes, in *malis punicis* martyrium designatur. In his enim singulis Sponsa Dilecti sui præsentiam quærit. Matth. 28. 20.

Ibi dabo tibi ubera mea.

IDest, parvulorum meorum pædagogos, quia in his omnibus proficiunt Doctores sancti.

13 *Mandragoræ dederunt odorem in portis nostris.*

MAndragora propter multimoda medicaminum genera Sanctorum virtutibus comparatur. Portæ Ecclesiæ,

Ecclesiæ, Doctores sunt sancti. In hujusmodi portis mandragoræ dant odorem, cum spirituales quiq; ex se virtutum famam longè lateque spargunt.

Omnia poma nova & vetera, Dilecte mi, servavi tibi.

POma *nova* & *vetera*, præcepta sive promissa sunt novi & veteris Testamenti, quæ omnia ad ejus gratiam refert Ecclesia.

CAP. VIII.

1 *Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meæ!*

VOx ista est antiquorum justorum optantium adventum Christi in carne. *Sugentem ubera matris meæ*, id est, in Synagoga nasci ac nutriri juxta humanæ conditionis naturam.

Ut inveniam te foris & osculer.

INtus erat Dilectus dum in principio erat Verbum; *foris*, dum Verbum caro factum est. *Osculer*, id est, facie ad faciem videam, & ore ad os loquar.

Et

Et jam me nemo despiciat.

ANte adventum Christi intra angustias Judææ tantùm fuit Ecclesia; post ascensionem, in toto mundo dilatata fuit & venerabilis.

2 *Apprehendam te, & ducam ad domum matris meæ.*

PRomptâ ac fideli devotione venientem excipiam; peractâ carnis dispensatione, redeuntem, lætis ducam luminibus in domum matris, ubi cœlestis Jerusalem mater est nostra.

Ibi me docebis,

FAcies me potiora sperare dona, quàm in Lege habuissem.

Et dabo tibi poculum ex vino condito.

ID est, ferventem amorem, variis virtutum pigmentis ornatum.

Et mustum malorum granatorum meorum.

ID est, gloriosam Sanctorum martyrum triumphum, qui ferventissimâ charitate per ferrum flammasque ad te transire non dubitant.

3 *Læva ejus sub capite meo, & dextra illius amplexabitur me.*

LÆva, incarnationis Christi dona designat, & *dextra* futura Sanctorũ cum Christo gaudia exprimit.

Vox Christi. 4 *Adjuro vos, filiæ Jerusalem, ne suscitetis, neque evigilare faciatis donec ipsa velit.*

Vox Synagogæ de Ecclesia. 5 *Quæ est ista quæ ascendit de deserto, deliciis affluens?*

VOx Synagogæ mirantis quomodo Ecclesia de deserto gentilitatis in Sponsi subitò amplexus ascendisset, *deliciis affluens*, id est, omnium donorum pulchritudine.

Innixa super Dilectum suum.

OMnia quæ habet ad gratiam Dilecti illi soli innitendo referens.

Vox Christi ad Synagogam. *Sub arbore malo suscitavi te.*

REspondit pro Sponsa Synagogæ ipse Sponsus. *Sub arbore malo excitavi te*, id est, sub arbore Crucis.

à perpetua morte revocavi te, ut Apostolos,& cæteros electos ex Judæa.

Ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua.

ID est, major pars plebis Christum negando, & Barabbam eligendo, ad Crucem reprobata est.

6 Pone me ut signaculum super cor tuum,ut signaculum super brachium tuum.

SIgnaculum brachio vel digito ob memoriam cujuslibet rei ligamus. Per *cor*, cogitatio; & per *brachium* designatur operatio. Si me velis habere Sponsum, intus sit charitas fide non fictâ,& foris operatio devota.

Quia fortis ut mors Dilectio, dura sicut Infernus æmulatio.

FOrtis est usq; ad mortem mea Dilectio in te,ô Synagoga ! sed tua æmulatio dura in me fuit sicut Infernus. Sed verte æmulationem in dilectionem, & eris mihi Sponsa, & soror, & amica.

Lampades ejus lampades ignis atque flammarum.

DIlectionis lampades corda sunt fidelium. *Ignis*, propter fervorem cordis; *Flammarum*, propter operationis efficaciam.

7 Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.

AQuas multas & flumina, tentationum dicit incursus, quæ visibiliter, vel invisibiliter animas fideliũ impugnare non desinunt, quibus charitas non cedit.

Si dederit homo omnem substantiam domûs suæ pro charitate, quasi nihil, despicient eum.

SAncti verò totius mundi substantiam pro dilectionis magnitudine relinquentes, nisi etiam seipsos abjiciant, nihil proficiunt.

8 Soror nostra parva, & ubera non habet: quid faciemus sorori nostræ in die quando alloquenda est?

PRima nascentis Ecclesiæ de Gentibus tempora * significat, quando adhuc & parva fuit numero, & minùs idonea prædicare verbũ Quæ si Sponsus Synagogæ dixisset de ea, *Quid faciemus sorori nostræ in die quando alloquenda est?* acsi apertè dicat, Parva quidem numero est Ecclesia Gentium, & necdum * verbi ministerium subire sufficit; quid ergo tibi videtur, ô Synagoga,

* al. *designat,*

* al. *ad verbi ministerium*

agoga, de sorore faciendum nostrâ, quando *alloquenda est*; id est, per verbi ministerium ducenda in fidem? Synagogæ tacenti ipse Sponsus quid fieri debeat respondit.

---

9 *Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea.*

ACsi diceret, Si aliquos habet in se fortes in fide, vel claros ingenio, vel philosophiâ instructos, addemus illis *propugnacula argentea*, id est, scientiam divinarum Scripturarum, ut eo facilius possint tutari infirmos atque indoctos.

Si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis.

SI sint simplices, tamen docendi studio inhiantes; proponamus illis priorum exempla justorum, quo certius & efficacius docendi opus implere possint. *Cedri*, virtutes Sanctorum, & *tabulæ*, latitudinem charitatis designant. Ad hæc ipsa respondet Ecclesia.

Vox Ecclesiæ.

10 *Ego murus.*

EGo murus, ego de vivis compacta sum lapidibus, glutino charitatis adunata, & super fundamentum immobile ædificata.

Et ubera mea ſicut turris, ex quo facta ſum coram eo.

ID eſt, Doctores habens fortiſſimos ceu turris, qui & parvulos nutrire ſciunt, & omnia maligni jacula expellere. Et hoc mihi accidit ex eo tempore quo Chriſtus me reconciliauit.

Quaſi pacem reperiens.

QVia ipſe eſt pax vera, faciens utraque unum.

11 *Vinea fuit pacifico in ea quæ habet populos.*

V*Inea*, id eſt catholica Eccleſia, fructu abundans fidei; *fuit pacifico*, id eſt, Chriſto, qui omnia pacificavit in cœlis & in terris; *in ea*, congregatione quæ multos populos poſſedit ex toto orbe, non in Judæa ſolùm.

Tradidit eam cuſtodibus.

PRophetis & Apoſtolis, vel Angelicis dignitatibus.

Vir

Vir affert pro fructu ejus mille argenteos.

ID eſt, pro retributione æternâ, hujus vineæ affert mille argenteos, id eſt, pro acquiſitione regni cœleſtis, qui eſt fructus vineæ, cuncta quæ mundi ſunt reliquit. Millenarius numerus pro perfectione ponitur, id eſt, qui omnia reliquit. Argentei pro omni pecunia accipiuntur.

12 *Vinea mea coram me eſt.*

ET hæc vox Sponſi eſt. Verùm & ſi te aliis commendem cuſtodibus, tamen te ſemper in mea habeo præſentia, videns, & remunerans laboris tui devotionem in omnibus.

Mille tui pacifice.

MILLE *tui*, ſubauditur, argentei; quaſi dixiſſet, Qui pro amore meo cuncta ſua dimittunt, in pace habent reſervata, ſignificans ſimpliciores in Eccleſia, qui omnem ſubſtantiam ſuam, millenario numero deſignatam, pro charitate Dei amittunt.

Et ducenti his, qui cuſtodiunt fructus ejus.

ID eſt, Argentei his qui cuſtodiunt fructus ejus; qui ſunt Doctores ſancti, qui omnia mundi dimittunt,

tunt, & in verbo prædicationis laborare non cessant. Hi duplici remuneratione, quæ ducentenario designatur, donantur apud me.

13 *Qui habitas in hortis, amici auscultant.*

QVia locutio nostra finienda est, hoc ultimum vale à me audito. Semper habitat in hortis virtutum; & scito quòd *amici*, id est, Angelici spiritus, & animæ Sanctorum, semper te considerant, & tuo gaudent profectu.

Fac me audire vocem tuam.

IDest, Vox prædicationis, quantùm vales, semper audiatur à me. Ad hæc Sponsa respondit.

Vox Ecclesiæ.

14 *Fuge, Dilecte mi, & assimilare capreæ, hinnuloque cervorum super montes aromatum.*

ACsi apertè dicat, Quoniam in carne apparens præcepta ac dona vitæ mihi tulisti, nunc his peractis, revertere in sinum Patris; & hoc mihi sit solatium, quòd cùm continuâ visione non queam te cernere, saltem crebrâ visitatione me consolari dignari velis.

FINIS.

FActum est, *Benevole lector*, dum liber hic mensibus his autumnalibus excuderetur, & nos longius ab urbe rusticaremur, ut conjecturæ nonnullæ, quæ ad oram libri apponendæ erant, omissæ sint; & operarum incuriâ ac nimia festinatione locapleraque corrupta sint, quæ medicam manum requirunt. Conjecturas, si tibi non omnino improbabiles videbuntur, neque molestum erit, locis suis margini appones; & erratis, quæ à nobis notantur, vel si quæ alia inter legendum, sive in literis, & characteris genere (quædam enim alio charactere, quàm oportebat, exprimuntur, & præcipuè ea, in quibus nos mendum latere conjicimus) sive in vocum interpunctione, ipse deprehenderis, pro humanitate tua veniam dabis. Vale, & humanum esse, errare, memineris.

Conjecturæ omissæ.

PAg. 4. lin. 30. *post*, vitæ, *supplendum fortè*, stadium. 5. lin. ult. *post*, ubi, *fortè*, in. 7. 30 dicens, f. dicere. 11. 17 &, f. etiam. 16. 20 *post*, vitæ, f. stadium. 25. 17 *post*, merita, f. palam. 33. 24 infundat, f. inundet. 41. 17 impendebant, f. impendant. 42. 30 resurrexit & ascendit, f. resurrexerit & ascenderit. Ibid. 31 despiciat, f. despicit 48. 14 electa quæque, f. electos quosque. 52. 2 aut noscat, f. agnoscat. Ib. 24 suscipit, f. suspicit. 53. 13 nota, f. ignota. Ib. 30 delectari magis est, f. delectantur magis. 55. 15 eloquiorum, suppl. f. humanorum. 57. 7 nesciat, f. nescit. 59. 32 in decorem, f. indecoram. 60. 13 passionibus, f. passiones. 61. 9 repugnari, f. expugnari. Ibid. 24 nesciat, f. nescit: & 32 carere, f. caruisse. 67. 21 efficiantur, f. efficiamur. 68. 30 respicias, f. retrospicias. 76. 21 verbum, f. verbo. Ib. 26 respondeit, f. respondit. 77. 16 te, f. ea. 79. 14 *post*, principis, f. sacerdotum. 85. 5 decepcrit. f. decepisset. Ib. 14 eam, f. terram. Ib. 20 elapsa, f. lapsa. Ib. 30 extiterit, f. extitit. 86. 22 Dei Patris, f. Deus Pater. 87. 13 provehebant, f. pervehebant. 89. 5 venerit, f. venerat. 93. 10 multa, f. multorum. Ibid. 11 juncta, f. junctorum. 103. 8 protegant, f. protegunt. 107. 23 hæc, f. hoc. 109. 3 perveniat, f. proveniat. 115. 27 contingeret, f. contigisset. Ibid. 28 adinveniret, f. adinvenisset. 116. 11 voluamus, f. voluimus. Ibid. 12 credamus, f. credimus. 117. 7 videmus, f. vides. 123. 17 quidem, f. quædam. 124. 19 desit, f. defit. 134. 13 arctè, f. arte. 138. 26 *sic fortè legendum est*, prius aquâ exceptis octo deleta, postmodum igne delenda. 140. 16 moveres, f. amoveres. 141. 3 *post*, &, f. ab. 144 lin. ult. quum, f. quod. 145. 10 *ibi*, f. ubi. Ibid 12 *post*, exolvant, suppl. f. ecclesia est. 146. 26 degeneret, f. denigretur. 153. 25 datis, f. jactis. Ibid. 26 *post*, est, *quæ sequuntur sic fortè legenda sunt*, quàm divitem spretis omnibus per duram mortis passionem emigrare, hacq; superata, in etcæt, 162. 28 infusam f. perfusum. Ibid. 30 congeminat dicens, f. congeminans dicit. 168. 2 sibi & revertentem, f. & evertentem. 170. 24 qui lege, f. qui in lege. 179. 14 huic, f. tunc. 183. 16. qui-

bus, f. quibuſdam. 186. in marg. numerabimus, f. numerabis. Ibid. 9. in id, f. idem. 196. 24 item f. iterum. 201. 26 colla, f. corda. 202. 7 conſtituat, f. conſtituit. 204. 5 adhibui, f. exhibui. 212. 1. totus venter effectus, f. tota venter effecta. 220. 11 minus, f. minor. 221. 2 *poſt*, omnibus *ſuppl.* f. abſtracta, in. 227. 27 rectè, f. recti. 234. 4 item, f. iterum. Ibid. 9 item, f. iterum. 238. 5 quæ ut, f. ut. 240. 4 utilitatem, f. vilitatem. 245. 18 edicta, f. edita. 248. 26 item, f. iterum. 253. 19 quam dignum, f. quâ digna. 254. lin. vlt. præſentavi, f. pertentavi. 255. 20 aggreſſus eſt, f. aggreſſus. 266. 9 hos, f. has. Ibid. 14 aut, f. ut. 273. 9 omni, f. omnibus. 274. 10 aſſiſtens, f. exiſtens. 279. 15 impleri, f. implere. 306. 20 abſolutâ, f. ſolutam à. 342. 5 expellere, f. repellere.

Errata Typographica

Pag. 1. lin. 18. ectum, lege, effectum. 4. 20 paſt, poſt. 10. 28 monſtruoſa, monſtroſa. 11. 3 ejaculanti, ejulanti. 26. 27 bonus, bonis. 27. 24 eſt, & 35. 8 delectatur, delectatur 38 num, nunc. 39 31 deſignatur, deſignantur. 40. 22 deputatæ, deputata. 47. 29 conſiimit, conſummat. 48. 2 qui, quæ. 54. 17. quæ, quia. Ibid 19 colligitur, deligitur. 55. 17 manibus, inanibus. 56 2 uſque finem, uſque in finem. 65. 2 hos, has. 68. 33 conſimemur, conformemur. 76. 21 cogitare, cogitari. 77. 30 egreſſi, egreſſio. Ib. 31. egreſſio, egreſſi. 78. 17 poſquam, poſtmodum. Ibid. 18 igni, igne. & 22 apprehenderit, apprehenderet. 84. 12 totum, tota 84. 21 *poſt*, eſſet, ſuppl. Rex Ibid. 23 judicio, judico. 85. 9 quæ, qui. Ibid. 15 comede, commedere Ibid. 28 ſi, ſed. 88. 18 paſſium, puſſum. 91. 24 nullis, nullus. 93. 9 *poſt*, ſuus, ſuppl. ſibi. 95. 17 quam, quâ. Ibid. 18 amaturum, amaturam. 104. lin. ult. &, ut. 108. 18 cognoverunt, cognoverint. 110. 12 adimpletur, adimplere ur. 118. 16 ordinatum, ordinatam. 122. 13 inprimis, in primis 123. 4 longuidam, languidam. 125. 3 canceris, cancri. 130. 14 ſic, ſit. 134. 8 manifeſto, manifeſte 137 in mary. ſeparata, ſuperata. 141. 16 vero, enim. 142. 13. prædicatur, prædicator. 149. 14 factam, factum 151. 17 valeat, valeant. 153. 28 ſi, etſi. 157. 3 Bether, Bethel. Ibid 15 *poſt*, quæ, *ſuppl* in. Ibid 23 memoria, memoriam. 163 1 vetus &, & vetus Ibid. 8 abſcedet, abſcedat. 165. 2 vel quid, quid, vel. 168. 6 hæc, eſt. 170 lin. uit. proficientur, perficientur. 177. 1 ſcibuntur, ſcribuntur. Ibid. lin. ult. viginitatis, virginitatis. 178. 25 quem ex ea natum, quam ex ea natam. Ibid. 27. *poſt* Hic, *ſuppl.* eſt 179. 2 proficit, profecit. 183 13 qua, quæ. 208. 13 me, mea 217. 20 hanc, hunc. 225. 20 mortificari, mortificare. 227. 15 adfuit, abfuit. 230. 3 qui, quia. 231. 27 deorſum, ſeorſum. 232. 13. &, etiam. 239 1 fulgeſcit, quaſi, fulpeſcit, & quaſi. 241. 10 prohibet, perhibet. 258. 13 ſito ad, ſito, ut ad. 261. 14 paſſiones, paſſionem Ibid. quæ junctæ, qui juncti. 266 lin. ult. ut omni, ut in omni. 278. 4 redimenta, rudimenta. 284. 16 quid, qui 287. 4 lilium, convallium, gloria humiliam. 295. 19 quæ, quia. 297. 16 adjurat, adjuret. 307. 2 *poſt* vertice, ſuppl. Sanir. 317. 13 circuierunt, circumeunt. 328. 7 alterutrum, alterutrorum. 330. 19 fit, ſit, ~~*ubi interpoſito tuum expoſcendo eſt.*~~ 334. 14 libiiſque, labiiſque. 337. 19 glorioſam, glorioſum. 338. 6 *poſt*, facianis, ſuppl. dele ctam. 343. 14 pacihor, pacifici. 344. 7. habitat, habita.

FINIS.